

KUHMOISTEN KUNTA

**Tilinpäätös- ja toimintakertomus
vuodelta 2018**

SISÄLLYSLUETTELO

Kunnanjohtajan katsaus	3
Yleistä kunnasta	4
Olellaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	5
Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä ja riskienhallinnan järjestämisestä	12
Kuhmoisten kunnan tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus..	17
Konsernin toiminta ja talous	29
Hallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä	36
Talousarvion toteutuminen käyttötalous	
Yleishallinto	
Hallintopalvelut	37
Elinkeinoelämän edistäminen	40
Terveydenhuolto ja sosiaalitoimi	43
Sivistystoimi	
Varhaiskasvatus	47
Yhtenäiskoulu	49
Elämänlaatupalvelut	52
Ruokapalvelut	55
Tekninen toimi	
Kaavoitus ja maankäyttö	59
Kiinteistötoimi	60
Palo- ja pelastustoimi	62
Laitostoiminta	63
Rakennuslautakunta	65
Käyttötalous yhteensä	68
Investointien toteutuminen	69
Tuloslaskelmien toteutumiset	71
Rahoituslaskelman toteutuminen	73
Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	74
Tilinpäätöslaskelmat	76
Tilinpäätöksen liitetiedot	83
Vastuut	97
Kaukolämpöverkon tilinpäätös	99
Vesihuoltolaitoksen tilinpäätös toimintakertomus liitetietoineen	103
Tilikaudella käytetyt tilikirjat, tositelajit ja tositenumerot	118
Tilinpäätöksen allekirjoitus	119
MUUT LIITTEET	
Liite 1 Sosiaali- ja terveystoimen toiminta ja talous (Jämsän kaupunki)	120
• Sosiaali- ja terveystoimen hallinto	125
• Sosiaalityö ja perhepalvelut	128
• Vammaispalvelut	134
• Vanhuspalvelut	137
• Terveyspalvelut	144
• Erikoissairaanhoido	147
Liite 2 Henkilöstötilinpäätös	149
Liite 3 Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy:n tilinpäätös	155
Liite 4 Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n konsernitiilinpäätös	160

Kuhmoisten kunta

Tilinpäätös 2018

Kuhmoisten kunnan tilinpäätös on ylijäämäinen 135 393,62 euroa ja edellisiltä vuosilta taseessa on ylijäämää 6,0 miljoonaa euroa. Syksyllä 2018 muutetun talousarvion ylijäämä oli 171 960 euroa. Ylijäämäiseen tilinpäätökseen vaikuttivat verotulojen ja valtionosuuksien määrärahaylitykset. Verotulot ylittivät talousarvion 40 577,09 eurolla ja valtionosuudet 93 255 eurolla. Vuosikate on positiivinen 1,2 miljoonaa euroa.

Vuoden 2018 investoinnit olivat yhteensä 2 653 481,07 euroa. Suurin toteutettu investointi oli päiväkodin rakentaminen 1 705 567,87 eurolla. Tilinpäätösvuodelle suunnitellut investoinnit toteutuivat 99,3 prosenttisesti. Kunnan pitkäaikainen lainakanta on alentunut viime vuosina ja lainoja lyhennettiin 47 000 eurolla. Pitkäaikainen lainakanta tilinpäätöksessä on 418 000 euroa. Tilinpäätöshetkellä maksuvalmiuteen otettua lyhytaikaista lainaa ei ollut.

Valtakunnallisen maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelu jatkui edelleen vuonna 2018. Etukäteen arvioitu aika lakien valmistumiselle oli kevät 2019. Uudistuksen valmistelu päättyi kuitenkin maaliskuun alussa 2019. Sen toteutuminen olisi merkinnyt Kuhmoisissa maakunnan vaihtumista Keski-Suomesta Pirkanmaalle vuoden 2020 alusta lukien. Kuhmoisten kunta oli kuitenkin varautunut mahdolliseen uudistuksen kaatumiseen ja kunta oli laittanut vireille hakemuksen Valtioneuvostolle maakunnan vaihtamisesta vuoden 2020 alusta lukien. Hakemuksen käsittely on vielä tilinpäätöstä laatiessa kesken.

Kuhmoisten kunta on pyrkinyt aktiivisesti kehittämään niin kunnan alueen elinkeinoelämää kuin hakemaan uusia avauksia kaavoituksen kautta. Olemmekin onnistuneet luomaan uusia asuinalueita kaavahankkeiden avulla. Vireillä olleista kaavoista Koskenpartaan kaava on valmistunut 2018. Aurinkorinteen ja Toritien kaavat valmistuivat jo aiemmin. Valmistelussa on vielä Satamarinteen asemakaava ja osayleiskaavan päivitys.

Menestyvän kunnan perusta luodaan kasvulle. Kuhmosten kunnan kasvun ja elinvoiman perusteet ovat osaavat yrittäjät, aktiiviset asukkaat ja toimivat kunta-palvelut. Vapaa-ajanasukkaat tuovat merkittävän lisän kunnan elinvoimalle. Kunta on panostanut viime vuodet infrahankkeisiin. Vuonna 2018 toteutettu uusi päiväkotitoimi oli merkittävä infrahanke ja panostus kuntamme perheiden palveluihin. Vaikka kunnan asukasluku on jatkanut edelleen laskuaan, on nettomuutto eli kuntaan muuttaneiden ja täältä pois lähteneiden suhdeluku on jo kuudetta vuotta positiivinen.

Valtuustokausi alkoi kesäkuun alussa 2017 kuntalain uudistuksesta johtuen. Neljä vuotta kestävä kaudelle hyväksytyssä strategiassa painotetaan, että kunta on edelläkävijä ja toimii ennakkoluulottomasti, avoimesti ja luovasti. Keskeisin tavoite on pitää kunta elinvoimaisena ja haluttuna asuinkuntana. Suuri kiitokseni kuuluu Teille kaikille niin kuntalaisille, päättäjille kuin henkilöstölle hyvästä työstä. Pidetään yhdessä Kuhmoisten lippu korkealla!

Anne Heusala
kunnanjohtaja

Yleistä kunnasta

Kuhmoisten kunta sijaitsee Päijänteen länsirannalla valtatie 24:n varrella. Naapurikunnat ovat Padasjoen kunta etelässä, Oriveden kaupunki ja Kangasalan kunta lännessä ja Jämsän kaupunki pohjoisessa. Idässä rajanaapureina ovat Luhanka ja Sysmä. Kunta perustettiin vuonna 1868 ja tilinpäätösvuosi olikin itsenäisen kunnan juhlavuosi.

Päijänteen rannalla sijaitseva Kuhmoisten kunta on eteläisin Keski-Suomen kunta. Kunta siirtyi lääninuudistuksen yhteydessä Hämeen läänistä osaksi Keski-Suomen maakuntaa vuonna 1974. Kuhmoisten kunta on siirtymässä osaksi Pirkanmaan maakuntaa sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä. Uudistuksen valmistelu päätettiin lopettaa maaliskuussa 2019. Valmistukseen maakunnan vaihtumisen, on Kuhmoisten kunta tehnyt hakemuksen Valtioneuvostolle maakunnan vaihtamisesta syksyllä 2018. Hakemuksen käsittely on vielä kesken.

Kuhmoinen on tunnettu historiastaan ja ihmisiä on liikkunut alueella jo tuhansien vuosien ajan. Historiaa todistavat kunnan alueelta löytyneet kalliomaalaukset ja muut muinaisjännökset.

Kunnan rikkautena ovat laajat metsäalueet, sadat järvet ja osaavat ihmiset. Vapaa-ajan asukkaat ovat löytäneet kunnan kesänviettopaikakseen. Kunnan alueella sijaitsee useita kooltaan vaihtelevia yrityksiä muun muassa Meltex Oy, Puulon Oy, Kuhmoisten Sora Oy ja Roselli Oy. Lisäksi kunnasta löytyy suuri määrä pieniä palveluyrityksiä, jotka ovat erikoistuneet tuottamaan palveluja kunnan yli 9 000 vapaa-ajan-asukkaalle.

Kuhmoisten kunnan logistinen sijainti on hyvä: Helsinkiin Kuhmoisista on maanteitse matkaa vain 180 km, Lahteen 80 km ja Tampereelle 85 km. Jyväskylään on matkaa 95 km ja Jämsään 40 km. Kuhmoisten kunnan pinta-ala on 937 km², josta maapinta-alaa 662 km² ja vesipinta-alaa 275 km². Vesistöjen rantaviivan pituus on 1.163 km, josta loma-asutukseen soveltuvaa rantaa on n. 900 km.

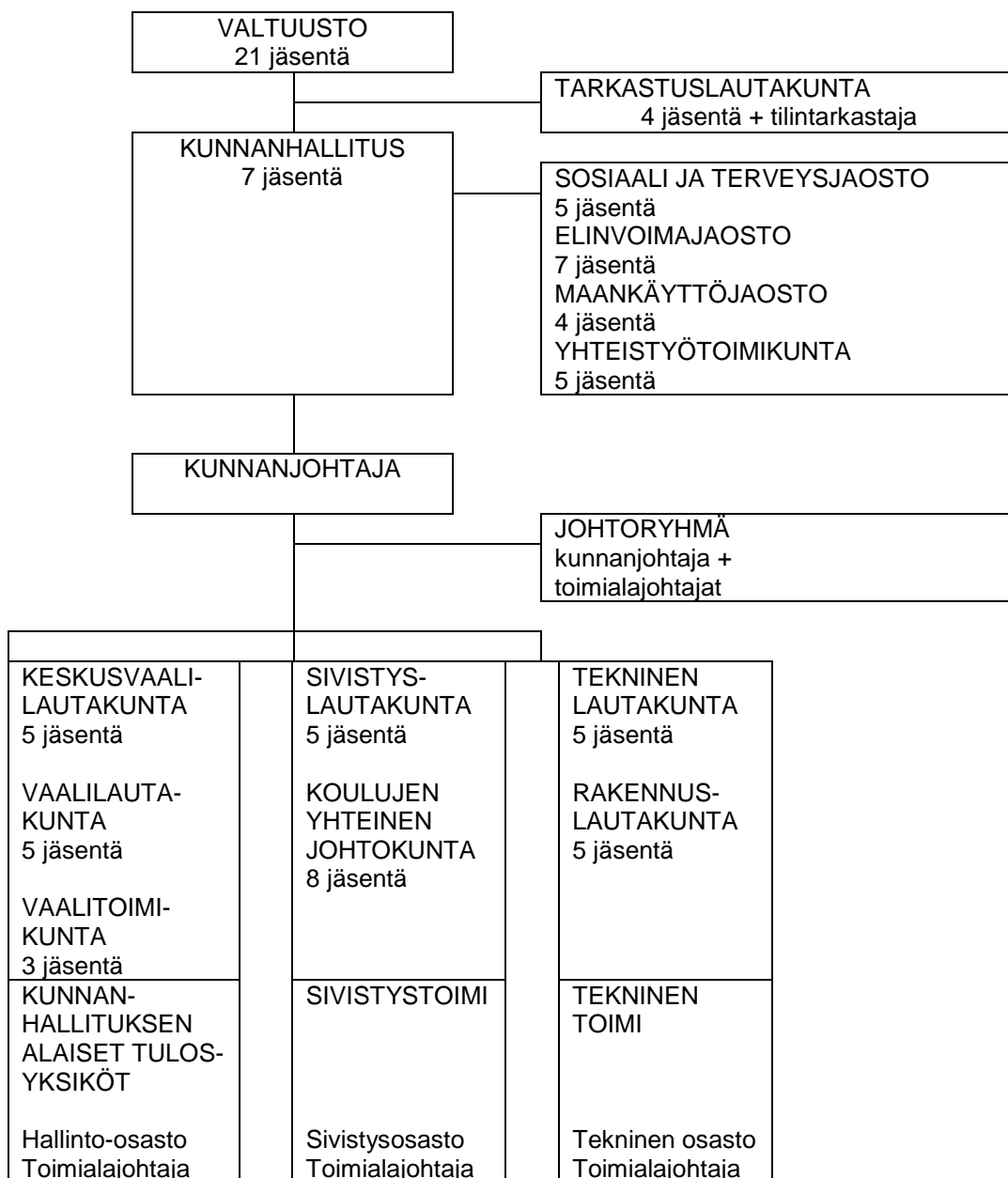

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Neljä vuotta kestävä valtuustokausi alkoi poikkeuksellisesti kesäkuussa 2017. Valtuuston puheenjohtajana toimi Minna Korppila (kesk) ja kunnanhallituksen puheenjohtajana Kimmo Malin (kok).

Kuhmoisten kunnan organisaatio

Kuhmoisten kunta muodostaa yhdessä Jämsän kaupungin kanssa yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Sopimusosapuolten yhteinen toimielin on sosiaali- ja terveyslautakunta, johon Jämsän kaupunki nimeää seitsemän (7) jäsentä ja Kuhmoisten kunta kaksi (2) jäsentä. Sopimusosapuolet ovat voineet nimetä lautakuntaan varsinaisten jäsenten lisäksi myös kunnan-/kaupunginhallituksensa edustajan.

Kuhmoisten kunta on kuulunut 1.1.2013 lukien Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin yhdessä Jämsän kaupungin kanssa. Kuhmoisten kunta on nimennyt Pirkanmaan sairaanhoitopiiriin valtuustoon kaksi jäsentä.

Kuntien yleinen taloudellinen tilanne

Kuntatalous näyttää vuoden 2018 tilinpäätösarvioiden valossa hälyttävän synkältä. Tulos painui vuonna 2018 negatiiviseksi 196:ssa eli peräti noin kahdessa kolmasosassa kunnista, kun vuotta aiemmin miinusmerkkisiä tuloksia oli 55 kunnassa todetaan Suomen kuntaliiton tiedotteessa 13.2.2019

Kuntaliiton mukaan kuntien yleisestä taloustilanteesta voidaan todeta, että kuntatalous on ajautunut kriisiin. Kunnille ei saa antaa enää yhtään uutta tehtävää ilman sille osoitettua rahoitusta. Valtionosuusleikkaukset ovat liiton tiedotteen mukaan lopetettava ja että valtion lisärahoitukselle on selkeät perusteet.

Kuntien tilinpäätösarviot kertovat, että verotulot ja valtionosuudet tippuivat vuonna 2018. Samaan aikaan kuntien ja kuntayhtymien menot kasvoivat yli 3 prosenttia. Valtaosa menojen kasvusta tulee materiaalien ja palvelujen ostoista. Henkilöstömenot kasvoivat varsin maltillisesti. Kuntaliiton mukaan suurin yksittäinen tekijä kuntatalouden heikentymisessä on kilpailukykysojimus, joka kohtelee kuntakenttää ankarammin kuin yrityksiä. Vaikka tällä hallituskaudella tavoiteltiin kuntatalouden vahvistamista, niin todellisuudessa kuntien tehtävät ovat olleet yhä voimakkaassa myllerryksessä ja rahoitusta on vähennetty.

Kuntien ja kuntayhtymien velka kasvoi viime vuonna miljardilla eurolla. Kuntien velkataakka kasvoi reilut kolme prosenttia, mutta kuntayhtymien velka kiri lukuisten sairaalahankkeiden vuoksi yli 11 prosenttia. Yhteensä kuntatalouden velka on asettumassa noin 19,4 miljardiin euroon, mikä pitää velkaantumisen ennallaan suhteessa bruttokansantuotteeseen. Niin sanottua syömävelkaan jouduttiin turvautumaan jopa 38 kunnassa, kun vuotta aiemmin vuosikate oli pakkasella vain neljässä kunnassa.

Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Tekninen toimi

Kaavoitus eteni vuonna 2018 Satamarinteen asemakaavalla, jonka valmistuneen 2019.

Koulukeskuksen A-rakennuksen sokkeleiden kuivatus, vedeneristäminen ja vesijärjestelmä uusittiin. Päiväkodin rakentuminen alkoi, Rekolantien vesijohto uusittiin, valaistusta parannettiin energiaa säästävien LED-valaisinten uusimisella, paloaseman saunatilat remontoitiin sekä Pajatie 3:n vesikaton puolikas uusittiin. Alueurakointia kaavateiden puhtaanapidossa ja liukkaudentorjunnassa jatkettiin paikallisten yrittäjien voimin.

Sivistystoimi

Sivistystoimen myönteisimpiä palvelumuutoksia oli vuoden 2018 aikana rakentunut päiväkotitalo Saukontassu. Varhaiskasvatuksen esimiehen työt oli jaettu loppuvuoden (loka-joulukuu) ajan sivistystoimenjohtajan ja ryhmäperhepäivähoitajien kesken. Uusi varhaiskasvatuksen esimies, joka toimii myös päiväkodinjohtajana, rekrytoitiin joulukuussa 2018.

Uusien opetussuunnitelmien mukaisesti opiskelivat esiopetus, perusopetuksen luokat 1 – 8 sekä lukion kolme vuosikurssia. Monialainen oppimiskokonaisuus toteutettiin teemanaan kestävä kehitys. Yhtenäiskoulun toiminnan laatuun ja toimintakulttuurin uudistamista jatkettiin hallitusohjelman kärkihankkeilla ja hankerahoituksilla. Liikkuva koulu, Uusi peruskoulu -ohjelman mukainen tutor-opettajatoiminta sekä taiteen ja kulttuurin harrastetunnit olivat lukuvuoden keskeisiä hankkeita. Valtion liikunta-avustuksen turvin rakennettiin koulun alueelle monitoimiareena.

Nuorisovaltuusto aloitti toimintansa vuoden 2018 alussa. Lasten liikuntapalveluja kehitettiin yhdessä varhaiskasvatuksen esimiehen kanssa. Lasten huoltajilta saatujen palautteiden perusteella perustettiin uusia perheliikuntaryhmiä.

Elinkeinoasiat

Kuhmoisten kunnanvaltuusto linjasi vuoden 2018 talousarviossa elinkeinotoimen kehittämisen painopistealueiksi Kuhmoisten satama-alueen kehittämisen Suomen vetovoimaisimmaksi sisävesien satama-alueeksi, jossa toimintaa on ympäri vuoden, uuden yritystoiminnan houkutteleminen kuntaan ja Koskenpartaan ja Aurinkorinteen kaava-alueiden markkinointi ja tonttien myynti. Jatkuvana elinkeinojen kehittämisen teemana on uusien ja toiminnassa olevien yritysten toimintaedellytysten kehittäminen.

Vaikka valtakunnan tasolla kolme vuotta positiivisena jatkunut talouskasvu alkoi vuoden 2018 loppupuolella näyttämään hiipumisen merkkejä, ei sen vaikutus juurikaan näkynyt Kuhmoisten elinkeinoelämässä. Yrityksiä perustettiin aiempien vuosien tahtiin. Yritykset myös investoivat uusiin laitteisiin ja kalustoon aiempia vuosia enemmän. Kuhmoisten yritykset ovat myös kyenneet palkkaamaan jonkin verran lisää työvoimaa ja jopa pientä työvoimapulaa on nähtävillä joillakin aloilla. Kuhmoisten elinvoimaa piristi vuonna 2018 alkanut päiväkodin rakentaminen ja kunnan, sekä yksityisten yritysten tekemät muut investoinnit. Hankkeiden myötä urakoitsijat ja työntekijät toivat kuntaan lisää elinvoimaa käyttämällä paikallisten yrittäjien palveluja. Syksyllä toimintansa lopettanut paikallinen rauta- ja rakennustarvikeliike heikensi kuntakeskuksen palveluja.

Kuhmoisten kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 12.2.2018 Kuhmoisten kunnan strategian 2017–2021 ”Kuhmoinen -Pirkanmaan Portti Päijänteelle”. Elinvoimajaoston aloitteesta Kuhmoisten kunta käynnisti elinvoimaohjelman toteuttamisen strategian jalkauttamiseksi. Elinvoimaohjelman laatimiseen pyrittiin ottamaan kaikki kuntalaiset mukaan, vakituksille ja vapaa-ajan asukkaille suunnatun elinvoimakyselyn kautta. Elinvoimaohjelman toteuttamista ohjasi valmisteluryhmä. Vuosittain ennen talousarvion hyväksymistä käydään keskustelu elinvoimaohjelman toteutumisesta.

Elinvoimaohjelma jakautuu viiteen valittuun painopistealueeseen jotka ovat:

- Uusien asukkaiden houkutteleminen
- Luontomatkailun edistäminen
- Satama-alueen kehittäminen

- Ikäihmisten turvallista arkea tukevaa yritysten ja yhdistystoimintaa
- Nuoret Kuhmoista kehittämässä

Kunnan elinvoimajaosto toimii kunnanhallituksen alaisuudessa ja sen tehtävänä on kunnan elinvoiman ja elinkeinotoiminnan aktiivinen kehittäminen ja työllisyyden edistäminen yhdessä kunnan alueen yrittäjien kanssa. Elinvoimajaoston toiminta painottui vuoden 2018 aikana kunnan markkinoinnin tehostamiseen, kunnan tunnetuksi tekemiseen ja satama-alueen kehittämiseen. Satamassa kunnan omistamassa Sahanrannan ravintola ja majoituskiinteistössä vuokralla oleva Vellahden helmi Oy sai uudet enemmistöosakkaat ja toiminta jatkui talvitaun jälkeen keväällä 2018. Talvitaun aikana muun muassa ravintolan keittiö uudistettiin ja ulkoterassi saneerattiin käytännöllisemmäksi. Elinvoimajaosto vieraili Ruovedellä kesäkuussa tutustuen Ruoveden satamaan ja Helvetinjärven kansallispuiston tarjoamiin palveluihin. Jaoston aloitteesta kunta kutsui kevään Kiepsauspäivään linja-autollisen Pirkanmaalaisia tutustumaan päiväksi kuntaamme palveluihin. Kunta osallistui Tampereen Astarakentajamessuille helmikuussa. Vuosien tauon jälkeen kunta myi kaksi omakotitalotonttia taajama-alueelta. Vuoden 2018 aikana kunta käynnisti yhdessä Kuhmoisten Yrittäjät Ry:n ja Kuhmoisten Sanomien kanssa toiminnan jossa kaikki Kuhmoisiin muuttavat toivotetaan kirjeen välityksellä tervetulleeksi kuntaamme.

Vuoden 2018 aikana elinkeinotoimi oli mukana noin 180 erilaisessa yrityskontaktissa. Lisäksi avustettiin kahdeksaa alkavaa yritystä ja neljää starttirahahakemusta. Lisäksi oli paljon muuta yritysten toimintaedellytyksiin liittyvää neuvontaa ja palvelua.

Kunnan maankäyttöjaosto toimii kunnanhallituksen alaisuudessa ja sen tehtävänä on edistää kunnan maapolitiikan kokonaisvaltaista kehittämistä ja kunnan strategisen maankäytön suunnittelua. Jaosto valmistelee kunnanhallituksen määräämät yleiskaavoitusta, asemakaavoitusta ja ranta-asemakaavoitusta koskevat asiat sekä valmistelee maanrakennuslain mukaisen kaavoituskatsauksen kerran vuodessa.

Maankäyttöjaoston toiminta painottui vuoden 2018 aikana Satamanrinteen ja Koskenpartaan kaavojen edistämiseen. Kaavojen edetessä jaosto on ottanut kantaa ja tuonut paikallista näkemystä kaavojen sisältöön. Koskenpartaan kaava hyväksyttiin keväällä 2018. Satamarinteen kaavan osalta kunta teki tarkennuksia vuoden 2017- 2018 vaihteessa ja kaava-alueita laajennettiin yhteistyössä yksityisen maanomistajan kanssa. Laajennuksen tavoitteena on saada parannettua koko alueen toiminnallisuutta. Laajennus osan tutkimukset ovat jonkin verran viivytäneet kaavan valmistumista. Kuhmoisten kunta ja Jämsän kaupunki päättivät kaavoitusyhteistyön keväällä 2018 ja kunta solmi uuden kaavoitusyhteistyösopimuksen Miljösuunnittelu Henna Koskisen kanssa. Kunnanhallitus päätti keskeyttää päätöksellään (3.9.2018, §140) keskustan osayleiskaavan valmistelun koska, tulevan maankäyttö- ja rakennuslain muutokset tuonevat muutoksia kaavatoimintaan. Jaosto käynnisti vuoden aikana taajaman eteläpuolella sijaitsevan Vorikanniemen alueen selvityksen sen sopivuudesta omakotirakentamiseen.

Kunnan teollisuuskiinteistöjen vakituinen vuokra-aste on 24 -hallia lukuun ottamatta erinomainen. Vuoden loppua kohti 24-halli sai lisää kausivuokralaisia ja halli on lähes täynnä toukokuulle saakka. Kunta on käynyt aktiivisia neuvotteluja uusien vuokralaisten saamiseksi 24-halliin.

Kunnan metsäomaisuuden myynnin tavoitteena oli 200 000- 300 000 euron puunmyyntitulo. Vuoden 2018 puunmyyntitulo oli noin 350 000 euroa, koska vuonna 2017 lopussa tehty puukauppa korjattiin vasta vuonna 2018 ja lisäksi kunta teki uuden puukaupan vuoden 2018 aikana. Kunnalla oli palkattuna kaksi metsuria metsänhoitotöihin (taimikonhoito, perkaus ja puistometsien kunnostus). Metsänhoitotöitä tehtiin noin 70 hehtaaria. Lisäksi metsurit tekivät maisemanhoitotöitä kunnan taajama-alueella. Vuoden aikana kunta osti noin 10 hehtaaria lisää metsäomaisuutta.

Väestö, elinkeinorakenne

Kuhmoisissa asui 31.12.2018 yhteensä 2 241 asukasta, joista 1 115 miestä ja 1 126 naista. Muutos vuoden takaiseen tilanteeseen on 11 asukasta vähemmän. Asukasluvulla mitattuna Kuhmoinen on säilyttänyt Suomen 311 kunnasta sijan 253. Maapinta-alan mukaan mitattuna Kuhmoinen on sijalla 94. Väestömuutos selittyy luonnollisella poistumalla, sekä normaalista, pääosin työstä tai opiskeluista johtuvasta muuttoliikkeestä. Tehtyihin tilastoihin verrattuna Kuhmoisten väkiluvun pieneneminen on hitaampaa kuin tilastojen ennustavat. Vuoden 2018 nettomuutto on ennakkotilastoinnin mukaan +13 henkilöä. Ennusteiden mukaan kunnan väkimäärä laskee vuoteen 2040 mennessä 1727 asukkaaseen.

Vuosia jatkunut väkiluvun hidaskuoneminen tuo jatkossa entistä enemmän haasteita työnantajille, koska alueen työikäisten määrä vähenee. Tämä näkyy jo nyt selvästi muun muassa palvelualoilla. Ikäihmisten ja vapaa-ajanasukkaiden määrän ja palvelutarpeen kasvu tuo kuntaan uusia mahdollisuuksia monialaiselle palveluyrittäjyydelle. Tuoreimman tilaston mukaan (2016) Kuhmoisten työpaikkaomavaraisuus on noussut jo 94 %:iin.

Työllisyys

Kuhmoisten kunta on panostanut työllisyydenhoitoon palkkaamalla työsuunnittelijan vuodesta 2010 lukien ja varaamalla määrärahaa tukityöllistämiseen, sekä yhdistysten työllistämistukeen. Työsuunnittelijana vuonna 2018 on toiminut Minna Korppila.

Kuhmoisten kunnassa oli työttömiä työnhakijoita vuoden 2018 lopussa 100 henkilöä, mikä on 11,9 % työvoimasta. Vuoden 2016 tilanteeseen verrattuna työttömien työnhakijoiden määrä laski Kuhmoisissa 2 %. Työttömistä työnhakijoista oli miehiä 66 ja naisia 34. Alle 25-vuotiaita työttömiä oli vuoden lopussa 8 henkilöä ja yli 50-vuotiaita 63 henkilöä. Lisäksi yli vuoden työttömänä olleita oli 28 henkilöä. Alhaisimmillaan työttömyysprosentti oli kesäkuussa 9,6 %.

Kunta työllisti vuoden aikana palkkatuella 14 eri henkilöä eri tehtäviin.

Kuhmoisten elinkeinoelämän elinkeinorakenteesta palvelut muodostavat suurimman kokonaisuuden (62,7 %), toisena tulee teollisuus (19,5 %) ja kolmantena maa- ja metsätalous sekä alkutuotanto (15,8 %). Kuhmoisten kunnan alueella sijaitsevista yrityksistä palvelualan yritysten osuus kasvaa vuosittain, kun taas maa- ja metsätalouden osuus pienenee. Teollisuuden osalta muutosta ei viime vuosina ole juurikaan ollut. Eri toimialoilla olevien pienten palveluyritysten suuren lukumäärän mahdollistaa kunnan alueella vapaa-aikaansa viettävät lähes 10 000 vapaa-ajanasukasta. Kuhmoisten kunnassa on hieman yli 200 yritystä.

Arvio merkittävistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Henkilöstö

Kuhmoisten kunnan tuottamat palvelut tuotetaan pääosin oman henkilöstön voimin. Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan välisen sosiaali- ja terveystoimen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Jämsän kaupunki tuottaa sosiaali- ja terveyspalvelut Kuhmoisten kunnan alueella. Yleishallinnon toimialalla Jämsän kaupunki tuottaa osan tietohallinnon palveluista sekä palkkahallinnon palvelut kokonaisuudessaan. Teknisen toimen ja sivistystoimen palveluista osa tuotetaan ostopalveluna.

Henkilöstön jaksamiseen liittyvien riskien vähentämiseksi Kuhmoisten kunta on työnantajana kiinnittänyt huomiota henkilöstön työhyvinvointiin ja hyvään työilmapiiriin. Kunnan henkilöstölle on tarjolla useita henkilöstöetuksia. Työtyytyväisyyskyselyn totuttaminen joka toinen vuosi on asetettu tavoitteeksi.

Kuhmoisten kunnan henkilöstön työnkuvat ovat varsin laajat. Laaja työnkuva ei välttämättä mahdollista erikoistumista vain tiettyihin asioihin. Laaja työnkuva haastaa niin osaamisen kuin työn sisällön hallinnan. Jatkuvaa huolta pienessä kunnassa aiheuttaa pätevän henkilöstön rekrytointi sijaistarpeita varten varsinkin opetustoimessa, ruokapalveluissa ja varhaiskasvatuksessa.

Talouden näkökulmasta merkittävä tulevaisuudenriski on kunnan menojen ja tulojen epätasapaino. Tämän riskin toteutuminen on mahdollista erityisesti sosiaali- ja terveystoimessa. Kunnan riskiksi ja epävarmuustekijäksi voidaan nimetä myös kuntalaisten palvelutarpeen kysynnän kasvu. Työikäisten määrän vähentyminen aiheuttaa kuntatalouteen haasteita ja heikentää taloudellista huoltosuhdetta. Kunnan väestön ikääntyminen aiheuttaa terveyspalveluiden kysynnän kasvua.

Tietojärjestelmät

Kuhmoisten kunnan tietojärjestelmien tukipalvelut on ostettu pääosin ostopalveluna ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Ongelmatilanteissa tukipalvelua ei ole aina ollut saatavissa toivottuna ajankohtana ja tämä on saattanut aiheuttaa riskitilanteita erityisesti taloushallinnon maksuliikenteeseen liittyen. Tukipalvelun saatavuutta on parannettu rekrytoimalla kunnan palvelukseen määräaikainen atk-lähtökäyttäjä.

Ympäristötekijät

Vesihuoltolaitoksella on suoritettu valvontatutkimusohjelman mukaista vesijohtoverkoston veden laatutarkkailua. Vesinäyteen torjunta-ainejäämätyöjälkeen Mällykäisen vedenottamolle investoitiin uudet aktiivihiilisuodattimet ja säiliöt vuonna 2015.

Jätevedenpuhdistamolla on tehty lakisäätöistä jäteveden päästötarkkailua. Erilaisista syistä laitteiston vajaatoiminta on aiheuttanut lupa-arvon ylityksiä. Puhdistamolle on lisätty uusia mittauslaitteita ympäristölupassa esitettyjen vaatimusten vuoksi. Prosessin kehittäminen on alkanut vuonna 2015, joka on aiheuttanut lupa-arvojen ylityksiä. Vuoden 2018 ajan on odotettu ympäristölupaprosessin jatkumista. Ympäristölupaa odotetaan saapuvaksi muutoksenhausta.

Häiriötilanteiden varalle on asennettu varavoimailaitteisto, koska mm. sähkökatkot ja myrskyt ovat aiheuttaneet aikaisemmin ongelmia vesi- ja viemärlaitokselle. Samoin jätevedenpuhdistamon ja pumppaamoiden hälytysjärjestelmän toimintavarmuutta on parannettu osittain niiden häiriöttömän toiminnan varmistamiseksi. Valmiudet valokuituyhteyksiin on asennettu kaikkiin kunnan omistamiin kiinteistöihin. Vesihuollon valokuituyhteyksiä on asennettu ja kytketty mm. siksi, että kuparikaapelipalvelun loppuu kesällä 2019.

Käyttöhenkilöstö on osallistunut toiminnan kehittämiseen ja häiriötilanteita varten on järjestetty myös häiriötilanneharjoitus (KESKI15).

Tehinkärjen jätevesi- ja puhtasvesiverkoston toimintaa parannettiin mm. ilmastamalla kaivo. Epäsäännöllinen hajuhaitta saatiin näin poistettua. Kunnan jätehuollon järjestämis- ja neuvontapalvelut on hankittu Jämsän Jätehuolto liikelaitokselta. Hulevesien osalta on tutkittu pintavesien valuma-alueita mm. Myllykujan valuma-alue.

Laajakaistahanke

Kuhmoisten kunnanvaltuusto päätti kokouksessaan 21.12.2015 § 71 myöntää yhteensä 3,9 miljoonan euron takauksen Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n Kuntarahoitus Oyj:ltä hakemalle lainalle. Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy jällelainasi summan Kuhmoisten Laajakaista Oy:lle laajakaistaverkon rakentamista varten lukuun ottamatta 200 000 euron osuutta, jonka Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy käytti Kuhmoisten Laajakaista Oy:n osakepääoman maksamiseen. Laina nostettiin kahtena erillisenä lainana siten, että toisen lainan suuruus oli 1 470 000 euroa ja toisen 2 430 000 euroa. Pienempi laina oli kertalyhenteinen, joka erääntyi 11.3.2019. Suurempi laina erääntyy 5.1.2036 ja tätä lainaa lyhennetään kaksi kertaa vuodessa tasasuuruisin erin (67 500 euroa/erä).

Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n Kuntarahoitus Oyj:ltä ottama kertalyhenteinen 1 470 000 euron laina erääntyi maksettavaksi kokonaisuudessaan 11.3.2019. Kuhmoisten Laajakaista Oy:n ilmoituksen mukaan heillä ei ollut mahdollisuutta maksaa yhtiön 635 000 euron osuutta lainasta eräpäivään mennessä, koska Liikenne- ja viestintävirasto Traficom in toinen tukipäätös ei ole vielä tullut.

Kuhmoisten Laajakaista Oy on aiemmin maksanut Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:lle 50 % osuudestaan lyhytaikaiseen lainaan. Näin ollen maksettavasta lainasummasta oli vielä jäljellä 835 000 euroa, josta Kuhmoisten Laajakaista Oy:n osuutta on 635 00 euroa ja Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n osuutta 200 000 euroa.

Koska Kuhmoisten Laajakaista Oy ei ilmoituksensa mukaan kyennyt maksamaan lainaamansa rahan loppuosaa Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:lle Viestintäviraston tukimaksatuksen hitaan käsittelyn vuoksi, päätti Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n hallitus hakea Kuhmoisten kunnalta 835 000 lyhytaikaista lainaa 31.12.2019 saakka, jotta Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n Kuntarahoitus Oyj:ltä nostama laina on mahdollista maksaa kokonaisuudessaan pois määräaikaan mennessä. Kuhmoisten kunnanhallitus myönsi Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:lle 835 000 euron lyhytaikaisen lainan 31.12.2019 saakka.

Koska Liikenne- ja viestintävirasto Traficom in lopullinen tukipäätös ei ole vielä tullut, aiheuttaa tämä Kuhmoisten kunnalle merkittävän riskin lyhytaikaisen lainan takaisinmaksuun liittyen.

Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessaan tehtävä selontekoa siitä, miten sisäinen valvonta ja riskienhallinta on kunnassa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella. Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäisen valvonnan tulisi toteutua kunnan johtamis-, suunnittelu- ja ohjauskäytännöissä. Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastaa kunnanhallitus. Lisäksi kaikki ne toimielimet ja viranhaltijat, joille on annettu toimivaltaa kunnan varojen käytössä ja jotka toimivat viranomaisina, vastaavat sisäisen valvonnan toteuttamisesta.

Kuhmoisten kunnassa on hankintojen osalta noudatettu hankintalain säännöksiä. Pienhankintojen tekemisen menettelytavoista ei säädetä hankintalain mukaisesti. Hankintalain sovelletaan ainoastaan EU-kynnysarvot ja kansalliset kynnysarvot ylittäviin hankintoihin. Pienhankinnoilla tarkoitetaan niitä hankintoja, jotka alittavat kansalliset kynnysarvot. Kuhmoisten kunnassa noudatetaan kunnan pienhankintaohjeiden mukaista hankintamenettelyä.

Kunnan johtoryhmätyöskentelyssä on kiinnitetty erityistä huomiota toiminnan suunnitteluun, aikataulujen laatimiseen, toimialojen säännöllisten työpaikkakokousten pitämiseen ja sisäiseen tiedottamiseen.

Kunnanhallituksen on selonteossa käytävä läpi sisäisen valvonnan eri kohdealueet ja jos kunnan sisäisessä valvonnassa on havaittu puutteita ja virheitä, on niistä tehtävä selkoa ja esitys niiden korjaamisesta.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Valtuuston asettamat sitovat tavoitteet eivät ole kaikilta osin toteutuneet. Tavoitteiden seurantaan tuleekin kiinnittää erityistä huomiota jo tilikaudella. Jos selkeästi on odotettavissa, että tavoite ei tule toteutumaan, tulee asiasta raportoida ja tehdä tarvittava muutosesitys jo ennen tilikauden päättymistä koskien erityisesti valtuuston sitovuustason tavoitteita.

Määrärahojen käytössä tulee vastuullisten viranhaltijoiden kiinnittää erityisestä huomiota määrärahojen riittävyyteen. Käyttötalouden osalta menokuri on ollut pääosin hyvä, mutta esimerkiksi vesilaitoksen ja kaukolämmön tulot eivät ole viime vuosina riittäneet menojen kattamiseen. Suurista investoinneista tulee laatia etukäteen ns. maksupostit, jotta kunnan taloushallinto voi varautua tulevaan rahoitustarpeeseen. Kunnanhallituksen vuosittainen talousarvion täytäntöönpano-ohje on kaikkia sitova asiakirja, joka omalta osaltaan ohjaa toimialoja vastuulliseen taloudenhoitoon.

Kunnanhallitus on ohjeistanut virkojen ja toimien täyttölupaohjeistuksen osalta toimialoja siten, että täyttölupaesityksessä tulee olla perustelut tehtävän edelleen täyttämiseksi sekä sille, onko tehtävät tarpeellista täyttää kokoaikaisena ja vakituisena. Täyttölupa tulee pyytää hyvissä ajoin ennen tehtävän laittamista avoimeksi ja hakua ei saa tehdä ennen kunnanhallituksen antamaa täyttölupaa.

Riskienhallinnan järjestäminen

Yleishallinto

Yleishallinnossa riskien arviointia tehdään jatkuvasti erityisesti talouden hallintaan liittyen. Kunnan talouden hallintaan liittyvät ratkaisut joudutaan usein arvioimaan monesta eri näkökulmasta. Suurimman riskin aiheuttaa taloushallinnon henkilöstön vähäinen lukumäärä. Erityisesti mahdollisten päällekkäisten sairauspoissaolojen aikana palvelutuotanto vaarantuu sijaisten puuttuessa. Maksuvalmiuden turvaamiseksi Kuhmoisten kunta on solminut Kuntatodistusohjelmat eri rahoituslaitosten kanssa, jotka varmistavat nopean maksuvalmiuden.

Sivistystoimi

Sivistystoimessa riskien arviointia on tehty erityisesti niiden palvelujen turvaamiseksi, joiden on toimittava päivittäin: ateriapalvelu, opetus ja lasten päivähoito. Näiden palvelujen osalta on pyritty tekemään palvelut turvaavia sijaisjärjestelyjä. Edellä mainittujen palvelujen osalta on ollut käynnissä avoin sijaishaku, jonka avulla on pyritty turvaamaan toimivat sijaisjärjestelyt. Toiminnasta vastaavien esimiesten välttämättömille tehtäville on nimetty varahenkilöt. Jatkuvaa huolta pienessä kunnassa aiheuttaa kuitenkin sopivan henkilöstön rekrytointi sijaistarpeita varten.

Tekninen toimi

Teknisessä toimessa on päivitetty vesihuollon riskien arviointi. Arviointi sisälsi fysikaalisten vaaratekijöiden, tapaturman vaaran, ergonomian, kemiallisten vaaratekijöiden, biologisten vaaratekijöiden sekä henkisen kuormittumisen tarkastelun työpisteittäin ja henkilöittäin. Vesihuoltolaitoksen jatkuvan taloudellisen tappion vähentämiseksi on korjaustoimenpiteistä päätetty jo vuonna 2015. Vuosien aikana vesihuoltolaitoksen tappiota on pyritty aktiivisesti vähentämään. Tuloksen positiivisuus on vuosina 2016, 2017 ja 2018 ollut lievää. Vuonna 2017 vesihuoltolaitoksen tulos oli 62 066 euroa ylijäämäinen ja vuonna 2018 ylijäämä oli 42 899 euroa. Kaukolämpötoiminnan kannattavuus on sen sijaan erittäin tappiollista. Koko kaukolämpötoiminnan aikana tuloskehitys on ollut miinusmerkkistä. Toimenpiteitä kannattavuuden parantamiseksi etsitään jatkuvasti.

Tärkeimpien kiinteistöjen valmiudet toiminnan varmistamiseksi esimerkiksi sähköjakelun keskeytyksien osalta ovat olemassa. Laitosten varavoimajärjestelmä on rakennettu jo aiemmin, jonka johdosta toiminta on varmistettu sähkökatkoista huolimatta. Edellä mainittuihin kiinteistöihin kuuluvat Päijännekoti, terveysasema, jätevedenpuhdistamo ja kunnanvirasto, lisäksi vedenottoilla on valmius siirrettävän varavoimalaitteiston käyttöönottoon. Valmiussuunnitelman kehittämistä, koskien mahdollisia eri kriisitilanteita, on viety eteenpäin ja sen jatkuvaa tarkastelua tehdään lisää vuonna 2019.

Riskienhallinta ja seuranta

Yleishallinto

Yleishallinnon rooli riskienhallinnassa on suuri. Erityisesti taloushallinnon henkilöstön kautta tapahtuva kunnan varojen käytön valvonta ja siihen liittyvä tarkkailu on merkittävä osa riskienhallintaa. Yleishallinnon henkilöstö noudattaa kunnan toimintaa sitovien sääntöjen asettamia velvoitteita vastuujakoihin sekä toiminnan ja varojen käytön tarkkailuun liittyen.

Sivistystoimi

Toimialan yksiköiden varautumis- ja pelastussuunnitelmat päivitetään vuosittain. Poistumisharjoituksia järjestetään vuosittain. Henkilöstön ensiaputaidot on päivitetty koulutuksella.

Tekninen toimi

Tekninen toimi on vastuussa riskienhallinnasta ja seurannasta sekä on velvollinen kehittämään riskienhallintaa myös kokonaisuutena. Erityisalojen lisäkoulutus on joiltakin osin tarpeellista. Vesilaitoksen varautumista häiriö- ja kriisitilanteisiin korostetaan. Riskienhallinnan työkalu on otettu käyttöön ja se vahvistuu 2019 aikana.

Riskien ennakointi

Yleishallinto

Kunnan maksuvalmiuteen liittyviin riskeihin on vuonna 2018 pystytty kaikilta osin varautumaan ajoissa. Kunnalla on käytössään Kuntarahoitus Oyj:n, Nordea Pankki Oyj:n ja Pohjola Pankki Oyj:n kanssa solmitut Kuntatodistusohjelmat, jotka mahdollistavat lyhytaikaisen rahoituksen järjestämisen kunnan käyttötilille vuorokauden kuluessa tarjouspyynnön hyväksymisestä. Vuonna 2018 Kuntatodistusohjelmien kautta hankittua lyhytaikaista rahoitusta oli yhteensä 2.000.000 euroa, joka myös maksettiin vuoden aikana rahoituslaitoksille takaisin.

Sivistystoimi

Sivistystoimessa riskien arviointia on tehty erityisesti niiden palvelujen turvaamiseksi, joiden on toimittava päivittäin: ateriapalvelu, opetus ja lasten päivähoido. Toiminnasta vastaavien esimiesten välttämättömille tehtäville on nimetty varahenkilöt. Toimialan lakisääteiset varautumis- ja pelastussuunnitelmat päivitetään vuosittain.

Sivistystoimessa erityisesti esimiesten, opettajien ja liikunnanohjaajan työnkuva on laaja, mikä haastaa niin osaamisen kuin työn sisällön hallinnan. Esimiesten ja henkilöstön jaksamiseen on kiinnitetty huomiota järjestämällä työnohjausta ja kuntoutusta.

Tekninen toimi

Vesihuollon ajallisiin riskeihin on pystytty varautumaan ennakolta. Kuluneen vuoden aikana vesihuoltolaitos on toiminut valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Kylmänlähteen vedenottamon tekniikan uusiminen takaa puhtaan veden pumppaamisen verkostoon. Torjunta-ainejämiä on, mutta aktiivihiihluodattimet poistavat ne tehokkaasti. Vesihuollon verkostoa on uusittu laadun parantamiseksi. Valvontatutkimusohjelma on uudistettu.

Vuoden aikana esille tulleet riskit eivät olleet niiden laajuus huomioiden, ennalta arvattavia. Riskien ennakointi esimerkiksi sairauslomien suhteen on mahdotonta, mutta tekninen toimi on miettinyt ratkaisuja mm. kiinteistönhoidon, siistinnän, rakennustarkastajan tai avainhenkilöiden työn keskeytymisen osalta ja ajalta.

Omaisuu den hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Yleishallinto

Yleishallinnon hankinnat alittivat vuonna 2018 kansallisen kynnysarvon. Vuonna 2018 kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa on sovellettu kunnanhallituksen kokouksessaan 13.1.2014 § 18 hyväksymää pienhankintaohjetta.

Sivistystoimi

Sivistystoimen osastokokouksissa on linjattu omaisuuden hankinnan ja luovutuksen periaatteet. Omaisuuden hoidon valvonta on kuvattu tehtäväkuvausten tasolla.

Tekninen toimi

Niiltä osin kuin hankkeen kokonaiskustannukset ovat olleet selkeästi arvioitavissa etukäteen ja ovat ylittäneet kynnysarvot, on hankkeet kilpailutettu hankintalain mukaisesti.

Sopimustoiminta

Yleishallinto

Yleishallinnossa valvotaan yleishallinnon toimesta laadittujen sopimusten ehtoja siltä osin, kun sopimukset kuuluvat yleishallinnon toimialaan. Sopimusehtoja, joiden velvoitteiden täyttäminen kuuluu muille toimialoille, kuuluu valvoa kyseisen toimialan viranhaltijoiden toimesta. Asuinkiinteistöjen vuokrasopimusten valvonta on kuitenkin täysin yleishallinnon vastuulla.

Sivistystoimi

Sivistystoimessa toiminta järjestetään tehtyjen sopimusten ehtojen mukaisesti ja vanhentumisaikoja seurataan säännöllisesti. Hankinnoissa noudatetaan lainsäädännön lisäksi kunnan pienhankintaohjeita.

Tekninen toimi

Teknisessä toimessa tehtyjen sopimusten ehtoja ja vanhentumisaikoja seurataan säännöllisesti. Vuokrasopimusten kiinteistöihin liittyvät tekniset osat pyritään laatimaan selkeämmiksi.

Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä

Yleishallinto

Yleishallinnossa sisäinen valvonta on jatkuvaa kunnan toimintojen arviointia erityisesti taloudenhallinnan näkökulmasta katsottuna. Yleishallinnon henkilöstö on sitoutunut noudattamaan kunnan sisäisen valvonnan ohjesäännön asettamia velvoitteita toiminnan ja varojen käytön tarkkailuun liittyen. Epäkohtiin on puututtu kulloinkin niiden edellyttämällä tavalla. Yleishallinnon toimesta kunnan toimialoilla on otettu käyttöön sähköinen asianhallintajärjestelmä. Asianhallintajärjestelmän voidaan katsoa olevan olennainen osa riskienhallintaa, koska se lisää sisäistä läpinäkyvyyttä kunnan toimintoihin liittyen.

Sivistystoimi

Sivistystoimen osastokokouksissa on käsitelty sisäisen valvonnan ohjeita ja esimiesten velvollisuuksia. Hallintosäännön määrittelemien toimivaltuuksien noudattamiseen, toiminnan taloudellisuuteen liittyviin virkavelvoitteisiin ja viranhaltijapäätösten asianmukaisuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota.

Tekninen toimi

Sisäinen valvonta on ollut jatkuvaa toimintojen tarkkailua sekä havaittuihin epäkohtiin puuttumista. Epäkohtien luonteesta riippuen niihin on puututtu joko välittömästi tai osastokokousten yhteydessä. Yhtenä aiheena kehityskeskusteluissa ovat olleet henkilöriskit ja eritoten työturvallisuus ja toiminnan riskit sekä sisäinen valvonta yhtenä kokonaisuuteen liittyvänä työkaluna. Teknisen toimen työntekijöiden kokonaisvaltainen vastuu omasta työstään on ollut kehittämistoimenpiteenä mm. epäkohtien löytymiseksi.

Kuhmoisten kunnan tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Kuhmoisten kunta teki vuodelle 2018 talousarvion, jossa tilikauden tulosarvio oli 171 960 euroa ylijäämäinen. Kunnan talousarviota vuodelle 2018 muutettiin syksyllä 2018, muutetun tulosarvion ylijäämä pysyi samana. Kuhmoisten kunnan vuoden 2018 tilinpäätös on 135 393,62 euroa ylijäämäinen. Tulot alittivat annetun talousarvion 238 690,08 euroa. Suurimmat alitukset olivat ruokapalveluiden myyntituotoissa sekä muissa rahoitustuotoissa. Ruokapalveluiden laskutushinta muodostuu suurelta osin toteutuneisiin kustannuksiin, joissa vastaavasti jäätin alle talousarviokulujen. Muissa rahoitustuotoissa oli talousarviossa varauduttu sijoitusrahaston purkamiseen, mutta se toteutettiin vasta vuonna 2019. Tulojen ylitykset olivat 257 838,55 euroa, josta puolet koostui verotulojen ja valtionosuuksien määrärahaylityksistä. Kulut alittivat talousarvion 411 625,39 euroa. Toimintakulujen alituksia tapahtui useammalla toimialalla sivistystoimessa yhteensä 137 195,10 euroa ja teknisessä toimessa yhteensä 160 102,49 euroa. Kulujen ylityksiä oli yhteensä 466 154,67 euroa, joista sosiaali- ja terveystoimen ostopalveluiden ylitys on 390 205,14 euroa. Käyttötalouden toimintatuotot toteutuivat 99,5 % ja toimintakulut vastaavasti 100,1 %.

Talousarvion mukaan kunnan verotulot ovat 8,0 milj. euroa ja tilinpäätöksen toteuma on 8 040 577,09 euroa eli verotulot toteutuivat 40 577,09 euroa budjetoitua suurempana.

Kuhmoisten kunnan saamien valtionosuuksien kasvu on ollut merkittävää viime vuosina. Vertailutietona voidaan todeta, että vuonna 2005 valtionosuudet olivat 5,2 milj. euroa ja vuoteen 2015 ne olivat kasvaneet 9,04 milj. euroon. Valtionosuuden kasvu on taittunut ja niitä on valtion toimesta leikattu. Tilinpäätösvuoden valtionosuudet olivat 8 645 515 euroa, joka on 606 620 euroa alhaisempi kuin edellisenä vuonna. Alenema valtionosuuksissa edelliseen vuoteen verrattuna on 6,56 %. Vuoden 2018 talousarvio ylittyi valtionosuuden osalta 93 255 euroa, johtuen lukion oppilasmäärän kasvusta.

Rahoitustuotot ja -kulut alittivat talousarvion 138 708,43 euroa, alitus johtui pääosin rahoitusarvopapereiden arvojen muutoksista sekä suunnitelmassa ollutta sijoitusrahaston purkua ei toteutettu, vaikka siihen oli varauduttu talousarviovuonna.. Arvopapereista kirjataan tilinpäätökseen arvon alenema, mikäli tilinpäätöshetken arvo on alhaisempi kuin hankintahinta ja arvo palautumiseksi kirjataan edellisen tilinpäätöksen arvon alenema.

Tuloslaskelma

Tuloslaskelmasta voi lukea, että kunnan ulkoiset toimintatulot vuonna 2018 ovat 2,746 milj. euroa (2016 tp 2,327 milj. euroa), tulot ovat 14 033 euroa talousarviossa arvioitua pienemmät. Vuoden 2018 tilinpäätöksen toimintatuotot ovat kasvaneet 18 % vuoden 2017 toimintatuotoista. Suurin yksittäinen vaikuttaja kasvuun on puunmyyntitulot, jotka tilinpäätösvuonna olivat 339 053,67 euroa.

Tilinpäätösvuoden ulkoiset toimintakulut ovat 18,327 milj. euroa (2017 tp 17 384 milj. euroa), kulut ovat 18 597 euroa talousarviossa arvioitua isommat. Vuoden 2018 tilinpäätöksen toimintakulut ovat kasvaneet 5,43 % vuoden 2017 tilinpäätöksen toimintakuluista. Suurin ylitys on sosiaali- ja terveystoimen ostopalveluissa 390 205,14 euroa. Henkilöstökulut tilinpäätöksessä ovat yhteensä 4,219 milj. euroa, kulut ovat kasvaneet edelliseen vuoteen 3,1 %. Palveluiden ostot ovat yhteensä 12,249 milj. euroa, kasvua edelliseen vuoteen on 6,85 %. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankintaan käytettiin 1,419 milj. euroa, lisäys edelliseen vuoteen on 1,74 %.

Verotuloja kertyi 8,041 milj. euroa ja valtionosuuksia 8,646 milj. euroa. Verotulot laskivat vuoden 2017 tilinpäätökseen nähden 0,33 %, valtionosuudet laskivat vuoden 2017 tilinpäätöksestä 6,56 %.

Kokonaisuutena tarkastellen kunnan tulot ylittivät menot siten, että vuosikatteesta muodostui 1 243 469,19 euroa positiivinen (2017 tp 2 371 336 euroa positiivinen). Vuosikate asukasta kohti on 555 euroa. Vuoden 2018 poistot ovat 1,108 milj. euroa (2017 tp. 1,093 milj. euroa).

Poistot huomioiden tilikauden tulos on 135 393,62 euroa positiivinen.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT (ulkoiset)	2018 1 000 €	2017 1 000 €
TOIMINTATUOTOT	2 746	2 327
TOIMINTAKULUT	-18 327	-17 384
TOIMINTAKATE	-15 581	-15 057
VEROTULOT	8 041	8 067
VALTIONOSUUDET	8 645	9 252
RAHOITUSTUOTOT JA-KULUT		
KORKOTUOTOT	94	116
MUUT RAHOITUSTUOTOT	115	82
KORKOKULUT	-3	-20
MUUT RAHOITUSKULUT	-68	-69
RAHOITUSTUOTOT JA-KULUT	138	109
VIOSIKATE	1 243	2 371
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-1 108	-1 303
TILIKAUDEN TULOS	135	1 068
TILINPÄÄTÖSSIIRROT	0	37
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	135	1 105
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	15,0	13,4
Vuosikate/Poistot, %	112,2	182,0
Vuosikate, euroa/asukas	555	1 052
Asukasmäärä	2 241	2 253

Tunnuslukujen selitykset:

$$\text{toimintatuotot/toimintakulut, \%} = 100 \times \text{toimintatuotot} / \text{toimintakulut}$$

Tunnusluku osoittaa, paljonko toiminnan kuluista saadaan katetuksi palvelusuoritteiden myynti- ja maksutuotoilla sekä muilla varsinaisen toiminnan tuotoilla. Saatu prosenttiosuus vähennettynä sadasta osoittaa taas, paljonko toimintakuluista rahoitetaan verotuloina ja valtionosuuksina.

$$\text{vuosikate / poistot, \%} = 100 \times \text{vuosikate/poistot}$$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää päteväenä vain, mikäli poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Rahoituslaskelma

Investointimenoja kunnalle kertyi eri hankkeista yhteensä 2 653 481,07 euroa ja investointituloja 71 454,19 euroa. Suurimpana investointina oli päiväkodin rakentaminen, johon käytettiin 1 705 567,87 euroa, päiväkotitoiminta valmistuu vuoden 2019 alkupuolella. Investointina jatkettiin terveysaseman saneerausta 24 698,28 eurolla. Yhtenäiskoulun kiinteistön korjauksiin käytettiin tilinpäätösvuonna rahaa yhteensä 147 155,25 euroa. Kuhmolan korjauksiin käytettiin 58 157,35 euroa ja paloasemalle 20 931,53 euroa. Vuokralla olevaan Pajatie 3:n kiinteistön katon korjaukseen käytettiin 64 824,53 euroa. Kiinteistöinvestoinnit olivat yhteensä 2 021 334,81 euroa. Koskenpartaan infran rakentamiseen käytettiin 128 054,19 euroa. Lisäksi tilinpäätösvuonna investoitiin vesi- ja viemärlaitokseen Koskenpartaan lisäksi 95 276,20 euroa. Liikuntapaikkahanke maksoi yhteensä 58 576,57 euroa, rahoitusosuutta hankkeelle saatiin 14 000 euroa. Yleisiin alueisiin ja liikenneväyliin käytettiin rahaa Koskenpartaan lisäksi yhteensä 116 140,58 euroa. Kalusto investoinnit olivat yhteensä 69 098,72 euroa.

Antolainojen lisäyksenä on päiväkodin sähköliittymät, jotka kirjanpidossa käsitellään pitkäaikaisina saamisina. Antolainojen vähennyksenä rahoituslaskelmassa on Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy:lle ja Kuhmoisten Vanhustentaloyhdistys ry:lle annettujen antolainojen lyhennykset. Lainat on myönnetty vuoden 2014 kaukolämpöverkostoon liittymisen kustannuksiin.

Uutta pitkäaikaista lainaa ei otettu. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 47 000 eurolla. Maksuvalmiuteen otettua lyhytaikaista lainaa ei ollut tilinpäätöshetkellä.

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
VUOSIKATE	1 243	2 371
SATUNNAISET ERÄT, NETTO		
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	-15	
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
INVESTOINTIMENOT	-2 653	-998
RAHOITUSOSUUKSET INVESTOINTEIHIN	14	24
PYSYVIEN VAST. HYÖDYKK. LUOV.TULOT	72	4
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1 339	1 401
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET		
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-14	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	11	11
LAINAKANNAN MUUTOKSET		
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	0	0
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-47	-947
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	-300	300
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET		
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET	1 721	-707
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	1 371	-1 343
RAHAVAROJEN MUUTOS	32	58
RAHAVARAT 31.12.	3 483	3 451
RAHAVARAT 1.1.	3 451	3 393
	32	58
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
RAHAVIRRAN KERTYMÄ 5 VUODELTA, €	1 436	1 416
INVESTOINTIEN TULORAHOITUS, %	47,1	243,5
PÄÄOMAMENOJEN TULORAHOITUS, %	46,0	123,5
LAINANHOITOKATE	25,0	2,5
KASSAN RIITTÄVYYS, PV	69,4	68,2
ASUKASMÄÄRÄ	2 241	2 253

Tunnuslukujen selitykset:

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta

Toiminnan ja investointien rahavirta-välituloksen tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

investointien tulo-rahoitus, %

$$= 100 \times \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$$

Investointien tulo-rahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

pääomamenojen tulo-rahoitus, %

$$= 100 \times \text{vuosikate} / (\text{investointien omahankintameno} + \text{antolainojen nettolisäys} + \text{lainanlyhennykset})$$

Pääomamenojen tulo-rahoitus on tunnusluku, joka osoittaa vuosikatteen prosenttiosuuden investointien omahankintamenojen, antolainojen nettolisäyksen ja lainanlyhennysten yhteismäärästä.

Antolainojen nettolisäys voi olla myös negatiivinen, mikäli lyhennykset ovat lainanantoa suuremmat. Lainanlyhennyksillä tarkoitetaan kaavassa pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiä.

lainanhoitokate

$$= (\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$$

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulo-rahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään toimintapääomaa eli kassavaroja.

kassan riittävyys (pv)

$$= 365 \text{ pv} \times \text{kassavarat} / \text{kassasta maksut}$$

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kunnan kassavaroilla kattaa.

Tasetarkastelu

Kunnan taloudellista asemaa ja rahoituksen rakennetta laskettaessa vuoden 2018 tilinpäätöksen perusteella kunnan omavaraisuusaste on 82,8 % (2017 tp 85,7 %). Kunnan suhteellinen velkaantuneisuus on 17,1 % (2017 tp 12,7 %).

Kunnan taseessa lainakanta tilinpäätösvuoden lopussa oli n.0,5 milj. euroa eli 207 euroa/asukas (360 euroa/asukas v. 2017). Kunnan pitkäaikaiset lainat taseessa on 418 000 euroa ja lyhytaikaiset lainat 47 000 euroa. Kunnan taseen vaihtuvat vastaavat ovat 4,1 milj. euroa ja vastattava vieraspääoma yhteensä 3,3 milj.euroa.

Kunnan taseessa 31.12.2018 oleva, edellisten tilikausien ylijäämä on 6 075 000,71 euroa. Esitetään, että tilikauden ylijäämä 135 393,62 euroa kirjataan taseen tilikauden ylijäämätilille.

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaokutteiset menot	14	19
Aineettomat hyödykkeet	14	19
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	2 646	2 582
Rakennukset	6 949	7 254
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 841	4 034
Koneet ja kalusto	93	59
Muut aineelliset hyödykkeet	3	3
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 965	132
Aineelliset hyödykkeet	15 497	14 064
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	2 196	2 152
Muut lainasaamiset	537	548
Muut saamiset	26	11
Sijoitukset	2 759	2 711
PYSYVÄT VASTAAVAT	18 270	16 794
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot		
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	485	504
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	485	504
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	216	350
Lainasaamiset	4	73
Muut saamiset	297	202
Siirtosaamiset	72	535
Lyhytaikaiset saamiset	589	1 160
Saamiset	589	1 160
Rahoiusomaisuusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrum.	2 897	2 892
Rahoiusomaisuusarvopaperit	2 897	2 892
Rahat ja pankkisaamiset	587	559
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 073	4 611
VASTAAVAA	22 828	21 909

VASTATTAVAA	2018	2017
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	12 684	12 684
Edellisten tilikausien yli/alijäämä	6 075	4 970
Tilikauden yli-/alijäämä	135	1 105
OMA PÄÄOMA	18 894	18 759
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot		
Lahjoitusrahastojen pääomat	607	635
Muut toimeksiantojen pääomat		
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	607	635
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	418	465
Saadut ennakot	4	4
Muut pitkäaikaiset velat	188	190
Pitkäaikainen	610	659
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	47	347
Saadut ennakot	0	22
Ostovelat	1 723	875
Liittymismaksut ja muut velat	98	89
Siirtovelat	849	523
Lyhytaikainen	2 717	1 856
VIERAS PÄÄOMA	3 327	2 515
VASTATTAVAA	22 828	21 909
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	82,8	85,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	17,1	12,7
Kertynyt yli-/alijäämä (milj. €)	6,2	6,1
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2771	2697
Lainakanta 31.12. (milj. €)	0,5	0,8
Lainakanta 31.12., €/asukas	207	360
Lainasaamiset (milj. €)	0,5	0,5
Asukasmäärä	2241	2253

Tunnuslukujen selitykset

omavaraisuusaste, %

= 100 x (oma pääoma + poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (koko pääoma - saadut ennakot)

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

suhteellinen velkaantuneisuus, %

$$= 100 \times (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä eivät vaikuta tunnusluvun arvoon.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus on koko kuntasektorilla keskimäärin noin 30 %.

kertynyt yli-/alijäämä

$$= \text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}$$

kertynyt yli-/alijäämä euroa/asukas

$$= \text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)} / \text{Asukasmäärä}$$

Luku osoittaa, paljonko kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

lainakanta 31.12.

$$= \text{vieras pääoma} - (\text{saadut ennakot} + \text{ostovelat} + \text{siirtovelat} + \text{muut velat})$$

lainat euroa/asukas

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto-, ja muilla veloilla.

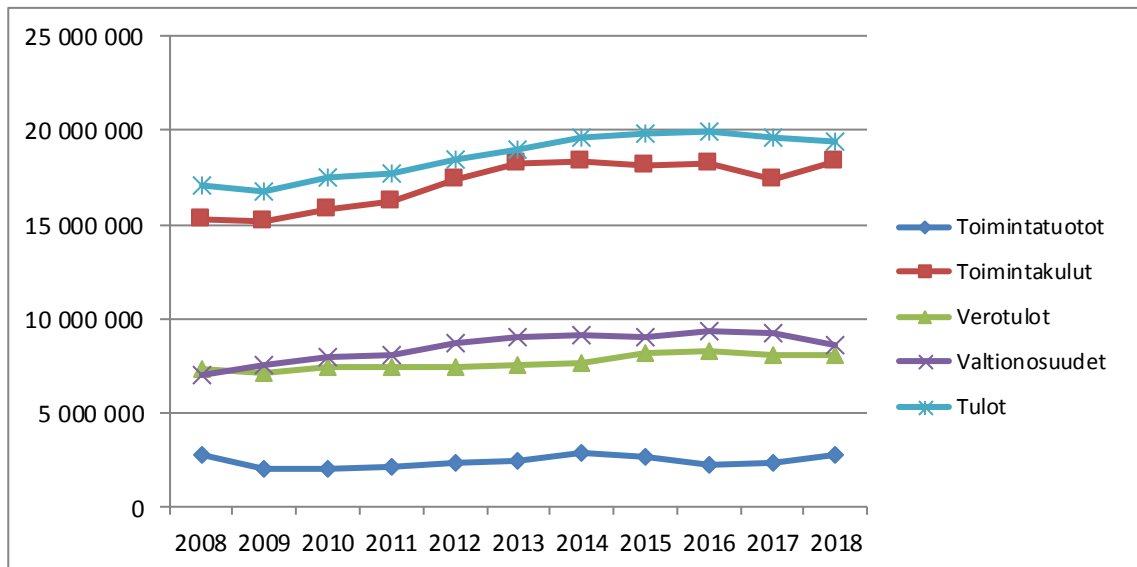
lainasaamiset 31.12.

$$= \text{Sijoituksiin merkityt jvk} - \text{lainasaamiset ja muut lainasaamiset.}$$

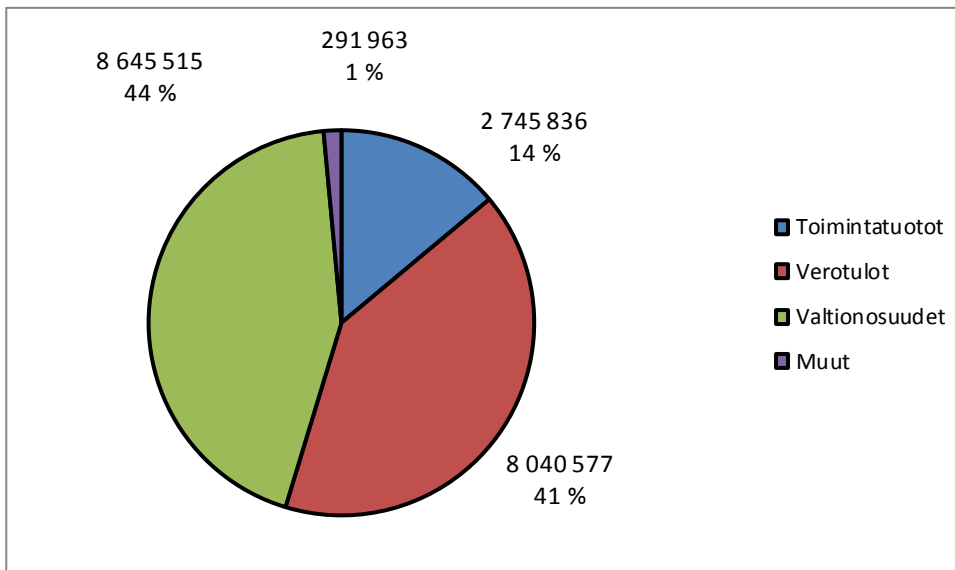
Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT			
TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	2746	Toimintakulut	18327
Verotulot	8041	-Valmistus omaan käyttöön	
Valtionosuudet	8646	Korkokulut	3
Korkotuotot	94	Muut rahoituskulut	68
Muut rahoitustuotot	115	Satunnaiset kulut	
Satunnaiset tuotot		Tulorahoituksen korjauserät	15
Tulorahoituksen korjauserät		Pakollisten varausten muutos	
-Pysyvien vastaavien hyödykkeiden		-Pakollisten varausten lis.(+), väh. (-)	
luovutusvoitot	54	-Pysyvien vastaavien hyödykkeiden	
Investoinnit		luovutustappiot	39
Rahoitusosuudet investointimenoihin	14	Investoinnit	
Pysyvien vastaavien hyödykk. luov.tulo	57	Investointimenot	2653
Rahoitustoiminta		Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten vähennykset	11	Antolainasaamisten lisäykset	15
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	47
Lyhytaikaisten lainojen lisäys		Lyhytaikaisten lainojen vähennys	300
Oman pääoman lisäykset		Oman pääoman vähennykset	
Kokonaistulot yhteensä	19778	Kokonaismenot yhteensä	21467
Täsmäytys:			
Kokonaistulot	19778	Muut maksuvalmiuden muutokset	-1721
Kokonaismenot	21467	Rahavarojen muutos	32
	-1689		-1689

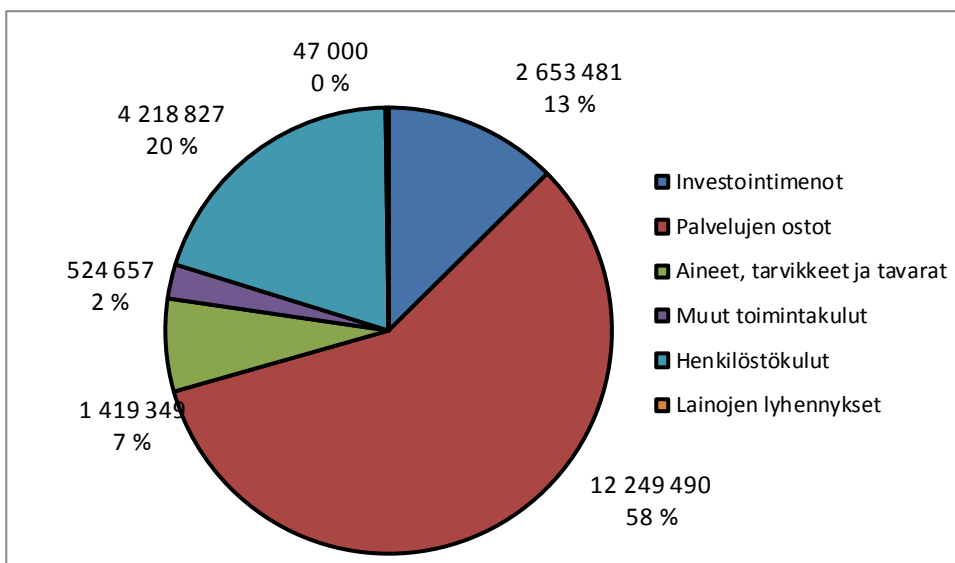
Kunnan tulojen ja toimintamenojen kehitys vuosina 2008 - 2018

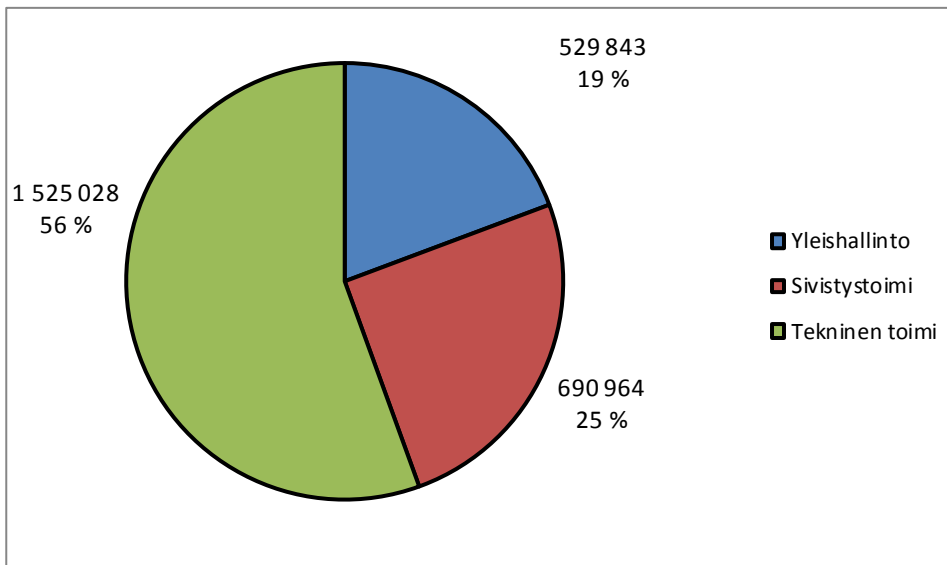
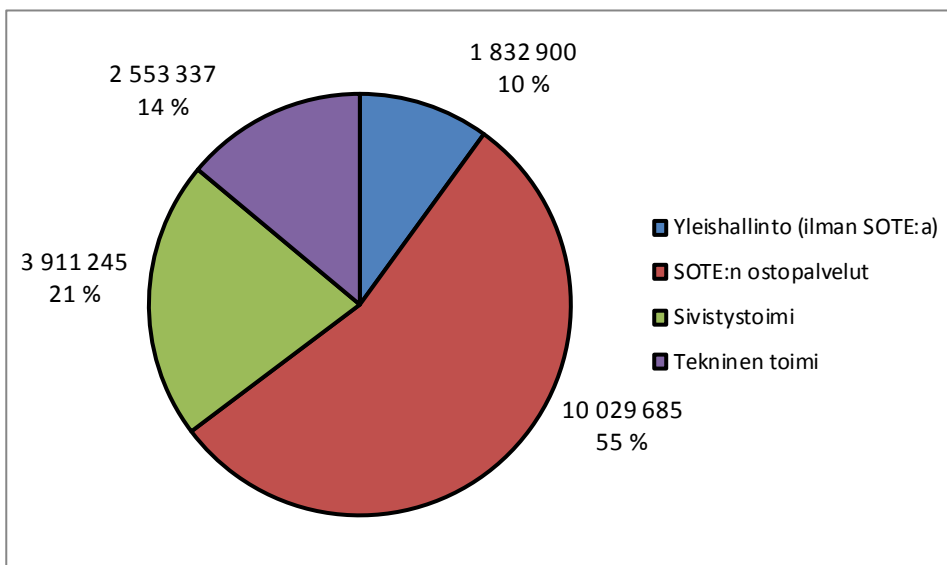

Kunnan tuottojen jakautuminen (ulkoiset)

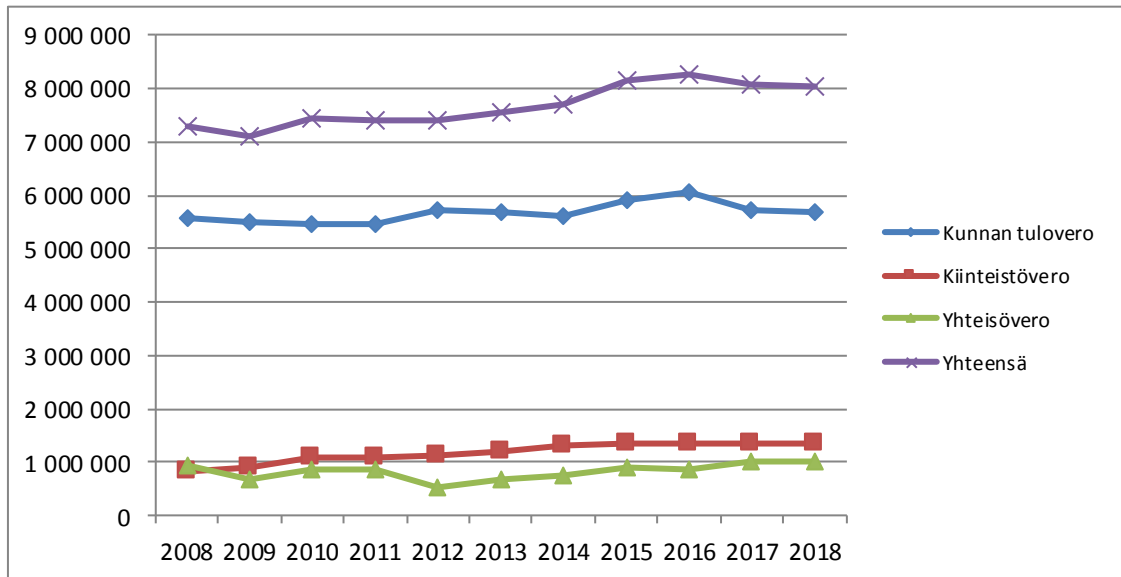

Kunnan kulujen jakautuminen (ulkoiset)

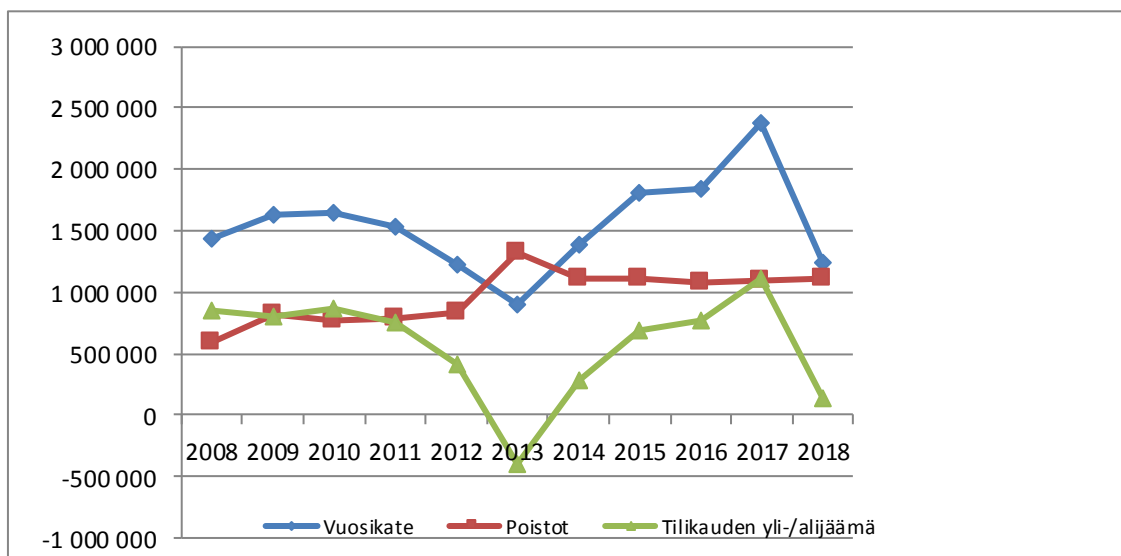

Toimintatuotot toimialoittain (ulkoiset)**Toimintakulut toimialoittain (ulkoiset)**

Verotulojen kehitys vuosina 2008 - 2018

Vuosikatteen ja tuloksen kehitys vuosina 2008 - 2018

Kuntakonsernin toiminta ja talous

Kuhmoisten kunnan tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt olivat vuonna 2018 seuraavat:

Tytäryhteisöt:

Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy (omistusosuus 100 %)
 Kuhmoisten Päijälänkoti As Oy (omistusosuus 100 %)
 Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy (omistusosuus 100 %)

Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy ja Kuhmoisten Laajakaista Oy muodostavat alakonsernin, joka on yhdistelty Kuhmoisten kunnan konsernitilinpäätökseen.
 Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy omistaa Kuhmoisten Laajakaista Oy:stä 65 %.

Kuntayhtymät:

Keski-Suomen liitto (0,75 %)
 Pirkanmaan sairaanhoitopiiri ky (0,15 %)
 Jyväskylän koulutuskuntayhtymä (1,27 %)
 Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä (0,23 %)

Osakkuusyhteisöt:

Asunto Oy Kuhmoisten Hokkalanperä 31,7 %.
 Kiinteistö Oy Pohjoisportti 35,05 %

Hyväksyttyä konserniohjetta noudatetaan konserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä, jollei niitä koskevasta lainsäädännöstä tai yhtiöjärjestyksestä taikka säännöistä muuta johdu. Käyttäessään omistajaohjausta kunta ottaa huomioon kutakin yhteisöä koskevaan lainsäädäntöön sisältyvän yhteisön omistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteet. Omistajaohjausta ei saa käyttää siten, että yhteisön päätös tai toimenpide tuottaa yhteisön toiselle omistajalle tai muulle epäoikeutettua etua tai haittaa yhteisön tai yhteisön toisen omistajan kustannuksella.

Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy ja Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy ovat raportoineet kunnanhallitukselle toiminnastaan pääsääntöisesti neljännesvuosittain konserniohjeen mukaisesti.

YHDISTELMÄ KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN SISÄLTYVISTÄ YHTEISÖISTÄ

	Yhdistelty konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	2	
Muut	1	
Kuntayhtymät	4	
Osakkuusyhteisöt		2
Muut omistusyhteisöt		5
Yhteensä	7	7

Kunnan konserniohjeella luodaan puitteet kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan asettamien tavoitteiden mukaisesti. Ohjetta noudatetaan soveltuvin osin myös osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien omistajaohjauksessa. Konserniohjeella pyritään yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kunnan yhteisöstä saaman tiedon laadun parantamiseen ja tiedonkulun tehostamiseen.

Konserniohje koskee kuntaa ja sen tytäryhteisöjä sekä näiden tytäryhteisöjä. Kuntayhtymissä ja kunnan osakkuusyhteisöissä kunnan edustajien tulee pyrkiä siihen, että konserniohjeen periaatteita noudatetaan myös näissä yhteisöissä.

Hyväksytyä konserniohjetta noudatetaan konserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä, jollei niitä koskevasta lainsäädännöstä tai yhtiöjärjestyksestä taikka säännöistä muuta johdu. Käyttäessään omistajaohjausta kunta ottaa huomioon kutakin yhteisöä koskevaan lainsäädäntöön sisältyvän yhteisön omistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteet. Omistajaohjausta ei saa käyttää siten, että yhteisön päätös tai toimenpide tuottaa yhteisön toiselle omistajalle tai muulle epäoikeutettua etua tai haittaa yhteisön tai yhteisön toisen omistajan kustannuksella.

Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy:n tilinpäätös sekä toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutuminen ja Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n konserniin toimintakertomus ja tilinpäätös on tämän asiakirjan liitteenä.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA	Tilivuosi	
	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	5 042	4 784
Toimintakulut	-21 400	-20 319
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	0	4
Toimintakate	-16 358	-15 531
Verotulot	8 041	8 067
Valtionosuudet	9 822	10 368
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	85	105
Muut rahoitustuotot	95	62
Korkokulut	-36	-42
Muut rahoituskulut	-111	-108
Vuosikate	1 537	2 921
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 576	-1 547
Tilikauden yli- ja alipariarvot		
Arvonalentumiset	0	-238
Satunnaiset erät	0	4
Tilikauden tulos	-40	1 140
Tilinpäätössiirrot	47	-2
Tilikauden verot	-3	-3
Laskennalliset verot	-8	-1
Vähemmistöosuudet	19	-40
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	15	1 094
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	23,6	23,5
Vuosikate/Poistot, %	102,6	53,0
Vuosikate €/asukas	686	1 296
Asukasmäärä	2 241	2 253

Tunnuslukujen selitykset:

Toimintatuotot/toimintakulut, % = 100* Toimintatuotot / Toimintakulut

Konsernin koko ja konserniin kuuluvien yhteisöjen luonne vaikuttavat tunnusluvun arvoon ja selittävät konsernikohtaisia eroja.

Vuosikate osoittaa konsernin tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, konsernin tulorahoitus on riittävä.

Vuosikate/poistot, % = $100 * \text{Vuosikate} / (\text{Suunnitelman mukaiset poistot} + \text{Arvonalentumiset})$

Kun tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan konsernin tulorahoituksen olevan riittävä. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, jos poistot ja arvonalentumiset vastaavat konserniyhteisöjen keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoa valionosuudet ja muut rahoitusosuudet.

Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Myös nämä väittämät pitävät paikkansa vain, jos poistot vastaavat keskimääräistä konsernitilinpäätökseen yhdisteltävien yhteisöjen ja säätiöiden vuotuista investointitasoa.

Jos vuosikate on negatiivinen, on konsernin tulorahoitus heikko.

Vuosikate, euroa/asukas

Vuosikate asukasta kohden on yleisesti käytetty tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa.

Asukasmääränä tunnusluvun laskennassa käytetään kunnan asukaslukua tilikauden lopussa.

KONSERNIRAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	Tilivuosi 2018 1 000 €	Tilivuosi 2017 1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 537	2 920
Satunnaiset erät	0	4
Tilikauden verot	-4	-5
Tulorahoituksen korjaukset	13	18
	<hr/>	<hr/>
	1 545	2 937
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-2 326	-3 093
Investointitulot	102	65
Investoinnit netto	-2 223	-3 028
Toiminnan ja investointien rahavirta	-678	-92
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-15	-4
Antolainasaamisten vähennykset	3	3
Antolainauksen muutokset	<hr/>	<hr/>
	-12	0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	176	189
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-360	-1 193
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-293	298
Lainakannan muutokset	<hr/>	<hr/>
	-477	-706
Oman pääoman muutokset	-26	-42
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muut.	-8	-19
Vaihto-omaisuuden muutos	3	-26
Saamisten muutos	673	-720
Korottomien velkojen muutos	610	108
Muut maksuvalmiuden muutokset	<hr/>	<hr/>
	1 278	-658
Rahoituksen rahavirta	764	-1 406
Rahavarojen muutos	85	-1 498
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	4 759	4 674
Rahavarat 1.1.	4 674	6 171
	<hr/>	<hr/>
	85	-1 498
KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Investointien tulorahoitus, %	69,1	96,4
Lainanhoitokate	4,0	2,4
Kassanriittävyys (pv)	72	68

Tunnuslukujen selitykset:**Investointien tulo-rahoitus, %**

=100* Vuosikate / Investointien omahankintameno

Investointien tulo-rahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulo-rahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman käyttöomaisuusinvestointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate kertoo konsernin tulo-rahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Tulo-rahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan konserniyhteisöjen omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Kassan riittävyys (pv)

=365 pv* Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan konsernin rahavaroilla kattaa. Rahavarioihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Kassasta maksut kootaan seuraavista konsernin tilikauden tuloslaskelman ja rahoituslaskelman eristä:

Konsernituloslaskelmasta:

Toimintakulut

Korkokulut

Muut rahoituskulut

Konsernin rahoituslaskelmasta:

Investointimenot

Antolainasaamisten lisäykset

Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)

KONSERNITASE JA SEN TUNNUSLUVUT	Tilivuosi 2018 1 000 €	Tilivuosi 2017 1 000 €
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	137	123
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	2 920	2 857
Rakennukset	10 731	11 261
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 858	4 043
Koneet ja kalusto	260	228
Muut aineelliset hyödykkeet	2 764	3 382
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 318	379
Aineelliset hyödykkeet	22 851	22 150
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	1 072	1 130
Lainasaamiset	56	59
Muut sijoitukset	29	13
Sijoitukset	1 157	1 201
PYSYVÄT VASTAAVAT	24 145	23 474
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	496	515
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	46	49
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	3	2
Lyhytaikaiset saamiset	854	1 426
Saamiset	857	1 428
Rahoitusarvopaperit	2 939	2 925
Rahat ja pankkisaamiset	1 800	1 748
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 642	6 151
VASTAAVAA	30 283	30 140
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	12 685	12 685
Rahastot	661	662
Edellisten tilikausien yli/alijäämä	5 489	4 442
Tilikauden yli-/alijäämä	15	1 093
OMA PÄÄOMA	18 850	18 881
VÄHEMMISTÖOSUUS	46	67
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Poistoero	0	0
Vapaaehtoiset varaukset	0	0
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset	0	0
Pakolliset varaukset	63	54
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	627	654
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieraspääoma	4 991	6 795
Pitkäaikainen koroton vieraspääoma	181	181
Lyhytaikainen korollinen vieraspääoma	2 176	801
Lyhytaikainen koroton vieraspääoma	3 351	2 706
VIERAS PÄÄOMA	10 699	10 483
VASTATTAVAA	30 283	30 140
Omavaraisuusaste, %	62,4	62,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	46,7	45,9
Kertynyt yli-/alijäämä (milj. €)	5,5	5,5
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2456	2457
Lainakanta 31.12. (milj. €)	7,2	7,6
Lainakanta 31.12., €/asukas	3198	3372
Lainasaamiset (milj. €)	0,05	0,05
Asukasmäärä	2241	2253

Tunnuslukujen selitykset

Omavaraisuusaste, %

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Vähemmistöosuus} + \text{Konsernireservi} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Koko pääoma kaavassa tarkoittaa taseen vastattavien loppusummaa. Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan pitää 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta.

suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuloista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku konsernin välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä eivät vaikuta tunnusluvun arvoon.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kertynyt yli-/alijäämä

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, paljonko konsernilla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa/asukas

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä) / Asukasmäärä

Luku osoittaa konsernin asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Konsernin lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Konsernin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla enakoilla sekä osto-, siirto-, ja muilla veloilla.

Konsernin lainat euroa/asukas

Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Konsernin lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk –lainasaamiset ja muut lainasaamiset.

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja konsernin omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

HALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ

Kuntalain mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelyä sekä talouden tasapainottamista koskeviksi toimenpiteiksi.

Tilikauden tulos on ylijäämäinen 135 393,62 €, ylijäämä esitetään kirjattavaksi taseen tilikauden ylijäämätilille.

KÄYTTÖTALOUSOSA

TULOSALUEKOHTAISET TAVOITTEET JA MÄÄRÄRAHAT

YLEISHALLINNON TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET 2018

HALLINTOPALVELUT

Keskusvaalilautakunta

Vaalit

Vastuhenkilö: Hallintojohtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Keskusvaalilautakunta on lakisäätöinen lautakunta, jonka tavoitteena on huolehtia kunnan tehtävistä vaalien järjestämisessä virheettömästi ja taloudellisesti. Vuonna 2018 järjestettiin presidentinvaalit.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Vaalien järjestäminen.

Tarkastuslautakunta

Tilintarkastus

Vastuhenkilö: Tilintarkastaja Jorma Kesä, JHTT

Tehtävän toiminta-ajatus

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lisäksi valtuusto valitsee toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastamista varten yhden tai useamman tilintarkastajan (JHTT-tilin-tarkastaja/JHTT-yhteisö). Tilintarkastuspalvelut kunta ostaa valtuuston päätökseen perustuen tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy:ltä. Vastuunalaisena tilintarkastajana toimii JHTT Jorma Kesä.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös hyvää tilintarkastustapaa noudattaen. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on määritellä tilintarkastuksen painopistealueet, valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, miten valtuuston tilikaudelle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Hallinto

Vastuhenkilö: Hallintojohtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Hallinnon tulosalueeseen kuuluu seuraavat yksiköt: kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, toimikunnat, hallintotoimisto, työllisyyden hoito, kunnallisverotus, työsuojelu ja muu henkilöstöhallinto.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Kunnan talous-, henkilöstö- ja muuhun yleishallintoon sekä tiedotukseen liittyvät viranomais- ja muut tehtävät siltä osin kuin tehtävät eivät kuulu muiden tulosalueiden vastuulle. Hallinnon tulosalueen tehtävänä on myös edistää ja ylläpitää yhteistyötä eri tulosalueiden ja sidosryhmien kanssa.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Kunnan talous on vahva			
Valtuustokauden tavoite 2017 – 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Tilikauden tulokset ovat pääsääntöisesti positiivisia	171.960 euroa	Tilikauden tulos	Tilikauden tulos 31.12.2018 on 135.393,62 €
Vuosikate kattaa riittämään poistot ja investoinnit	1.278.850 euroa	Kunnan vuosikate	Kunnan vuosikate 31.12.2018 on 1.243.469,19 €

Kunnan päätöksenteko tukee kuntastrategiaa			
Valtuustokauden tavoite 2017 – 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Valtuustokauden strategia 2017 - 2021 otetaan käyttöön päätöksenteossa	Strategia-asiakirja on käytössä	Valtuuston päätökset ovat strategian mukaisia	Toteutunut

Hyvinvointia tukevat laadukkaat palvelut			
Valtuustokauden tavoite 2017 – 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Työntekijöiden osaamista kehitetään järjestelmällisesti ja samalla vahvistetaan vastuullista toimintakulttuuria	Henkilöstön koulutussuunnitelma toteutuu	Henkilöstön koulutussuunnitelman toteutuminen	Toteutunut

Perustelut: Kunnan talouden tulee olla tasapainossa, jolloin kuntalaiset saavat hyvinvointia tukevat laadukkaat palvelut myös tulevaisuudessa. Lisäksi palvelujen tuottamiseen tarvitaan osaava ja motivoitunut henkilöstö. Kunnan strategia-asiakirjan päivytystä on tehty vuoden 2017 aikana valtuutettujen ja kunnan viranhaltijoiden kesken. Strategia-asiakirja on valmistunut vuoden 2018 alussa. Kunnan strategia-asiakirjan sisältö on huomiota valmistelussa ja päätöksenteossa. Huolelliseen ja perusteelliseen päätösvalmisteluun on kiinnitetty myös kiinnittää erityistä huomiota.

Sisäiset palvelut

Vastuhenkilö: Hallintojohtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Tulosalueen tehtävänä on tarjota kunnan eri toimialoille niiden tarvitsemat tietohallinto- ja tietoliikennepalvelut sekä talous- ja palkkahallinnon palvelut sisältäen yhteisesti käytössä olevat ohjelmistot, laitteet ja tukipalvelut. Tulosalue koostuu puhelinvaihteesta, kopioinnista, tieto- ja taloushallintopalveluista aiheutuvista menoista. Puhelinvaihtepalvelu on kevästä 2006 alkaen toteutettu seudullisena ratkaisuna. Kuhmoisten kunnan puhelinvälitys hoidetaan Jämsän kaupungin toimesta. Kuhmoisten kunnalla on toistaiseksi voimassa oleva sopimus Jämsän kaupungin kanssa tietohallinto- ja tietoliikennepalvelujen sekä palkkahallinnon palvelujen tuottamisen osalta. Kuhmoisten kunnan palveluksessa on määräaikainen atk-lähtökäyttäjä, joka varmistaa mm. tietohallintoon liittyvien lähipalvelujen sujuvuuden ja järjestelmien häiriöttömän toiminnan.

Tietohallinto, talous- ja palkkahallinto, tietoliikenne, kopiointi- ja puhelinvaihtepalvelujen tuottaminen kunnan eri toimialoille.

Taloushallinnon tehtäviä ovat mm. 1) taloustiedon tuottaminen (talousarvio, raportointi ja tilinpäätös) 2) maksuliikenteen hoitaminen 3) perinnän suorittaminen 4) taloushallinnon järjestelmien kehittäminen ja toimintavarmuuden ylläpitäminen 5) tarvittava koulutus esimiehille ja henkilöstölle.

Palkka- ja henkilöstöhallinnon keskeisinä tehtäviä ovat mm. 1) henkilöstön ja luottamushenkilöiden palkanmaksu 2) henkilöstöhallinnon järjestelmien kehittäminen ja toimintavarmuuden ylläpito 3) linjata työ- ja virkaehtosopimusten ja lainsäädännön tulkintaa työnantajan näkökulmasta henkilöstöä koskeissa kysymyksissä 4) tukea organisaatiota henkilöstöhallinnon kysymyksissä 5) työsuojelutoiminta.

Talous- ja palkkahallinnon sekä tietohallinto- ja tietoliikennepalvelujen saatavuus ja virheettömyys ovat keskeinen edellytys kunnan palvelutuotannossa.

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Hallintopalvelut						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	4 400		4 400	12 013,92	-7 613,92	273,0 %
Maksutulot	3 000		3 000	3 050,00	-50,00	101,7 %
Tuet ja avustukset	35 000	15 000	50 000	70 710,03	-20 710,03	141,4 %
Vuokratulot						
Muut tulot		6 400	6 400	6 358,08		0,0 %
tulot yhteensä	42 400	21 400	63 800	92 132,03	-28 373,95	144,4 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	476 130	32 120	508 250	506 854,63	1 395,37	99,7 %
Palvelujen ostot	428 100	13 000	441 100	397 808,14	43 291,86	90,2 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	27 550		27 550	45 580,29	-18 030,29	165,4 %
Avustukset	110 000	5 000	115 000	110 093,74	4 906,26	95,7 %
Vuokramenot	5 000		5 000	3 344,40	1 655,60	66,9 %
Muut menot	13 010	39 200	52 210	53 239,05	-1 029,05	102,0 %
menot yhteensä	1 059 790	89 320	1 149 110	1 116 920,25	32 189,75	97,2 %
TOIMINTAKATE (netto)	-1 017 390	-67 920	-1 085 310	-1 024 788,22	-60 521,78	94,4 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset						
Tulot	392 910		392 910	412 629,17	-19 719,17	105,0 %
Menot	105 030		105 030	127 084,65	-22 054,65	121,0 %
KOKONAISTULOT	435 310	21 400	456 710	504 761,20	-48 051,20	110,5 %
KOKONAISMENOT	1 164 820	89 320	1 254 140	1 244 004,90	10 135,10	99,2 %
NETTO KUSTANNUS	-729 510	-67 920	-797 430	-739 243,70	-58 186,30	92,7 %
Vakituisen henkilöstö	5,10		5,10	5,00	-0,10	
Tilapäinen henkilöstö	1,25		1,25	1,45	0,20	

Elinkeinoelämän edistäminen

Vastuuhenkilö: Kunnanjohtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Elinkeinoelämän edistämisen tulosalueeseen kuuluvat elinkeinotoimi, maaseututoimi, maa- ja metsätilat ja joukkoliikenne. Elinkeinoitoimen kehittäminen pohjautuu Kuhmoisten kunnan strategiaan ja vuoden 2019 alussa hyväksytyyn Elinvoimaohjelmaan 2019–2021.

Kuhmoisten kunnan elinkeinon kehittämisestä on linjattu kunnan strategiassa. Lisäksi kunnan elinvoiman ja elinkeinotoiminnan kehittämistä linjaa elinvoimajaosto. Tehtyjen linjausten toteuttamisesta vastaa kehittämisasiamies. Hän ratkaisee omalta osaltaan asiat jotka koskevat: kunnan elinkeinoelämän kehittämistä ja kunnan markkinointia, päätöksenteon valmistelua elinkeinopoliittiseen kehittämiseen liittyvissä asioissa, toimitilojen ja teollisuustilojen määräaikaista, kunnanhallituksen ohjeiden mukaisesti laadittuja vuokrasopimuksia, yritysten perusneuvontaa ja alkavien yrittäjien palveluja, sidosryhmäyhteistyötä, kunnan elinkeinotoimintaan liittyviä hankkeita, kunnan omistamien tonttien myyntiä neuvottelujen ja sopimusten valmistelun osalta ja niiden markkinointia, sekä kunnan metsäomaisuuden hoitoa ja puukaupan valmistelua. Kehittämisasiamies toimii myös kunnan työsuojelupäällikkönä.

Kuhmoisten kunnassa on voimassa oleva vuonna 2017 valmistunut metsäsuunnitelma, jonka perusteella toteutetaan metsänhoidollisia toimenpiteitä sekä myydään vuosittain puuta n. 200.000- 300.000 euron edestä. Talousarviossa vuoden 2018 puunmyyntitulot ovat 350 000 euroa.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Edellä lueteltujen palvelujen tuottaminen laadukkaasti ja aktiivisesti.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET**Strategiset tavoitteet**

Kunnan vetovoimaisuuden lisääminen			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Kuhmoisten satama-alueen kehittäminen Suomen vetovoimaisimmaksi sisävesien satama-alueeksi, jossa toimintaa on ympäri vuoden	Sahanrannan hotelli-ravintolan ympärivuotinen toiminta, alueen palveluvalikoiman laajeneminen	Satamarinteen kaavan valmistuminen Satama-alueen yrittäjien määrän kehitys Satama-alueen asiakasmäärä	Sahanrannan hotelli-ravintolan osalta vuokrasopimus tehty ja toiminta jatkuu. Yksi uusi kesäajan yrittäjä satamaan. Satamarinteen kaava etenee.
Houkuttelemme uutta yritystoimintaa kuntaan markkinoimalla tonttejamme, palveluitamme ja toimivia yhteyksi	Yksi tai kaksi teollista toimijaa, jotka tuovat lisää työpaikkoja kuntaan	Työpaikkojen lukumäärä	Ei toteutunut, Kuhmoisten työpaikkojen omavaraisuusaste noussut 94 %:iin
Koskenpartaan ja Aurinkorinteen kaava-alueiden markkinointi ja tonttien myynti	Kaikki rantatontit myytyinä, Aurinkorinteen alueelta yksi tontti myyty	Myytyjen tonttien lukumäärä	Toteutunut osittain, Koskenpartaan ja Aurinkorinteen alueilta molemmista yksi tontti myyty.

Perustelut: Kunnan menestys perustuu kasvuun. Ellei ole kasvua, elinvoiman edellytykset heikkenevät ajan kuluessa. Kuhmoisten kunnan elinvoiman perusta on aktiiviset asukkaat, osaavat yrittäjät, vireät vapaa-ajanasukkaat, sekä toimivat kuntapalvelut ja infrastruktuuri. Elinvoimaan vaikuttaa vahvasti myös työllisyysaste, asukasluvun muutos, yritysten perustamistahti ja niiden työpaikkakehitys.

Kuhmoisten kirkonkylän satama-alue on kunnan yksi merkittävimmistä käyntikorteista ja alueen positiivisella imagolla on suuri merkitys koko kuntakeskuksen elinvoimaan. Kesä-aikana Päijänteeltä tulevat lukuista veneilijät käyttävät aktiivisesti kuntakeskuksen palveluita. Lisäksi maanteitse tulevat vierailijat suuntaavat usein taukonsa satama-alueelle. Kuhmoisten satama-alueella on meneillään Satamarinteen kaavahanke, joka valmistunee vuoden 2019 aikana. Kaavahankkeen tavoitteena on yhdistää entistä paremmin keskustan ja sataman alueet yhdeksi kokonaisuudeksi.

Uudet kuntaan sijoittuvat ja lisätyövoimaa palkkaavat yritykset tuovat kuntaan lisää uusia asukkaita ja palvelujen käyttäjiä. Olemassa olevien yrittäjien toimintaedellytyksien/ puitteiden turvaaminen ja kehittäminen antaa mahdollisuuden yrityksen kasvuun. Toimivat ja helposti lähestyttävät yrityspalvelut ovat tärkeä tekijä alueen yrittäjien toimintaedellytysten turvaamisessa ja uusien yritysten sijoittumisessa Kuhmoisiin.

Kunnan omistamien teollisuustilojen korkea käyttöaste ja riittävä vuokrataso lisäävät kunnan mahdollisuutta ylläpitää omistamia tiloja ja tarjota eri yritysten tarpeisiin soveltuvaa vuokratilaa.

Kuntaan muuttavat uudet asukkaat, kunnan alueella käynnistyvät uudet yritykset ja uudisrakentamisen lisääntyminen ovat merkki kunnan kasvavasta elinvoimaisesta. Vuoden 2018 aikana rakennettu päiväkotito on tuonut työtä myös paikkakunnan osaajille. Lisäksi toimintansa käynnistävä päiväkotito tuo kuntaan lisää houkuttelevuutta ja vetovoimaisuutta. Kunnan positiivinen nettomuutto on merkki kunnan elinvoiman vahvistumisesta ja ostovoiman säilymisestä. Kuhmoisten kunnan elinkeinotoimintaa linjaa elinvoimajaosto.

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Elinkeinoelämän edistäminen						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	393 000		393 000	374 099,26	18 900,74	95,2 %
Maksutulot						
Tuet ja avustukset						
Vuokratulot	3 180		3 180	3 343,30	-163,30	105,1 %
Muut tulot	17 500	51 600	69 100	60 268,54	8 831,46	87,2 %
tulot yhteensä	413 680	51 600	465 280	437 711,10	27 568,90	94,1 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	132 820	680	133 500	137 591,69	-4 091,69	103,1 %
Palvelujen ostot	150 150		150 150	131 030,52	19 119,48	87,3 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	2 450		2 450	6 841,10	-4 391,10	279,2 %
Avustukset	2 000		2 000	3 800,00	-1 800,00	190,0 %
Vuokramenot				224,19		
Muut menot	500		500	1 161,98	-661,98	232,4 %
menot yhteensä	287 920	680	288 600	280 649,48	7 950,52	97,2 %
TOIMINTAKATE (netto)	125 760	50 920	176 680	157 061,62	19 618,38	88,9 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset						
Tulot						
Menot	30 020		30 020	21 009,07	9 010,93	70,0 %
KOKONAISTULOT	413 680	51 600	465 280	437 711,10	27 568,90	94,1 %
KOKONAISMENOT	317 940	680	318 620	301 658,55	16 961,45	94,7 %
NETTO KUSTANNUS	95 740	50 920	146 660	136 052,55	10 607,45	92,8 %
Vakituinen henkilöstö	1,75	0,00	1,75	1,75	0,00	
Tilapäinen henkilöstö	0,40		0,40	0,53	0,13	

Terveydenhuolto ja sosiaalitoimi, oma toiminta (ei Jämsän ostopalveluja)

Vastuhenkilö: Hallintojohtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Oman toiminnan tulosalueeseen kuuluu tulona toimeentulotuen valtionosuus. Menoina sosiaali- ja terveystoimen siirtynyttä henkilöstöä koskevat eläkemenoperusteiset- ja varhemaksut. Työmarkkinatuen kuntaosuus maksetaan myös tulosalueen menoista.

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talous- arvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Sosiaali- ja terveys/ omatoiminta						
Toimintatulot:						
Myyntitulot						
Maksutulot						
Tuet ja avustukset			0		0,00	
Vuokratulot						
Muut tulot						
tulot yhteensä	0	0	0	0,00	0,00	
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	375 000	-80 000	295 000	282 462,26	12 537,74	95,7 %
Palvelujen ostot	130 000	30 000	160 000	138 229,26	21 770,74	86,4 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat		14 500	14 500	14 431,77	68,23	
Avustukset						
Vuokramenot						
Muut menot				207,00		
menot yhteensä	505 000	-35 500	469 500	435 330,29	34 169,71	92,7 %
TOIMINTAKATE (netto)	-505 000	35 500	-469 500	-435 330,29	-34 169,71	92,7 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset						
Tulot						
Menot				14 441,82		
KOKONAISTULOT	0	0	0	0,00	0,00	#JAKO/0!
KOKONAISMENOT	505 000	-35 500	469 500	449 772,11	19 727,89	95,8 %
NETTO KUSTANNUS	-505 000	35 500	-469 500	-449 772,11	-19 727,89	95,8 %

Terveydenhuolto ja sosiaalitoimi, ostopalvelut Jämsä ja Keuruu

Vastuuhenkilö: Hallintojohtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Sosiaali- ja terveystoimen tehtävänä on tuottaa ja järjestää kuntalaisille tarpeelliset, oikein mitoitettut ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut. Palveluilla tuetaan kuntalaisten elämäntaitojen hallintaa ja mahdollisuutta turvalliseen ja mielekkääseen elämään kaikissa elämäntilanteissa.

Kuhmoisten kunta muodostaa yhdessä Jämsän kaupungin kanssa yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämismääräyksen mukaan Jämsän kaupungilla ja järjestämismääräystä toteutetaan tilaaja-tuottaja -mallin mukaisella toiminnalla. Yhteistoimintatehtäviin kuuluvat kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen mukaan kunnille kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisten ja muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämismääräyksen ja tuottaminen.

Tehtäviä ovat:

1. Kunnille kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaistehtävät
2. Väestölle järjestettävät sosiaali- ja terveyspalvelut, jotka ovat: sosiaali- ja terveystoimen hallinto, vastaanottopalvelut, aikuisten psykososiaaliset palvelut, perhepalvelut, suun terveydenhuollon palvelut, hoito- ja hoivapalvelut, vammaispalvelut, toimeentulotuki ja sosiaalitoimen lainsäädäntöön liittyvä työllisyys, kuntoutuspalvelut ja perusterveydenhuolto ja siihen liittyvä erikoissairaanhoito.

Yhteistoimintasopimuksen mukaan erikoissairaanhoidon vastuullinen järjestäjä on Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. Yhteistoiminta-alueen tilaajalautakunta hoitaa Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan puolesta sopimusohjausneuvottelut ja muun tarvittavan sopimisen Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kanssa kuntien valtuustojen antamien ohjeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Muilta erikoissairaanhoidon ja kehitysvammaisten erityishuollon palvelujen tuottajilta yhteistoiminta-alueen tilaajalautakunta tilaa palvelut sopimuskuntien valtuustojen antamien ohjeiden ja tavoitteiden mukaisesti.

Kuhmoisten kunta on mukana ympäristöterveydenhuollon palveluiden (terveysvalvonta ja eläinlääkintä) osalta yhteistoiminta-alueella, jossa tehtävien hoitamisesta vastaa Keuruun kaupunki.

Tulosalueen menoista maksetaan myös vuonna 1927 tai sitä aiemmin syntyneiden kuntalaisten terveyskeskusmaksuja.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Tavoitteena on turvata Kuhmoisten kunnan ja Jämsän kaupungin muodostamalla yhteistoiminta-alueella kustannustehokkaat, tarkoituksenmukaiset ja kaikkien seutukunnan alueen asukkaiden saatavilla olevat laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut. Yhteistoiminta-alueen toiminnalliset tavoitteet ovat talousarvionkirjan liitteenä 1.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Laadukkaat ja riittävät sosiaali- ja terveystoimen palvelut			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla	Laadukas valmistelutyö	Säännöllinen osallistuminen valmistelutyöryhmiin ja muuhun valmistelevaan työhön	Toteutunut
Palvelut tuotetaan Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan välisessä yhteistoimintasopimuksessa sovitulla tavalla 2018-2019	Sote-palvelutilaus toteutuu	Sote-palvelutilauksen toteutuminen	Toteutunut

Sosiaali- ja terveystoimi / Toteutuneet ostopalvelut

	Tilinpäätös v. 2017	Talousarvio v. 2018	Toteutunut v. 2018	Poikkeama v. 2018
Hallinto	181 469,32	174 430	197 248,28	-22 818,28
Psykososiaaliset ja perheiden palvelut	716 087,59	598 840	778 274,74	-179 434,74
Vammais- ja kuntoutuspalvelut	1 198 205,19	1 282 120	1 147 036,66	135 083,34
Vanhusten palvelut	3 462 429,51	3 489 090	3 505 577,68	-16 487,68
Terveydenhuollon vastaanottopalvelut	1 161 625,42	1 006 280	1 177 391,15	-171 111,15
Erikoissairaanhoido	2 472 722,30	3 020 720	3 165 470,69	-144 750,69
Ympäristöterveydenhuolto (Keuruu)	57 057,42	65 000	57 517,64	7 482,36
yhteensä	9 249 596,75	9 636 480	10 028 516,84	-392 036,84
muutos-%			8,42 %	

TOIMIALA: Sosiaali- ja terveys/ ostopalvelut Jämsä ja Keuruu	Alkuperäinen talousarvio €	Talous- arvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Toimintatulot:						
Myyntitulot						
Maksutulot						
Tuet ja avustukset						
Vuokratulot						
Muut tulot						
tulot yhteensä	0	0	0	0,00	0,00	0,0 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot						
Palvelujen ostot	9 636 480		9 636 480	10 028 516,84	-392 036,84	104,1 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat					0,00	
Avustukset	3 000		3 000	1 168,30	1 831,70	38,9 %
Vuokramenot						
Muut menot						
menot yhteensä	9 639 480	0	9 639 480	10 029 685,14	-390 205,14	104,0 %
TOIMINTAKATE (netto)	-9 639 480	0	-9 639 480	-10 029 685,14	390 205,14	104,0 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset						
Tulot						
Menot						
KOKONAISTULOT	0	0	0	0,00	0,00	
KOKONAISMENOT	9 639 480	0	9 639 480	10 029 685,14	-390 205,14	104,0 %
NETTO KUSTANNUS	-9 639 480	0	-9 639 480	-10 029 685,14	390 205,14	104,0 %
TOIMIALA: YLEISHALLINTO YHTEENSÄ	Alkuperäinen talousarvio €	Talous- arvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Toimintatulot:						
Myyntitulot	397 400	0	397 400	386 113,18	11 286,82	97,2 %
Maksutulot	3 000	0	3 000	3 050,00	-50,00	101,7 %
Tuet ja avustukset	35 000	15 000	50 000	70 710,03	-20 710,03	141,4 %
Vuokratulot	3 180	0	3 180	3 343,30	-163,30	105,1 %
Muut tulot	17 500	58 000	75 500	66 626,62	8 873,38	88,2 %
tulot yhteensä	456 080	73 000	529 080	529 843,13	-763,13	100,1 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	983 950	-47 200	936 750	926 908,58	9 841,42	98,9 %
Palvelujen ostot	10 344 730	43 000	10 387 730	10 695 584,76	-307 854,76	103,0 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	30 000	14 500	44 500	66 853,16	-22 353,16	150,2 %
Avustukset	115 000	5 000	120 000	115 062,04	4 937,96	95,9 %
Vuokramenot	5 000	0	5 000	3 568,59	1 431,41	71,4 %
Muut menot	13 510	39 200	52 710	54 608,03	-1 898,03	103,6 %
menot yhteensä	11 492 190	54 500	11 546 690	11 862 585,16	-315 895,16	102,7 %
TOIMINTAKATE (netto)	-11 036 110	18 500	-11 017 610	-11 332 742,03	315 132,03	102,9 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset				0,00		
Tulot	392 910	0	392 910	412 629,17	-19 719,17	
Menot	135 050	0	135 050	162 535,54	-27 485,54	
KOKONAISTULOT	848 990	73 000	921 990	942 472,30	-20 482,30	102,2 %
KOKONAISMENOT	11 627 240	54 500	11 681 740	12 025 120,70	-343 380,70	102,9 %
NETTO KUSTANNUS	-10 778 250	18 500	-10 759 750	-11 082 648,40	322 898,40	103,0 %
Vakituinen henkilöstö	6,85	0,00	6,85	6,75	-0,10	
Tilapäinen henkilöstö	1,65	0	1,65	1,98	0,33	

SIVISTYSTOIMEN TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET 2018

SIVISTYSLAUTAKUNTA

Vastuhenkilö: Sivistystoimenjohtaja

Sivistystoimen toiminta-ajatus:

Sivistystoimi vastaa varhaiskasvatus-, opetus-, ruokapalvelu- ja elämänlaatupalvelujen järjestämisestä. Sivistystoimen palvelut edistävät kuntalaisten hyvinvointia, sosiaalisten verkostojen kehittymistä sekä tukevat elämänhallintaa elämän eri vaiheissa. Sivistyspalvelut vaikuttavat vetovoimatekijänä kunnan elinvoimaan.

Tavoitteena on sivistynyt, aktiivinen ja osallistuva kansalainen, joka ottaa vastuun omasta ja muiden hyvinvoinnista sekä elinympäristöstä.

VARHAISKASVATUS

Palveluyksikön esimies: Varhaiskasvatuksen esimies

Tehtävän toiminta-ajatus:

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain mukaista perusopetuksen oppilaille suunnattua ohjattua toimintaa ennen ja jälkeen koulupäivän.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. Hoitopaikka tarjotaan perhepäivähoidossa tai ryhmäperhepäiväkodissa. Koulun aloitusta edeltävä esiopetus on toiminnallisesti varhaiskasvatusta. Eskareiden aamupäivätoimintaa järjestetään tarvittaessa ryhmäperhepäiväkodissa ja iltapäivätoimintaa yhtenäiskoululla. Tulosalueeseen sisältyy myös kansaneläkelaitoksen kautta maksettava lasten kotihoidontuki ja sen kuntalisä.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Kuhmoinen on virikkeellinen asuinpaikka, joka houkuttelee kuntaan uusia asukkaita hyvinvointia tukevien ja laadukkaiden palvelujen avulla			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Pidämme huolta lapsiperheiden hyvinvointia edistävästä palveluista ja toimintaympäristöstä	Päiväkotitoiminnan suunnittelu	Riittävä henkilöstöresurssi ja toimintasuunnitelma	Toteutunut (päiväkodin johtaja valittu 2.5.2018)
Vahvistamme työnantajakuvaamme ja palveluiden laatua panostamalla työntekijöidemme hyvinvointiin ja osaamisen kehittämiseen sekä vastuullisen toimintakulttuurin rakentamiseen.	Henkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen	Koulutukset	Toteutunut. Liikuntavinkkikoulutusta kasvatustyön arkeen, PHLU toteutti 3 kertaa
	Lasten ja vanhempien osallisuuden edistäminen	Yhteistyö vanhempien kanssa. (kyselyt/avoin keskustelu)	Toteutunut.

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talous- arvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Varhaiskasvatus						
Toimintatulot:						
Myyntitulot				1 100,00	-1 100,00	
Maksutulot	48 500		48 500	41 993,86	6 506,14	86,6 %
Tuet ja avustukset					0,00	
Vuokratulot						
Muut tulot						
tulot yhteensä	48 500	0	48 500	43 093,86	5 406,14	88,9 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	349 150	35 300	384 450	399 084,76	-14 634,76	103,8 %
Palvelujen ostot	60 870		60 870	29 621,78	31 248,22	48,7 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	9 680		9 680	10 377,97	-697,97	107,2 %
Avustukset	107 000		107 000	89 730,54	17 269,46	83,9 %
Vuokramenot	200		200		200,00	0,0 %
Muut menot	420		420	2 261,98	-1 841,98	538,6 %
menot yhteensä	527 320	35 300	562 620	531 077,03	31 542,97	94,4 %
TOIMINTAKATE (netto)	-478 820	-35 300	-514 120	-487 983,17	-26 136,83	94,9 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset						
Tulot						
Menot	52 320		52 320	83 015,20	-30 695,20	158,7 %
KOKONAISTULOT	48 500	0	48 500	43 093,86	5 406,14	88,9 %
KOKONAISMENOT	579 640	35 300	614 940	614 092,23	847,77	99,9 %
NETTO KUSTANNUS	-531 140	-35 300	-566 440	-570 998,37	4 558,37	100,8 %
Vakituisen henkilöstö	6,24		6,24	6,04	-0,20	
Tilapäinen henkilöstö	1,95		1,95	0,75	-1,20	

Toiminta vuoden 2018 aikana

Varhaiskasvatuksessa oli kaiken kaikkiaan kirjoilla yli 50 lasta vuoden aikana. Vuorohoitoa järjestettiin kaikille sitä tarvitseville. Kirjoilla 31.12.2018 oli 40 lasta, joista 5 oli perhepäivähoidossa (4 yksityisellä perhepäivähoitajalla) ja 31 ryhmäperhepäivähoidossa (3 esikoululaista aamuhoidossa tarvittaessa, 5 vuorohoitolasta). Esikoululaisten varhaiskasvatusryhmässä oli kirjoilla 6 lasta.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan määrä vaihteli seitsemästä kahteentoista vuonna 2018. Vakituksia työntekijöitä oli varhaiskasvatuksen piirissä kuusi. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kävi kunnassa kaksi kertaa kuukaudessa. Varhaiskasvatuksen palveluksessa työskenteli 31.12.2018 kahdeksan työntekijää. Heistä 1 oli perhepäivähoitaja, 11 ryhmäperhepäivähoitajaa, joista 4 oli sijaisia ja 1 oppisopimusopiskelija, varhaiskasvatuksen esimiehen työt oli jaettu loppu vuoden (loka-joulukuu) sivistystoimenjohtajan ja ryhmäperhepäivähoitajien kesken.

Tärkeimpiä yhteistyökumppaneita olivat kirjasto, liikuntapalvelut ja seurakunta. Perheiden kanssa on käyty varhaiskasvatussuunnitelman mukaisia vasu-keskusteluja.

Varhaiskasvatuksessa lasten lisääntynyt hoidontarve ja kotona työskentelevien perhepäivähoitajien määrän väheneminen pakotti toisen ryhmäperhepäiväkodin rakentamisen väliaikaisiin tiloihin Paloasemalle maaliskuussa 2018. Varhaiskasvatuksen esimiehen työnkuvaan on kuulunut uuden päiväkodin rakentaminen ja toiminnan käynnistämisen valmistelu. Varhaiskasvatuksessa on tapahtunut vuoden aikana uuden varhaiskasvatuksen esimiehen rekrytointi toukokuussa 2018 ja uudelleen rekrytointi marraskuussa 2018 esimiehen irtisanouduttua koeajalla. Valtakunnallinen ongelma pätevien sijaisten saannissa on myös Kuhmoisten varhaiskasvatuksessa haasteena.

Aamu- ja iltapäivätoiminta järjestettiin kaikille sitä tarvitseville 1.-2. -luokkalaisille. Ohjatun toiminnan lisäksi iltapäivätoiminnassa on mahdollisuus tehdä kotitehtäviä, leikkiä ja ulkoilla. Lapsille tarjottiin päivittäin välipala. Aamu-/iltapäivätoiminnassa toiminnassa oli 31.12.2018 kirjoilla 21 lasta.

Yhtenäiskoulu

Vastuhenkilö: Rehtori

Tehtävän toiminta-ajatus:

Esi- ja perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Sen tehtävänä on toisaalta tarjota yksilölle mahdollisuus hankkia yleissivistystä ja suorittaa oppivelvollisuus ja toisaalta antaa yhteiskunnalle väline kehittää sivistyksellistä pääomaa sekä lisätä yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa. Perusopetus antaa valmiudet jatko-opintoihin ja valmiudet toimia osallistuvana kansalaisena demokraattisessa yhteiskunnassa.

Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys, valmistaa opiskelijat ylioppilastutkintoon sekä antaa riittävät valmiudet lukion oppimäärään perustuviin jatko-opintoihin. Lukio antaa valmiuksia vastata yhteiskunnan ja ympäristön haasteisiin sekä taitoja tarkastella asioita eri näkökulmista

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Opetustoimen uudet opetussuunnitelmat on otettu porrastetusti käyttöön elokuusta 2016 alkaen ja 1.8.2018 vuorossa oli perusopetuksessa kahdeksas ja lukiossa kolmas vuosiluokka. Opetussuunnitelmien lisäksi toimintaa on ohjannut yhtenäiskoulun lukuvuosisuunnitelma, jossa opettajakunta on asettanut painopistealueet lukuvuodelle.

Opetusministeriön Uusi peruskoulu -ohjelmalla uudistetaan perusopetuksen toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä ja opettajien osaamista. Lisäksi edistetään opetuksen digitalisaatiota, laajennetaan Liikkuva koulu -ohjelmaa sekä lisätään ja monipuolistetaan kieltenopiskelua. Tutoropettaja- ja resurssiopettajatoiminnalla on tuettu ministeriön ohjelman mukaisesti uutta pedagogiikkaa sekä edistetty yhtenäiskoulun digitalisaation ja opettajien osaamisen kehittymistä. Liikkuva koulu -hankkeen toimenpiteiden tavoitteena on edistää lasten ja nuorten liikkumisen mahdollisuuksia. Vuoden aikana lisättiin taiteen ja kulttuurin ammattilaisten ohjaamia harrastetunteja koulupäivään valtionavustuksen tuella.

Oman lukion säilyttäminen osana yhtenäiskoulua on kunnalle vetovoimatekijä. Opiskeluhoito on järjestetty monialaisena yhteistyönä Jämsän sosiaali- ja terveystoimen sekä Jämsän sivistystoimen ja nuorisokodin kanssa.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Kuhmoinen on virikkeellinen asuinpaikka, joka houkuttelee kuntaan uusia asukkaita hyvinvointia tukevien ja laadukkaiden palvelujen avulla			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Vahvistamme työnantajakuvaamme ja palveluiden laatua panostamalla työntekijöidemme hyvinvointiin ja osaamisen kehittämiseen sekä vastuullisen toimintakulttuurin rakentamiseen.	Henkilöstön pedagogisen osaamisen kehittäminen	Tutoropettaja + resurssiopetuksen resurssi yhteensä 1 henkilötyövuosi	Toteutunut
	Työntekijöiden hyvinvointi	Hyvinvointikysely	Webrol-kyselyn palautetilaisuus 23.1.2018, Opetusalan esimieskysely 31.1.2018 (Opsia) Toteutunut osittain. Työilmapiirin haasteita pyritty ratkaisemaan mm. tarjoamalla mahdollisuuksia työnohjaukseen.
	Monikäyttöinen, viihtyisä oppimisympäristö	Koulutilojen suunnittelu etenee/käyttäjäkysely	Toteutunut osittain. Osa koulun toiminnasta siirtynyt väistötiloihin, mikä on asettanut haasteita mm. ops:in toteuttamisessa ja turvallisuudessa. Rakennuksen kuntoa, sisäilmaa ja oirehdintaa selvitetty. Tietoverkkoa uudistettu, monitoimiareena rakennettu.

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Yhtenäiskoulu						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	15 780		15 780	17 221,00	-1 441,00	109,1 %
Maksutulot	500		500	6 822,53	-6 322,53	1364,5 %
Tuet ja avustukset			0	32 186,54	-32 186,54	
Vuokratulot						
Muut tulot			0		0,00	
tulot yhteensä	16 280	0	16 280	56 230,07	-39 950,07	345,4 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	1 682 860	11 740	1 694 600	1 589 437,62	105 162,38	93,8 %
Palvelujen ostot	451 380		451 380	484 882,40	-33 502,40	107,4 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	93 100		93 100	91 041,68	2 058,32	97,8 %
Avustukset				2 200,00		
Vuokramenot	4 000		4 000	2 804,01	1 195,99	70,1 %
Muut menot	2 750		2 750	1 974,36	775,64	71,8 %
menot yhteensä	2 234 090	11 740	2 245 830	2 172 340,07	73 489,93	96,7 %
TOIMINTAKATE (netto)	-2 217 810	-11 740	-2 229 550	-2 116 110,00	-113 440,00	94,9 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset			0		0,00	
Tulot						
Menot	585 800		585 800	536 681,81	49 118,19	91,6 %
KOKONAISTULOT	16 280	0	16 280	56 230,07	-39 950,07	345,4 %
KOKONAISMENOT	2 219 890	11 740	2 231 630	2 709 021,88	122 608,12	95,7 %
NETTO KUSTANNUS	-2 203 610	-11 740	-2 215 350	-2 652 791,81	-162 558,19	94,2 %
Vakituisen henkilöstö	27,79	0,00	27,79	21,90	-5,89	
Tilapäinen henkilöstö	6,93		6,93	9,38	2,45	

Toiminta vuoden 2018 aikana

Esikoululaisia oli 14 lasta, perusopetuksessa 135 oppilasta ja lukiossa 40 opiskelijaa. Lukio-opetuksen saatavuus on turvattu oman lukion säilymisenä ja alueellisena yhteistyönä. Lukion ratsastuslinjalla aloitti 3 ja lukiolinjalla 15 opiskelijaa, näistä yhteensä 4 tuli muista perusopetuksen kouluista Kuhmoisten ulkopuolelta. Kevään abiturienteista ylioppilastutkinnon sekä lukion oppimäärän suoritti 4 opiskelijaa, ja 20 peruskoulun päättävää 9. luokan oppilasta sai päättötodistuksen. Uusien opetussuunnitelmien mukaisesti opiskelivat esiopetus, perusopetuksen luokat 1—8 sekä lukion kolme vuosikurssia.

Henkilöstön osaamista kartoitettiin kehityskeskusteluissa OPH:n opettajan osaamislomakkeen avulla ja lisäksi Koulussa Digittää -hankkeessa kehitetyllä TVT-taitoihin keskittyvällä kartoituksella. Pedagoginen ICT-tukihenkilö ja tutoropettaja kehittivät edelleen laitteiden opetuskäyttöä sekä uuden opetussuunnitelman toteutusta, yhteisopettajuutta, arviointia sekä uusia aihealueita.

Elämänlaatupalvelut

Tulosalueen esimies: Sivistystoimenjohtaja, vastaava kirjastonhoitaja (kirjasto ja Riihigalleria)

Tehtävän toiminta-ajatus:

Elämänlaatupalveluihin kuuluvat kirjasto, kulttuuri – ja museotoiminta, nuoriso – ja vapaa-ajanpalvelut sekä liikuntatoimi.

Kirjaston ydintehtävänä on kaikkien lukutaitojen edistäminen tarjoamalla ajantasaista, uudistuvaa ja nykyaikaista tiedontarpeita vastaavaa kirjasto- ja tietopalvelua kuntalaisille ja kunnassa asioiville asiakkaille, avoimesti ja ammattitaitoisesti – hyödyksi, huviksi ja lohduksi.

Kulttuuritoimen tehtävänä on tarjota kuntalaisille mahdollisuuksia virkistykseen ja elämyksiin järjestämällä erilaisia tapahtumia, elokuvia ja matkoja, ylläpitäen näyttely- ja museotoimintaa sekä taiteen perusopetusta. Lisäksi toimiala tuottaa musiikki- ja työväenopistopalveluja ostopalveluna.

Liikuntatoimen tehtävänä on tarjota kuntalaisille monipuolisia mahdollisuuksia ylläpitää hyvinvointia ja lisätä fyysistä vireyttä monipuolisten palvelujen avulla. Nuorisotoimen tehtävänä on tukea nuorten kasvua sekä tarjota nuorille monipuolisia vapaa-ajan palveluja.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Kuhmoinen täytti 150 vuotta 8.11.2018, ja Riihigalleriaa juhlisti 50. toimintavuosi. Kunnan juhluvuosi näkyi elämänlaatupalvelujen toiminnassa pitkin vuotta erityisinä kulttuuritapahtumina, sidosryhmä- yhteistyönä, osallistamisena sekä liikunnallisen elämäntavan edistämisenä, jonka toimenpiteisiin on haettu valtionavustusta. Tulosalueelle ei osoitettu juhluvuoden tapahtumiin erillistä määrärahaa. Nuoriso-ohjaajan tehtävään liitettiin nuorisovaltuuston ohjaustehtävä. Etsivän nuorisotyön järjestämiseen haettiin valtionavustusta yhteistyössä Työvalmennussäätiö Avituksen kanssa.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Kuhmoinen on virikkeellinen asuinpaikka, joka houkuttelee kuntaan uusia asukkaita hyvinvointia tukevien ja laadukkaiden palvelujen avulla			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Pidämme yllä monipuolisia harrastamispaikkoja ja autamme harrastusmahdollisuuksien koordinoinnissa ja markkinoinnissa. Keskitymme erityisesti liikuntaharrastusten kehittämiseen	Liikunnallisen elämäntavan edistäminen	Lähiliikuntapaikkahanke 2 (koulukeskuksen liikunta-alue) Toimenpiteiden raportointi/osallistujamäärän tilastointi	Valtionavustus 17.000 e Liikkuva koulu – ohjelman nykytilan arviointi toteutui 30.5.2018
Kannustamme kuntalaisia osallistumaan ja vahvistamaan yhteisöllisyyttä	Nuorten kuuleminen Juhlavuosi 150 v ja Riihigalleria 50 v Lasten ja ikääntyneiden aktivointi	Osallistuminen toimielinten kokouksiin/aloitteet Tapahtumien määrä/Asiakaspalaute Satutunnit ja lukupiirit (osallistujamäärät)	Siv.ltk:ssa läsnäolo 4/5 Tapahtumia ilmoitettu 26 kpl, juhluvuoden näyttely toteutunut Toteutuu

Toiminta vuoden 2018 aikana

Nuoret:

Nuorisotalo Kuhnu oli auki neljänä arki-iltana viikossa sekä kerran kuussa lauantaisin. Talolla oli omat vuoronsa alle 13-vuotiaille ja yli 13-vuotiaille. Nuoriso-ohjaaja piti yhteistyössä iltapäivätoiminnan kanssa kokki- ja askartelukerhoa vuoroviikoin kerran viikossa. Roolipelikerho kokoontui myös kerran viikossa nuorisotalolla. Avoimissa illoissa kokkailtiin ja pelailtiin. Musiikkileikkikoulu oli keskiviikkona. Koululaisten iltapäiväkerho toimi joka arki-iltapäivä nuorisotalon alakerrassa ja syksystä alkaen mukana toiminnassa olivat myös esikoululaiset. 4H piti keppihevosterhoa keväällä ja syksyllä ja kokkikerhoa syksyllä. Partio kokoontui torstai-iltaisin.

Tammikuun alussa Kuhmoisten nuorisovaltuusto aloitti toimintansa ja pääsi jo heti alusta lähtien osallistumaan 150-vuotisjuhllisuuksien järjestämiseen. Kouluyhteistyötä tehtiin ja järjestettiin yhdessä koulukuraattorin ja seurakunnan nuorisotyöntekijän kanssa sekä tiistai-cafe-toimintaa yläkoululaisille että lukio-olkkaria lukiolaisille.

Hiihtolomalla järjestettiin koko perheen talvirieha koulukeskuksella yhteistyössä seurakunnan, partion ja liikuntatoimen kanssa ja syyslomalla syysrieha yhdessä liikuntatoimen ja 4H-yhdistyksen kanssa. Jouluviikolla yhdessä liikuntatoimen kanssa reippailtiin perinteinen Kynttiläreippailu Asilammen lenkillä.

Liikunta:

Vuonna 2018 liikuntatoimessa työskenteli kaksi vakinaista henkilöä, liikunnanohjaaja ja liikuntapaikkojen hoitaja, sekä määräaikainen liikuntapaikkojen hoitaja. Liikuntatoimen avustuksia jaettiin ohjaajapalkkioavustuksina 3.227 € neljälle urheiluseuralle. Lisäksi yhdelle seuralle myönnettiin 232€ koulutusavustusta.

Liikuntaryhmiä keväällä pyöri neljä. Syksyllä toinen kuntosaliryhmistä lopetettiin vähäisen kävijämäärän takia. Kunnan järjestämissä liikuntaryhmissä kävijöitä oli yhteensä 202.

Kuhmoisten kunnan liikuntastrategian mukaan syksyllä 2018 liikunnanohjaaja ja varhaiskasvatuksen esimies toteuttivat kartoituksen alle kouluikäisten lasten vanhemmille. Vastauksien pohjalta Kuhmoisiin perustettiin kaksi päivähoitoikäisten lasten viikoittaista liikuntaryhmää. Ryhmiin osallistui syksyllä yhteensä 40 eri lasta. Tämän lisäksi kuntalaisille oli tarjolla vauvajumppaa syksyllä 2018, jossa kävi yhteensä 7 äiti-vauva – paria.

Liikuntatoimi oli mukana lasten ja nuorten Kuhmoinen 150 vuotta – juhluvuoden tapahtumissa. Yhdessä Kuhmoisten Kumun kanssa liikuntatoimi oli järjestämässä kuntotapahtuma ”Kakkosnelosta” sekä Aikuisyleisurheilukilpailuita.

Ohjaajapalkkioavustuksia jaettiin yhteensä neljälle eri seuralle. Keväällä avustuksia jaettiin yhteensä 1603€, syksyllä 1624€. Tämän lisäksi yhdelle seuralle jaettiin syksyllä koulutusavustusta 232€.

Elokuvat 2018:

Elokuvanäytöksiä katsottiin 48 vuonna 2018. Näytökset olivat pääasiassa sunnuntaisin klo 17, kohderyhmille jokunen erikoisnäytös muina aikoina (koululaiset). Katsotuimmat elokuvat olivat Oma maa (218 katsojaa), Iloisia aikoja, mielensäpahoittaja (154 katsojaa) ja Olavi Vlrta (124 katsojaa). Taide-elokuvia ja event cinema – näytöksiä ei vuonna 2018 esitetty. Kopolan elokuvafestivaalin klassikko-näytöksiä järjestettiin neljä.

Kuuloliiton kurssikeskuksen Kopolan kannatusyhdistys järjesti 8.-11.8.2018 kurssikeskuksella Kopolan elokuvafestivaalin, teemana Elokuva ja kirjallisuus. Festivaaliin kuului Jorma K. Lehtosen elokuvapaja 2 sekä elokuvaseminaari, mihin johdatteli professori Jarmo Valkola, Tallinnan yliopiston elokuvainstituutista. Yhdistys vuokrasi Kuhmolan elokuvateatterin klassikkoelokuvanäytöksiä varten (Mies ja hänen omatuntonsa, Tuntematon sotilas, Ikitie sekä Kuhmoisiin liittyvien elokuvien kavalkadi). Kaikki tilaisuudet – niin seminaari Kopolassa kuin näytökset Kuhmolassa - olivat kuuntelusteettämiä.

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talous- arvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Elämänlaatupalvelut						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	9 600		9 600	11 919,09	-2 319,09	124,2 %
Maksutulot	16 350		16 350	18 605,12	-2 255,12	113,8 %
Tuet ja avustukset	6 000		6 000	13 649,00	-7 649,00	227,5 %
Vuokratulot						
Muut tulot	6 450		6 450	3 483,63	2 966,37	54,0 %
tulot yhteensä	38 400	0	38 400	47 656,84	-9 256,84	124,1 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	330 600	1 700	332 300	345 035,33	-12 735,33	103,8 %
Palvelujen ostot	96 370		96 370	114 458,90	-18 088,90	118,8 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	64 200		64 200	58 610,48	5 589,52	91,3 %
Avustukset	9 100		9 100	6 419,00	2 681,00	70,5 %
Vuokramenot	5 950		5 950	4 663,74	1 286,26	78,4 %
Muut menot	1 200		1 200	8 395,03	-7 195,03	699,6 %
menot yhteensä	507 420	1 700	509 120	537 582,48	-28 462,48	105,6 %
TOIMINTAKATE (netto)	-469 020	-1 700	-470 720	-489 925,64	19 205,64	104,1 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	27 880		27 880	33 952,31	-6 072,31	121,8 %
Tulot				13,14		
Menot	73 330		73 330	74 996,90	-1 666,90	102,3 %
KOKONAISTULOT	38 400	0	38 400	47 669,98	-9 269,98	124,1 %
KOKONAISMENOT	608 630	1 700	610 330	646 531,69	-36 201,69	105,9 %
NETTO KUSTANNUS	-570 230	-1 700	-571 930	-598 861,71	26 931,71	104,7 %
Vakituinen henkilöstö	6,70	0,00	6,70	5,30	-1,40	
Tilapäinen henkilöstö	1,20		1,20	2,49	1,29	

Ruokapalvelut

Vastuhenkilö: Ruokapalveluesimies

Tehtävän toiminta-ajatus:

Ruokapalvelujen tehtävänä on palvella asiakkaitaan maukkailta ja terveellisillä aterioilla. Ruokapalveluilla on yksi jakelukeittiö ja kaksi valmistuskeittiötä, jotka tuottavat palvelunsa taloudellisesti, tehokkaasti ja joustavasti.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Ruokapalvelu tuottaa Kuhmoisten toimipisteiden asiakkaiden ja henkilöstön ateriapalvelut.

- Kuhmoisten palvelutalon asiakkaiden ateriat ja kotiateriat
- Terveysaseman potilaiden ja henkilöstön ateriat
- Toimintakeskuksen ja asuntolan lounaat
- Ryhmäpäiväkodin ateriat
- Kouluruokailu

Ruokatuotantoa ohjataan atk-ohjelmalla, joka ilmaisee tuotantoerälistat, ravintoarvot ja kustannukset.

Keittiöt valmistavat ravitsemussuositusten mukaista ruokaa, laatutaso:

- ravitsemushoito ja ruokailu (sairaalan ja ikääntyneiden ruokasuositus)
- kouluruokasuositus
- lasten ruokasuositus

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Kuhmoinen on virikkeellinen asuinpaikka, joka houkuttelee kuntaan uusia asukkaita hyvinvointia tukevien ja laadukkaiden palvelujen avulla			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Vahvistamme työnantajakuvaamme ja palveluidemme laatua panostamalla työntekijöidemme hyvinvointiin ja osaamisen kehittämiseen sekä vastuullisen toimintakulttuurin rakentamiseen	Ateriapalvelut toteutetaan ravitsemussuositusten mukaisesti	Oiva-raportit ja asiakaskyselyt	Oiva-hymy toteutunut
	Työntekijöiden hyvinvointi	Hyvinvointikysely	Webrol-kyselyn palautetilaisuus 23.1.2018
	Osaamisen kehittäminen	Koulutukset	Kylmäruoanvalmistuskoulutus toteutunut

Toiminta vuoden 2018 aikana

Vakituista henkilökuntaa oli 9 työntekijää, joista yksi ruokapalveluesimies, viisi kokkia ja kolme ruokapalvelutyöntekijää. Tuotannonohjausjärjestelmä Jamixilla hallittiin keittiöiden perustoiminnot- ruokaohjeiden ja ruokalistojen suunnittelu sekä ravintoarvojen ja kustannusten hallinta. Lisäksi palvelun laatuun panostettiin erilaisilla teemapäivillä. Syksyllä Päijännekodin keittiölle hankittiin uusi tunneliastianpesukone. Molemmat keittiöt saivat Oivahymyn eli keittiöt toimivat viranomaistarkastusten vaatimusten mukaisesti kiitettävällä tasolla.

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Ruokapalvelut						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	623 000		623 000	541 680,53	81 319,47	86,9 %
Maksutulot						
Tuet ja avustukset	1 000		1 000	2 303,14		
Vuokratulot						
Muut tulot						
tulot yhteensä	624 000	0	624 000	543 983,67	80 016,33	87,2 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	359 190	3 300	362 490	338 149,27	24 340,73	93,3 %
Palvelujen ostot	100 390		100 390	90 876,32	9 513,68	90,5 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	267 620		267 620	239 766,25	27 853,75	89,6 %
Avustukset						
Vuokramenot				1 340,99		
Muut menot	370		370	112,49	257,51	30,4 %
menot yhteensä	727 570	3 300	730 870	670 245,32	60 624,68	91,7 %
TOIMINTAKATE (netto)	-103 570	-3 300	-106 870	-126 261,65	19 391,65	118,1 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	1 690		1 690	9 154,04	-7 464,04	541,7 %
Tulot	179 200		179 200	188 415,29	-9 215,29	105,1 %
Menot	73 940		73 940	71 278,65	2 661,35	96,4 %
KOKONAISTULOT	803 200	0	803 200	732 398,96	70 801,04	91,2 %
KOKONAISMENOT	803 200	3 300	806 500	750 678,01	55 821,99	93,1 %
NETTO KUSTANNUS	0	-3 300	-3 300	-18 279,05	14 979,05	553,9 %
Vakituinen henkilöstö	9,10	0,00	9,10	9,06	-0,04	
Tilapäinen henkilöstö	0,61		0,61	0,06	-0,55	

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio- muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
SIVISTYSTOIMI YHTEENSÄ						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	648 380	0	648 380	571 920,62	76 459,38	88,2 %
Maksutulot	65 350	0	65 350	67 421,51	-2 071,51	103,2 %
Tuet ja avustukset	7 000	0	7 000	48 138,68	-41 138,68	687,7 %
Vuokratulot						
Muut tulot	6 450	0	6 450	3 483,63	2 966,37	54,0 %
tulot yhteensä	727 180	0	727 180	690 964,44	36 215,56	95,0 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	2 721 800	52 040	2 773 840	2 671 706,98	102 133,02	96,3 %
Palvelujen ostot	709 010	0	709 010	719 839,40	-10 829,40	101,5 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	434 600	0	434 600	399 796,38	34 803,62	92,0 %
Avustukset	116 100	0	116 100	98 349,54	17 750,46	84,7 %
Vuokramenot	10 150	0	10 150	8 808,74	1 341,26	86,8 %
Muut menot	4 740	0	4 740	12 743,86	-8 003,86	268,9 %
menot yhteensä	3 996 400	52 040	4 048 440	3 911 244,90	137 195,10	96,6 %
TOIMINTAKATE (netto)	-3 269 220	-52 040	-3 321 260	-3 220 280,46	-100 979,54	97,0 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	29 570	0	29 570	43 106,35	-13 536,35	145,8 %
Tulot	179 200	0	179 200	188 428,43	-9 228,43	105,1 %
Menot	785 390	0	785 390	765 972,56	19 417,44	97,5 %
KOKONAISTULOT	906 380	0	906 380	879 392,87	26 987,13	97,0 %
KOKONAISMENOT	4 811 360	52 040	4 863 400	4 720 323,81	143 076,19	97,1 %
NETTO KUSTANNUS	-3 904 980	-52 040	-3 957 020	-3 840 930,94	-116 089,06	97,1 %
Vakituinen henkilöstö	49,83	0,00	49,83	42,30	-7,53	
Tilapäinen henkilöstö	10,69		10,69	12,68	1,99	

TEKNISEN TOIMEN TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET 2018

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Vastuhenkilö: Tekninen johtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Teknisen toimen päätehtävä on huolehtia Kuhmoisten kunnan fyysisen ympäristön toimivuudesta ja turvallisuudesta. Tekninen toimi vastaa siitä, että kunnallistekniset palvelut, tilapalvelut ja lakisääteiset rakennusvalvonnan viranomaispalvelut toimivat kuntalaisten tarpeiden mukaisesti.

Teknisen toimeen sijoittuvan teknisen lautakunnan tavoitteena on huolehtia yhdyskunnan toiminnan ja kehittämisen edellyttämistä toimenpiteistä, kuten suunnittelu-, rakentamis-, käyttö- ja kunnossapitotehtävistä. Teknisen toimen tavoitteena on turvata elämisen taso kunnan kaikilla alueilla.

Kuhmoisten kunnan tekninen lautakunta huolehtii kunnan kiinteistöomaisuuden, infra-omaisuuden (vesi ja viemäri) hallinnasta ja kunnossapidosta sekä katualueiden ja kaavateiden, leikkipuistojen, viheralueiden, yleisten alueiden ja puistometsien huoltamisesta ja hoitamisesta sekä niiden suunnitelmista ja rakentamisesta.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Investointien toteutus			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Päiväkodin rakentaminen 2018 – 2019	Valmiusaste 75 %	Valmiusaste	99 %
Investointien toteutuminen, muut kuin kiinteistöt ja kaava-alueet	85 %	Toteutusprosentti	99 %
Kiinteistöstrategia	Investointien toteutuminen	Toteutusaste	Osa toteutunut
Kaava-alueiden infra	Koskenparras valmis syksyllä 2018	Valmiusaste	Valmiusaste 50 %

Perustelut:

Koko tehtäväkentän toiminta-ajatuksen suunnitelman toteuttaminen nykyisillä henkilöresursseilla on erittäin haasteellista.

Kaavoitus ja maankäyttö

Vastuhenkilö: Tekninen johtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Kaavoituksen ja maankäytön tavoitteena on kehittää ja ylläpitää toimivaa kuntakeskusrakennetta sekä elinvoimaista maaseutua ja loma-asumisympäristöä. Tavoitteena on pystyä tarjoamaan tontteja eri tahojen tarpeisiin.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Yhdyskuntasuunnittelussa otetaan huomioon kuntalaisten ja loma-asujien ympäristön toimivuus ja viihtyisyys. Liikennealueiden osalta tavoitteena on parantaa liikenneväylien kuntoa ja helpottaa kunnossapitoa peruskorjaamalla ja rakentamalla väylästä suunnitelmallisesti. Puistojen ja yleisten alueiden osalta tavoitteena on hyvin hoidetut, monikäyttöiset ja viihtyisät kokonaisuudet.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Jatkuva kaavatyö			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Satamarinteen kaavan vahvistaminen	Kaava valmis	Toteutuminen	Lykkäätty 2019 vuodelle
Riittävä tonttitarjonta	10 kpl vapaita tontteja	Toteutuminen	Tonttitarjonta hyvä

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talous- arvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Kaavoitus- ja maan- käyttö						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	2 600		2 600	4 572,48	-1 972,48	175,9 %
Maksutulot	700		700	1 450,62	-750,62	207,2 %
Tuet ja avustukset						
Vuokratulot	14 400		14 400	13 483,96	916,04	93,6 %
Muut tulot						
tulot yhteensä	17 700	0	17 700	19 507,06	-1 807,06	110,2 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	152 510	1 200	153 710	141 364,10	12 345,90	92,0 %
Palvelujen ostot	259 780		259 780	197 787,48	61 992,52	76,1 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	50 930		50 930	54 135,64	-3 205,64	106,3 %
Avustukset						
Vuokramenot	3 400		3 400	2 527,98	872,02	74,4 %
Muut menot	1 040		1 040	555,39	484,61	53,4 %
menot yhteensä	467 660	1 200	468 860	396 370,59	72 489,41	84,5 %
TOIMINTAKATE (netto)	-449 960	-1 200	-451 160	-376 863,53	-74 296,47	83,5 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	203 470		203 470	208 016,08	-4 546,08	102,2 %
Tulot						
Menot	77 930		77 930	45 745,85	32 184,15	58,7 %
KOKONAISTULOT	17 700	0	17 700	19 507,06	-1 807,06	110,2 %
KOKONAISMENOT	749 060	1 200	750 260	650 132,52	100 127,48	86,7 %
NETTO KUSTANNUS	-731 360	-1 200	-732 560	-630 625,46	-101 934,54	86,1 %
Vakituinen henkilöstö	2,70		2,70	2,80	0,10	
Tilapäinen henkilöstö	0,35		0,35	0,48	0,13	

Kiinteistötoimi

Vastuuhenkilö: Tekninen johtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Kiinteistötoimen tavoitteena on hoitaa ja kunnossapitää kunnan kiinteistöjä kehittävästi ja käyttäjiä mahdollisimman hyvin palvelevalla tavalla.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Kiinteistöjä hoidetaan myös ohjelmoiduin kunnossapito- ja peruskorjaustoimenpitein siten, että kunnan rakennetun kiinteistöomaisuuden arvo säilyy.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Kiinteistömassan hoito			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Koulukeskuksen saneeraus	A-rakennuksen saneeraus 10 %	Valmiusaste	Toteutunut
Havaitut viat korjataan heti	Korjataan 1:ssä vuorokaudessa	Kulunut aika	Toteutunut hyvin

Perustelut:

Keskeisten kiinteistöjen määrittely ohjaa tavoitteita. Järjestelmällisen peruskorjaustoiminnan edellytyksenä ovat riittävän kattavat ja perusteelliset lähtötiedot. Nämä selviävät hyväksyttävästä kiinteistöstrategiasta.

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Kiinteistötoimi						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	2 000		2 000	3 009,30	-1 009,30	150,5 %
Maksutulot						
Tuet ja avustukset						
Vuokratulot	641 720		641 720	680 401,26	-38 681,26	106,0 %
Muut tulot						
tulot yhteensä	643 720	0	643 720	683 410,56	-39 690,56	106,2 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	300 310	2 500	302 810	273 391,36	29 418,64	90,3 %
Palvelujen ostot	336 640	-60 000	276 640	291 421,02	-14 781,02	105,3 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	248 220		248 220	255 319,05	-7 099,05	102,9 %
Avustukset						
Vuokramenot	73 550		73 550	77 173,00	-3 623,00	104,9 %
Muut menot			0	7 035,33	-7 035,33	
menot yhteensä	958 720	-57 500	901 220	904 339,76	-3 119,76	100,3 %
TOIMINTAKATE (netto)	-315 000	57 500	-257 500	-220 929,20	-36 570,80	85,8 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	622 350		622 350	615 070,50	7 279,50	98,8 %
Tulot	512 210		512 210	463 889,74	48 320,26	90,6 %
Menot	351 030		351 030	333 644,77	17 385,23	95,0 %
KOKONAISTULOT	1 155 930	0	1 155 930	1 147 300,30	8 629,70	99,3 %
KOKONAISMENOT	1 932 100	-57 500	1 874 600	1 853 055,03	21 544,97	98,9 %
NETTO KUSTANNUS	-776 170	57 500	-718 670	-705 754,73	-12 915,27	98,2 %
Vakituinen henkilöstö	7,07	0,00	7,07	7,65	-0,58	
Tilapäinen henkilöstö						

Palo- ja pelastustoimi

Tehtävän toiminta-ajatus:

Palo- ja pelastustoimi on Keski-Suomen pelastuslaitoksen vastuulla. Toiminnan järjestely kyseisellä tavalla on lakisääteistä ja sen kunnalle aiheuttamat kustannukset perustuvat kunnan ja pelastuslaitoksen väliseen sopimukseen.

TOIMIALA: Palo- ja pelastus- toimi	Alkuperäinen talousarvio €	Talous- arvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Toimintatulot:						
Vuokratulot	31 730		31 730	31 731,60	-1,60	100,0 %
tulot yhteensä	31 730	0	31 730	31 731,60	-1,60	100,0 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	16 600		16 600	13 409,41	3 190,59	80,8 %
Palvelujen ostot	185 600		185 600	183 190,97	2 409,03	98,7 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	5 100		5 100	11 676,29	-6 576,29	228,9 %
Avustukset						
Vuokramenot				407,90	-407,90	
Muut menot				3,98	-3,98	
menot yhteensä	207 300	0	207 300	208 688,55	-1 388,55	100,7 %
TOIMINTAKATE (netto)	-175 570	0	-175 570	-176 956,95	1 386,95	100,8 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	11 670		11 670	14 255,63	-2 585,63	122,2 %
Tulot				2 640,00		
Menot	18 000		18 000	19 381,22	-1 381,22	107,7 %
KOKONAISTULOT	31 730	0	31 730	34 371,60	-1,60	108,3 %
KOKONAISMENOT	236 970	0	236 970	242 325,40	-5 355,40	102,3 %
NETTO KUSTANNUS	-205 240	0	-205 240	-207 953,80	5 353,80	101,3 %
Vakituisen henkilöstö	0,28	0,00	0,28	0,28	0,00	

Laitostoiminta

(vesihuolto, pesula ja kaukolämpö)

Vastuhenkilö: Tekninen johtaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Vesihuollon tavoitteena on tuottaa puhdasta talousvettä kaikille verkostoon liittyneille kiinteistöille ja käsitellä viemäriverkkoon liittyneissä kiinteistöissä syntynyt jätevesi ympäristön kannalta turvallisesti.

Kaukolämmön tavoitteena on toimittaa tarvittava lämpöenergia kunnan omistamiin sekä yksityisiin, kaukolämpöön liitettuihin kiinteistöihin.

Pesulatoiminnan tavoitteena on tuottaa kysyntää vastaavaa palvelua.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Vesihuoltolaitos jakaantuu kahteen osaan, puhtaan veden tuotantoon ja jäteveden käsittelyyn.

Kaukolämpö ostaa kaiken Kuhmoisten Lämpö Oy:n biolämpökeskuksen tuottaman lämpöenergian ja jakelee sen kunnan omistaman kaukolämpöverkon kautta kulutuspaikkoihin.

Kunnan omistamassa pesulassa pestään kunnan palvelutuotannossa syntynyt pyykki ja jonkin verran myös ulkopuolisten asiakkaiden tuomaa pyykkiä.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET**Strategiset tavoitteet**

Laitostoiminnan häiriötön toiminta			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Valurautaisten vesijohtoputkien saneeraus	1 linja uusittu	Valmiusaste	Toteutunut (Rekolantie)
Kaukolämmön taloudellisen tilanteen parannus	Tulos positiivinen	Tilinpäätös	Ei toteutunut
Suunnittelemattomat vesikatkot	Alle 3 kpl/vuosi	Toteutuminen	Toteutunut
Jätevedenpuhdistamon saneeraus	Ammoniumtyppitason alentaminen	Laboratoriotulokset	Toteutunut osittain

Perustelut:

Vesi- ja jätevesihuollon laitteiston päivittäminen ja parantaminen mahdollistavat turvallisen vesihuollon. Kaukolämpöasiakkuuksien lisääminen tasapainottamisohjelmaa toteutettaessa.

TOIMIALA: Laitostoiminta	Alkuperäinen talousarvio €	Talous- arvio- muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Toimintatulot:						
Myyntitulot	764 550		764 550	740 411,15	24 138,85	96,8 %
Maksutulot						
Tuet ja avustukset						
Vuokratulot	410		410	410,00		0,0 %
Muut tulot	500		500	500,00		
tulot yhteensä	765 460	0	765 460	740 411,15	25 048,85	96,7 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	156 610	1 200	157 810	152 132,18	5 677,82	96,4 %
Palvelujen ostot	114 740		114 740	112 998,42	1 741,58	98,5 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	654 790	60 000	714 790	628 389,74	86 400,26	87,9 %
Avustukset						
Vuokramenot	4 100		4 100	6 119,28	-2 019,28	149,3 %
Muut menot	300		300	3 255,63	-2 955,63	1085,2 %
menot yhteensä	930 540	61 200	991 740	902 895,25	88 844,75	91,0 %
TOIMINTAKATE (netto)	-165 080	-61 200	-226 280	-162 484,10	-63 795,90	71,8 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	239 830		239 830	227 627,01	12 202,99	94,9 %
Tulot	334 740		334 740	320 009,23	14 730,77	95,6 %
Menot	32 510		32 510	38 871,11	-6 361,11	119,6 %
KOKONAISTULOT	1 100 200	0	1 100 200	1 060 420,38	39 779,62	96,4 %
KOKONAISMENOT	1 202 880	61 200	1 264 080	1 169 393,37	94 686,63	92,5 %
NETTO KUSTANNUS	-102 680	-61 200	-163 880	-108 972,99	-54 907,01	66,5 %
Vakituinen henkilöstö	3,45		3,45	2,77	0,68	
Tilapäinen henkilöstö				1,00		

RAKENNUSLAUTAKUNNAN TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET 2018

Rakennusvalvonta

Vastuhenkilö: Rakennustarkastaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Rakennusvalvonta käsittelee haetut luvat ja neuvoo/palvelee asiakasta hankkeen alusta loppuun. Rakennusvalvonta pyrkii käsittelemään luvat 4 – 5 viikossa.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Lakisääteisten tehtävien hoitaminen resurssien puitteissa.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Selkeä, laadukas ja tasapuolinen rakennusvalvonta			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Huolellinen lupaharkinta	Oikaisuvaatimuksia ja valituksia enint. 2 %	Oikaisuvaatimusten ja valitusten määrä	Toteutunut
Selkeät ja yksiselitteiset lupapäätökset	Kyselyjä enint. 2 %	Kyselyjen määrä lupapäätöksistä	Toteutunut

Perustelut:

Rakennusvalvonnan lupapäätöksillä ja neuvonnalla pyritään ohjaamaan asiakkaita suorittamaan toimenpiteet lakien ja asetusten mukaisesti ympäristö ja naapurit huomioiden.

Ympäristönsuojelu

Vastuhenkilö: Ympäristösihteeri

Tehtävän toiminta-ajatus:

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee edistää ja valvoa kunnan ympäristönsuojelua siten, että suoritettavilla toimenpiteillä turvataan viihtyisä ja luonnontaloudellisesti kestävä elinympäristö kaikille.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Lakisääteisten tehtävien hoitaminen resurssien rajoissa.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Tasapuolinen ympäristönsuojelu			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Huolellinen lupaharkinta	Ei oikaisuvaatimuksia ja valituksia	Oikaisuvaatimusten ja valitusten määrä	Toteutunut
Selkeät ja yksiselitteiset lausunnot	Kyselyjä enint. 2 %	Kyselyjen määrä lausunnoista	Toteutunut

Perustelut:

Ympäristönsuojelun lupapäätöksillä, neuvonnalla ja lausuntojen annolla pyritään ohjaamaan asiakkaita suorittamaan toimenpiteet lakien ja asetusten mukaisesti ympäristö ja naapurit huomioiden.

Yksityistiet

Vastuhenkilö: Rakennustarkastaja

Tehtävän toiminta-ajatus:

Tehtävänä on kunnan yksityisteiden kunnossapitoon osoittaman avustuksen jakaminen avustukseen oikeutetuille sekä kunnalle yksityistielaisissa määrättyjen ja hallintosäännössä rakennuslautakunnalle siirrettyjen tehtävien hoitaminen.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Yksityisteiden kunnossapitoavustusten jaosta sekä lakisääteisistä tehtävistä huolehtiminen resurssien rajoissa.

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Yksityistielain mukaiset tehtävät			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Lainmukaiset ja selkeät päätökset	Ei valituksia	Valitusten määrä	Toteutunut
Avustushakemukset käsitellään ennen kesäsulkua	Päätökset ja maksatus ennen elokuun loppua	Aika	Toteutunut

Perustelut:

Rakennuslautakunta myöntää yksityistieavustukset ja ratkaisee pääasiassa tiekunnan kokouksista tehdyt valitukset

TOIMIALA:	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio muutosten jälkeen €	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama	Toteutuma %
Rakennuslautakunta						
Toimintatulot:						
Myyntitulot	1 500		1 500	3 618,20	-2 118,20	241,2 %
Maksutulot	43 500		43 500	46 350,10	-2 850,10	106,6 %
Tuet ja avustukset						
Vuokratulot						
Muut tulot						
tulot yhteensä	45 000	0	45 000	49 968,30	-4 968,30	111,0 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	43 160		43 160	39 914,67	3 245,33	92,5 %
Palvelujen ostot	44 660		44 660	48 668,70	-4 008,70	109,0 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	6 500		6 500	3 179,36	3 320,64	48,9 %
Avustukset	50 000		50 000	48 807,81	1 192,19	97,6 %
Vuokramenot				422,82		
Muut menot				50,00		
menot yhteensä	144 320	0	144 320	141 043,36	3 276,64	97,7 %
TOIMINTAKATE (netto)	-99 320	0	-99 320	-91 075,06	-8 244,94	91,7 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset						
Tulot				2 839,50		
Menot	19 150		19 150	24 285,02	-5 135,02	126,8 %
KOKONAISTULOT	45 000	0	45 000	52 807,80	-7 807,80	117,4 %
KOKONAISMENOT	163 470	0	163 470	165 328,38	-1 858,38	101,1 %
NETTO KUSTANNUS	-118 470	0	-118 470	-112 520,58	-5 949,42	95,0 %
Vakituinen henkilöstö	0,90		0,90	0,90	0,00	

TOIMIALA:	Alkuperäinen	Talous-	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma
TEKNINEN TOIMI	talousarvio	arvio-	muutosten	31.12.2018		
YHTEENSÄ	€	muutokset	jälkeen			%
		€	€			
Toimintatulot:						
Myyntitulot	770 650	0	770 650	751 611,13	19 038,87	97,5 %
Maksutulot	44 200	0	44 200	47 800,72	-3 600,72	108,1 %
Tuet ja avustukset	0	0	0	0,00	0,00	
Vuokratulot	688 260	0	688 260	725 616,82	-37 356,82	105,4 %
Muut tulot	500	0	500	0,00	500,00	0,0 %
tulot yhteensä	1 503 610	0	1 503 610	1 525 028,67	-21 418,67	101,4 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	669 190	4 900	674 090	620 211,72	53 878,28	92,0 %
Palvelujen ostot	941 420	-60 000	881 420	834 066,59	47 353,41	94,6 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	965 540	60 000	1 025 540	952 700,08	72 839,92	92,9 %
Avustukset	50 000	0	50 000	48 807,81	1 192,19	97,6 %
Vuokramenot	81 050	0	81 050	86 650,98	-5 600,98	106,9 %
Muut menot	1 340	0	1 340	10 900,33	-9 560,33	813,5 %
menot yhteensä	2 708 540	4 900	2 713 440	2 553 337,51	160 102,49	94,1 %
TOIMINTAKATE (netto)	-1 204 930	-4 900	-1 209 830	-1 028 308,84	-181 521,16	85,0 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	1 077 320	0	1 077 320	1 064 969,22	12 350,78	98,9 %
Tulot	846 950	0	846 950	789 378,47	57 571,53	93,2 %
Menot	498 620	0	498 620	461 927,97	36 692,03	92,6 %
KOKONAISTULOT	2 350 560	0	2 350 560	2 314 407,14	36 152,86	98,5 %
KOKONAISMENOT	4 284 480	4 900	4 289 380	4 080 234,70	209 145,30	95,1 %
NETTO KUSTANNUS	-1 933 920	-4 900	-1 938 820	-1 765 827,56	-172 992,44	91,1 %
Vakituinen henkilöstö	14,40	0,00	14,40	14,40	0,00	
Tilapäinen henkilöstö	0,35		0,35	1,48	1,13	
TOIMIALA:	Alkuperäinen	Talous-	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma
KÄYTTÖTALOUS	talousarvio	arvio-	muutosten	31.12.2018		
YHTEENSÄ	€	muutokset	jälkeen			%
		€	€			
Toimintatulot:						
Myyntitulot	1 816 430	0	1 816 430	1 709 644,93	106 785,07	94,1 %
Maksutulot	112 550	0	112 550	118 272,23	-5 722,23	105,1 %
Tuet ja avustukset	42 000	15 000	57 000	118 848,71	-61 848,71	208,5 %
Vuokratulot	691 440	0	691 440	728 960,12	-37 520,12	105,4 %
Muut tulot	24 450	58 000	82 450	70 110,25	12 339,75	85,0 %
tulot yhteensä	2 686 870	73 000	2 759 870	2 745 836,24	14 033,76	99,5 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	4 374 940	9 740	4 384 680	4 218 827,28	165 852,72	96,2 %
Palvelujen ostot	11 995 160	-17 000	11 978 160	12 249 490,75	-271 330,75	102,3 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	1 430 140	74 500	1 504 640	1 419 349,62	85 290,38	94,3 %
Avustukset	281 100	5 000	286 100	262 219,39	23 880,61	91,7 %
Vuokramenot	96 200	0	96 200	99 028,31	-2 828,31	102,9 %
Muut menot	19 590	39 200	58 790	78 252,22	-19 462,22	133,1 %
menot yhteensä	18 197 130	111 440	18 308 570	18 327 167,57	-18 597,57	100,1 %
TOIMINTAKATE (netto)	-15 510 260	-38 440	-15 548 700	-15 581 331,33	32 631,33	100,2 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	1 106 890	0	1 106 890	1 108 075,57	-1 185,57	100,1 %
Tulot	1 419 060	0	1 419 060	1 390 436,07	28 623,93	98,0 %
Menot	1 419 060	0	1 419 060	1 390 436,07	28 623,93	98,0 %
KOKONAISTULOT	4 105 930	73 000	4 178 930	4 136 272,31	42 657,69	99,0 %
KOKONAISMENOT	20 723 080	111 440	20 834 520	20 825 679,21	8 840,79	100,0 %
NETTO KUSTANNUS	-16 617 150	-38 440	-16 655 590	-16 689 406,90	33 816,90	100,2 %
Vakituinen henkilöstö	71,08	0,00	71,08	63,45	7,63	
Tilapäinen henkilöstö	12,69	0,00	12,69	16,14	-3,45	

INVESTOINTIOSA

<u>Investointien toteutuminen valtuuston sitovuustasolla</u>	TALOUSARVIO 2018			TOTEUTUMA 2018		
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Toteu- tuma %
<u>Maa-alueet</u>						
Menot	0 €	-65 000 €	-65 000 €	-65 000,00 €	0,00 €	
Tulot	0 €	1 500 €	1 500 €	971,16 €	528,84 €	
<u>Osakkeet ja osuudet</u>						
Menot	0 €	-100 000 €	-100 000 €	-100 000,00 €	0,00 €	100,0 %
Tulot	0 €	56 483 €	56 483 €	56 483,03 €	-0,03 €	100,0 %
<u>Investoinnit kiinteistöihin:</u>						
Menot	-1 302 000 €	-682 000 €	-1 984 000 €	-1 956 510,28 €	-27 489,72 €	98,6 %
Tulot	0 €	0 €	0 €	0,00 €	0,00 €	
<u>Investoinnit kunnan vuokrattaviin kiinteistöihin</u>						
Menot	-70 000 €	-26 000 €	-96 000 €	-83 181,17 €	-12 818,83 €	86,6 %
<u>Investoinnit laitostointaan</u>						
Menot	-169 000 €		-169 000 €	-179 260,39 €	10 260,39 €	106,1 %
<u>Investoinnit yleiset alueet ja liikenneväylät</u>						
Menot	-240 000 €	81 170 €	-158 830 €	-160 210,58 €	1 380,58 €	100,9 %
<u>Investoinnit liikuntapaikkoihin</u>						
Menot	-45 000 €	-4 000 €	-49 000 €	-58 576,57 €	9 576,57 €	119,5 %
Tulot	0 €	17 000 €	17 000 €	14 000,00 €	3 000,00 €	82,4 %
<u>Investoinnit koneisiin ja laitteisiin</u>						
Menot	-30 000 €	-20 000 €	-50 000 €	-50 742,08 €	742,08 €	101,5 %
Yhteensä investointimenot	-1 856 000 €	-815 830 €	-2 671 830 €	-2 653 481,07 €	-18 348,93 €	99,3 %
Yhteensä investointitulot	0 €	74 983 €	74 983 €	71 454,19 €	528,81 €	95,3 %

INVESTOINNIT HANKKEITTAIN

INVESTOINNIT HANKKEITTAIN V. 2018		TA+muutos		Toteutunut	Toteutunut	Tot.
Investointihanke	Hanke €	Valtuuston sitovuustaso		31.12.2018	31.12.2018	%
		Menot €	Tulot €	Menot €	Tulot €	Menot
Maa-alueet	65 000 €	65 000 €	1 500 €	65 000,00 €	971,16 €	100,0 %
Veikarin tilan osto				65 000,00 €		
Maa-alueiden myynnit					971,16 €	
Osakkeiden hankinta	100 000 €	100 000 €		100 000,00 €		100,0 %
Kuhmoisten kunnan vuokratiihteistöt Oy, rahoitusanti	100 000 €			100 000,00 €		
Osakkeiden luovutus			56 483 €		56 483,03 €	
Osuuskauppa Keskimaan osuusmaksun palautus			84 €		84,09 €	
As.Oy Paajarannan osakkeiden myynti			9 157 €		9 157,83 €	
As. Oy Peltohokkalan osakkeiden myynti (hammashoitola)			47 242 €		47 241,11 €	
Investoinnit kiinteistöihin:						
Orivedentie 3 ja 5 saneeraus/terveysasema	25 000 €			24 698,28 €		98,8 %
Päiväkodin rakentaminen	1 720 000 €			1 705 567,87 €		99,2 %
Paloasema	25 000 €			20 931,53 €		83,7 %
Koulukeskuksen korjaukset	134 000 €			147 155,25 €		109,8 %
Kuhmolan korjaukset	70 000 €			58 157,35 €		83,1 %
Nuorisotalo (käyttötalouteen)	10 000 €			0,00 €		0,0 %
Investoinnit kiinteistöihin yhteensä	1 984 000 €	1 984 000 €		1 956 510,28 €	0,00 €	98,6 %
Investoinnit kunnan vuokrattaviin kiinteistöihin:						
Sahanranta -kalusto	26 000 €			18 356,64 €		70,6 %
Pajatie 3, katon osittainen korjaus	70 000 €			64 824,53 €		92,6 %
Kuhmoisten Jussinohovin muutostyöt						
Invest. kunnan vuokrattaviin kiinteistöihin yht.	96 000 €	96 000 €		83 181,17 €		86,6 %
Investoinnit laitostoimintaan:						
Koskenpartaan kaukolämpöverkko	40 000 €			37 433,93 €		
Koskenpartaan vesihuolto	44 000 €			46 550,26 €		
Vesi- ja viemäriverkoston saneerausta	40 000 €			52 324,15 €		
JVP:n laitteiden uusinta	25 000 €			25 948,06 €		
Vesihuoltolaitoksen ohjauksen uusim.	20 000 €			17 003,99 €		
Investoinnit laitostoimintaan yhteensä	169 000 €	169 000 €		179 260,39 €		106,1 %
Yleiset alueet ja liikenneväylät:						
Teiden ja ulkoalueiden valaistus	30 000 €			34 129,62 €		
Kaavateiden kunnostaminen ja päällystäminen	40 000 €			36 881,89 €		
Hulevesijärjest/rakentam/kunnostus	10 000 €			15 372,83 €		
Laitureiden rakentam. (Päijän Marine)						
Sataman (Sahanrannan) piha-alue	15 000 €			10 370,08 €		
Laiturirakent.uusinta (Päijän Marine)	11 830 €			11 827,96 €		
Väinöntien sirote	10 000 €			7 558,20 €		
Koskenpartaan tieinfra	42 000 €			44 070,00 €		
Yleiset alueet ja liikenneväylät yhteensä	158 830 €	158 830 €		160 210,58 €		100,9 %
Liikuntapaikat, lähiliikuntapaikkahanke	49 000 €	49 000 €	17 000 €	58 576,57 €	14 000,00 €	119,5 %
Koneet ja laitteet						
Keittiöiden laitehankinnat	20 000 €			20 819,50 €		
Yhdistelmäkone (SIV ja TEK)	30 000 €			29 922,58 €		
Koneet ja laitteet	50 000 €	50 000 €		50 742,08 €		101,5 %
Investoinnit yhteensä	2 671 830 €	2 671 830 €	74 983 €	2 653 481,07 €	71 454,19 €	99,3 %

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISET

TULOSLASKELMA (ulkoiset)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio + muutokset	Toteutuma €	Poikkeama €	Tot. %
Myyntituotot	1 816 430		1 816 430	1 709 644,93	106 785,07	94,1 %
Maksutuotot	112 550		112 550	118 272,23	-5 722,23	105,1 %
Tuet ja avustukset	42 000	15 000	57 000	118 848,71	-61 848,71	208,5 %
Vuokratuotot	691 440		691 440	728 960,12	-37 520,12	105,4 %
Muut toimintatuotot	24 450	58 000	82 450	70 110,25	12 339,75	85,0 %
TOIMINTATUOTOT	2 686 870	73 000	2 759 870	2 745 836,24	14 033,76	99,5 %
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot						
Maksetut palkat ja palkkiot	-3 166 890	-77 740	-3 244 630	-3 254 645,62	10 015,62	100,3 %
Henkilöstökorvaukset	30 000		30 000	44 644,36	-14 644,36	
Palkat ja palkkiot	-3 136 890	-77 740	-3 214 630	-3 210 001,26	-4 628,74	99,9 %
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-1 093 370	70 700	-1 022 670	-916 567,19	-106 102,81	89,6 %
Muut henkilösivukulut	-144 680	-2 700	-147 380	-92 258,83	-55 121,17	62,6 %
Henkilösivukulut	-1 238 050	68 000	-1 170 050	-1 008 826,02	-161 223,98	86,2 %
Henkilöstökulut	-4 374 940	-9 740	-4 384 680	-4 218 827,28	-165 852,72	96,2 %
Palvelujen ostot						
Asiakaspalvelujen ostot	-10 168 070		-10 168 070	-10 521 197,23	353 127,23	103,5 %
Muiden palvelujen ostot	-1 827 090	17 000	-1 810 090	-1 728 293,52	-81 796,48	95,5 %
Palvelujen ostot	-11 995 160	17 000	-11 978 160	-12 249 490,75	271 330,75	102,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	-1 430 140	-74 500	-1 504 640	-1 419 349,62	-85 290,38	94,3 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 430 140	-74 500	-1 504 640	-1 419 349,62	-85 290,38	94,3 %
Avustukset						
Avustukset	-281 100	-5 000	-286 100	-262 219,39	-23 880,61	91,7 %
Avustukset	-281 100		-286 100	-262 219,39	-23 880,61	91,7 %
Vuokrat	-96 200		-96 200	-99 028,31	2 828,31	102,9 %
Muut toimintakulut	-19 590	-39 200	-58 790	-78 252,22	19 462,22	133,1 %
TOIMINTAKULUT	-18 197 130	-111 440	-18 308 570	-18 327 167,57	18 597,57	100,1 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-15 510 260	-38 440	-15 548 700	-15 581 331,33	32 631,33	100,2 %
VEROTULOT	8 000 000		8 000 000	8 040 577,09	-40 577,09	100,5 %
VALTIONOSUUDET	8 552 260		8 552 260	8 645 515,00	-93 255,00	101,1 %
RAHOITUSTUOTOT JA-KULUT						
KORKOTUOTOT	119 650		119 650	94 316,92	25 333,08	78,8 %
MUUT RAHOITUSTUOTOT	151 920	38 440	190 360	115 043,22	75 316,78	60,4 %
KORKOKULUT	-10 000		-10 000	-2 952,97	-7 047,03	29,5 %
MUUT RAHOITUSKULUT	-24 720		-24 720	-67 698,74	42 978,74	273,9 %
RAHOITUSTUOTOT JA-KULUT	236 850	38 440	275 290	138 708,43	136 581,57	50,4 %
VUOSIKATE	1 278 850	0	1 278 850	1 243 469,19	35 380,81	97,2 %
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 106 890		-1 106 890	-1 108 075,57	1 185,57	100,1 %
Arvonalentumiset						
Poistot ja arvonalentumiset	-1 106 890	0	-1 106 890	-1 108 075,57	1 185,57	100,1 %
TILIKAUDEN TULOS	171 960	0	171 960	135 393,62	36 566,38	78,7 %
Varausten ja rahastojen muutokset						
Poistoeron muutos					0	
Rahastojen muutos						
Varausten ja rahastojen muutokset				0,00	0,00	
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	171 960	0	171 960	135 393,62	36 566,38	78,7 %

TULOSLASKELMA (ulkoiset ja sisäiset)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio + muutokset	Toteutuma	Poikkeama
Myyntituotot	2 723 280	0	2 723 280	2 630 711,76	92 568,24
Maksutuotot	112 550	0	112 550	121 111,73	-8 561,73
Tuet ja avustukset	42 000	15 000	57 000	118 848,71	-61 848,71
Vuokratuotot	1 203 650	0	1 203 650	1 195 489,86	8 160,14
Muut toimintatuotot	24 450	58 000	82 450	70 110,25	12 339,75
TOIMINTATUOTOT	4 105 930	73 000	4 178 930	4 136 272,31	42 657,69
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot					
Maksetut palkat ja palkkiot	-3 166 890	-77 740	-3 244 630	-3 254 645,62	10 015,62
Henkilöstökorvaukset	30 000	0	30 000	44 644,36	-14 644,36
Palkat ja palkkiot	-3 136 890	-77 740	-3 214 630	-3 210 001,26	-4 628,74
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-1 093 370	70 700	-1 022 670	-916 567,19	-106 102,81
Muut henkilösivukulut	-144 680	-2 700	-147 380	-92 258,83	-55 121,17
Henkilösivukulut	-1 238 050	68 000	-1 170 050	-1 008 826,02	-161 223,98
Henkilöstökulut	-4 374 940	-9 740	-4 384 680	-4 218 827,28	-165 852,72
Palvelujen ostot					
Asiakaspalvelujen ostot	-10 168 070	0	-10 168 070	-10 521 197,23	353 127,23
Muiden palvelujen ostot	-2 433 940	17 000	-2 416 940	-2 379 366,36	-37 573,64
Palvelujen ostot	-12 602 010	17 000	-12 585 010	-12 900 563,59	315 553,59
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-1 730 140	-74 500	-1 804 640	-1 692 183,11	-112 456,89
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 730 140	-74 500	-1 804 640	-1 692 183,11	-112 456,89
Avustukset					
Avustukset	-281 100	-5 000	-286 100	-262 219,39	-23 880,61
Avustukset	-281 100	0	-286 100	-262 219,39	-23 880,61
Vuokrat	-608 410	0	-608 410	-565 558,05	-42 851,95
Muut toimintakulut	-19 590	-39 200	-58 790	-78 252,22	19 462,22
TOIMINTAKULUT	-19 616 190	-111 440	-19 727 630	-19 717 603,64	-10 026,36
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-15 510 260	-38 440	-15 548 700	-15 581 331,33	32 631,33
VEROTULOT	8 000 000	0	8 000 000	8 040 577,09	-40 577,09
VALTIONOSUUDET	8 552 260		8 552 260	8 645 515,00	-93 255,00
RAHOITUSTUOTOT JA-KULUT					
KORKOTUOTOT	119 650	0	119 650	94 316,92	25 333,08
MUUT RAHOITUSTUOTOT	151 920	38 440	190 360	115 043,22	75 316,78
KORKOKULUT	-10 000		-10 000	-2 952,97	-7 047,03
MUUT RAHOITUSKULUT	-24 720		-24 720	-67 698,74	42 978,74
RAHOITUSTUOTOT JA-KULUT	236 850	38 440	275 290	138 708,43	136 581,57
VUOSIKATE	1 278 850	0	1 278 850	1 243 469,19	35 380,81
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 106 890		-1 106 890	-1 108 075,57	1 185,57
Arvonalentumiset			0	0,00	0,00
Poistot ja arvonalentumiset	-1 106 890	0	-1 106 890	-1 108 075,57	1 185,57
TILIKAUDEN TULOS	171 960	0	171 960	135 393,62	36 566,38
Varausten ja rahastojen muutokset					
Poistoeron muutos			0	0,00	0
Rahastojen muutos			0		0,00
Varausten ja rahastojen muutokset				0,00	0,00
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	171 960	0	171 960	135 393,62	36 566,38

RAHOITUSLASKELMAN TOTEUTUMINEN

RAHOITUSLASKELMA	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio + muutokset	Toteutuma	Poikkeama	Tot. %
TOIMINNAN RAHAVIRTA						
Vuosikate	1 278 850	0	1 278 850	1 243 469,19	35 380,81	97,2 %
Tulorahoituksen korjauserät	-1 000	-18 800	-19 800	-15 005,81	-4 794,19	75,8 %
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA						
Investointimenot	-1 856 000	-815 830	-2 671 830	-2 653 481,07	-18 348,93	99,3 %
Rahoitusosuudet investointeihin		17 000	17 000	14 000,00	3 000,00	82,4 %
Pysyvien vastaavien hyödykk. luovutustulot	1 000	76 783	77 783	72 460,00	5 323,00	93,2 %
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-577 150	-740 847	-1 317 997	-1 338 557,69	20 560,69	101,6 %
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA						
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET						
Antolainasaamisten lisäys		-14 510	-14 510	-14 508,00	-2,00	100,0 %
Antolainasaamisten vähennys	11 150		11 150	11 150,00	0,00	100,0 %
LAINAKANNAN MUUTOKSET						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys			0	0,00	0,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-47 000		-47 000	-47 000,00	0,00	100,0 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	500 000		500 000	-300 000,00	800 000,00	-60,0 %
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET						
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos				-9 144,10		
Pitkäaikaisten saamisten muutos				0,00		
Lyhytaikaisten saamisten muutos				567 726,29		
Korottomien pitkä- ja lyhytaik. velkojen muutos				1 151 391,42		
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		0	0	1 720 809,22	-1 720 809,22	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	464 150	-14 510	449 640	1 370 451,22	-920 811,22	304,8 %
RAHAVAROJEN MUUTOS	-113 000	-755 357	-868 357	31 893,53	-900 250,53	-3,7 %
KASSAVARAT 31.12.				3 483 305,13		
KASSAVARAT 1.1.				3 451 411,60		
KASSAVAROJEN MUUTOS				31 893,53		

YHTEENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIEEN MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOARVIOIDEN TOTEUTUMISESTA

TOTEUTUMAVERTAILU (ulkoiset)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio + muutokset	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma %
****HALLINTOPALVELUT						
TULOT	42 400	21 400	63 800	92 132,03	-28 332,03	144,41 %
MENOT	-1 059 790	-89 320	-1 149 110	-1 116 920,25	-32 189,75	97,20 %
NETTO	-1 017 390	-67 920	-1 085 310	-1 024 788,22	-60 521,78	94,42 %
****ELINKEINOEL. EDISTÄMINEN						
TULOT	413 680	51 600	465 280	437 711,10	27 568,90	94,07 %
MENOT	-287 920	-680	-288 600	-280 649,48	-7 950,52	97,25 %
NETTO	125 760	50 920	176 680	157 061,62	19 618,38	88,90 %
****SOS. JA TERV. OMATOIMINTA						
TULOT	0		0	0,00	0,00	
MENOT	-505 000	35 500	-469 500	-435 330,29	-34 169,71	92,72 %
NETTO	-505 000	35 500	-469 500	-435 330,29	-34 169,71	92,72 %
****SOS. JA TERV. OSTOPALV. JÄMSÄ/KEURUU						
MENOT	-9 639 480		-9 639 480	-10 029 685,14	390 205,14	104,05 %
NETTO	-9 639 480	0	-9 639 480	-10 029 685,14	390 205,14	104,05 %
**YLEISHALLINTO						
TULOT	456 080	73 000	529 080	529 843,13	-763,13	100,14 %
MENOT	-11 492 190	-54 500	-11 546 690	-11 862 585,16	315 895,16	102,74 %
NETTO	-11 036 110	18 500	-11 017 610	-11 332 742,03	315 132,03	102,86 %
****VARHAISKASVATUS						
TULOT	48 500		48 500	43 093,86	5 406,14	88,85 %
MENOT	-527 320	-35 300	-562 620	-531 077,03	-31 542,97	94,39 %
NETTO	-478 820	-35 300	-514 120	-487 983,17	-26 136,83	94,92 %
****YHTENÄISKOULU						
TULOT	16 280		16 280	56 230,07	-39 950,07	345,39 %
MENOT	-2 234 090	-11 740	-2 245 830	-2 172 340,07	-73 489,93	96,73 %
NETTO	-2 217 810	-11 740	-2 229 550	-2 116 110,00	-113 440,00	94,91 %
****ELÄMÄNLAATUPALVELUT						
TULOT	38 400		38 400	47 656,84	-9 256,84	124,11 %
MENOT	-507 420	-1 700	-509 120	-537 582,48	28 462,48	105,59 %
NETTO	-469 020	-1 700	-470 720	-489 925,64	19 205,64	104,08 %
****RUOKAPALVELU						
TULOT	624 000		624 000	543 983,67	80 016,33	87,18 %
MENOT	-727 570	-3 300	-730 870	-670 245,32	-60 624,68	91,71 %
NETTO	-103 570	-3 300	-106 870	-126 261,65	19 391,65	118,15 %
***SIVISTYSTOIMI						
TULOT	727 180	0	727 180	690 964,44	36 215,56	95,02 %
MENOT	-3 996 400	-52 040	-4 048 440	-3 911 244,90	-137 195,10	96,61 %
NETTO	-3 269 220	-52 040	-3 321 260	-3 220 280,46	-100 979,54	96,96 %
****KAAVOITUS- JA MAANKÄYTTÖ						
TULOT	17 700		17 700	19 507,06	-1 807,06	110,21 %
MENOT	-467 660	-1 200	-468 860	-396 370,59	-72 489,41	84,54 %
NETTO	-449 960	-1 200	-451 160	-376 863,53	-74 296,47	83,53 %
****KIINTEISTÖTOIMI						
TULOT	643 720		643 720	683 410,56	-39 690,56	106,17 %
MENOT	-958 720	57 500	-901 220	-904 339,76	3 119,76	100,35 %
NETTO	-315 000	57 500	-257 500	-220 929,20	-36 570,80	85,80 %
****PALO- JA PELASTUSTOIMI						
TULOT	31 730		31 730	31 731,60	-1,60	100,01 %
MENOT	-207 300		-207 300	-208 688,55	1 388,55	100,67 %
NETTO	-175 570	0	-175 570	-176 956,95	1 386,95	100,79 %
****LAITOSTOIMINTA						
TULOT	765 460		765 460	740 411,15	25 048,85	96,73 %
MENOT	-930 540	-61 200	-991 740	-902 895,25	-88 844,75	91,04 %
NETTO	-165 080	-61 200	-226 280	-162 484,10	-63 795,90	71,81 %
***TEKNINEN LAUTAKUNTA						
TULOT	1 458 610	0	1 458 610	1 475 060,37	-16 450,37	101,13 %
MENOT	-2 564 220	-4 900	-2 569 120	-2 412 294,15	-156 825,85	93,90 %
NETTO	-1 105 610	-4 900	-1 110 510	-937 233,78	-173 276,22	84,40 %
****RAKENNUSLAUTAKUNTA						
TULOT	45 000		45 000	49 968,30	-4 968,30	111,04 %
MENOT	-144 320		-144 320	-141 043,36	-3 276,64	97,73 %
NETTO	-99 320	0	-99 320	-91 075,06	-8 244,94	91,70 %

TOTEUTUMAVERTAILU (ulkoiset)	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvion muutokset	Talousarvio + muutokset	Toteutuma	Poikkeama	
**TEKNINEN TOIMI						
TULOT	1 503 610	0	1 503 610	1 525 028,67	-21 418,67	101,42 %
MENOT	-2 708 540	-4 900	-2 713 440	-2 553 337,51	-160 102,49	94,10 %
NETTO	-1 204 930	-4 900	-1 209 830	-1 028 308,84	-181 521,16	85,00 %
KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ						
TULOT	2 686 870	73 000	2 759 870	2 745 836,24	14 033,76	99,49 %
MENOT	-18 197 130	-111 440	-18 308 570	-18 327 167,57	18 597,57	100,10 %
NETTO	-15 510 260	-38 440	-15 548 700	-15 581 331,33	32 631,33	100,21 %
TULOSLASKELMAOSA						
VEROTULOT	8 000 000	0	8 000 000	8 040 577,09	-40 577,09	100,51 %
VALTIONOSUUEDET	8 552 260	0	8 552 260	8 645 515,00	-93 255,00	101,09 %
KORKOTULOT	119 650	0	119 650	94 316,92	25 333,08	78,83 %
MUUT RAHOITUSTULOT	151 920	38 440	190 360	115 043,22	75 316,78	60,43 %
KORKOMENOT	-10 000	0	-10 000	-2 952,97	-7 047,03	29,53 %
MUUT RAHOITUSMENOT	-24 720	0	-24 720	-67 698,74	42 978,74	273,86 %
VUOSIKATE	1 278 850	0	1 278 850	1 243 469,19	35 380,81	97,23 %
INVESTOINNIT						
MAA-ALUEIDEN OSTO (MENOT)	0	-65 000	-65 000	-65 000,00	0,00	
MAA-ALUEIDEN MYYNTI (TULOT)	0	1 500	1 500	971,16	528,84	
VUOKRAKIINTEISTÖJEN RAHOITUSANTI	0	-100 000	-100 000	-100 000,00	0,00	100,00 %
AS. OY PAAJARANNAN OSAKK. MYYNTI (TULO)	0	9 157	9 157	9 157,83	-0,83	100,01 %
AS. OY PELTOHOKKALAN OSAKK. MYYNTI (TULO)	0	47 242	47 242	47 241,11	0,89	100,00 %
OSIISKAUPPA KESKIMAAN OSUUSMAKSUN						
PALAUTUS (TULO)	0	84	84	84,09	-0,09	100,11 %
INVESTOINNIT KIINTEISTÖIHIN (MENOT)	-1 302 000	-682 000	-1 984 000	-1 956 510,28	-27 489,72	98,61 %
INVESTOINNIT KUNNAN VUOKRATAVIIN	-70 000	-26 000	-96 000	-83 181,17	-12 818,83	86,65 %
INVESTOINNIT LAITOSTOIMINTAAN (MENOT)	-169 000		-169 000	-179 260,39	10 260,39	106,07 %
YLEISET ALUEET JA LIIKENNEVÄYLÄT (MENOT)	-240 000	81 170	-158 830	-160 210,58	1 380,58	100,87 %
LIIKUNTAPAIKKAINVESTOINTI (MENOT)	-45 000	-4 000	-49 000	-58 576,57	9 576,57	119,54 %
LIIKUNTAPAIKKAINVESTOINTI (TULOT)		17 000	17 000	14 000,00	3 000,00	82,35 %
YHDISTELMÄKONE (SIV. JA TEK.)	-30 000		-30 000	-29 922,58	-77,42	99,74 %
RUOKAPALVELUIDEN LAITEHANKINNAT (MENOT)	0	-20 000	-20 000	-20 819,50	819,50	104,10 %
INVESTOINTITULOT	0	74 983	74 983	71 454,19	528,01	95,29 %
INVESTOINTIMENOT	-1 856 000	-815 830	-2 671 830	-2 653 481,07	-18 348,93	99,31 %
INVESTOINNIT NETTO	-1 856 000	-740 847	-2 596 847	-2 582 026,88	-17 820,92	99,43 %
RAHOITUSTOIMINNAN KASSAVIRTA						
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET						
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	0	-14 510	-14 510	-14 508,00	-2,00	99,99 %
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	11 150	0	11 150	11 150,00	0,00	100,00 %
LAINAKANNAN MUUTOKSET						
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	0	0	0	0,00	0,00	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄH.	-47 000	0	-47 000	-47 000,00	0,00	100,00 %
LYHYTAIAKISTEN LAINOJEN MUUTOS	500 000	0	500 000	-300 000,00	800 000,00	-60,00 %
MÄÄRÄRAHAT YHTEENSÄ	20 021 850	186 423	20 208 273	19 723 892,66	781 379,54	97,60 %
TULOARVIOT YHTEENSÄ	-20 134 850	-941 780	-21 076 630	-21 412 808,35	36 178,35	101,60 %
NETTO	-113 000	-755 357	-868 357	-1 688 915,69	820 558,69	194,50 %
NETTO				-1 688 915,69		
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				1 720 809,22		
RAHAVAROJEN MUUTOS				31 893,53		
TARKISTUS:						
Tulojen alitukset (ilman invest. ja lainanottoa)	11 184 970	51 600	11 236 570	1 974 559,92	238 690,08	
Tulojen ylitykset	8 325 730	59 840	8 385 570	17 666 728,55	-257 838,55	
Menojen alitukset (ilman investointeja, lainojen vähennystä ja poistoja)	-16 561 870	-48 540	-16 610 410	-6 649 824,61	-411 625,39	
Menojen ylitykset (ilman investointeja)	-1 669 980	-62 900	-1 732 880	-11 747 994,67	466 154,67	
NETTO (vuosikate)	1 278 850	0	1 278 850	1 243 469,19	35 380,81	
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-1 106 890	0	-1 106 890	-1 108 075,57	1 185,57	
TILIKAUDEN TULOS	171 960	0	171 960	135 393,62	36 566,38	
VARAUSTEN JA RAHASTOJEN MUUTOS	0	0	0	0,00	0,00	
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	171 960	0	171 960	135 393,62	36 566,38	

KUNNAN TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

TULOSLASKELMA (ulkoiset)	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
Myyntituotot	1 709 644,93	1 425 885,97
Maksutuotot	118 272,23	115 043,72
Tuet ja avustukset	118 848,71	86 334,56
Vuokratuotot	728 960,12	668 291,94
Muut toimintatuotot	70 110,25	31 806,23
TOIMINTATUOTOT	2 745 836,24	2 327 362,42
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-3 254 645,62	-3 107 004,52
Henkilöstökorvaukset	44 644,36	35 430,23
Palkat ja palkkiot	-3 210 001,26	-3 071 574,29
Eläkekulut	-916 567,19	-916 446,86
Muut henkilösivukulut	-92 258,83	-103 838,45
Henkilösivukulut	-1 008 826,02	-1 020 285,31
Henkilöstökulut	-4 218 827,28	-4 091 859,60
Palvelujen ostot		
Asiakaspalvelujen ostot	-10 521 197,23	-9 924 220,39
Muiden palvelujen ostot	-1 728 293,52	-1 539 748,05
Palvelujen ostot	-12 249 490,75	-11 463 968,44
Ostot tilikauden aikana	-1 419 349,62	-1 395 132,19
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 419 349,62	-1 395 132,19
Avustukset	-262 219,39	-267 589,55
Avustukset	-262 219,39	-267 589,55
Vuokrat	-99 028,31	-100 916,28
Muut toimintakulut	-78 252,22	-64 305,35
TOIMINTAKULUT	-18 327 167,57	-17 383 771,41
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-15 581 331,33	-15 056 408,99
VEROTULOT	8 040 577,09	8 066 985,44
VALTIONOSUUDET	8 645 515,00	9 252 135,00
RAHOITUSTUOTOT JA-KULUT		
KORKOTUOTOT	94 316,92	116 173,05
MUUT RAHOITUSTUOTOT	115 043,22	81 677,24
KORKOKULUT	-2 952,97	-19 886,10
MUUT RAHOITUSKULUT	-67 698,74	-69 339,40
RAHOITUSTUOTOT JA-KULUT	138 708,43	108 624,79
VUOSIKATE	1 243 469,19	2 371 336,24
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 108 075,57	-1 093 242,37
Arvonalentumiset	0,00	-210 292,00
Poistot ja arvonalentumiset	-1 108 075,57	-1 303 534,37
TILIKAUDEN TULOS	135 393,62	1 067 801,87
Varausten ja rahastojen muutokset		
Poistoeron muutos	0,00	37 220,05
Rahastojen muutos		
Varausten ja rahastojen muutokset	0,00	37 220,05
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	135 393,62	1 105 021,92
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	15,0	13,4
Vuosikate/Poistot, %	112,2	181,9
Vuosikate, euroa/asukas	555	1 053
Asukasmäärä	2 241	2 253

RAHOITUSLASKELMA	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	1 243 469,19	2 371 336,24
Tulorahoituksen korjaukset	0,00	0,00
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-2 653 481,07	-997 708,72
Rahoitusosuudet investointeihin	14 000,00	24 000,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	57 454,19	3 726,00
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-1 338 557,69	1 401 353,52
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET		
Antolainasaamisten lisäys	-14 508,00	0,00
Antolainasaamisten vähennys	11 150,00	11 150,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-47 000,00	-947 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-300 000,00	300 000,00
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos	-9 144,10	-19 310,63
Pitkäaikaisten saamisten muutos	0,00	0,00
Lyhytaikaisten saamisten muutos	567 726,29	-644 986,55
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	1 151 391,42	-42 652,79
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET YHTEENSÄ	1 720 809,22	-706 949,97
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	1 370 451,22	-1 342 799,97
RAHAVAROJEN MUUTOS	31 893,53	58 553,55
KASSAVARAT 31.12.	3 483 305,13	3 451 411,60
KASSAVARAT 1.1.	3 451 411,60	3 392 858,05
KASSAVAROJEN MUUTOS	31 893,53	58 553,55
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRRAN KERTYMÄ 5	1 436	1 416
INVESTOINTIEN TULORAHOITUS, %	47,1	243,5
PÄÄOMAMENOJEN TULORAHOITUS, %	46,0	123,5
LAINANHOITOKATE	25,0	2,5
KASSAN RIITTÄVYYS, PV	69,4	68,2
ASUKASMÄÄRÄ	2 241	2 253
Lainakanta 31.12. (milj. €)	0,5	0,8
Lainakanta 31.12., €/asukas	207	360
Lainasaamiset (milj. €)	0,5	0,5

TASE	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	14 312,82	18 572,70
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	2 645 652,86	2 581 624,02
Rakennukset	6 949 402,40	7 253 606,26
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 841 064,11	4 033 875,25
Koneet ja kalusto	93 413,52	59 122,46
Muut aineelliset hyödykkeet	3 363,76	3 363,76
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
Keskeneräiset hankinnat	1 965 202,95	131 813,63
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 965 202,95	131 813,63
Aineelliset hyödykkeet	15 498 099,60	14 063 405,38
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet		
Osakkeet ja osuudet tytäryhteisöissä	658 776,39	558 776,39
Kuntayhtymäosuudet	501 265,81	501 265,81
Osakkeet ja osuudet osak.ja omist.yht.	1 030 218,64	1 086 701,67
Muut osakkeet ja osuudet	5 278,00	5 278,00
Osakkeet ja osuudet	2 195 538,84	2 152 021,87
Muut pitkäaikaiset lainasaamiset	537 147,70	548 297,70
Muut pitkäaikaiset saamiset	25 658,00	11 150,00
Sijoitukset	2 758 344,54	2 711 469,57
PYSYVÄT VASTAAVAT	18 270 756,96	16 793 447,65
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	484 896,93	503 603,72
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	484 896,93	503 603,72
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Pitkäaikaiset myyntisaamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	215 737,61	349 667,46
Lainasaamiset	4 000,00	73 412,50
Muut lyhytaikaiset saamiset	307 148,79	202 505,89
Lyhytaikaiset saamiset	517 028,21	625 585,85
Siirtosaamiset		
Muut siirtosaamiset	65 916,92	534 943,76
Siirtosaamiset	72 080,33	534 943,76
Saamiset	589 108,54	1 160 529,61
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	2 896 562,11	2 891 850,37
Rahoitusarvopaperit	2 896 562,11	2 891 850,37
Rahat ja pankkisaamiset	586 743,02	559 561,23
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 072 413,67	4 611 941,21
VASTAAVAA	22 828 067,56	21 908 992,58

TASE	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	12 684 598,33	12 684 598,33
Edellisten tilikausien yli/alijäämä	6 075 000,71	4 969 978,79
Tilikauden yli-/alijäämä	135 393,62	1 105 021,92
OMA PÄÄOMA	18 894 992,66	18 759 599,04
Poistoero	0,00	0,00
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	0,00	0,00
Valtion toimeksiannot	0,00	0,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	607 188,91	635 039,80
Muut toimeksiantojen pääomat		
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	607 188,91	635 039,80
VIERAS PÄÄOMA		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	418 000,00	465 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Saadut ennakot	3 531,95	3 531,95
Muut pitkäaikaiset velat	188 102,14	189 549,09
Pitkäaikainen vieraspääoma	609 634,09	658 081,04
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	47 000,00	347 000,00
Saadut ennakot	0,00	22 200,00
Ostovelat	1 722 675,79	875 115,83
Muut velat	97 898,94	88 846,37
Siirtovelat		
Siirtyvät korot	729,07	793,18
Lomapalkkajaksotus	384 652,11	385 102,52
Valtionosuuden palautukset	0,00	0,00
Muut siirtovelat	456 155,16	137 214,80
Siirtovelat	848 677,17	523 110,50
Lyhytaikainen vieraspääoma	2 716 251,90	1 856 272,70
VIERAS PÄÄOMA	3 325 885,99	2 514 353,74
VASTATTAVAA	22 828 067,56	21 908 992,58
Omavaraisuusaste, %	82,8	85,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	17,1	12,7
Kertynyt yli-/alijäämä (milj. €)	6,2	6,1
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2771	2697
Lainakanta 31.12. (milj. €)	0,5	0,8
Lainakanta 31.12., €/asukas	207	360
Lainasaamiset (milj. €)	0,5	0,5
Asukasmäärä	2241	2253

KONSERNITULOSLASKELMA	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
Toimintatuotot	5 041 564,16	4 784 476,25
Toimintakulut	-21 399 975,76	-20 319 048,08
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	299,96	3 757,61
Toimintakate	-16 358 111,63	-15 530 814,22
Verotulot	8 040 577,09	8 066 985,44
Valtionosuudet	9 821 866,42	10 367 671,33
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	84 996,59	105 360,28
Muut rahoitustuotot	94 730,92	61 700,62
Korkokulut	-36 047,68	-42 421,41
Muut rahoituskulut	<u>-111 285,25</u>	<u>-108 278,82</u>
Vuosikate	1 536 726,46	2 920 203,22
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 576 210,61	-1 546 538,50
Tilikauden yli- ja alipariarvot	0,00	-49,41
Arvonalentumiset	-197,75	-238 364,24
Satunnaiset erät	-26,57	3 658,29
Tilikauden tulos	-39 708,48	1 138 909,36
Tilinpäätössiirot	47 162,02	-2 032,95
Tilikauden verot	-3 365,17	-3 111,38
Laskennalliset verot	-8 024,07	-1 188,17
Vähemmistöosuudet	19 066,41	-39 851,65
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	15 130,72	1 092 725,21
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	23,6	23,5
Vuosikate/Poistot, %	102,6	53,0
Vuosikate €/asukas	686	1 296
Asukasmäärä	2 241	2 253

KONSERNIRAHOITUSLASKELMA	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 536 726,46	2 920 203,20
Satunnaiset erät	-26,57	3 658,21
Tilikauden verot	-4 413,36	-5 338,64
Tulorahoituksen korjaukset	12 576,34	17 984,89
	<u>1 544 862,87</u>	<u>2 936 507,66</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-2 325 653,70	-3 093 233,67
Investointitulot	102 377,02	65 087,62
Investoinnit netto	-2 223 276,68	-3 028 146,05
Toiminnan ja investointien rahavirta	-678 413,82	-91 638,39
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-14 880,99	-3 668,18
Antolainasaamisten vähennykset	3 325,67	3 398,81
Antolainauksen muutokset	<u>-11 555,33</u>	<u>-269,37</u>
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	175 529,90	188 609,85
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-359 723,57	-1 192 890,17
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-292 946,48	297 905,49
Lainakannan muutokset	<u>-477 140,15</u>	<u>-706 374,83</u>
Oman pääoman muutokset	-25 798,44	-41 632,74
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-7 684,48	-19 277,21
Vaihto-omaisuuden muutos	2 831,29	-25 878,50
Saamisten muutos	673 230,57	-720 395,10
Korottomien velkojen muutos	609 981,91	107 914,83
Muut maksuvalmiuden muutokset	<u>1 278 359,29</u>	<u>-657 635,98</u>
Rahoituksen rahavirta	763 865,37	-1 405 912,92
Rahavarojen muutos	85 451,56	-1 497 551,31
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	4 759 188,62	4 673 737,06
Rahavarat 1.1.	4 673 737,06	6 171 288,89
	<u>85 451,56</u>	<u>-1 497 551,83</u>
KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Investointien tulorahoitus, %	69,1	96,4
Lainanhoitokate	4,0	2,4
Kassanriittävyys (pv)	72	68

KONSERNITASE	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	137 384,86	123 127,90
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	2 920 408,15	2 856 539,56
Rakennukset	10 731 020,90	11 261 491,81
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 857 674,88	4 043 216,90
Koneet ja kalusto	260 254,07	228 105,49
Muut aineelliset hyödykkeet	2 764 014,79	3 381 610,11
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 317 518,22	378 818,17
Aineelliset hyödykkeet	22 850 891,01	22 149 782,04
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	1 072 390,46	1 129 892,48
Lainasaamiset	55 607,06	58 932,73
Muut saamiset	29 068,03	12 625,16
Sijoitukset	1 157 065,55	1 201 450,36
PYSYVÄT VASTAAVAT	24 145 341,42	23 474 360,31
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	495 762,61	515 282,21
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	46 233,14	49 064,42
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	3 154,04	2 047,34
Lyhytaikaiset saamiset	854 040,41	1 425 812,58
Saamiset	857 194,45	1 427 859,92
Rahoitusarvopaperit	2 939 335,87	2 925 410,35
Rahat ja pankkisaamiset	1 799 543,32	1 748 326,70
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 642 306,78	6 150 661,40
VASTAAVAA	30 283 410,81	30 140 303,91
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	12 684 598,33	12 684 598,33
Rahastot	660 962,75	661 829,25
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	5 488 836,30	4 442 062,77
Tilikauden yli-/alijäämä	15 130,72	1 092 725,20
OMA PÄÄOMA	18 849 528,11	18 881 215,56
VÄHEMMISTÖOSUUS	45 645,71	67 260,55
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Poistoero	0,00	0,00
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	0,00
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset	0,00	0,00
Pakolliset varaukset	62 654,55	54 406,16
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	626 804,86	654 008,93
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieraspääoma	4 990 690,63	6 795 162,76
Pitkäaikainen koroton vieraspääoma	180 781,44	181 400,16
Lyhytaikainen korollinen vieraspääoma	2 175 823,46	801 016,66
Lyhytaikainen koroton vieraspääoma	3 351 482,07	2 705 833,13
VIERAS PÄÄOMA	10 698 777,60	10 483 412,71
VASTATTAVAA	30 283 410,81	30 140 303,91
Omavaraisuusaste, %	62,4	62,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	46,7	45,9
Kertynyt yli-/alijäämä (milj. €)	5,5	5,5
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	2456	2457
Lainakanta 31.12. (milj. €)	7,2	7,6
Lainakanta 31.12. €/asukas	3198	3372
Lainasaamiset (milj. €)	0,05	0,05
Asukasmäärä	2241	2253

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

1) tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät;

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Joulukuun verotilitys on ollut negatiivinen ja kirjattu verovelaksi ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Investointien kirjaamisessa pysyviin vastaaviin on pienhankintarajana käytetty kunnanvaltuuston vahvistamaa alarajaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt poistosuunnitelman ja poistoaikoja on tarkistettu 1.1.2013 alkaen. Muutos on perustunut hyödykkeiden taloudellisen pitoajan uudelleenarviointiin. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Liite 1 A: Konsernitilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 4:2. §);

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konserniin on yhdistelty tytäryhteisöt ja kuntayhtymät omistusosuuden mukaisesti. Osakkuusyhteisöjä ei ole yhdistelty konserniin, niiden pääomaosuuksien vaikutus kunnan konsernitilinpäätökseen ei ole olennainen.

Konsernitilinpäätöksen laskentaperiaatteet

Tytäryhteisöt on yhdistelty kunnan konserniin rivi riviltä. Kuhmoisten Verkkopalvelu Oy:n ja Kuhmoisten Laajakaista Oy:n muodostama alakonserni on yhdistelty konserniin rivi riviltä ja vähemmistöosuus on erotettu omalle rivilleen. Kuntayhtymät on yhdistelty lukuarvoiltaan omistusosuuden mukaisesti. Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on eliminoitu. Kunnan ja kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden rakennusten poistot on oikaistu suunnitelmanmukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Taseessa oleva poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on merkitty konsernitilinpäätöksessä omaan pääomaan jaettuna edellisten tilikausien ylijäämään ja tilikauden ylijäämään ja niiden muutos konsernituloslaskelmassa tilikauden ylijäämään.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Keski-Suomen liitto palautti peruspääomaa vuonna 2017 ja kunnan omistusprosentti oli 0,90 ennen palautusta, vuoden 2018 konsernilaskelmissa liiton omistusprosentti on 0,7549 %.

Liite 6:

Toimintatuotot kunnan määrittelemänä tehtäväkokonaisuuksina. Kunnan tai kuntayhtymän liiketoimintojen toimintatuotot esitetään tehtäväalueisiin tai tulolajeihin sisällytettynä;

Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Yleishallinto	361 952	508 796	190 790	130 207
Sosiaali ja terveystuotot	1 479 226	1 326 766		
Opetus- ja kulttuuripalvelut	909 563	1 007 145	690 964	736 045
Tekniset palvelut	2 290 822	1 941 770	1 864 082	1 461 110
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>5 041 563</i>	<i>4 786 493</i>	<i>2 745 836</i>	<i>2 327 362</i>

Liite 7:

Verotulot eriteltyinä kunnan tuloveroon, osuuteen yhteisöveron tuotosta, kiinteistöveroon ja muihin verotuloihin (kuntajaoston tuloslaskelmaohje kohta 5.1)

Verotulojen erittely		
	2018	2017
Kunnan tulovero	5 685 562	5 720 503
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 013 274	1 005 697
Kiinteistövero	1 341 741	1 340 786
Muut verotulot		
<i>Verotulot yhteensä</i>	<i>8 040 577</i>	<i>8 066 985</i>

Tuloveroprosentti

v. 2015 -
20,75

v. 2010-2014
19,75

Kiinteistöveroprosentit

Yleinen kiinteistövero

1,00

1,00

Vakituisen asunnon rakennusten

0,50

0,50

Muu kuin vak.asuinrakennuksen

1,10

1,10

Liite 8:

Valtionosuudet eriteltyinä

Valtionosuuksien erittely		
	2018	2017
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	6 981 593	7 670 502
Verotuloihin perustuva valtionos.tasaus	1 710 667	1 711 860
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtos.	-46 745	-130 227
<i>Valtionosuudet yhteensä</i>	<i>8 645 515</i>	<i>9 252 135</i>

Liite 9:

Palveluiden ostot eriteltyinä asiakaspalveluiden ostoihin ja muiden palveluiden ostoihin.

Palveluiden ostojen erittely	2018	2017
Asiakaspalveluiden ostot	10 521 197	9 924 220
Muiden palveluiden ostot	1 728 294	1 539 748
Kunnan palveluiden ostot yhteensä	12 249 491	11 463 968

Liite 11:

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista (KPA 2:3.1 3-kohta)

Kuhmoisten kunnan käyttöomaisuuden poistosuunnitelma (Pienhankintaraja 10 000 €)	1.1.2009 - 31.12.2012	1.1.2013 alkaen
Aineettomat hyödykkeet		
Kehittämismenot		2 v.
Aineettomat oikeudet		5 v.
Liikearvo		2 v.
Muut pitkävaikutteiset menot		
- Atk-ohjelmat	4 v.	2 v.
- Muut	4 v.	2 v.
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	Ei poistoa	Ei poistoa
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennelmat	40 v. tasapoisto	20 v. tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	25 v. tasapoisto	20 v. tasapoisto
Talousrakennukset	17 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Vapaa-ajan rakennukset	25 v. tasapoisto	20 v. tasapoisto
Asuinrakennukset	40 v. tasapoisto	30 v. tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit, puistot	17 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Sillat, laiturit, uimalat	20 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	20 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Sähköjohdot, muuntoas., ulkoval.l	17 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Vesi- ja viemäriverkosto	35 v. tasapoisto	30 v. tasapoisto
Kaukolämpöverkko		20 v. tasapoisto
Puhelinverkko, keskusasema ja alakesk.		10 v. tasapoisto
Maakaasuverkko		20 v. tasapoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot		15 v. tasapoisto
Sähkö-, vesi-, yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	15 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet		15 v. tasapoisto
Liikenteen ohjauslaitteet		10 v. tasapoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet, rakenteet	12 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Koneet ja kalusto		
Rautaiset alukset	17 v. tasapoisto	15 v. tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkonet		8 v. tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	7 v. tasapoisto	4 v. tasapoisto
Muut liikkuvat työkonet	7 v. tasapoisto	5 v. tasapoisto
Muut raskaat työkonet		10 v. tasapoisto
Muut kevyet koneet		5 v. tasapoisto
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet		5 v. tasapoisto
Atk-laitteet	4 v. tasapoisto	3 v. tasapoisto
Muut laitteet ja kalusteet	4 v. tasapoisto	3 v. tasapoisto
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	Käytönmukainen	Käytönmukainen
Arvo- ja taide-esineet	Ei poistoa	Ei poistoa
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Ei poistoa	Ei poistoa
Käyttöomaisuus arvopaperit ja muut pitkäaik. sij.		
Osakkeet ja osuudet	Ei poistoa	Ei poistoa

Liite 13:

Selvitys olennaisista muihin toimintatuottoihin sisältyvistä pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitoista ja olennaisista muihin toimintakuluihin sisältyvistä pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovustustappioista (Kuntajaoston tuloslaskelmaohje luvut 2.3 ja 4.5)

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	47 889		47 889	0
Rakennusten myyntivoitot			0	0
Muut myyntivoitot	6 951	11 146	6 358	0
Myyntivoitot yhteensä	54 840	11 146	54 247	0
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden myyntitappiot			0	0
Rakennusten myyntitappiot			0	0
Muut myyntitappiot	40 555	14 904	39 241	0
Myyntitappiot yhteensä	40 555	14 904	39 241	0

Liite 14:

Satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin sisältyvät erät (KPA 2:3.1 2-kohta)

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Satunnaiset tuotot yhteensä	0	3 442	0	0
Satunnaiset kulut yhteensä	27	76	0	0

Liite 15:

Yhteismäärät muihin rahoitustuottoihin sisältyvistä tuotoista, jotka on saatu osuuksista muissa yhteisöissä (KPA 2:3.1 § 5-kohta), jos ne ovat olennaisia

Rahoitustuottojen ja -kulujen erittely		
	2018	2017
Korkotuotot antolainoista ulkopuolisille	8 969	8 969
Korkotuotot sijoituksista, talletuksista ja maksuliik.	85 348	107 204
Sijoitusten ja arvopapereiden tuotot	65 794	30 982
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	10 968	10 968
Korvaus jäännöspääomasta vesihuoltolaitos ja kaukolämpöverkko	12 512	12 283
Verotilitysten korot ja korotukset	484	40
Viivästyskorkotuotot	2 483	4 603
Muut rahoitustuotot	22 800	22 801
RAHOITUSTUOTOT YHTEENSÄ	209 359	197 850
Korkokulut lainoista	-2 953	-19 886
Arvon alentumiset sijoitukset ja arvopaperit	-38 786	-24 902
Korvaus jäännöspääomasta vesihuoltolaitos ja kaukolämpöverkko	-12 512	-12 283
Verotilitysten korot ja korotukset	0	-162
Viivästyskorkokulut	-187	-164
Muut rahoituskulut	-16 212	-31 829
RAHOITUSKULUT YHTEENSÄ	-70 651	-89 227
Rahoitustuotot ja -kulut netto	138 708	108 624

Liite 16:

Erittely poistoeron muutoksista. Tietyissä tapauksissa kunta tai kuntayhtymä voi kirjata poistoeroa myös verotussyistä (EVL 54 §). Asiaa on selostettu yksityiskohtaisemmin kuntajaoston taseohjeen luvussa 6. **Jos** poistoeron muutokseen sisältyy verotussyistä tehtyä poistoeroa, on poistoeron muutos eriteltävä liitetiedoissa

Erittely poistoeron muutoksista		
	2018	2017
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	0	37 220
Suunnitelman mukaisten poistojen ja verotuksessa tehtyjen poistojen erotus (- tai +)		
<i>Poistoerojen muutokset yhteensä</i>	<i>0</i>	<i>37 220</i>

Loppu poistoero tuloutettu kokonaan pois taseesta, poistoeroa ei ole enää vuoden 2018 tilinpäätöksessä.

Liite 19 A:

Tiedot pysyvistä vastaavista tase-eräkohtaisesti

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet											Kaikki yhteensä
	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet							
	Aineet- tomat oikeudet	Muut pit- kävaikut. menot	Yhteensä	Maa- ja vesi- alueet	Raken- nukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineel- liset hyödyk.	Ennako- maksut ja keskener.	Yhteensä	
Poistamaton hankintameno 1.1.	0,00	18 572,70	18 572,70	2 581 624,02	7 253 606,26	4 033 875,25	59 122,46	3 363,76	131 813,63	14 063 405,38	14 081 978,08
Lisäykset tilikauden aikana		11 827,96	11 827,96	65 000,00	257 609,59	199 588,82	69 098,72		1 950 355,98	2 541 653,11	2 553 481,07
Rahoitusosuudet tilikaudella									-14 000,00	-14 000,00	-14 000,00
Vähennykset tilikauden aikana				-971,16						-971,16	-971,16
Siirrot erien välillä					102 966,66		0,00		-102 966,66	0,00	0,00
Tilikauden poisto	0,00	-16 087,84	-16 087,84		-664 780,11	-392 399,96	-34 807,66			-1 091 987,73	-1 108 075,57
Arvonlennukset ja niiden palautukset										0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	0,00	14 312,82	14 312,82	2 645 652,86	6 949 402,40	3 841 064,11	93 413,52	3 363,76	1 965 202,95	15 498 099,60	15 512 412,42
										0,00	0,00
Arvonkorotukset										0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	14 312,82	14 312,82	2 645 652,86	6 949 402,40	3 841 064,11	93 413,52	3 363,76	1 965 202,95	15 498 099,60	15 512 412,42

Liite 19 B:

Tiedot pysyvistä vastaavista tase-eräkohtaisesti

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoitukset											
	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset					
	Osakkeet konserni- yhtiöt	Osakkeet osakk. ja omistus- yhteisöt	Kunta- yhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset osakk. ja omistus- yht.	Saami- set kunta- yhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä	Kaikki yhteensä
Hankintameno 1.1.	558 776,39	782 657,58	501 265,81	309 322,09	2 152 021,87	494 747,70	0,00	0,00	64 700,00	559 447,70	2 711 469,57
Lisäykset	100 000,00				100 000,00				14 508,00	14 508,00	114 508,00
Vähennykset		-56 398,94		-84,09	-56 483,03	-8 000,00			-3 150,00	-11 150,00	-67 633,03
Siirrot erien välillä					0,00					0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	658 776,39	726 258,64	501 265,81	309 238,00	2 195 538,84	486 747,70	0,00	0,00	76 058,00	562 805,70	2 758 344,54
Arvonlennukset					0,00					0,00	0,00
Arvonkorotukset										0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	658 776,39	726 258,64	501 265,81	309 238,00	2 195 538,84	486 747,70	0,00	0,00	76 058,00	562 805,70	2 758 344,54

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt						
Nimi	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus	Konsernin omistus- osuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikau- den voitosta/ tappiosta
Tytäryhteisöt						
Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy	Kuhmoinen	100 %	100 %	494	2547	-8
Asunto Oy Kuhmoisten Päijälänkoti	Kuhmoinen	100 %	100 %	283	0	-1
Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy (emoyhtiö)	Kuhmoinen	100 %	100 %	-128	3862	-41
			Yhteensä	649	6409	-50
Kuntayhtymät						
Keski-Suomen liitto	Jyväskylä	0,75 %	0,75 %	7	43	-3
Pirkanmaan Sairaanhoidopiiri ky	Tampere	0,16 %	0,16 %	300	763	-4
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Jyväskylä	1,27 %	1,27 %	1321	640	12
Koulutuskeskus Salpaus ky	Lahti	0,23 %	0,23 %	185	44	5
			Yhteensä	1813	1490	10
Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt						
Asunto Oy Kuhmoisten Hokkalanperä	Kuhmoinen	31,7 %	31,7 %	9	48	2
Kiinteistö Oy Pohjoisportti	Kuhmoinen	35,05 %	35,05 %	335	11	1
Muut yhteisöt (konserniin kuulumattomat)						
Asunto Oy Peltohokkala	Kuhmoinen	14,77 %				
Asunto Oy Kokonniemi	Kuhmoinen	4,27 %				
Asunto Oy Paajaranta	Kuhmoinen	3,31 %				
Asunto Oy Hokkalankulma	Kuhmoinen	6,32 %				
Asunto Oy Kokonranta	Kuhmoinen	14,93 %				
Neo Industrial Oy (Neonmarkka Oy)	Helsinki					
Keski-Suomen Osuuspankki	Jyväskylä					

Muutokset

Muut yhteisöt:

Asunto Oy Peltohokkalan omistusprosentti on pienentynyt myyntien vuoksi 21,47 prosentista 14,77 prosenttiin.
Asunto Oy Paajarannan omistusprosentti on pienentynyt myynnin vuoksi 11,44 prosentista 3,31 prosenttiin.
Osuuskauppa Keskimaa palauttanut osuusmaksun. Poistettu taulukosta.

Liite 23:

Erikseen pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä, kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä sekä osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä

– myyntisaamiset (Vs C II pitkäaikaiset 1, lyhytaikaiset 1);

– lainasaamiset (Vs C II pitkäaikaiset 1, lyhytaikaiset 1);

– muut saamiset (Vs C II pitkäaikaiset 1, lyhytaikaiset 1);

– siirtosaamiset (Vs C II pitkäaikaiset 1, lyhytaikaiset 1);

(KPA 2:4.3 § 3-kohta)

Saamisten erittely				
	2018		2017	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		11 574		28 987
Lainasaamiset	478 748	4 000	494 748	50 000
Muut saamiset				
Siirtosaamiset		8 065		8 074
<i>Yhteensä</i>	<i>478 748</i>	<i>23 638</i>	<i>494 748</i>	<i>87 061</i>
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset				
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset		9		9
<i>Yhteensä</i>	<i>0</i>	<i>9</i>	<i>0</i>	<i>9</i>
Saamiset yhteensä	478 748	23 647	494 748	87 070

Liite 24:

Saamisiin sisältyvät olennaiset erät

Saamisiin sisältyvät olennaiset erät		
	2018	2017
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	215 738	349 667
Lyhytaikaiset lainasaamiset	4 000	73 413
Valtionosuussaaminen	57 299	67 763
Alv- saaminen	239 992	113 544
Jämsän kaupunki (sote)	0	480 757
Liikuntapaikkahankkeen tuki (avi)	0	19 000
Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ky	5 771	5 771
Elokuvasäätiön tuki	6 000	6 000
Siirtosaamiset tyttäreltä	8 065	8 065
Muut siirtosaamiset	52 245	36 550
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	589 109	1 160 530

Liite 25:

Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista näiden erien välillä tilikauden aikana (KPA 2:5.1 § 1-kohta)

Oman pääoman erittely	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	12 684 598	12 684 598	12 684 598	12 684 598
Lisäykset				
Vähennykset				
Peruspääoma 31.12.	12 684 598	12 684 598	12 684 598	12 684 598
Arvonkorotusrahasto 1.1.	7 527	22 441		
Lisäykset				
Vähennykset	-1 089	-14 914		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	6 438	7 527		
Muut omat rahastot	654 526	654 302		
Vahinkorahaston pääoma 1.1.				
Siirrot rahastoon				
Siirrot rahastosta				
Vahinkorahaston pääoma 31.12.				
Muut omat rahastot yhteensä 31.12.	654 526	654 302		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	5 488 836	4 442 063	6 075 001	4 969 979
Siirto vahinkorahastoon				
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	5 488 836	4 442 063	6 075 001	4 969 979
Tilikauden yli-/alijäämä	15 130	1 092 725	135 394	1 105 022
Oma pääoma yhteensä	18 849 528	18 881 215	18 894 993	18 759 599

Liite 27:

Tase-erien mukaan eritelty tieto sellaisista pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan kuuluvista veloista, jotka erääntyvät **myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua** (KPA 2:5.1 § 2-kohta).

Vuoden 2018 tilinpäätöksessä esitetään velat ja velkojen osat, jotka erääntyvät **1.1.2024 tai sen jälkeen**.

	Pitkäaikaiset velat		Lainat
	2018	2017	2024
Kunta			
Joukkovelkakirjalainat			
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	418 000	465 000	183 000
Lainat julkisyhteisöiltä	0	0	
Takausvastuun kautta tullut laina	0	0	
Lainat muilta luotonantajilta			
Saadut ennakot	3 532	3 532	
Ostovelat			
Liittymismaksut ja muut velat	188 102	189 549	
Siirtovelat			
Pitkäaikaiset velat yhteensä	609 634	658 081	183 000

Pitkäaikaiset velat		
Konserni	2018	2017
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	4 682 630	6 594 578
Lainat julkisyhteisöiltä	874	40 980
Lainat muilta luotonantajilta	303 654	156 073
Saadut ennakot	3 532	3 532
Ostovelat	0	0
Liittymismaksut ja muut velat	171 179	174 824
Siirtovelat	9 602	
Pitkäaikaiset velat yhteensä	5 171 471	6 969 987

Liite 30:

Erikseen pitkä- ja lyhytaikaiset velat tytäryhteisöille, kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä ja osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille

- saadut ennakot (Vt E I 5, II 5)
- ostovelat (Vt E I 6, II 6)
- liittymismaksut ja muut velat (Vt E I 7, II 7)
- siirtovelat (Vt E I 8, II 8) (KPA 2:5.2 §)

Vieras pääoma				
	2018		2017	
	Pitkä-aikainen	Lyhyt-aikainen	Pitkä-aikainen	Lyhyt-aikainen
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot				
Ostovelat				
Muut velat	24 446,30		24 446,30	
Siirtovelat				
<i>Yhteensä</i>	<i>24 446,30</i>	<i>0,00</i>	<i>24 446,30</i>	<i>0,00</i>
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Saadut ennakot				
Ostovelat				
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtovelat				
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Velat osakkuus- tai sekä muille omistusyhteisöille				
Saadut ennakot				
Ostovelat				
Muut velat				
Siirtovelat				
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
<i>Vieras pääoma yhteensä</i>	<i>24 446,30</i>	<i>0,00</i>	<i>24 446,30</i>	<i>0,00</i>

Liite 32:

Muut velat-erään sisältyvät olennaiset erät

Muut velat-erään sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut velat				
Liittymismaksut				
Muut velat				
Tilitettävä arvonlisävero	30 320	29 185	30 320	29 185
Ennakonpidätykset	63 694	57 751	62 832	56 890
Sosiaaliturvamaksut	2 514	2 830	2 454	2 771
Muut	2 426	29 146	2 292	
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>98 954</i>	<i>118 912</i>	<i>97 899</i>	<i>88 846</i>

Liite 33:

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (KPA 2:5.1 § 4-kohta)

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot				
Siirtovelat				
Henkilöstökulujen jaksotukset	462 724	661 944	384 652	385 103
Korkojaksotukset	27 524	1 435	729	793
Jämsän kaupunki (sos. ja terveystoimi)	250 004	0	250 004	0
Palkkojen henkilösivukulut	81 956	106 243	76 384	95 626
Muut siirtovelat	420 427	273 283	136 908	41 589
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	1 242 635	1 042 905	848 678	523 111

Liite 42:

Henkilöstön lukumäärä 31.12. toimialoittain;

-vakinaiset

-määräaikaiset

-ilman työllistettyjä

Henkilöstön lukumäärä 31.12. toimialoittain		
	2018	2017
Yleishallinto	8,73	8,47
Sivistystoimi	54,98	56,33
Tekninen toimi	15,88	14,88
Investoinnit	0,65	0,65
yhteensä	80,24	80,33

Liite 43:

Tilikauden palkat, palkkiot, eläkekulut ja muut henkilösivukulut, jos henkilöstökuluja on aktivoitu taseeseen;

Henkilöstökulut		
	2018	2017
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	4 218 827	4 091 860
Henkilöstökuluja aktivoitu aineellisiin hyödykkeisiin	49 488	41 702
yhteensä	4 268 315	4 133 561

Liite 44:

Luottamushenkilön palkkiosta perityt ja puolueelle tai puolueyhdistykselle tilitetut luottamushenkilömaksut (kuntalaki 82.3 §)

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetut luottamushenkilömaksut		
	2018	2017
Kuhmoisten keskustan paikallisyhdistys ry	689	761
Kuhmoisten työväenyhdistys ry	841	725
Kuhmoisten perussuomalaiset ry	275	495
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	1 804	1980

Liite 45:

Lakisääteistä tilintarkastusta suorittavalle tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot.

Tilintarkastajan palkkiot		
	2018	2017
BDO Oy, JHTT-yhteisö		
Tilintarkastuspalkkiot	10663	6984
Tilintarkastajan lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät		
Muut palkkiot		680
Palkkiot yhteensä	10663	7664

Liite 46:

Kunnan ja sen intressitahoihin kuuluvien väliset liiketoimet, jos ne ovat olennaisia eikä niitä ole toteutettu tavanomaisin kaupallisin ehdoin. Liitetietona esitetään myös tavanomaisin ehdoin intressitahojen kanssa toteutetuista toimista niiden osapuolet ja toimien arvot, jos ne ovat tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Tietoja yksittäisistä liiketoimista voidaan yhdistellä, ellei tietojen erillinen esittäminen ole välttämätöntä arvioitaessa liiketoimen vaikutusta kunnan taloudelliseen asemaan.

Kunnan ja intressitahojen välinen liiketoiminta
<p>Kunta on antanut kunnanvaltuuston päätöksellä 16.12.2013 Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy:lle (tytäryhteisö) rahalainan 160 000 euroa, maksamatonta lainaa tilinpäätöshetkellä on 120 000 euroa ja lisäksi yksi lyhennyserä on saatavissa 4 000 euroa. Lainalla ei ole vakuutta. Kyse on ennen kuntalain 2015 voimaantuloa annetusta lainasta. Kunnan arvion mukaan lainaan ei sisälly merkittävää taloudellista riskiä.</p> <p>Kunnanjohtajan kanssa on solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus (kvalt 16.6.2014), jossa on sovittu 12 kuukauden palkkaa vastaavasta siirtymäkorvauksesta.</p>

VASTUUT 31.12.2018

<u>KUNNAN TAKAUSVASTUUT 31.12.2018</u>	v. 2018	v. 2017
* Kuhmoisten kunnan Vuokrakiinteistöt Oy		
Kuhmoisten Osuuspankki FI7451760480650685	587 066,53	
Kuhmoisten Osuuspankki FI3851760480646774	611 435,00	
Kuhmoisten Osuuspankki FI2651760480632634	170 203,66	
Kuhmoisten Osuuspankki FI8251760480632790	<u>219 155,61</u>	1 717 661,68
* Kuhmoisten kunnan Vuokrakiinteistöt Oy (Jussilankuja)		
Kuntien Eläkevakuutus (9960792)	63 034,63	96 672,21
* Kuhmoisten kunnan Vuokrakiinteistöt Oy (Rekolant.12)		
Kuntien Eläkevakuutus (20010058)	<u>41 360,00</u>	<u>52 760,00</u>
* Kuhmoisten kunnan Vuokrakiinteistöt Oy		
Kuntarahoitus Oyj/kuntayritystodistus 91575	50 000,00	
Kuntarahoitus Oyj/kuntayritystodistus 102386	50 000,00	
Kuntarahoitus Oyj/kuntayritystodistus 111374	<u>100 000,00</u>	100 000,00
Kuhmoisten kunnan Vuokrakiinteistöt Oy yhteensä	<u>1 892 255,43</u>	<u>1 967 093,89</u>
* Kuhmoisten vanhustentaloyhdistys ry		
Kuhmoisten Osuuspankki 51760480646972	317 700,00	344 700,00
* Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy (kvalt 21.12.2015 § 71)		
Kuntarahoitus Oyj 18236/16	1 470 000,00	
Kuntarahoitus Oyj 18235/16	2 362 500,00	3 832 500,00
TAKAUSVASTUUT YHTEENSÄ	4 572 455,43	6 144 293,89
<u>KUNNAN ANTAMAT PANTIT</u>		
* Liikekiinteistö 291-404-6-20 Kuntala		
Kuhmoisten Osuuspankki		
Panttikirjat 1337-41 5 kpl	84 090,00	84 090,00
Panttikirja 1342 1 kpl	<u>16 818,00</u>	<u>16 818,00</u>
	100 908,00	100 908,00
Nordea		
Panttikirjat 1381-83 3 kpl	252 000,00	252 000,00
Panttikirjat 1385-86 2 kpl	168 000,00	168 000,00
Panttikirjat 1387 1 kpl	33 600,00	33 600,00
Panttikirjat 1388 1 kpl	<u>58 800,00</u>	<u>58 800,00</u>
	<u>512 400,00</u>	<u>512 400,00</u>
ANNETUT PANTIT YHTEENSÄ	<u>613 308,00</u>	<u>613 308,00</u>
<u>MUUT VASTUUT</u>		
* Kuntien takauskeskus (*)		
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuusta	12 856 503,00	12 797 394,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta	8 259,71	8 457,98
*Leasingvuokravastuu/Tukirahoitus Oy	19 344,87	22 543,47
* ALV-vastuut	<u>1 501 463,00</u>	<u>1 231 250,93</u>
MUUT VASTUUT YHTEENSÄ	<u>14 385 570,58</u>	<u>14 059 646,38</u>
KAIKKI VASTUUT YHTEENSÄ	<u>19 571 334,01</u>	<u>20 817 248,27</u>

*) Kuntien takauskeskuslain 478/1996 1 §:n mukaan Kuntien takauskeskuksen tarkoituksena on turvata kuntien yhteinen varainhankinta ja kehittää sitä. Takauskeskus voi myöntää takauksia ainoastaan riittävää vakuutta vastaan. Takauskeskuslain 10 §:n mukaan takauskeskuksen jäsenyhteisöt vastaavat yhdessä takauskeskuksen sellaisten menojen ja sitoumusten rahoituksesta, joita ei muuten saada katetuksi, väestötietolain (507/93) 18 §:ssä tarkoitettun edeltävän vuodenvaihteen asukaslukujen mukaisessa suhteessa. Vuosina 2012 ja 2013 vakuudet ovat olleet riittävät, eikä takauskeskuslain 10 §:n mukaisia menoja tai sitoumuksia ole realisoitunut. Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston kannanoton mukaan Kuntien takauskeskus tulee antamaan vuosittain kullekin jäsenelle tilinpäätöksen liitetietoja varten tarvittavat tiedot jäsenen takausvastuista.

KONSERNIN TAKAUSVASTUUT 31.12.2018

	v. 2018	v. 2017
* Kuhmoisten kunnan Vuokrakiinteistöt		
Kunnan antamat takaukset:		
Järvi-Hämeen Osuuspankki/Kuhmoisten konttori	1 587 860,80	1 717 661,68
Kuntien eläkevakutus	104 394,63	149 432,21
Kuntarahoitus Oyj/kuntayritystodistus 91575	50 000,00	50 000,00
Kuntarahoitus Oyj/kuntayritystodistus 102386	50 000,00	50 000,00
Kuntarahoitus Oyj/kuntayritystodistus 111374	100 000,00	
	1 892 255,43	1 967 093,89
Valtiokonttorille annetut panttikirjat:		
Pankkila	911 242,19	911 242,19
Kaskitie 9	789 642,31	789 642,31
Kaskitie 7	592 021,50	592 021,50
	2 292 906,00	2 292 906,00
Edellä luetellut kiinnitysvakuuksilla olevat Valtiokonttorin lainat on maksettu pois. AsL rajoitukset voimassa.		
Järvi-Hämeen Osuuspankille annetut panttikirjat:		
Riihelä		
panttikirja no 2969	100 000,00	100 000,00
Mylly-Pelto		
panttikirja no 2970	110 000,00	110 000,00
Asunto Oy Leppäkoski		
panttikirja no 2595, 3517 ja 3518	428 120,00	428 120,00
Asunto Oy Rekolantie 12 (2kpl á 100 000 €)	200 000,00	200 000,00
	838 120,00	838 120,00
Edellä lueteltuja kiinnitysvakuuksilla olevia Järvi-Hämeen Osuuspankin lainoja jäljellä 31.12.		
	149 155,35	149 155,35
* Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy (kvalt 21.12.2015 § 71)		
Kuntarahoitus Oyj 18236/16	1 470 000,00	
Kuntarahoitus Oyj 18235/16	2 362 500,00	
	3 832 500,00	3 832 500,00
* Vastuut kuntayhtymien veloista		
Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ky	462 515	301 250
Jyväskylän koulutus kuntayhtymä	375 906	375 906
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä	22 155	17 590
yhteensä	860 576	694 746

ERIYTETTY TILINPÄÄTÖS

KAUKOLÄMPÖVERKKO

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMINEN

KAUKOLÄMPÖVERKKO

TULOSLASKELMA	Alkuper. talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama
LIKEVAIHTO					
Myyntituotot, ulk.	300 000		300 000	240 021,68	59 978,32
Myyntituotot, sis.	272 000		272 000	241 969,73	30 030,27
	572 000	0	572 000	481 991,41	90 008,59
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-642 000		-642 000	-545 641,97	-96 358,03
Palvelujen ostot	-10 720		-10 720	-19 213,67	8 493,67
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-10 100		-10 100	-8 541,13	-1 558,87
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-2 250		-2 250	-1 689,78	-560,22
Muut henkilsivukulut	-480		-480	-218,49	-261,51
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-78 930	0	-78 930	-75 670,32	-3 259,68
Liiketoiminnan muut kulut	-1 090		-1 090	-595,37	-494,63
Liikeylijäämä (-alijäämä)	-173 570	0	-173 570	-169 579,32	-3 990,68
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkokulut	-4 500		-4 500	-3 083,75	-1 416,25
Muut kulut	0		0	-0,48	0,48
Korvaus jäännöspääomasta	-3 000		-3 000	-4 811,70	1 811,70
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-181 070	0	-181 070	-177 475,25	-3 594,75

TULOSLASKELMA VERTAILU JA TUNNUSLUVUT

KAUKOLÄMPÖVERKKO TULOSLASKELMA (ulkoiset ja sisäiset)

	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
LIKEVAIHTO		
Myyntitulot (ei lämpö)	4 000,00	0,00
Myyntituotot, ulk.	236 021,68	256 991,91
Myyntituotot, sis.	241 969,73	182 146,91
	<u>481 991,41</u>	<u>439 138,82</u>
Valmistus omaan käyttöön		
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00	0,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-545 641,97	-468 503,79
Palvelujen ostot	-19 213,67	-15 027,53
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-8 541,13	-8 244,16
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-1 689,78	-1 711,93
Muut henkilsivukulut	-218,49	-275,35
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-75 670,32	-65 207,56
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-595,37</u>	<u>-1 789,00</u>
Liikeylijäämä (-alijäämä)	-169 579,32	-121 620,50
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkokulut	-3 083,75	-3 653,30
Muut kulut	-0,48	0,00
Korvaus jäännöspääomasta	-4 811,70	-4 530,93
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-177 475,25	-129 804,73
 Tuloslaskelman tunnusluvut:		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	-9,9	-11,7
Voitto, %	-36,8	-29,6

RAHOITUSLASKELMA

KAUKOLÄMPÖVERKKO	Tilivuosi	Tilivuosi
RAHOITUSLASKELMA	2018	2017
Toiminnan rahavirta		
Liikelyjäämä (-alijäämä)	-169 579,32	-121 620,50
Poistot ja arvonalentumiset	75 670,32	65 207,56
Rahoitustuotot ja -kulut	-7 895,45	-8 184,23
Tulorahoituksen korjaukset	4 811,70	4 530,93
	<u>-96 992,75</u>	<u>-60 066,24</u>
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-37 433,93	-228 279,05
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Investoinnit netto	<u>-37 433,93</u>	<u>-228 279,05</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	-134 426,68	-288 345,29
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-47 000,00	-47 000,00
Lainakannan muutokset	<u>-47 000,00</u>	<u>-47 000,00</u>
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	0,00	0,00
Saamisten muutos	-45 238,02	-14 381,01
Korottomien velkojen muutos	11 577,08	12 050,36
Muut maksuvalmiuden muutokset	<u>-33 660,94</u>	<u>-2 330,65</u>
Rahoituksen rahavirta	-80 660,94	-49 330,65
Rahavarojen muutos	-215 087,62	-337 675,94

TASE

KAUKOLÄMPÖVERKKO	Tilivuosi	Tilivuosi
TASE	2018	2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Muut pitkävaikutteiset menot	0,00	0,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 217 242,32	1 292 912,64
Koneet ja kalusto	0,00	0,00
Keskeneräiset hankinnat	37 433,93	0,00
Liittymismaksusaamiset sisäiset	153 878,53	141 538,53
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	19 717,74	71 851,08
Muut lyhytaikaiset saamiset	17 116,97	10 221,65
Siirtosaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA	1 445 389,49	1 516 523,90
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Jäännöspääoma	1 325 021,67	1 194 150,96
Edellisten tilikausien alijäämät	-592 498,29	-462 693,56
Tilikauden alijäämä	-177 475,25	-129 804,73
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	418 000,00	465 000,00
Muut pitkäaikaiset velat ulkoiset	188 102,14	189 549,09
Muut pitkäaikaiset velat sisäiset	153 878,53	141 538,53
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	47 000,00	47 000,00
Ostovelat	82 631,62	70 990,43
Muut velat		
Siirtovelat	729,07	793,18
VASTATTAVAA	1 445 389,49	1 516 523,90

**KUHMOISTEN VESIHUOLTOLAITOKSEN
TILINPÄÄTÖS- JA TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA
2018**

SISÄLLYSLUETTELO

Toimintakertomus ja tilikauden tuloksen käsittely	2	
Tavoitteiden ja talousarviomäärärahojen toteutumiset	3	
Tuloslaskelmat	4	
Rahoituslaskelmat		7
Tase	8	
Tilinpäätöksen liitetiedot	9	

KUHMOISTEN KUNNAN VESIHUOLTOLAITOKSEN TILINPÄÄTÖS JA TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2018

Tehtävän toiminta-ajatus:

Vesihuollon tavoitteena on tuottaa puhdasta talousvettä kaikille verkostoon liittyneille kiinteistöille ja käsitellä viemäriverkkoon liittyneissä kiinteistöissä syntynyt jätevesi ympäristön kannalta turvallisesti.

Palvelusuunnitelman kuvaus:

Vesihuoltolaitos jakaantuu kahteen osaan, puhtaan veden tuotantoon ja jäteveden käsittelyyn.

Toimintakertomus

Vesihuoltolaitoksen myyty vesimäärä oli menneenä vuonna yhteensä 81 221m³. Edellisvuoteen verrattuna myynti kasvoi noin 9300 m³. Myynnin vaihtelut selittyvät pääosin teollisuusveden käytön muutosten seurauksena.

Verkoston saneeraamista tehtiin Rekolanvuoren alueella. 1960-luvulla rakennettua rautaista vesiverkostoa saneerattiin yhteensä 200 metrin matkalta. Päijälänraitin paineenkorotusasema korvattiin kokonaan uudella. Uutta vesi- ja viemäriverkostoa rakennettiin Koskenpartaan uudelle asemakaava-alueelle. Vedenohjauslaitteita uusittiin vedenottamoille ja vesitornille. Veden laatuun ja hyvän veden jatkuvaan saantiin pyrimme antamaan mahdollisimman paljon huomiota. Teimme koko vesilaitoksen kattavan riskianalyysin yhdessä Ely-keskuksen, ympäristöterveysvalvonnan ja ympäristösuojelun kanssa. Kuluvana vuonna kunnassa laadittiin pohjavesien suojelusuunnitelman luonnos, jolla pyritään vaikuttamaan pohjavesien laadun varmistamiseen. Myyntiin toimitetun veden laatu oli kuluvana vuonna hyvä ja vesi pysyi laatuvaatimusten mukaisina.

Puhdistamalla on ollut edelleen ympäristölupaprosessi käynnissä. Jätevedenpuhdistamon saneeraukseen saattaa syntyä paineita uuden ympäristöluvan myötä.

TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY

Vesihuoltolaitoksen tilikauden tulos on 42 899,30 € ylijäämäinen.

Tilikauden ylijäämä esitetään kirjattavaksi taseen tilikauden ylijäämätilille.

VESIHUOLTOLAITOS

Vastuuhenkilö: Tekninen johtaja

VALTUUSTON HYVÄKSYMÄT TAVOITTEET

Strategiset tavoitteet

Laitostoiminnan häiriötön toiminta			
Valtuustokauden tavoite 2017 - 2021	Tavoitetaso 2018	Mittari/arviointikriteeri	Toteutuminen
Valurautaisten vesijohtoputkien saneeraus	1 linja uusittu	Valmiusaste	Toteutunut (Rekolantie)
Suunnittelemattomat vesikatkot	Alle 3 kpl/vuosi	Toteutuminen	Toteutunut
Jätevedenpuhdistamon saneeraus	Ammoniumtyypitason alentaminen	Laboratoriotulokset	Toteutunut osittain

Perustelut:

Vesi- ja jätevesihuollon laitteiston päivittäminen ja parantaminen mahdollistavat turvallisen vesihuollon.

TOIMIALA:	Alkuperäinen	Talous-	Talousarvio	Toteutuma	Poikkeama	Toteutuma
Vesihuoltolaitos	talousarvio	arvio-	muutosten	2018		%
	€	muutokset	jälkeen			
		€	€			
Toimintatulot:						
Myyntitulot	366 000		366 000	400 730,23	-34 730	109,5 %
Maksutulot						
Tuet ja avustukset						
Vuokratulot	410		410		410	0,0 %
Muut tulot	500		500		500	
tulot yhteensä	366 910	0	366 910	400 730,23	-33 820	109,2 %
Toimintamenot:						
Henkilöstömenot	71 770	600	72 370	68 122,73	4 247	94,1 %
Palvelujen ostot	106 550		106 550	94 892,77	11 657	89,1 %
Aineet, tarvikkeet, tavarat	61 810		61 810	76 248,86	-14 439	123,4 %
Avustukset						
Vuokramenot	4 100		4 100	6 104,48	-2 004	148,9 %
Muut menot	300		300	3 209,72	-2 910	1069,9 %
menot yhteensä	244 530	600	245 130	248 578,56	-3 449	101,4 %
TOIMINTAKATE (netto)	122 380	-600	121 780	152 151,67	-30 372	124,9 %
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot ja muut rah.tuotot	0		0	887,09	-887	
Korvaus jäännöspääomasta	8 000		8 000	7 700,70	299	96,3 %
Rahoitustuotot ja -kulut	8 000	0	8 000	-6 813,61	14 814	-85,2 %
Laskennalliset- ja sisäiset erät:						
Poistot ja arvonalentumiset	160 900		160 900	151 956,69	8 943	94,4 %
Tulot	60 000		60 000	75 820,88	-15 821	126,4 %
Menot	11 000		11 000	26 302,95	-15 303	239,1 %
KOKONAISTULOT	426 910	0	426 910	477 438,20	-50 528	111,8 %
KOKONAISMENOT	424 430	600	425 030	434 538,90	-9 509	102,2 %
NETTO KUSTANNUS	2 480	-600	1 880	42 899,30	-41 019	2281,9 %
Vakituinen henkilöstö	1,45	0,00	1,45	1,51	-0,06	

TULOSLASKELMAT

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

(ulkoiset ja sisäiset)

VESIHUOLTOLAITOS

TULOSLASKELMA	Alkuper. talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama
LIIKEVAIHTO					
Myyntituotot, ulk.	360 000		360 000	397 274,23	-37 274,23
Myyntituotot, sis.	60 000		60 000	54 354,23	5 645,77
Liittymismaksut ulk.	6 000		6 000	3 456,00	2 544,00
Liittymismaksut sis.	0		0	4 828,56	-4 828,56
	426 000	0	426 000	459 913,02	-33 913,02
Valmistus omaan käyttöön					
Liiketoiminnan muut tuotot	910		910	0,00	910,00
Materiaalit ja palvelut					
Aineet, tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-64 510		-64 510	-80 871,60	16 361,60
Palvelujen ostot	-113 760		-113 760	-110 210,95	-3 549,05
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-56 570	-600	-57 170	-46 847,98	-10 322,02
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-12 600		-12 600	-9 874,18	-2 725,82
Muut henkilsivukulut	-2 600		-2 600	-2 209,45	-390,55
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-160 900		-160 900	-151 956,69	-8 943,31
Liiketoiminnan muut kulut	-5 490		-5 490	-8 229,26	8 229,26
Liikelylijäämä (-alijäämä)	10 480	-600	9 880	49 712,91	-39 832,91
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	0		0	887,09	-887,09
Muut kulut	0		0	0,00	0,00
Korvaus jäännöspääomasta	-8 000		-8 000	-7 700,70	-299,30
Tilikauden tulos	2 480	-600	1 880	42 899,30	-41 019,30

TULOSLASKELMA VERTAILU

VESIHUOLTOLAITOS TULOSLASKELMA
(ulkoiset ja sisäiset)

	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
LIIKEVAIHTO		
Myyntituotot, ulk.	400 730,23	385 014,73
Myyntituotot, sis.	59 182,79	45 291,14
	<u>459 913,02</u>	<u>430 305,87</u>
Valmistus omaan käyttöön		
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00	0,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-80 871,60	-76 365,87
Palvelujen ostot	-110 210,95	-84 077,15
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-46 847,98	-47 945,18
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-9 874,18	-10 408,84
Muut henkilösivukulut	-2 209,45	-2 383,44
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-151 956,69	-150 004,05
Liiketoiminnan muut kulut	<u>-8 229,26</u>	<u>-19 850,70</u>
Liikelylijäämä (-alijäämä)	49 712,91	39 270,64
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	887,09	2 983,53
Muut kulut	0,00	0,00
Korvaus jäännöspääomasta	-7 700,70	-7 751,99
Tilikauden tulos	42 899,30	34 502,18
Varausten ja rahastojen muutokset		
Poistoeron muutos	0	27 564,23
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	42 899,30	62 066,41
Tuloslaskelman tunnusluvut:		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	2,3	1,9
Voitto, %	9,3	14,4

**VESIHUOLTOLAITOS TULOSLASKELMA
(ulkoinen)**

	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
LIIKEVAIHTO		
Myyntituotot, ulk.	400 730,23	385 014,73
Valmistus omaan käyttöön		
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00	0,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-76 248,86	-76 365,87
Palvelujen ostot	-94 892,77	-84 077,15
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-55 439,80	-47 945,18
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-11 073,14	-10 408,84
Muut henkilösivukulut	-1 609,79	-2 383,44
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-151 956,69	-150 004,05
Liiketoiminnan muut kulut	-9 314,20	-1 843,36
Liikelylijäämä (-alijäämä)	194,98	11 986,84
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	887,09	2 983,53
Muut kulut	0,00	0,00
Korvaus jäännöspääomasta	0,00	0,00
Tilikauden tulos	1 082,07	14 970,37
Varausten ja rahastojen muutokset		
Poistoeron muutos	0,00	27 564,23
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	1 082,07	42 534,60
Tuloslaskelman tunnusluvut:		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	0,1	0,8
Voitto, %	0,3	11,0

RAHOITUSLASKELMAT

Rahoituslaskelman toteutuminen

VESIHUOLTOLAITOS RAHOITUSLASKELMA	Alkuper. talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 31.12.2018	Poikkeama summa
Toiminnan rahavirta	€			€	€
Liikelyijäämä (-alijäämä)	10 480		10 480	194,98	10 285,02
Poistot ja arvonalentumiset	160 900		160 900	151 956,69	8 943,31
Rahoitustuotot ja -kulut	8 000		8 000	-6 813,61	14 813,61
Tulorahoituksen korjauserät (sisäiset netto)	-50 510		-50 510	-49 517,93	-992,07
Toiminnan rahavirta	128 870	0	128 870	95 820,13	33 049,87
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-125 000		-125 000	-141 826,46	16 826,46
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0				0,00
Pysyvien vastaavien hyödykk. luovutustulot	0				0,00
Investoinnit netto	-125 000	0	-125 000	-141 826,46	16 826,46
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 870	0	3 870	-46 006,33	49 876,33

Rahoituslaskelman vertailu

VESIHUOLTOLAITOS RAHOITUSLASKELMA	Tilivuosi 2018	Tilivuosi 2017
Toiminnan rahavirta		
Liikelyijäämä (-alijäämä)	49 712,91	39 270,64
Poistot ja arvonalentumiset	151 956,69	150 004,05
Rahoitustuotot ja -kulut	-6 813,61	-4 768,46
Tulorahoituksen korjauserät		
	<hr/>	<hr/>
	194 855,99	184 506,23
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-141 826,46	-66 001,76
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykk. luovutustulot		
Investoinnit netto	-141 826,46	-66 001,76
Toiminnan ja investointien rahavirta	53 029,53	118 504,47
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0,00	0,00
Lainakannan muutokset	<hr/>	<hr/>
	0,00	0,00
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	0,00	0,00
Saamisten muutos	-15 882,26	12 316,47
Korottomien velkojen muutos	-11 478,16	21 980,42
Muut maksuvalmiuden muutokset	-27 360,42	34 296,89
Rahoituksen rahavirta	-27 360,42	34 296,89
Rahavarojen muutos	25 669,11	152 801,36
Kassavarat 31.12.	249 639,47	223 970,36
Kassavarat 1.1.	223 970,36	71 169,00
	25 669,11	152 801,36

TASE

VESIHUOLTOLAITOS	31.12.2018	31.12.2017
	Tilinpäätös	Tilinpäätös
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Muut pitkävaikutteiset menot	2 484,82	6 744,70
Maa- ja vesialueet	14 282,16	14 282,16
Rakennukset	334 120,68	379 770,12
Vesi- ja viemäriverkostot	985 712,34	1 008 509,05
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	146 441,72	125 126,94
Koneet ja kalusto	526,13	5 815,37
Keskeneräiset	46 550,26	0,00
Liittymismaksusaamiset	10 150,00	10 150,00
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 540 268,11	1 550 398,34
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Myyntisaamiset	134 790,79	145 618,80
Muut saamiset	32 909,59	6 199,32
Rahat ja pankkisaamiset	249 639,47	223 970,36
VAIHTUVAT VASTAAVAT	417 339,85	375 788,48
VASTAAVAA	1 957 607,96	1 926 186,82
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	2 327 953,25	2 327 953,25
Edellisten tilikausien alijäämä	-477 345,62	-539 411,98
Tilikauden ylijäämä	42 899,30	62 066,36
OMA PÄÄOMA	1 893 506,93	1 850 607,63
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	23 588,08	36 184,33
Muut velat	374,68	403,09
ALV-velka	30 320,04	29 184,50
Siirtovelat	9 818,23	9 807,27
VIERAS PÄÄOMA	64 101,03	75 579,19
VASTATTAVAA	1 957 607,96	1 926 186,82

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Liite 1:

tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta);

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Investointien kirjaamisessa pysyviin vastaaviin on pienhankintarajana käytetty kunnanvaltuuston vahvistamaa alarajaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt poistosuunnitelman ja poistoaikoja on tarkistettu 1.1.2013 alkaen. Muutos on perustunut hyödykkeiden taloudellisen pitoajan uudelleenarviointiin. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 12.12.2016 § 50 perustanut kuntaan Vesihuoltolaitoksen taseyksikön 1.1.2016 alkaen. Vertailut on nyt tehty edelliseen vesihuoltolaitoksen tilinpäätökseen.

Vesihuoltolaitoksen poistoero on tuloutettu kokonaisuudessaan vuoden 2017 tilinpäätöksessä. Poistoeroa ei enään kirjata tuleviin tilinpäätöksiin eli poistoero 27 564,23 on vuoden 2017 tilinpäätöksessä kertaluonteinen erä.

Liite 6:

Toimintatuottojen erittely tehtäväkokonaisuuksina.

Toimintatuotot		
	2018	2017
Laskutetut vesimaksut (ulkoiset)	204 348	187 459
Laskutetut jätevesimaksut (ulkoiset)	163 660	160 323
Laskutetut vesimaksut (sisäiset)	29 436	23 537
Laskutetut jätevesimaksut (sisäiset)	24 918	21 755
Liittymismaksut (ulkoiset)	3 456	8 804
Liittymismaksut (sisäiset)	4 829	0
Muut tuotot	29 267	28 428
Toimintatuotot yhteensä	459 913	430 306

Liite 11:

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista
(KPA 2:3.1 3-kohta)

Kuhmoisten kunnan käyttöomaisuuden poistosuunnitelma (Pienhankintaraja 10 000 €)	1.1.2009 - 31.12.2012	1.1.2013 alkaen
Aineettomat hyödykkeet		
Kehittämismenot		2 v.
Aineettomat oikeudet		5 v.
Liikearvo		2 v.
Muut pitkävaikutteiset menot		
- Atk-ohjelmat	4 v.	2 v.
- Muut	4 v.	2 v.
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	Ei poistoa	Ei poistoa
Rakennukset ja rakennelmat		
Tehdas- ja tuotantorakennukset	25 v. tasapoisto	20 v. tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Vesi- ja viemäriverkosto	35 v. tasapoisto	30 v. tasapoisto
Sähkö-, vesi-, yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	15 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet, rakenteet	12 v. tasapoisto	10 v. tasapoisto
Koneet ja kalusto		
Muut kuljetusvälineet	7 v. tasapoisto	4 v. tasapoisto
Muut liikkuvat työkoneet	7 v. tasapoisto	5 v. tasapoisto
Muut raskaat työkoneet		10 v. tasapoisto
Muut kevyet koneet		5 v. tasapoisto
Atk-laitteet	4 v. tasapoisto	3 v. tasapoisto
Muut laitteet ja kalusteet	4 v. tasapoisto	3 v. tasapoisto
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Ei poistoa	Ei poistoa

Liite 19:

Tiedot pysyvistä vastaavista tase-eräkohtaisesti

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet										
	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet						Yhteensä
	Muut pitkävaikut. menot	Ennakko- mak- sut	Yhteensä	Maa- ja vesi- alueet	Raken- nukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Ennako- maksut ja keskener.	Yhteensä	
Poistamaton hankintameno 1.1.	6 744,70		6 744,70	14 282,16	379 770,12	1 133 635,99	5 815,37	0,00	1 533 503,64	1 540 248,34
Lisäykset tilikauden aikana			0,00			95 276,20		46 550,26	141 826,46	141 826,46
Rahoitusosuudet tilikaudella									0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana									0,00	0,00
Siirrot erien välillä									0,00	0,00
Tilikauden poisto	-4 259,88		-4 259,88		-45 649,44	-96 758,13	-5 289,24		-147 696,81	-151 956,69
Arvonlennukset ja niiden palautukset									0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	2 484,82	0,00	2 484,82	14 282,16	334 120,68	1 132 154,06	526,13	46 550,26	1 527 633,29	1 530 118,11
Arvonkorotukset									0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 484,82	0,00	2 484,82	14 282,16	334 120,68	1 132 154,06	526,13	46 550,26	1 527 633,29	1 530 118,11

Sijoitukset/Liittymismaksusaamiset

10 150,00

kaikki yhteensä

1 540 268,11

Liite 24:

Saamisiin sisältyvät olennaiset erät

Saamisiin sisältyvät olennaiset erät		
	2018	2017
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	134 791	145 619
Alv- saaminen	32 910	6 199
Muut siirtosaamiset	0	0
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	167 700	151 818

Liite 25:

Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman erien lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista näiden erien välillä tilikauden aikana (KPA 2:5.1 § 1-kohta)

Oman pääoman erittely		
	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	2 327 953	2 327 953
Lisäykset		
Vähennykset		
Peruspääoma 31.12.	2 327 953	2 327 953
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	-477 346	-539 412
Siirto rahastoon		
Edellisen tilikauden virheen oikaisu		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	-477 346	-539 412
Tilikauden yli-/alijäämä	42 899	62 066
Oma pääoma yhteensä	1 893 507	1 850 608

Liite 32:

Lyhytaikaisiin velkoihin sisältyvät olennaiset erät

Lyhytaikaisiin velkoihin sisältyvät olennaiset erät		
	2018	2017
Lyhytaikaiset velat		
Ostovelat	23 588	36 184
Tilitettävä arvonlisävero	30 320	29 185
Muut velat	375	403
Siirtovelat	9 818	9 807
Lyhytaikaiset velat yhteensä	64 101	75 579

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA SIDOTUSSA TASEKIRJASSA

Toimintakertomus
Toteutusvertailu
Kunnan ja konsernin
- tuloslaskelma
- rahoituslaskelma
- tase
Kunnan ja konsernin liitetiedot
Vesihuoltolaitoksen tilinpäätös
Laskennallisesti eriytetyn kaukolämpöverkon tilinpäätös
Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä

ERILLISINÄ JA ATK-LISTOINA

Tase-erittelyt
Päiväkirja
Pääkirja
Talousarvion toteutusvertailut
Kirjanpidon osajärjestelmien erittelyt

Tilinpäätöksen allekirjoitukset

Kuhmoinen 26.2.2019

Mika Kyrö
Tekninen johtaja

Eero Ikonen
Teknisen lautakunnan
puheenjohtaja

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA SIDOTUSSA TASEKIRJASSA

Toimintakertomus
 Toteutusvertailu
 Kunnan ja konsernin
 - tuloslaskelma
 - rahoituslaskelma
 - tase
 Kunnan ja konsernin liitetiedot
 Vesihuoltolaitoksen tilinpäätös
 Laskennallisesti eriytetyn kaukolämpöverkon tilinpäätös
 Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja tilinpäätösmerkintä

ERILLISINÄ JA ATK-LISTOINA

Tase-erittelyt
 Päiväkirja
 Pääkirja
 Talousarvion toteutusvertailut
 Kirjanpidon osajärjestelmien erittelyt

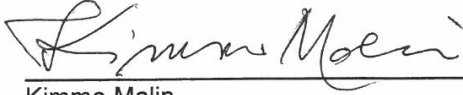
KÄYTETYT TOSITELAJIT

KÄYTETYT TOSITENUMEROT

001	Muistiotositteet	900000	-	900402
002	Tilinavaus	9900		9901
009	Käyttöomaisuustositteet	700000		700024
010	Tiliotekirjaukset	1	-	545
020	Myyntireskontran suoritukset	400000	-	400764
040	Ostolaskujen suoritukset	250000	-	250358
301	Palkat	600000	-	600111
302	Populuis matkalaskut	32000	-	32023
420	Ostolaskut	60001	-	64906
605	YL/Asuinyhteisön vuokrat	10000	-	10677
611	YL/Teollisuusvuokrat	11000		11178
612	YL/Muut vuokrat	12000	-	12311
614	YL/Antolainat	14000	-	14009
616	YL/Sekalaiset laskut/hallinto	20000	-	20652
642	Vesi- ja jätevesilaskutus	14500	-	16292
645	Kaukolämpölaskutus	17000	-	17107
654	Päivähoitomaksut	18000	-	18246

Tilinpäätöksen allekirjoitus

Kuhmoisissa 2.4.2019

Kimmo Malin

Henna Hellstén

Juhana Järvenpää

Kari Launonen

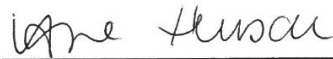
Susanna Manninen

Silmu Sarvala

Jarkko Sumioinen

Anne Heusala

Tilintarkastajan tilinpäätösmerkintä

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään toimintakertomuksen.

Kuhmoisissa 4.4 2019BDO Oy
JHTT-yhteisöJorma Kesä
JHTT

LIITE 1**SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI****Sosiaali- ja terveyslautakunta***jäsenet*

Tuula Peltonen, puheenjohtaja
 Aira Putkonen, varapuheenjohtaja
 Reima Lahtinen
 Teemu Kotilainen
 Jyrki Niittymaa
 Johanna Nivala
 Katja Minkkinen
 Kuhmoisten kunnan edustajat:
 Henna Hellstén
 Kimmo Malin

varajäsenet

Sami Kankaanpää
 Kyösti Rahkonen
 Eija Aaltonen
 Tuija Kovanen
 Eila Sahala
 Lea Hiekkämäki
 Hannu Loberg

 Jarkko Sumioinen
 Mira Pitkäniemi

Jorma Poti, Jämsän kaupunginhallituksen edustaja
 Silmu Sarvala, Kuhmoisten kunnanhallituksen edustaja

Sosiaali- ja terveyslautakunta kokoontui vuoden 2018 aikana 11 kertaa ja käsitteli 123 julkista asiaa sekä 45 ei julkista yksilöasiaa.

Jämsän kaupunki ja Kuhmoisten kunta ovat muodostaneet 1.1.2013 lähtien kuntalain 76 §:n 2 momentin mukaisen sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminta-alueen. Palveluiden järjestämisvastuu on Jämsän kaupungilla. Palvelujen järjestämisen ja tilaamisen valmistelun ja toimeenpanon vastuu on yhteisellä sosiaali- ja terveyslautakunnalla. Sosiaali- ja terveyslautakunta sekä yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveystoimi kuuluvat vastuukunnan organisaatioon.

Yhteistoiminta-alueen tehtävinä ovat kunnille kuuluvien lakisäätelien ja sopijakuntien yhteisesti hyväksymien muiden sosiaali- ja terveystoimien järjestäminen. Yhteistoiminta-alue ostaa, tuottaa itse ja välittää palveluita. Yhteistoiminta-alueen hallinto hoitaa sosiaali- ja terveystoimen kunnille kuuluvat viranomaistehtävät. Jämsän kaupungin palveluiden järjestämisvastuuseen kuuluu oikeus ja velvollisuus huolehtia sopimuksen piiriin kuuluvien palveluiden saatavuudesta yhteistoiminta-alueella. Hallinnon järjestämisessä noudatetaan vastuukuntana toimivan Jämsän kaupungin valtuuston hyväksymää hallintosääntöä ja sen nojalla annettuja muita määräyksiä ja ohjeita. Kustannusten kohdentaminen kunnille tapahtuu erillisen sopimuksessa olevan liitteen mukaisesti. Pääperiaatteena kustannusten kohdentamisessa on aiheuttamisperiaate.

Toiminnan vuosittaiset sekä suunnitelmakauden tavoitteet määrittelevät sopijakuntien valtuustot vuosittain tehtävän tilauksen yhteydessä. Kuntien tavoitteet sovitetaan yhteen neuvotteluissa tilausten yhteistoiminta-alueen tuottamien tai välittämien palveluiden tai palvelukokonaisuuksien sisällöistä. Neuvotteluja käyvät sopijakuntien edustajat yhteistä sosiaali- ja terveyslautakuntaa edustavien henkilöiden kanssa.

Sopijakuntien yhteinen toimielin on 9-jäseninen sosiaali- ja terveyslautakunta, jossa Jämsän kaupungilla on 7 jäsentä ja Kuhmoisten kunnalla 2 jäsentä. Kullekin jäsenelle on nimetty varajäsen. Yhteistoiminta-alueen kunnat nimeävät hallituksistaan yhden edustajan sosiaali- ja terveyslautakuntaan. Hallituksen edustajilla on puhevalta, mutta ei äänivaltaa lautakunnan kokouksissa.

Sosiaali- ja terveyslautakunta toimii Jämsän kaupungin organisaatiossa ja siihen sovelletaan kuntalain ja erityislakien määräyksiä tältä pohjalta. Lautakunnan toimikausi on valtuuston toimikausi. Lautakunnan tehtävistä ja esittelystä määrätään Jämsän hallintosäännössä. Sosiaali- ja terveyslautakunta toimii myös terveydenhuoltolain 12 §:n mukaisena terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahona.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Yhteistoiminta-alueen väestömäärä on yhteensä 22 845 asukasta. Toiminta-alue on pinta-alaltaan hyvin laaja ja sisältää useita taajamia johtuen kuntaliitoksista. Toiminta-alueella väestö vähenee, mutta samalla ikäihmisten määrä ikääntyy. Tästä syystä erityisesti vanhuspalveluissa tarvitaan erilaisia toimintatapoja hoitaa palvelujen kysynnän kasvu. Palvelurakennemuutos jatkuu vanhuspalveluissa edelleen.

Elinkeino- ja yritysraakenteesta johtuva työttömyys tuo haasteita sosiaali- ja terveystoimen palvelujärjestelmälle ja lisää myös työttömyyden hoitoon liittyviä kustannuksia. Yleishallinnon toimialalle on siirretty työmarkkinatuen kuntaosuuden kustannukset sekä muu työllisyyteen liittyvä toiminta lukuun ottamatta kuntouttavaa työtoimintaa, joka on sosiaalipalvelua. Erityisesti nuorten työttömyyden vähentäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa on eräitä painopistealueita. Asumisneuvontaa tekee kaupungin vuokratiloyhtiö, jonka kanssa tehdään yhteistyötä asumiseen liittyvissä asioissa. Myös lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen ja varhaiseen puuttumiseen on suunnattu henkilöresursseja. Perustoimeentulotuen siirtyi Kelalle 1.1.2017 alkaen, mutta täydentävän ja ehkäisevän toimentulon myöntäminen jäi edelleen kuntien vastuulle.

Toimintaympäristön muutoksista merkittävin pitkään aikaan on valmisteilla oleva sote- ja maakuntauudistus, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen, palveluiden tuottaminen ja potilaan valinnanvapaus sekä palvelujen rahoittaminen tulee muuttumaan huomattavasti nykyisestä. Kunnilta poistuisi uudistuksessa sote-palvelujen järjestämisvastuu ja vastuu siirtyy maakunnalliselle toimijalle. Kunnille jää edelleen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuu. Jämsän kaupunki jää uudistuksessa Keski-Suomen maakuntaan, mutta Kuhmoisten kunta siirtyy Pirkanmaan maakuntaan. Näin pitkäaikainen yhteistyö kuntien välillä katkeaisi terveystoimintapalveluissa ainakin hallinnollisessa mielessä. Ns. Paras-lain mukaista perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoimintavelvoitteiden voimassaoloa on jatkettu vuoden 2020 loppuun. Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuminen ratkeaa kevään 2019 aikana.

Jämsän kaupunki on ulkoistanut suuren osan sosiaali- ja terveystoimintapalveluitaan ja solminut 10 + 5 vuoden sosiaali- ja terveystoimintapalvelusopimuksen 1.9.2015 alkaen Jämsän Terveystoiminta Oy:n kanssa. Kyseessä on yhteisyritys, josta Pihlajalinna Terveystoiminta Oy omistaa 51 % ja Jämsän kaupunki 49 %. Palvelujen ulkoistamisella on pyritty turvaamaan oman erikoissairaanhoidon (Jokilaakson sairaala) säilyminen paikkakunnalla sekä kaupungin mahdollisuus vaikuttaa sopimuksella paremmin sosiaali- ja terveystoimintapalveluihin sekä hallita kustannuksia erityisesti erikoissairaanhoidossa. Vuoden 2016 alusta lukien Jämsän Terveystoiminta Oy:llä on ollut kokonaisvastuu myös koko erikoissairaanhoidosta. Mikäli sote- ja maakuntauudistus toteutuu vuoden 2021 alusta, niin Jämsän kaupungin sijaan sopimusosapuoleksi tulee Keski-Suomen maakunta.

Toiminta-ajatus ja tehtävän kuvaus

Sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminta-alueen toiminta-ajatuksena on tuottaa vaikuttavia sosiaali- ja terveystoimintapalveluja yhdessä asiakkaiden ja muiden palveluntuottajien kanssa.

Yhteistoiminta-alueen tehtävänä on järjestää vähintään lakisääteiset sosiaali- ja terveystoimintapalvelut kuntalaisille/yhteistoiminta-alueen asukkaille. Jotkut palvelut ovat sisällöltään määritellyjä ns. subjektiivisia oikeuksia, jotka pitää asiakkaille antaa, vaikka talousarviossa ei olisi niihin riittävästi budjetoitu. Muut palvelut tuotetaan ja välitetään kuntalaisille talousarvioon sisältyvien määrärahojen puitteissa. Tavoitteena on yhteistoiminta-alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen elämänkaaren eri vaiheissa. Kaikissa palveluissa painotetaan ennaltaehkäisyä ja varhaista puuttumista, kuntouttavaa lähestymistapaa sekä ohjaamista omahoitoon ja vastuunottoon omasta hyvinvoinnista.

Palveluja tuotetaan omana toimintana ja yhdessä kumppaneiden kanssa. Palveluja ostetaan kunnilta, kuntayhtymiltä, yrityksiltä ja yksityisiltä palveluntuottajilta. Merkittävänä palveluntuottajana toimii edellä mainittu yhteisyritys Jämsän Terveystoiminta Oy. Sosiaali- ja terveystoimintapalvelu tuottaa edelleen omana toimintana aikuisten ja lasten sosiaalityön, toimeentuloturvan, vammaispalvelut ja Kuhmoisissa toimivien yksiköiden palvelutuotannon sekä viranomastoiminnan.

Yhteistoiminta-alueella on Jämsän kaupungin vakinaisessa työ- tai virkasuhteessa yhteensä noin 140 henkilöä, joista Kuhmoisten palvelutuotannossa on ollut noin 80. Henkilöstöä käytetään tarvittaessa koko yhteistoiminta-alueella turvaten kaikissa yksiköissä kulloinkin tarvittava henkilökuntamitoitus. Henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä riittävän ja osaavan työvoiman saannin turvaaminen on yhä keskeisessä asemassa.

Toimialalla on aloitettu jo valmistella uuteen sote- ja maakuntaorganisaatioon siirtymistä. Muutoksen valmistelu yhteistyössä muiden paikallisten ja maakunnallisten toimijoiden kanssa tiivistyi talousarviovuonna 2018. Myös asiakkaiden osallisuuden lisääminen ja palvelusopimusten valvonta ovat olleet painopistealueina suunnitelmakaudella. Työllistymistä edistetään erityisesti kuntouttavan työtoiminnan kautta. Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kotouttamisessa onnistuminen on ollut myös toimialan tavoitteena.

Toimialan tulosalueiden ja tulosyksiköiden tavoitteet on johdettu kaupungin valmisteilla olevan strategian tavoitteista tai ne tukevat strategiaa ja sen tavoitteiden saavuttamista.

Sosiaali- ja terveystoimen toiminta on jakaantunut vuonna 2018 seuraaviin tulosalueisiin:

- sosiaali- ja terveystoimen hallinto
- sosiaalityö ja perhepalvelut
- vammaispalvelut
- vanhuspalvelut
- terveyspalvelut
- erikoissairaanhoido

Tulosalueet jakaantuvat tulosyksiköihin ja edelleen kustannuspaikkoihin. Palvelujen tilaukset tehdään tulosalueittain hallinnon tulosaluetta lukuun ottamatta, koska sen kulut kohdistetaan eri yksiköille.

Toimiala- ja tulosaluekohtaiset tavoitteet ja määrärahat

TULOSLASKELMA	Tp 2015	Tp 2016	Tp 2017	TA+Lta 2018	Tp 2018
Toimintatuotot					
Myyntituotot	24 181 892	17 820 541	18 050 193	17 554 974	20 186 099
Maksutuotot	6 049 854	5 634 355	6 272 869	6 013 510	6 146 190
Tuet ja avustukset	1 453 049	1 254 398	381 252	477 190	421 253
Muut toimintatuotot	1 483 800	1 927 898	1 946 348	2 106 140	2 065 521
Toimintatuotot	33 168 595	26 637 191	26 650 662	26 151 814	28 819 064
Toimintakulut					
Henkilöstökulut	-24 331 846	-9 981 665	-9 529 445	-9 256 491	-9 943 317
Palvelujen ostot	-78 641 412	-88 207 465	-90 496 277	-87 897 830	-91 107 042
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 690 316	-638 475	-485 201	-515 630	-455 898
Avustukset	-9 006 873	-7 035 940	-5 223 014	-4 780 080	-5 298 065
Muut toimintakulut	-3 486 957	-3 615 859	-4 052 559	-4 162 433	-4 268 503
Toimintakulut	-117 157 404	-109 479 404	-109 786 496	-106 612 464	-111 072 825
Toimintakate/Jäämä	-83 988 809	-82 842 213	-83 135 834	-80 460 650	-82 253 761
Vuosikate	-83 988 809	-82 842 213	-83 135 834	-80 460 650	-82 253 761
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-241 527	-237 572	-193 765	-113 880	-81 336
Poistot ja arvonalentumiset	-241 527	-237 572	-193 765	-113 880	-81 336
TILIKAUDEN TULOS	-84 230 336	-83 079 785	-83 329 599	-80 574 530	-82 335 097
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-84 230 336	-83 079 785	-83 329 599	-80 574 530	-82 335 097

Toimialan tavoitteet vuodelle 2018

Tavoite	Mittari = millä mitataan	Tavoitteen toteutumisen arviointi
<p>Sote- ja maakuntauudistukseen varautuminen laatimalla kehittämissuunnitelma yhdyspinta- ja hyvinvointiyhteistyöstä paikallisesti ja maakunnallisesti. Tavoitteena on turvata laadullisesti ja määrällisesti riittävät ja vaikuttavat palvelut ja taata kuntalaisten edunvalvonta palveluiden tuottamisessa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Jämsäläisten edustajien määrä maakunnallisissa valmistelutyöryhmissä - (työryhmien määrä/jämsäläiset edustajien määrä) Sote-työpaikkojen määrän kehitys paikkakunnalla (kpl, vuosimuutos) Sote- ja hyvinvointipalveluiden kehittämistyön suunnitelman laatiminen ja sen toimenpiteiden toteutuminen paikallisesti ja maakunnallisesti (suunnitelma ja sen toteuttamistoimet, yhdyspintayhteistyön kuvaus) 	<p>Keski-Suomen maakunta- ja sote-uudistuksen johtoryhmään on kuulunut Jämsästä hallintoylläkäri Matias Lahti jäsenenä ja vammaispalvelupäällikkö Armi Lehtinen varajäsenenä. Toimialajohtaja on osallistunut maakunnan sote-johdon työkokouksiin. Tulosaluejohtajat ovat osallistuneet omien hallinnonalojensa maakunnallisiin työkokouksiin. Keski-Suomen sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukseen on osallistunut Jämsän kaupunki on osallistunut valtakunnalliseen maakuntatasolla toteutettuun lapsi- ja perhepalveluiden LAPE-muutosohjelmaan. Kaupunki on yhdessä Jämsän Terveystieteiden tutkimuskeskukseen kanssa osallistunut Keski-Suomen Kukoistava kotihoito-hanketyöskentelyyn. Vuonna 2015 oli työpaikkoja sosiaali- ja terveysalalla yht. 1263 kpl ja vuonna 2016 yht. 1363 kpl eli kasvua 120 työpaikkaa. Toimipaikkoja oli 176 vuonna 2015 ja vuonna 2016 oli</p>
<p>Asiakkaan osallistaminen ja asiakaspalveluprosessien kehittäminen yhteistyössä muiden palvelutuottajien ja -toimijoiden kanssa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Asiakasraatien määrä ja kattavuus (kpl, millä alueilla/vuosi) Asiakastyytyväisyys Kuvatut/tarkistetut asiakaspalveluprosessit (kpl, mitkä) 	<p>Mielenterveys- ja päihdepalveluiden raadit ovat kokoontuneet 4 kertaa ja perhepalvelukeskuksen raadit 2 kertaa vuonna 2018. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa on tehty yhteistyötä A-killan, mielenterveysyhdistys Ankkurin ja Kosmo-hankkeen kanssa.</p> <p>Vanhuspalveluissa ja terveystieteiden tutkimuskeskukseen on toiminut yhdistetty asiakasraati, joka kokoontunut 2 kertaa vuonna 2018.</p> <p>Effica-potilastietojärjestelmään on kuvattu käytössä olevat palveluprosessit.</p>
<p>Työllistymisen edistäminen erityisesti kuntouttavan työtoiminnan kautta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Asiakasmäärät (kpl/kk ja kpl/v) Avituksen, kaupungin ja 3. sektorin toiminta ja osuudet Työmarkkinatuen kuntaosuus (euroa/v, muutos) 	<p>Kuntouttavaan työtoimintaan on osallistunut 234 henkilöä (208 henkilöä vuonna 2017). Jämsän kaupungin osuus on ollut 100 henkilöä, Työvalmennussäätiö Avituksen 97 henkilöä ja muiden osuus 37 henkilöä.</p> <p>Kaupungin maksuosuus työmarkkinatuesta oli vuonna 2018 yhteensä 1.862.741 euroa, jossa edellisvuoteen vähennystä 309.831 euroa.</p>

<p>Onnistuminen kotouttamistyössä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oleskeluluvan saaneiden palveluprosessi ja sen toimiminen • Oleskelulupien lukumäärä • Omaehtoisesti kuntaan muuttaneiden lukumäärä • Oleskeluluvan saaneiden kuntaan muuttaneiden lukumäärä 	<p>Kaupunginvaltuusto päätti 25.4.2016 (§ 68) perustaa Jämsään 25 kuntapaikkaa oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille. Vuoden 2018 lopulla Jämsässä asui noin 45 itsenäisesti vastaanottokeskuksesta muuttanutta oleskeluluvan saanutta/kuntaan omaehtoisesti muuttanutta henkilöä.</p> <p>Kuntaan muuton mallintamista ja palveluprosesseja on kehitetty yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa. Jämsän kaupungin kotouttamisen ohjekirja valmistui loppuvuonna 2019.</p>
<p>Onnistuminen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä palvelusopimusten valvonta- ja ohjaustehtävässä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Säännöllisten ohjaus- ja valvontakäyntien ja tarkastusohjelmien toteutuminen (kyllä/ei, puutteet) • Palvelusopimusten seurannan mittarien toteutuminen sovitusti (kyllä/ei, puutteet) • Kuhmoisten palvelujen järjestäminen ja tuottamisen toteutuminen sovitusti (kyllä/ei) 	<p>Ohjaus- ja valvontakäynnit ovat toteutuneet suunnitellusti ja palvelusopimuksen mukaisena. Käyntiraportit ja mahdolliset palvelupoikkeamat on käsitelty lautakunnassa ja kaupunginhallituksessa. Palvelujen laatu- ja määrätavoitteet ovat toteutuneet pääasiassa hyvin.</p> <p>Kuhmoisten kanssa laadittua palvelujen tuotantosopimusta on pystytty</p>

Tunnuslukuja

Sosiaali- ja terveystoimi, kustannukset yhteensä	Tp 2016	Tp 2017	Ta 2018	Tp 2018	
Jämsä	3 892	3 990	3 808	3 997	euroa/asukas
Kuhmoinen	4 317	4 080	4 275	4 442	euroa/asukas

Sosiaali- ja terveystoimen hallinto

Tulosalueen esimies: Toimialajohtaja Erkki Kainulainen

Toiminnan kuvaus

Tulosalue järjestää sosiaali- ja terveystoimen hallintopalvelut sisältäen potilasasiamies- ja sosiaaliasiamiestoiminnan.

Tavoitteet vuodelle 2018

Tavoite	Mittari = millä mitataan	Tavoitteen toteutumisen arviointi
<p>Aktiivinen osallistuminen paikallisesti ja maakunnallisesti sote- ja maakuntauudistuksen suunnitteluun ja valmisteluun sekä palvelujen ja toimintojen yhdyspintojen selvittämiseen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sosiaali- ja terveystoimen johdon ja esimiesten osallistuminen paikallisiin ja maakunnallisiin työryhmiin (työryhmien määrä/soten edustajien määrä) Sote- ja hyvinvointipalveluiden kehittämistyön ja sen toimenpiteiden toteutuminen paikallisesti ja maakunnallisesti. (suunnitelma ja sen toteuttamistoimet, yhdyspintayhteistyö) 	<p>Keski-Suomen maakunta- ja sote-uudistuksen johtoryhmään on kuulunut Jämsästä hallintoylilääkäri Matias Lahti jäsenenä ja vammaispalvelupäällikkö Armi Lehtinen varajäsenenä. Toimialajohtaja Kainulainen on osallistunut maakunnan sote-johdon työkokouksiin.</p> <p>Jämsän kaupunki on osallistunut valtakunnalliseen maakuntatasolla toteutettuun lapsi- ja perhepalveluiden LAPE-muutosohjelmaan. Kaupunki on yhdessä Jämsän Terveys Oy:n kanssa osallistunut Keski-Suomen Kukoistava kotihoito-hanketyöskentelyyn.</p>
<p>Sosiaali- ja terveystoimen palvelut tuotetaan ja järjestetään vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti ja onnistutaan palvelusopimusten valvonta- ja ohjaustehtävässä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Säännölliset, sovitut ohjaus- ja valvontakäynnit /tarkastusohjelmat toteutuminen (kyllä/ei) Palvelusopimusten seurannan mittarien toteutuminen sovitusti (kyllä/ei, puutteet) Kuhmoisten palvelujen järjestämisen ja tuottamisen toteutuminen sovitusti (kyllä/ei) 	<p>Ohjaus- ja valvontakäynnit ovat toteutuneet suunnitellusti ja palvelusopimuksen mukaisena. Käyntiraportit ja mahdolliset palvelupoikkeamat on käsitelty lautakunnassa ja kaupunginhallituksessa. Palvelujen laatu- ja määrätavoitteet ovat toteutuneet pääasiassa hyvin.</p> <p>Kuhmoisten kanssa laadittua palvelusopimusta on pystytty</p>

<p>Toiminnan johtaminen on järjestelmällistä ja tavoitteellista ja tuetaan yksiköitä asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti ja kokousten muistiot jaetaan henkilöstölle. • Henkilöstöinfot ja esimieskokoukset toteutuvat. (kyllä/ei) • Johtamiskoulutukseen osallistuvien määrät / esimiesten koulutuspäivät • Työhyvinvointisuunnitelmien ja perehdytysuunnitelmien sekä koulutuspäivien toteutuminen sovitusti (kyllä/ei, puutteet) 	<p>Sosiaali- ja terveystoimen johtoryhmä on kokoontunut säännöllisesti joka toinen viikko kesäajan taukoa lukuun ottamatta. Muistiot kokouksista on jaettu intraan.</p> <p>Henkilöstöinfo ja esimieskokouksia on pidetty tarpeen mukaan.</p> <p>Johtamis- ja esimieskoulutukseen on osallistunut kolme työntekijää. Täydennyskoulutusvelvoite ei ole toteutunut suunnitellusti ja täysimääräisenä.</p>
--	---	--

Talousarvion toteutuminen

Sosiaali- ja terveystoimen hallinto	TA 2018	TA+Lat 2018	TP 2018	Ero € tp-lta	Tot %
Toimintatulot	724 103	724 103	765 338	-41 235	105,7
Toimintakulut	-2 085 196	-1 176 475	-1 311 354	134 878	111,5
Toimintakate	-1 361 093	-452 372	-546 015	93 643	120,7
Tilikauden tulos	-1 361 093	-452 372	-546 015	93 643	120,7

Selvitys määrärahojen ylityksistä/alituksista

Sote-hallinto yhteensä	Alitus €	Ylitys €
Eri tileillä on menotileillä	132 000	
Palkka- ja henkilöstökuluja		113 500

Tunnuslukuja:

Jämsä	Tp 2016	Tp 2017	Ta 2018	Tp 2018	
Sosiaali- ja terveystoimen hallinto, tulosalueen kustannukset yhteensä	68	68	22	27	euroa/asukas
Kuhmoinen					
Sosiaali- ja terveystoimen hallinto, tulosalueen kustannukset yhteensä	85	81	77	88	euroa/asukas

Toiminnan tavoitteet, tavoitetaso ja tavoitteiden toteutuminen tulosyksiköittäin (lautakunnalle)

Sosiaali- ja terveystoimen hallinto

Tuottaa toimialan hallinto- ja talouspalvelut sisältäen lautakunnan toiminnan.

Vastaa sisäisten ja ulkoisten sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ohjauksesta ja valvonnasta sekä ostopalvelujen toteutumisesta sovitun mukaisina.

Oma tuotanto:

Toiminnallinen tavoite	Tavoitetaso	Seurantatapa/Mittari
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMEN HALLINTO tulosyksikkö		
Palvelujen järjestäminen ja palvelutilausten toteutuminen sovitulla tavalla sekä niiden toteutumisen seuranta ja raportointi asianomaisille tahoille sovituin määräajoin.	Ostopalvelujen valvontasuunnitelma toteutuu. Palvelutilaukset toteutuvat. Toiminnallinen ja taloudellinen raportointi on sovitun mukaista.	Valvontasuunnitelmat toteutuvat (kyllä/ei) Palvelutilaukset toteutuvat (kyllä/ei) Raportointi toteutuu suunnitellusti (kyllä/ei, puutteet)
Tavoitteen toteutuminen: Ostopalvelujen valvontasuunnitelmat ja –käynnit ovat toteutuneet suunnitellusti. Palvelutilaukset toteutuivat. Suoriteraportointi on toteutunut pääosin suunnitellusti.		
Toiminnan johtaminen on tavoitteiden mukaista ja yksiköitä tuetaan tavoitteiden toteuttamisessa. Yhteistyön tiivistäminen kaupungin muiden toimialojen erityisesti hyvinvointiyhteistyössä. Palveluista ja toiminnasta tiedottaminen on ajantasaista.	Sosiaali- ja terveystoimen johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti, henkilöstöinfoja ja esimieskokouksia pidetään. Esimiesten johtamisosaamien lisääntyä. Työhyvinvointisuunnitelmat ja perhedytysuunnitelmat ajan tasalla. Yhteinen suunnitelma laadittu ja sitä toteutetaan. Yhteystiedot pidetään jatkuvasti ajan tasalla.	Johtoryhmän kokousmuistiot jaetaan. Henkilöstöinfot ja esimieskokoukset toteutuvat (kyllä/ei) Johtamiskoulutukseen osallistuvien määrät/esimiesten koulutuspäivät Suunnitelmien ja koulutusten toteutuminen sovitusti (kyllä/ei, puutteet) Suunnitelman toteutumistoimet Internet, henkilöstöinfot, Intranet, Extranet, sosiaalinen media. WWW-sivut, erillistiedotteet
Tavoitteen toteutuminen: Johtoryhmä on kokoontunut kesätaukoa lukuun ottamatta joka toinen viikko. Kokousmuistiot on jaettu intrassa. Henkilöstöinfoja ja esimieskokouksia on pidetty tarpeen mukaan. Johtamis- ja esimieskoulutukseen on osallistunut kolme työntekijää. Koulutuspäiviä toteutui yhteensä 300,5 päivää vuonna 2018 (edellisvuonna 337,4 päivää). Täydennyskoulutusvelvoite ei ole täysin toteutunut. Toimialojen välistä erillistä suunnitelmaa hyvinvointiyhteistyöstä ei ole laadittu. Kaupungin nettisivujen, intranetin ja extranetin tiedot tarkistetaan säännöllisin väliajoin ja pidetään ne ajantasalla resurssien mukaan. Sosiaali- ja terveystoimi osallistuu osaltaan sosiaalisessa mediassa käytävään viestintään. Palvelutiedote on laadittu yhteistyössä Jämsän Terveys Oy:n kanssa.		
Hoito ja palvelu on turvallista ja vaikuttavaa	Sosiaalihuollon palveluyksiköissä toimitaan omavalvontasuunnitelmien mukaisesti. Laadun- ja potilasturvallisuuden seuranta on systemaattista.	Toiminta on omavalvontasuunnitelman mukaista. (kyllä/ei, puutteet) Keskeiset laatu- ja potilasturvallisuus- ja omavalvontamittarit toteutuvat (kyllä/ei, puutteet).
Tavoitteen toteutuminen: Toiminta on ollut omavalvontasuunnitelmien mukaista. Keskeiset laatu- ja potilasturvallisuus- ja omavalvontamittarit ovat toteutuneet.		

Toiminta on kustannustehokasta ja laadullisesti helposti seurattavaa.	Toiminnan määrällinen ja laadullinen seuranta on aiempaa helpompaa ja tunnusluvut palvelevat toiminnan seuranta ja kehittämistä aiempaa paremmin.	Terveydenhuollon potilastietojärjestelmän raportointiohjelman mittarit, THL:n ja Kuntaliiton tuottamat raportit (euroa/asukas eri toiminnoissa): THL:n ja kuntaliiton julkaisemat raportit on julkaistu ja saatavilla netistä. Jämsän Terveys Oy:n tuottamasta Qlik-toiminnanohjausjärjestelmästä saadaan tällä hetkellä vain suoritiedot.
---	---	---

Palvelukuvaus:

Sosiaali- ja terveystoimen hallinto

Vastaa sosiaali- ja terveystoimen hallinnosta ja taloudesta sekä lautakunnan päätösten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Hallintoyksikkö koordinoi tulosalueiden toimintaa ja vastaa koko toimialan palvelutuotannon kehittämisestä sekä sisäisten ja ulkoisten palvelujen laadun valvonnasta ja asiakas-/ potilasturvallisuudesta ja potilas- ja sosiaaliasiameistoinnasta. Hallintoyksikkö koordinoi terveydenhuollon järjestämissuunnitelman laatimista yhteistyössä sairaanhoitopiirin kanssa.

Sosiaalityö ja perhepalvelut

Tulosalueen esimies: tulosaluejohtaja Heikki Oksanen

Toiminnan kuvaus

Tulosalue tuottaa sosiaalityön, täydentävän ja ennaltaehkäisevän toimeentuloturvan ja lastenvalvojan palvelut. Hankkii perhepalvelukeskuksen ja päihde- ja mielenterveyspalvelut Jämsän Terveys Oy:ltä. Alueella on sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon toimintoja.

Sosiaalityö ja perhepalvelut tukevat yhteistoiminta-alueen asukkaiden väestön hyvinvointia varhaisen puuttumisen, oikean hoidonpohjatuksen ja moniammatillisen yhteistyön osalta.

Tavoitteet vuodelle 2018

Tavoite	Mittari = millä mitataan	Tavoitteen toteutumisen arviointi
Sosiaalityön kehittäminen syksyllä 2016 laadittuun kehittämisohjelman mukaisesti	Kehittämistyön etenemisen seuranta: aikuissosiaalityö, perhesosiaalityö, lastensuojelu	Tavoitteen toteutuminen: Monitoimijaisen arvioinnin kehittäminen käynnistyi syksyllä 2017. Vs. tulosaluejohtaja Armi Lehtinen hyväksyi Pesäpuu ry:n tarjouksen monitoimijaisen arvioinnin kehittämisprosessista Jämsän kaupungin sosiaalityössä vuosina 2017-2018 viranhaltijapäätöksellään 7.9.2017 § 34. Kehittämistyö toteutettiin kymmenpäiväisenä koulutuksellisenä ja konsultatiivisena kehittämisprosessina. Toteutustapoina olivat lyhyet luennot, harjoitukset, fasilitointi ja sekä pienryhmätyöskentely. Lisäksi kehittämispäivien välissä tehtiin palvelutarpeen arviointimallin rakentamista tukevia oppimistehtäviä. Hankkeen päätöstilaisuus järjestettiin 2.11.2018. Hankkeesta laadittiin loppuraportti "Monitoimijaisen arvioinnin kehittämisprosessi Jämsän sosiaalityössä vuosina 2017 - 2018 toteuttaminen Pesäpuu ry:n toimesta". Kehittämisprosessin tavoitteet, eteneminen ja käytännön tulokset

		<p>esiteltiin sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouksessa 19.12.2018 § 117. Lautakunta merkitsi asian hyväksyttynä tietoonsa saatetuksi.</p>
<p>Varautuminen sote-uudistukseen mm. kehittämällä yhdyspinta- ja hyvinvointiyhteistyötä</p>	<p>Osallistuminen maakunta- ja sote-uudistuksen työryhmiin ja hankkeisiin kuten KsLape.</p>	<p>Tavoitteen toteutuminen: Keski-Suomen maakunta- ja sote-uudistuksen johtoryhmässä on 13 jäsentä. Lisäksi jokaisella on henkilökohtainen varajäsen, joka voi osallistua kaikkiin johtoryhmän kokouksiin. Hallintoylilääkäri Matias Lahti on ollut johtoryhmän jäsen ja vammaispalvelupäällikkö Armi Lehtinen varajäsen. Armi Lehtinen on osallistunut aktiivisesti Keski-Suomen uuden maakunnan järjestämissuunnitelman luonnosten (3) laadintaan; hänen vastuullaan on ollut luvun ”Vammaisten palvelut” laadinta. Järjestämissuunnitelma on keskeinen työkalu maakunnan tulevan strategian ja tahtotilan toteuttamisessa.</p> <p>Jämsän kaupunki oli mukana valtakunnallisessa lapsi- ja perhepalveluiden LAPE-muutosohjelmassa, jonka tavoitteena on yhtenäistää hajanaista palvelujärjestelmää lapsi- ja perhelähtöiseksi ja siirtää painopistettä kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Keski-Suomi sai STM:ltä miljoonan euron hankerahoituksen Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi –hankkeelle (KEPA) vuosille 2017-2018. Hankkeen tavoitteena oli parantaa ja uudistaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja palveluita Keski-Suomessa. Tulosaluejohtaja Heikki Oksanen oli nimetty hankkeen ohjausryhmän jäseneksi. Ohjausryhmä kokoontui neljä kertaa vuonna 2018.</p> <p>Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti 23.8.2017 § 83 perustaa Jämsän kaupungin LAPE-työryhmän, jonka tavoitteena oli edistää, ohjata, koordinoita, seurata ja arvioida kunnassa tehtävää lapsi- ja perhepalveluiden muutostyötä. Ryhmässä oli laaja-alainen edustus kunnan sote-, ja sivistystoimesta, Jämsän Terveys Oy:stä sekä keskeisten järjestöjen ja seurakunnan edustus. Työryhmä kokoontui kuusi kertaa vuonna 2018. Sosiaali- ja terveyslautakunta on merkinnyt tiedoksi selvityksen paikallisen Lape-ryhmän toiminnasta 19.12.2018 § 116.</p>
<p>Onnistuminen kotouttamistyössä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa</p>	<p>Oleskeluluvan saaneiden kuntaan muuton mallin luominen Jämsään, sujuvat palveluprosessit (maahanmuuttokoordinaattori, sosiaalityö, muut yhteistyötahot)</p>	<p>Tavoitteen toteutuminen: Kaupunginvaltuusto päätti 25.4.2016 § 68, että Jämsän kaupunki perustaa 25 kuntapaikkaa oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille. Vuoden 2018 lopulla Jämsässä asui noin 45</p>

		<p>itsenäisesti vastaanottokeskuksesta muuttanutta oleskeluluvan saanutta/kuntaan omaehtoisesti muuttanutta henkilöä. Vuosina 2017 ja 2018 ei uusista kuntapaikoista tehty päätöstä. Vuosina 2017-2018 Jämsän kaupungin palveluksessa toimi maahanmuuttokoordinaattori ja ajalla 15.5. – 31.12.2017 työllistämistuella palkattu kotouttamisen ohjaaja. Kuntaan muuton mallintamista ja palveluprosesseja on kehitetty yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö jatkui vuonna 2018. Jämsän kaupungin kotouttamisen ohjekirjaa valmisteltiin maahanmuuttokoordinaattorin johdolla tiiviisti vuoden 2018 maaliskuusta marraskuun loppuun saakka sosiaalitoimen työryhmän toimesta. Kotouttamisen ohjekirja esiteltiin sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouksessa 19.12.2018 § 109. Lautakunta merkitsi asian hyväksytysti tietoonsa saatetuksi. Kotouttamisen ohjekirja on laitettu kaupungin intraan, jolloin koko kaupungin henkilöstö voi sitä hyödyntää.</p>
--	--	---

Talousarvion toteutuminen

Sosiaalityö ja perhepalvelut	TA 2018	TA+Lat 2018	TP 2018	Ero € tp-lta	Tot %
Toimintatulot	2 729 195	2 753 195	3 183 245,77	-430 051,26	115,6
Toimintakulut	-16 421 120	-15 808 664	-17 163 132,13	1 354 467,83	108,6
Toimintakate	-13 691 926	-13 055 470	-13 979 886,36	924 416,57	107,1
Tilikauden tulos	-13 695 596	-13 059 140	-13 979 886,36	920 746,57	107,1

Selvitys määrärahojen ylityksistä/alituksista

Sosiaalityö ja perhepalvelut yhteensä	Alitus €	Ylitys €
Valtion korvaus kuntouttavasta työtoiminnasta	99.000	
Pakolaisten toimeentulokorvaukset		52.000
Lastensuojelun laitoshoido	326.000	
Lastensuojelun avohuollon tukitoimet		143.000
Lastensuojelun jälkihuolto		315.000
Lastensuojelun perhehoito		234.000
Täydentävä toimeentulotuki	25.000	

Selvitykset:

Tuet ja avustukset valtiolta: Valtion korvaukseen kuntouttavasta työtoiminnasta oli budjetoitu vahingossa virheellisesti 230.000 euroa eli 100.000 euroa liikaa. Kun tuloja kertyi yhteensä 130.900, alittui tulokohta 99.000 eurolla.

Pakolaisten toimeentulokorvaukset ylittyivät 52.000 eurolla.

Palvelujen ostot:

Lastensuojelun laitoshoido: Kaupunki on panostanut viime vuosina ennaltaehkäiseviin perhepalveluihin. Painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisevään tukeen on vaikuttanut alentavasti lastensuojelun laitoshoidon kustannuksiin.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet: Lastensuojelun avohuollon tukitoimena on vuonna 2018 jouduttu sijoittamaan 22 lasta. Laitosmuotoista perhekuntoutusta on jouduttu käyttämään kuuden lapsen kohdalla (+ vanhemmat), laitoksessa sijoitettuna on ollut 10 lasta ja perhehoidossa kuusi lasta.

Avohuollon tukitoimena on järjestetty ostopalveluna tukihenkilöitä, perhetyötä sekä yövalvontaa perheisiin, jotta lasten olo kotona on voitu turvata.

Lastensuojelun jälkihuolto: Vuoden 2018 aikana jälkihuolto oikeuden omaavista asiakkaista osa jouduttiin sijoittamaan laitokseen tai tukiasumiseen, kun arki on osoittanut, etteivät he pärjää itsenäisesti asuen. Tilanteet ovat useimmiten kärjistyneet mielenterveyden pulmien tai päihteiden vuoksi. Jälkihuoltoon uuret tarvitsevat myös entistä enemmän tukihenkilöitä selviytyäkseen arjen haasteista ja itsenäisestä asumisesta. Tukihenkilöiksi on jouduttu ottamaan ostopalvelutyöntekijöitä.

Lastensuojelun perhehoito: Avohuollon tukitoimena on sijoitettu lapsia perhehoitoon. Työskentelystä huolimatta perheiden tilanteiden korjaaminen kestää ja sijoitukset ovat venyneet aika pitkiksi. Peruspalveluiden ”vetämättömyys” pitkittää myös sijoituksia. Perhehoidon tueksi on myös järjestetty perhetyötä/tukihenkilöitä, työnohjausta, jotta lapsi on voinut pysyä perhehoidon piirissä.

Tunnuslukuja

Jämsä	Tp 2016	Tp 2017	Ta 2018	Tp 2018	
Sosiaalityö ja perhepalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	318	644	617	679	euroa/asukas
Huostaan otettujen lasten kokonaismäärä	54	52	47	48	määrä
Jälkihuollossa olevat	52	53	37	53	määrä
Toimeentulotukiruokakunnat		559	1 016	469	määrä
Kuhmoinen					
Sosiaalityö ja perhepalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	286	318	265	347	euroa/asukas
Huostaan otettujen lasten kokonaismäärä	0	0	0	0	määrä
Jälkihuollossa olevat	0	0	0	0	määrä
Toimeentuloruokakunnat		36	50	33	määrä

Toiminnan tavoitteet, tavoitetaso ja tavoitteiden toteutuminen tulosityksiköittäin (lautakunnalle)

Sosiaalityö

Sosiaalityön yksikössä tuotetaan yhteistoiminta-alueen aikuis- ja lapsiperheiden sosiaalityön palvelut (ohja-us, neuvonta, täydentävä ja ennaltaehkäisevä toimeentulotuki, sosiaaliohjaus, sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, lastensuojelu, lastenvalvojan palvelut, kotouttamistyö).

Sosiaalityössä palvelujen kysynnän volyymi on pysynyt edelleen varsin korkeana etenkin lastensuojelussa. Pitkään jatkunut talouden taantuma ja siitä johtuva korkea työttömyys heijastuu perheiden toimeentuloon ja hyvinvointiin ja edelleen palvelujen kysyntään.

Uudistetun sosiaalihuoltolain mukaan lapsiperheelle on järjestettävä välttämätön kotipalvelu (=subjektiivinen oikeus), jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista laissa mainittujen syiden vuoksi. Kotipalvelua on järjestettävä yleisenä perhepalveluna. Myös lastensuojelun asiakkailla on vastaava oikeus kotipalvelun saamiseen. Lapsiperheiden kotipalvelu järjestetään palvelusetelillä.

Sosiaalityön palveluprosessien avaaminen ja läpinäkyvyyden lisääminen. Sosiaalityön kehittämishanke ja Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi hanke (KSLape) tukevat tätä prosessia

Aikuissosiaalityössä painopiste on aktivointi- ja kuntoutustoimenpiteissä. Kuntouttava työtoiminta on sosiaaliohjauksen keskeinen kohdealue. Osallistutaan ProSos-hankkeeseen, missä kehitetään mm. palvelutarpeen arviointia ja selkiytetään sosiaalityön ja -ohjauksen rooleja.

Vuosina 2012 - 2015 toteutettavan työllisyyden kuntakokeilun (Jyväskylä-Muurame-Jämsä) kokemuksia on hyödynnetty vuosille 2016 - 2018 laaditussa Jämsän kaupungin työllistämishajelmassa.

Perhepalvelukeskus ja Päihde- ja mielenterveyspalvelut

Toiminnan tavoitteet ja mittarit määritelty palvelusopimuksessa.

Oma tuotanto:

Toiminnallinen tavoite/ Oma tuotanto	Tavoitetaso	Seurantatapa/Mittari
Palvelut tuotetaan taloudellisesti ja tehokkaasti	Kustannusten muodostusta ja kehitystä seurataan tuotteittain	Benchmarking Valtakunnalliset tilastot
Tavoitteen toteutuminen:		

SOSIAALITYÖ tulosityksikkö		
Lastensuojelulain mukaisiin velvoitteisiin vastaaminen	Määräaikaisten noudattaminen	Asiakasmäärän / Is-ilmoitusten määrän seuranta Ls:n toimenpiteiden määrän seuranta Määräaikaseuranta
Tavoitteen toteutuminen: Lastensuojeluilmoituksia on tullut Jämsästä 214 ja Kuhmoisista 11 eli yhteensä 225. Terveystieteiden ja hyvinvointilaitokselle on annettu määräaikaishajelmien pyydytyissä aikatauluissa. Tiimityöskentelyyn siirtymisellä pyritään turvaamaan lain määräajoissa pysyminen.		
Uudistetun sosiaalihuoltolain velvoitteiden toteuttaminen Perhesosiaalityön vahvistaminen	Lapsiperheiden kotipalvelun järjestäminen kysyntää vastaavaksi Uusien palveluprosessien kehittäminen yhdessä yhteistyötahojen kanssa	Lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmäärien seuranta Perhesosiaalityön asiakasmäärien ja palveluprosessien sujumisen seuranta
Tavoitteen toteutuminen: Kotipalvelua on myönnetty 66 perheelle. Sosiaalihuoltolain mukaisia huoli-ilmoituksia on tullut Jämsässä 397 ja Kuhmoisista 11 eli yhteensä 408 Monitoimijaisen arvioinnin kehittämistyön kautta siirryttiin lapsiperheiden sosiaalityössä tiimi malliseen työskentelyyn. Lapsiperheiden sosiaalityössä on sosiaalihuollon- ja arvioinnin tiimi, lastensuojelun tiimi ja perhetyön tiimi. Tätä kautta on saatu keskitettyä osaamista ja pystytään vastamaan asiakkaiden tarpeisiin pääsääntöisesti lain määräämissä aikarajoissa. Kokonaisasiakasmäärä lapsiperheiden sosiaalityössä ei ole kasvanut viime vuodesta.		
Sosiaalityön asiakkaiden elämänhallinnan paraneminen Sote-uudistuksen ja perustoimeentulotuen Kela-siirron vaikutusten huomioiminen aikuissosiaalityön rakenteissa verkostotyötä kehittämällä	Kuntouttava työtoiminta osaksi vakiintuneita käytänteitä Laaditaan tarkempi suunnitelma kehittämisverkoston tavoitteista, prosessin etenemisestä ja sisällöistä	Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärän seuranta Typ-toiminnan asiakasmäärän seuranta Työmarkkinatuen Kelan maksuosuuksien seuranta Uusien toimintatapojen kehittäminen ja kokeilu, Kela yhteistyön kehittyminen

<p>Tavoitteen toteutuminen: Kuntouttavassa työtoiminnassa on ollut 234 asiakasta ja TYP- toiminnassa 386 asiakasta. Kuntouttavassa työtoiminnassa on pidetty erilaisia ryhmiä, mikä on mahdollistanut useamman asiakkaan pääsyn palvelun piiriin.</p> <p>Kelan ja sosiaalitoimen yhteistyönä on järjestetty kaksi PoPUp- aamupäivää Kuhmoisissa. Näissä aamupäivissä kelan palveluneuvoja, sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja ovat ottaneet ilman ajanvarausta asiakkaita vastaan ja asiakkaiden kokonaistilanne on tullut kerralla kartoitettua. Asiakkaat ja työntekijät ovat kokeneet tämän työskentelyn hyvin toimivana ja asiakaslähtöisenä.</p>		
Sosiaalityön asiakkaiden asumisen ohjaamisen tehostaminen yhteistyössä asumisneuvojan ja vuokranantajien kanssa.	Sujuvat palveluprosessit	Asumisneuvojan asiakasmäärien seuranta Vuokravakuuksien määrä
<p>Tavoitteen toteutuminen: Asumisneuvojan työtä on seurattu pitkin vuotta ohjausryhmän toimesta. Asumisneuvojalla on ollut 253 asiakasta, joista 131 on ollut miespuolista. Suurin palveluita tarvitseva ryhmä on yksinasuvat. Palvelun käyttäjien suurin ryhmä on 30-64-vuotiaat. Asumisneuvojan palveluiden kesto vaihtelee, mutta lähes puolella asiakkaista palvelun tarve oli ollut 0-3 kk. Asumisneuvojan työn painopisteet ovat olleet asunnon hakuun liittyvissä asioissa, vuokravelka-asioissa ja yleensä asumiseen liittyvässä opastuksessa. Asumisneuvojan työn ansiosta on pystytty estämään häätöjä ja esimerkiksi vuokravelkojen päätyminen oikeuteen. Työskentely on myöskin estänyt raivaussiivouksen</p>		
Päihde- ja mielenterveysasiakkaiden asumispalvelujen kokonaisvaltainen suunnittelu ja kohdentaminen	Asumispalveluiden hankkiminen kustannustehokkaasti asiakkaan toimintakykyä vastaavasta yksiköstä kuntouttava näkökulma huomioituna	Toteutuksen seuranta Asumispalvelujen asiakasmäärät ja kustannusseuranta
<p>Tavoitteen toteutuminen: Asumispalveluiden piirissä on 66 asiakasta. Asumispalveluasiakkaiden palveluprosessissa tehdään tiivistä yhteistyötä sosiaalityöntekijän, mielenterveyskeskuksen palveluohjaajan ja psykiatrien kanssa, jotta asiakkaan palvelun tarve ja tarjottu tuki kohtaavat parhaiten. Asumispalveluissa on pystytty siirtymään joiltakin osin kevyempään tukeen. Useimmiten asiakkaiden tuen tarpeet kuitenkin ovat pitkäkestoisia.</p>		
Onnistuminen kotouttamistyössä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa	Oleskeluluvan saaneiden kuntaan muuton mallin luominen Jämsään, sujuvat palveluprosessit (maahanmuuttokoordinaattori, sosiaalityö, muut yhteistyötahot)	Oleskelulupien lukumäärä, omaehtoisesti kuntaan muuttaneiden lukumäärä. oleskeluluvan saaneiden kuntaan muuttaneiden lukumäärä
<p>Tavoitteen toteutuminen: Maahanmuuttokoordinaattori työstä Jämsän kaupungin kotouttamisen ohjekirjan valmiiksi yhdessä sosiaalitoimen työntekijöiden kanssa. Samalla hankittiin koulutusta vain sosiaalityöhön, mutta myös tarjottiin koulutusta yhteistyötahoille maahanmuuttajista ja traumatyöskentelystä sekä kulttuurien välisestä kohtaamisesta. Työskentelyn aikana on selkiytetty prosesseja sekä yhteistyötahojen yhteyshenkilöitä. Maahanmuuttaja asiakkaita on noin 50, joista kotouttamistyön piirissä 29.</p>		
PERHEPALVELUKESKUS tulosityksikkö/ Neuvola ja kouluterveydenhuollon toiminta Kuhmoisissa		
Oppilashuollollisen yhteistyön tehostaminen	Säännöllisesti kokoontuvat asiantuntijaryhmät Konsultaatiot	Muistiot Asiakirjamerkinnot
<p>Tavoitteen toteutuminen: Oppilashuoltoryhmä on kokoontunut 4 kertaa/vuosi. Muita kokoontumia ollut säännöllisesti. Tavoitteeseen on päästy hyvin.</p>		
Perhetyön kehittäminen perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi ennakoivia käyntejä lisäämällä	Yksilölliset lisäkäynnit neuvolassa tai perheissä	Asiakirjamerkinnot Asiantuntijaryhmät
<p>Tavoitteen toteutuminen: Perhetyön kehittämisen kohdalta on päästy tavoitteeseen. Yhteistyö perheohjaajan kanssa on toteutunut. Yhteistyökäyntejä ollut myös sosiaalityöntekijän kanssa tarvittaessa.</p>		
Ammatillisen osaamisen lisääminen neuvola- ja koulutyössä lisäopinnoilla	Oireiden varhainen tunnistaminen	Seuranta Annetun tuen määrä
<p>Tavoitteen toteutuminen: Koulutuksiin osallistuminen ollut aktiivista ja perustunut työntekijän osaamisen lisäämiseen.</p>		

Palvelukuvaus:

Tuottaa alueen lakisääteiset ja sovitut harkinnanvaraiset aikuisten, lasten ja perheiden sosiaalityön ja terveydenhoidon palvelut sekä sovitussa laajuudessa päihde- ja mielenterveyspalvelut sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueella.

Sosiaalityö ja perheiden palvelujen hallinto

Hallinnon tehtävänä on johtaa, koordinoita ja kehittää tulosalueen palveluja.

Sosiaalityö

Tuloyksikössä tuotetaan aikuis- ja lapsiperheiden sosiaalityön palvelut, täydentävä ja ennaltaehkäisevä toimeentuloturva ja lastensuojelutyö Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan yhteistoiminta-alueelle.

Perhepalvelukeskus

Lasten ja perheiden neuvola- ja kouluterveydenhuollon, terapiapalveluiden sekä perheneuvolan palveluiden järjestäminen ja tuottaminen.

Päihde- ja mielenterveyspalvelut

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen järjestäminen Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueella.

Vammaispalvelut

Tulosalueen esimies: tulosaluejohtaja Heikki Oksanen

Toiminnan kuvaus

Tulosalue järjestää ja tuottaa vammaispalvelun, vammaisten henkilöiden perhetyön ja palveluohjauksen, kehitysvammaisten avopalvelut, vammaisten asumispalvelut, vammaisten työ- ja päivätoiminnan sekä alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen, vammaisten henkilöiden perhehoidon ja sosiaalihoitolain mukaiset liikkumisen tuen palvelut Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan yhteistoiminta-alueelle.

Toiminnan tavoitteena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisen henkilön yhteiskunnassa kohtaamia esteitä.

Tavoitteet vuodelle 2018

Tavoite	Mittari = millä mitataan	Tavoitteen toteutumisen arviointi
Selvitetään Työvalmennussäätiön Avituksen toimintojen mahdollinen siirtyminen Jämsän kaupungille. Työ- ja päivätoimintojen kehittäminen vastaamaan muuttuvaa yksilöllistä tarvetta (henkilökohtainen budjetoinnin mahdollisuudet)	Selvitys ja siihen liittyvä päätöksenteko: Lautakunta, kaupunginhallitus, kaupunginvaltuusto	Sote- ja maakuntavalmistelua on seurattu kuluneen vuoden aikana ja selvitelty maakuntaan siirtymisen vaikutuksia säätiömuotoiseen toimintaan. Asiasta on keskusteltu Avitussäätiön hallituksessa. Päätöksiä toimintojen siirtymisestä kaupungille tai säätiön toimintana jatkumisesta ei tehty. Mikäli toiminta jatkuu säätiönä, valinnanvapauslakiluonnoksen perusteella näyttää, että toiminta voisi jatkua asiakasseteli-palveluntuottajana. Henkilökohtaista budjetoinnin mahdollisuuksia on alettu selvittää opinnäytetyönä.
Vammaisten henkilöiden asumisen kehittäminen. Yhteistoiminta-alueella toimii riittävä määrä eritasoisia asuntoryhmiä ja asuntoja vammaisille henkilöille. Pitkäaikaisessa asumisessa laitoshoidossa ei ole enää kehitysvammaisia henkilöitä. Asumisen laadun kehittäminen (sis. itsemääräämisoikeuden toteutuminen, rajoitustoimenpiteet).	<ul style="list-style-type: none"> • Kehitysvammaisia laitoshoidossa • Kehitysvammaisia tehostetussa palveluasumisessa, palveluasumisessa, tuetussa asumisessa • Vammaispalvelulain mukaisessa palveluasumisessa vaikeavammaisia • Jonot asumispalveluihin • Kustannusten seuranta 	Pitkäaikaisessa kuntouttavassa laitoshoidossa v. 2018 aikana oli kaksi eri henkilöä. Kaupungin omat asumispalveluyksiköt Linnakoti ja Lukkoilantien asunnot ovat täynnä. Yksityistä asumispalvelutuotantoa on tarjolla vammaisille henkilöille Jämsässä. Asumispalveluita pyritään järjestämään mahdollisimman lähellä asiakkaan arkiympäristöä mutta niihin liittyvien erityispiirteiden vuoksi palveluja joudutaan ostamaan myös

Osallistutaan maakunnalliseen kehitysvammaisten asumispalveluiden kilpailutukseen.		etäämmältä. Vaikeavammaisten palveluasumisen piiriin tuli edelleen vuoden 2018 aikana uusia asiakkaita. Vuoden 2018 aikana osana sote-maakuntavalmistelua osallistuimme palveluseteli-valmisteluun koskien aikuisten kehitysvammaisten asumispalveluita. Lisäksi selvitimme eri palvelustelijärjestelmän tuottajia. Henkilöstöä on koulutettu vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuteen ja rajoitustoimenpiteisiin liittyen. Rajoitustoimenpiteisiin liittyviä prosesseja on kehitelty ja kehitetään edelleen erityisneuvolatyöryhmässä.
Varautuminen maakunta- ja sote-uudistukseen mm. kehittämällä yhdyspinta- ja hyvinvointiyhteistyötä	Osallistuminen maakunta- ja sote-uudistuksen työryhmiin ja hankkeisiin.	Vammaispalvelupäällikkö on Keski-Suomen maakunnan johtoryhmän varajäsen ja vastaa vammaispalveluiden maakunnallisesta valmistelusta. Osana valmistelua vammaispalvelupäällikkö on ollut mukana laatimassa Keski-Suomen järjestämissuunnitelmaa ja palvelukuvauksia vammaispalveluiden osalta sekä vetänyt kuntien vammaispalveluista vastaavien työryhmää.

Talousarvion toteutuminen

Vammaispalvelut	TA 2018	TA+Lat 2018	TP 2018	Ero € tp-lta	Tot %
Toimintatulot	2 896 452	2 931 902	2 682 102,37	249 799,90	91,5
Toimintakulut	-12 759 788	-12 749 788	-13 370 547,80	620 760,11	104,9
Toimintakate	-9 863 335	-9 817 885	-10 688 445,43	870 560,01	108,9
Poistot ja arvonalentumiset	-5 790	-5 790	-5 787,00	-3	99,9
Tilikauden tulos	-9 869 125	-9 823 675	-10 694 232,43	870 557,01	108,9

Selvitys määrärahojen ylityksistä/alituksista

Vammaispalvelut yhteensä	Alitus €	Ylitys €
Palkka- ja henkilöstökuluja	73 000	194 000
Asiakaspalveluiden ostot		1 100 000
Asiakaspalveluiden ostot	572 000	

Selvitykset:

Vuoden 2017 aikana tapahtui useampia muuttoja vammaispalvelulain mukaiseen palveluasumiseen tai asuminen vakiintui palvelutaloihin. Muutokset näkyivät täysimääräisinä vasta vuoden 2018 menoissa. Tp 2017 toteuma oli 5310 palveluasumispäivää. Suoritearvio vuodelle 2018 oli 5475 palveluasumispäivää, toteutuma 6873 palveluasumispäivää.

Kehitysvammaisten asiakaspalvelujen osto kunnilta, Kangasalan kunta laskuttaa asumispalveluista (kotikuntalain mukaisesti) Jämsän kaupungin vammaispalvelua. Summa n. 110 000 euroa budjetoitu virheellisesti tilille 4305 Asiakaspalvelujen osto muilta.

Yksi muutto avohuollon asumispalvelusta pitkäaikaiseen vaativaan kuntouttavaan laitoshoittoon (korkeimman maksuluokan mukaista). Menot budjetoitu tilille 4305 Asiakaspalvelujen osto muilta, koska suunnitelmassa oli asiakkaan paluu takaisin avohuollon asumispalveluihin, mutta muutto ei toteutunut. Suoritearvio vuodelle 2018 oli 230 laitoshoitopäivää, toteuma 993 laitoshoitopäivää.

Budjetin alitus edellä mainituista syistä johtuen, kustannukset kohdistuvat eri tileille kun on budjetoitu.

Työ- ja päivätoiminnan ostot, Jämsä. Alkuperäiseen talousarvioon on ennuste tehty TAE 2018 laskelman mukaan ja silloin on arvioinut työ- ja päivätoiminnan ostoihin vuodelle 2018 n. 1 233 000 euroa, mikä vastaisi vuoden 2018 toteumaa. Ostot kunnilta ja muilta ovat ylittyneet.

Tunnuslukuja

Jämsä	Tp 2016	Tp 207	Ta 2018	Tp 2018	
Vammaispalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	438	484	465	519	euroa/asukas
Omaishoidontuen saaja	28	32	30	30	määrä
Kuhmoinen					
Vammaispalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	484	532	566	511	euroa/asukas
Omaishoidontuen saaja	0	0	0	0	määrä

Toiminnan tavoitteet, tavoitetaso ja tavoitteiden toteutuminen tulosityksittäin (lautakunnalle)

Oma tuotanto

Toiminnallinen tavoite	Tavoitetaso	Seurantatapa/Mittari
Selvitetään Työvalmennussäätiön Avituksen toimintojen mahdollinen siirtyminen Jämsän kaupungille	Erityishuoltolain mukainen työ- ja päivätoiminta sekä sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen ja ei-tösuhteinen työtoiminta järjestetään kaupungin omana toimintana.	Lautakunta, kaupunginhallitus, kaupunginvaltuusto
Tavoitteen toteutuminen: Sote- ja maakuntavalmistelua on seurattu kuluneen vuoden aikana ja selvitelty maakuntaan siirtymisen vaikutuksia säätiömuotoiseen toimintaan. Asiasta on keskusteltu Avitussäätiön hallituksessa. Päätöksiä toimintojen siirtymisestä kaupungille tai säätiön toimintana jatkumisesta ei tehty. Mikäli toiminta jatkuu säätiönä, valinnanvapauslakiluonnoksen perusteella näyttää, että toiminta voisi jatkua asiakasseteli-palveluntuottajana.		
Vammaisten henkilöiden asumisen kehittäminen sekä lasten ja nuorten tilapäishoidon, omaishoidon vapaiden ja asumisharjoittelun kehittämistä jatketaan. Osallistumme maakunnalliseen kehitysvammaisten asumispalveluiden kilpailuttamiseen.	Yhteistoiminta-alueella toimii riittävä määrä eritasoisia asuntoryhmiä ja asuntoja vammaisille henkilöille. Pitkäaikaisessa asumisessa laitoshoidossa ei ole enää kehitysvammaisia henkilöitä. Vammaisella henkilöllä on halutessaan mahdollisuus asua omassa kotikunnassaan ja lähiyhteisössään. Jossain tilanteissa tarvitaan kuitenkin hyvin erikoistuneita asumisyksiköitä, suurta henkilöstömitoitusta ja vahvaa erityisosaamista, jolloin asumispalvelun ostaminen yhteistoiminta-alueen ulkopuolelta on perusteltua. Asumisen tarvetta yhteistoiminta-alueen ulkopuolella aiheuttaa myös vammaisen henkilön opiskelu. Yhteistoiminta-alueella toimii valmennettuja vammaisten lasten perhehoitajia. Pienten lasten omaishoidon tuen vapaat pystytään järjestämään mm. perhehoidossa.	Lautakunta Vammaispalvelupäällikkö Tilastot: - perhehoitopäivät/v - valmennettujen perhehoitajien määrä - omaishoidon vapaiden toteutuminen - kehitysvammaisia laitoshoidossa - kehitysvammaisia tehostetussa palveluasumisessa, palveluasumisessa, tuetussa asumisessa - vammaispalvelulain mukaisessa palveluasumisessa vaikeavammaisia
Pitkäaikaisessa kuntouttavassa laitoshoidossa vuoden 2018 kaksi oli kaksi eri henkilöä. Kaupungin omat asumispalveluyksiköt Linnakoti ja Lukkoilantien asunnot ovat täynnä. Yksityistä asumispalvelutuotantoa on tarjolla vammaisille henkilöille Jämsässä. Asumispalveluita pyritään järjestämään mahdollisimman lähellä asiakkaan arkiympäristöä mutta niihin liittyvien erityispiirteiden vuoksi palveluja joudutaan ostamaan myös etäammältä. Vaikeavammaisten palveluasumisen piiriin tuli edelleen vuoden 2018 aikana uusia asiakkaita. Vuoden 2018 aikana osana sote-maakuntavalmistelua osallistuimme palveluseteli-valmisteluun koskien aikuisten kehitysvammaisten asumispalveluita. Lisäksi selvitimme eri palvelusetelijärjestelmän tuottajia. Valmennettuja perhehoitajia ei ole saatu Jämsän alueelle lisää. Jämsän kaupunki ei ole mukana Keski-Suomen maakunnallisessa perhehoidon koordinoitihankkeessa sosiaali- ja terveystalokunnan päätöksen mukaisesti. Maakunnallinen koordinaatio vastaa mm. uusien perhehoitajien valmennuksesta. Uusien perhehoitajien valmentamiseen ei ole mahdollisuuksia omana toimintana.		

Palvelukuvaus:

Vammaispalvelut

Vammaispalveluja ja kehitysvammahuollon palveluja tuotetaan ja kehitetään Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminta-alueella omana toimintana, järjestetään ostopalveluina sekä vammaisille myönnettävinä avustuksina. Palveluita ja tukitoimia järjestetään vammaispalveluin, kehitysvammaisten erityishuoltolain, sosiaalihuoltolain, perhehoitolain sekä omaishoitolain nojalla lautakunnan laatimien tarkempien soveltamisohjeiden ja päätösten mukaisesti.

Vammaispalvelujen tulosalueen tavoitteena on, että palvelut ja tukitoimet sekä edistävät vammaisten henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa yhteiskunnassa, että turvaavat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta, itsemääräämisoikeutta, välttämätöntä huolenpitoa ja osallisuutta. Yleiset, kaikille tarkoitetut palvelut ovat ensisijaisia myös vammaisille henkilöille. Silloin kun yleiset palvelut eivät ole vammaisen henkilön tarpeen mukaisia ja riittäviä eli eivät riitä turvaamaan lain tarkoituksen toteutumista, palvelut järjestetään erityislakien nojalla.

Vanhuspalvelut

Tulosalueen esimies: vanhuspalvelujohtaja Mai-Stiina Lampinen

Toiminnan kuvaus

Vanhuspalvelut järjestää vanhusten kotihoidon, vanhusten ympärivuorokautisen hoidon ja yhteisissä vanhuspalveluissa vanhusten palvelujen sosiaalityön ja palveluohjauksen, omaishoidon ohjauksen, palvelupäivä- ja päiväkeskustoiminnan sekä kotiutusyksikkö- ja muistipoliklinikkatoiminnan Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan muodostamalla sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminta-alueella. Vanhuspalvelujen palvelujen tuotannosta Jämsän kaupungin alueella vastaa 1.9.2015 lukien Jämsän Terveys Oy. Kuhmoisten vanhuspalvelut tuottaa Jämsän kaupunki.

Vanhuspalvelujen toimintoja suunniteltaessa ja palveluja kehitettäessä lähtökohtana palvelusopimuksen ohella on ”Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystoimintasuhteista” (980/2012) annetussa laissa sekä laatusuosituksessa ”Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017-2019” (STM ja Kuntaliitto 2017) esitetyt linjaukset. Edellä mainittujen asiakirjojen hengen mukaisesti palvelurakenteen lähtökohtana on kotiin annettavien palvelujen ensisijaisuus.

Tavoitteet vuodelle 2018

Tavoite	Mittari = millä mitataan	Tavoitteen toteutumisen arviointi
Onnistuminen vanhuspalvelujen järjestämisessä ja kehittämisessä	Järjestämisvastuulla olevien oman palvelutuotannon ja ostopalvelujen palvelusopimusten laadunhallinta mm. ohjaus- ja valvontatehtävä, kts. palvelusopimuksen liite 6a.	Vanhuspalvelujen palvelujen palvelutuotannosta Jämsän kaupungin alueella vuoden 2018 aikana on vastannut Jämsän Terveys Oy. Kuhmoisten kunnan osalta vanhuspalvelujen palvelutuotannosta vuonna 2018 on vastannut Jämsän kaupunki. Ostopalvelujen osalta (Jämsän Terveys Oy) ostopalvelusopimusten seuranta on suoritettu suunnitellusti neljä kertaa vuoden 2018 aikana. Vähimmäisvaatimusten ja toiminnan laadun toteutumisen osalta ei vanhuspalveluissa toteutunut sairaanhoitajien sijaisuuksissa käytettävän työvoiman koulutustaso. Vuoden 2018 aikana sairaanhoitajien sijaisuuksissa on jouduttu käyttämään lähihoitajia vastaavan ammattihenkilön huonon saatavuuden vuoksi. Ympärivuorokautisen hoivan osalta puutteesta on kirjattu lievä poikkeama seurantajaksolta 1.1.-31.3.2018, johon tuottajalta on pyydetty ja saatu selvitys lievän poikkeaman ja korjaavien toimenpiteiden osalta.

		<p>Kotihoidon osalta puutteesta on tehty merkittävä poikkeamailmoitus seurantajaksolta 1.1.-31.3.2018 ja 1.4.-30.6.2018. Palveluntuottajan kanssa on käyty neuvotteluja (21.5., 1.6. ja 15.6.) siitä, kuinka merkittävä poikkeama voidaan välittömästi korjata. Asiaa on käsitelty JT:n ohjausryhmässä (viimeksi 14.11.2018), sosiaali- ja terveyslautakunnassa sekä kaupunginhallituksessa. Sosiaali- ja terveyslautakunta (§ 98 20.11.2018) sekä kaupunginhallitus (§ 248 03.12.2018) ovat hyväksyneet JT:n ohjausryhmän esittämän tarkennuksen Palvelusopimuksen liitteeseen 6a Laadunseuranta ja poikkeamat kotihoidon laatuvaatimukseen. Hyväksytyt esitykset jatkossa kotihoidon laatuvaatimuksen mukaan (vrt. tehostettu palveluasuminen) ”<i>lievän poikkeaman aiheuttaa äkillinen sairastuminen muuna aikana kuin kesäelokuussa, ei sijaistettu vastaavalla ammattihenkilöllä</i>”. Lisäksi kaupunginhallitus (§ 248 03.12.2018) on edellyttänyt, että palvelusopimuksen 9.4 kohdan vaatimukset ja toimenpiteet toteutetaan. Toimenpiteiden toteuttaminen tältä osin on siirtynyt vuoden 2019 puolelle.</p> <p>Kotihoidossa vähimmäisvaatimus sairaanhoitajien osuudesta henkilöstöstä ei ole täyttynyt palvelusopimuksen liitteen 6b <i>Palvelukuvaus ja vähimmäisvaatimukset</i> mukaan. Toteuma kotihoidon henkilöstöstä sairaanhoitajien osuudessa on ollut vuoden 2018 aikana n. 17 %. Vaadittu palvelutaso: <i>Henkilöstöstä sairaanhoitajien osuus 1.9.2015 23 % ja tavoite vuoteen 2017 mennessä 30 %</i>. 14.11.2018 pidetyssä kokouksessa JT-ohjausryhmä esitti ja sosiaali- ja terveyslautakunta (§ 98 20.11.2018) sekä kaupunginhallitus (§ 248 03.12.2018) hyväksyivät esityksen, jonka mukaan sairaanhoitajien määrän täyttämiseksi tuottaja voi käyttää myös muita soveltuvia ammattikorkeakoulututkinnon sosiaali- ja terveysalalta suorittaneita ammattihenkilöitä. Lisäksi kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti (§ 248 03.12.2018) kaupunginhallitus edellytti, että sairaanhoitajien vaje on saatava palvelusopimuksen vähimmäisvaatimusta edellyttävälle tasolle 31.1.2019 mennessä. Loppuvuoden 2018 osalta (joulukuu) kotihoidon sairaanhoitajien osuus henkilöstöstä oli 20 % ja hoitohenkilökunnan määrästä 22%.</p>
Asiakaspalveluprosessien kehittäminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa	Asiakasraadit. Uusien ja aiemmin kuvattujen päivitytysten prosessien lukumäärät.	Asiakasraateja vuonna 2018 Jämsässä pidettiin 2 (20.2. ja 21.8). Kuhmoisten osalta erillisiä asiakasraateja ei pidetty. Uusia prosessikuvauksia ei vuonna 2018 tehty. Käytössä olevat

		prosessikuvaukset/hoitopolut ovat henkilöstön käytettävissä Effica potilastietojärjestelmän yleiset kansiossa.
Varautuminen sote- uudistukseen mm. kehittämällä rajapinta- ja hyvinvointiyhteistyötä ja eri osapuolien rooleja niissä.	Osallistuminen maakunta- ja sote-uudistuksen työryhmiin.	<p>Vuoden 2018 aikana Jämsän Terveys Oy on osallistunut Keski-Suomen Kukoistava kotihoito-hanketyöskentelyyn (hankeaika 10/2016-10/2018). Hankkeen päätavoitteena oli varmistaa, että Keski-Suomen maakunnan kaikissa kunnissa on asiakaslähtöinen, vaikuttava ja kustannustehokas kotihoito, joka toimii 24/7. Jämsässä hankkeen aikana todettiin jo olevan hyviä toimintamalleja kehitettynä, kuten kotihoidon ympärivuorokautisuus, yhteistyö kotihoidon ja osastojen välillä sekä lääkärikonsultaatiokäytänteet. Lisäksi Jämsän Terveys osalta hanke tuotti uusia toimintamalleja kotihoidon toimintaan, kuten kuntouttavat arviointijaksot, arkikuntoutus, moniammatillinen yhteistyö ja keskitetty palveluohjaus. Kukoistava kotihoito – hankkeessa Jämsän kaupungin kehitystyön oli määrä kohdistua Kuhmoisten kotihoidon kehittämiseen. Kuhmoisten kunnanhallitus linjasi kokouksessaan 6.3.2017 (§ 76), että Kuhmoisten kunnan ei ole tarkoituksenmukaista osallistua ko. hankkeeseen Kuhmoisten kunnan sote- ja maakuntaudistustyön kohdistuessa Pirkanmaalle. Näin ollen hankesuunnitelmaan kirjattu kehittämistyö ja kuntatoimijan oman henkilöstön työpanoksen siirto henkilötyökuukausina Jämsän osalta jäi toteutumatta.</p> <p>Sosiaali- ja terveystoimen laatu- ja palveluasiantuntija on osallistunut Kuhmoisten kunnan nimeämänä edustajana Pirkanmaan sote- ja maakuntavalmistelun Ikäihmisten ja vammaisten palvelut –teematyöryhmään sekä tähän liittyen erityisryhmien asumispalvelut alatyöryhmään.</p>

Talousarvion toteutuminen

Vanhuspalvelut	TA 2018	TA+Lat 2018	TP 2018	Ero € tp-lta	Tot %
Toimintatulot	9 981 580	10 036 580	10 481 165,33	-444 585,75	104,4
Toimintakulut	-31 287 063	-30 872 465	-31 420 238,56	547 773,10	101,8
Toimintakate	-21 305 484	-20 835 886	-20 939 073,23	103 187,35	100,5
Poistot ja arvonalentumiset	-22 430	-22 430	-22 434,46	4,46	100
Tilikauden tulos	-21 327 914	-20 858 316	-20 961 507,69	103 191,81	100,5

Selvitys määrärahojen ylityksistä/alituksista

Vanhuspalvelut yhteensä	Alitus €	Ylitys €
Maksutuotot ja muut myyntituotot		494 000
Asuntojen vuokrat	270 000	

Tunnuslukuja

Jämsä	Tp 2016	Tp 2017	Ta 2018	Tp 2018	
Vanhuspalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	1 125	1 025	985	1 018	euroa/asukas
Kuhmoinen					
Vanhuspalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	1 570	1 537	1 543	1 562	euroa/asukas
Tehostetun asumispalvelun asiakkaita, oma toiminta ja ostopalvelut	30	30	30	31	asiakkaita keskimäärin/kk
Tk.n vuodeosastot	28	28	28	28	paikkamäärä

Toiminnan tavoitteet ja tavoitetasot suunnitelmakaudella tulosityksittäin 2018–2019 (lautakunnalle)

Oma tuotanto:

Toiminnallinen tavoite	Tavoitetaso	Seurantatapa/Mittari
VANHUSTEN PALVELUIDEN HALLINTO tulosityksikkö		
Laadukkaiden ja asiakkaalle tarkoituksenmukaisten palvelujen järjestäminen kustannustehokkaasti	Turvataan laadukkaat palvelut taloudellisesti. Toiminta toteutuu palvelusopimuksen mukaisesti.	Talousraportit, tilinpäätös ja toimintakertomus, toimintaa kuvaavat mittarit, palvelusopimus
Tavoitteen toteutuminen: Vanhuspalvelujen palvelujen tuotannosta Jämsän kaupungin alueella vuoden 2018 aikana on vastannut Jämsän Terveys Oy. Ostopalvelusopimusten seuranta on suoritettu suunnitellusti neljä kertaa vuoden 2018 aikana. Tarkempi selvitys poikkeamista vähimmäisvaatimusten ja toiminnan laadun toteutumisen osalta on esitetty edellä tavoitteen 'Onnistuminen vanhuspalvelujen järjestämisessä ja kehittämisessä' kohdassa. Vanhuspalvelujen palvelujen tuotannosta Kuhmoisten kunnan osalta vuoden 2018 aikana on vastannut Jämsän kaupunki. Toiminnallisten tavoitteiden osalta vanhuspalvelujen toiminta on toteutunut lähes palvelutilauksen mukaisesti. Tarkennetut kuvaukset toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta on kirjattu tulosityksikkö teksteihin.		
KOTIHOITO JA KOTIHOIDON TUKIPALVELUT		
Tuottaa yhteistoiminta-alueen kotihoitopalveluja vanhuspalvelulain ja ikäihmisten valtakunnallisen laatusuosituksen mukaisesti	Vanhusten avohoidossa palvelurakenne ja tuotettujen palveluiden peittävyys palvelurakenneindikaattorilla mitattuna: - säännöllistä kotihoitoa saavien osuus on 13-14 % 75 vuotta täyttäneistä.	Kotihoidon piirissä % 75-vuotta täyttäneistä (kattavuus) Effic
Tavoitteen toteutuminen: Vuonna 2018 säännöllistä kotihoitoa saavien osuus 75 vuotta täyttäneistä oli Jämsässä noin 12 % ja Kuhmoisissa noin 12,2 %.		
Hoitotyön laadun kehittäminen	Kotihoidon piirissä oleville asiakkaille tarjotaan laadukasta hoito- ja hoivatyötä. RAI-HC laatumittareiden tavoitetaso on maan keskitaso. Kuntouttavan työotteen mukainen aktivoiva ja toimintakykyä ylläpitävä työote on käytössä kaikessa asiakkaiden hoito- ja hoivatoiminnassa.	RAI-HC-laatuindikaattorit

<p>Tavoitteen toteutuminen: Jatkuvan palautteen ohella hoitotyön laatua kotihoidon yksiköissä on seurattu ja kehitetty vuoden 2018 aikana muun muassa hyödyntämällä RAI -arviointijärjestelmän tuottamaa tietoa niin yksittäisen asiakkaan hoidossa kuin yksikkötasolla hoitotyön laadun kehittämisessä (palauteraporttien laatuindikaattoreiden antama tieto). Arviointiajankohtana 2/2018 (1.4.-30.9.2018) tarkasteltavien laatumittareiden osalta arvot Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan kotihoidon osalta eivät pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta eroa arviointijärjestelmää käyttävien organisaatioiden keskiarvoon nähden. Tarkasteltavat laatumittarit ovat: ravitsemus; lääkitys; kipu; haavat; pidätyskyky; fyysinen- ja kognitiivinen toiminta; turvallisuus ja ympäristö sekä ulkoilu.</p> <p>Kuntouttavan työotteen mukainen aktivoiva ja toimintakykyä ylläpitävä työote on ollut käytössä lisääntyvästi kaikessa kotihoidon asiakkaiden hoito- ja hoivatoiminnassa.</p>		
<p>Palvelut ovat asiakaslähtöisiä</p>	<p>Hoito- ja palvelusuunnitelmien päivittäminen ja arviointi puolivuositain yhdessä asiakkaan ja omaisen kanssa.</p> <p>Jatkuvan palautteen ohella asiakastytyväisyyskyselyt toteutetaan kustannuspaikoilla joka toinen vuosi.</p> <p>Asiakastytyväisyys on tasolla hyvä (kouluarvosanalla mitattuna vähintään 8).</p>	<p>Effica</p> <p>Asiakastytyväisyyskyselyt</p>
<p>Tavoitteen toteutuminen: Hoito- ja palvelusuunnitelmat on laadittu yhteistyössä asiakkaan ja omaisen kanssa kaikille säännöllisen kotihoidon asiakkaille ja päivitetty ½-1 vuoden välein tai hoidon muuttuessa.</p> <p>Jatkuvan palautteen ohella sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminta-alueella Jämsä-Kuhmoinen toteutettiin vanhuspalvelujen asiakastytyväisyyskysely palvelujen laadun kehittämiseksi toukokuussa 2018. Kotihoidon osalta asiakastytyväisyys kouluarvosanalla mitattuna oli Jämsässä 8,58 ja Kuhmoisissa 8,8.</p>		
<p>YMPÄRIVUOROKAUTINEN HOITO tulosyksiköt</p>		
<p>Tuottaa yhteistoiminta-alueen ympärivuorokautisen hoidon ja hoivan palveluja vanhuspalvelulain ja ikäihmisten valtakunnallisen laatusuosituksen mukaisesti</p>	<p>Vanhusten ympärivuorokautisessa hoivassa ja hoidossa palvelurakenne ja tuotettujen palvelujen peittävyys palvelurakenneindikaattorilla mitattuna:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5-6 % 75 vuotta täyttäneistä on tehostetun palveluasumisen piirissä; - 3 % 75 vuotta täyttäneistä on pitkäaikaisessa hoidossa terveyskeskusten vuodeosastoilla. 	<p>Ympäri vuorokautiset hoiva- ja hoitopaikat % 75-vuotta täyttäneistä (kattavuus)</p> <p>Effica</p> <p>Toiseen hoitopaikkaan jonottavien potilaiden määrä</p>
<p>Tavoitteen toteutuminen: Laitoshoitopaikkoja (hoito-osasto 2 ja 4) vuonna 2018 oli Jämsässä 53. Kuhmoisten vuodeosastolla 10 laitoshoitopaikkoja vuonna 2018 oli 28, joista pitkäaikaishoidonpaikkoja oli varattu keskimäärin 15 potilaalle ja lyhytaikaishoidonpaikkoja oli varattu keskimäärin 10 potilaalle. Kuhmoisissa pitkäaikaisen laitoshoidon paikkoja oli varattu 3,2 %:lle yli 75-vuotiaista, lyhytaikaishoidonpaikkojen ollessa 2,1 %. Keskimääräinen kuormitusprosentti seurantajaksolla on ollut noin 90 % (-3 potilaspaikkaa), kertoen mahdollisesta ylikapasiteetista potilaspaikkojen suhteen. Vähentynyt potilaspaikkojen käyttöaste näkyy myös vajeena hoitopäivämaksujen kertymässä (toteuma-% 89,6). Vähentyneen potilaspaikkojen käyttöasteen myötä on tehty esitykseen pohjautuva päätös (SoTe-lautakunta 19.6.2018 § 61; Kuhmoisten kunnanhallitus 25.6.2018 § 123) vuodeosasto 10 potilaspaikkojen vähentämiseksi kolmella vuoden 2019 alusta lukien.</p> <p>Tehostetun asumispalvelun paikkoja (oma ja ostopalvelu yhteensä 247) oli varattu Jämsässä 9 %:lle yli 75-vuotiaista ja Kuhmoisissa 6,2 %:lle (29).</p> <p>Kotikuntalain muutoksen tuomaan mahdollisuuteen liittyen vuoden 2018 aikana Jämsästä on ollut neljätoista (14) henkilöä ja Kuhmoisista kaksi (2) henkilöä ympärivuorokautisen hoivan yksikössä toisen kunnan vastaavanlaisessa hoitolaitoksessa. Vastaavasti muista kunnista Jämsään muuttaneiden osuus on seitsemän (7) henkilöä. Kuhmoisiin kotikuntalain mukaisia muuttoja muista kunnista ei vuoden 2018 aikana ole ollut.</p>		

<p>Hoitotyön laadun kehittäminen</p>	<p>Ympäri vuorokautisen hoidon ja hoivan piirissä oleville asukkaille/potilaille tarjotaan laadukasta lyhyt- sekä pitkäaikaishoitoa.</p> <p>RAI-LTC laatumittareiden tavoitetaso on maan keskitaso.</p> <p>Kuntouttavan työotteen mukainen aktivoiva ja toimintakykyä ylläpitävä työote on käytössä kaikessa asukkaiden/potilaiden hoito- ja hoivatoiminnassa.</p>	<p>RAI-LTC-laatuindikaattorit</p>
<p>Tavoitteen toteutuminen:</p> <p>Jatkuvan palautteen ohella hoitotyön laatua ympärivuorokautisen hoidon ja hoivan yksiköissä on seurattu ja kehitetty vuoden 2018 aikana muun muassa hyödyntämällä RAI -arviointijärjestelmän tuottamaa tietoa niin yksittäisen potilaan hoidossa kuin yksikkötasolla hoitotyön laadun kehittämisessä (palauteraporttien laatuindikaattoreiden antama tieto). Arviointiajankohtana 2/2018 (1.4.-30.9.2018) tarkasteltavien laatumittareiden osalta arvot Jämsän kaupungin ja Kuhmoisten kunnan ympärivuorokautisen hoidon ja hoivan yksiköiden osalta eivät pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta eroa arviointijärjestelmää käyttävien organisaatioiden keskiarvoon nähden. Tarkasteltavat laatumittarit ovat: ravitsemus; kliininen hoito (sis. lääkitys ja kipu); ihon hoito (sis. painehaavat); pidätyskyky; infektioiden hallinta; käytös ja tunne-elämä; turvallisuus, toimintakyky ja elämänlaatu.</p> <p>Kuntouttavan työotteen mukainen aktivoiva ja toimintakykyä ylläpitävä työote on ollut käytössä lisääntyvästi kaikessa asukkaiden/potilaiden hoito- ja hoivatoiminnassa.</p>		
<p>Palvelut ovat asiakaslähtöisiä</p>	<p>Hoito- ja palvelusuunnitelmien päivittäminen ja arviointi puolivuositain yhdessä asiakkaan ja omaisen kanssa.</p> <p>Jatkuvan palautteen ohella asiakastytyväisyyskyselyt toteutetaan kustannuspaikoilla joka toinen vuosi.</p> <p>Asiakastytyväisyys on tasolla hyvä (kouluarvosanalla mitattuna vähintään 8).</p>	<p>Effica</p> <p>Asiakastytyväisyyskyselyt</p>
<p>Tavoitteen toteutuminen:</p> <p>Hoito- ja palvelusuunnitelmat on laadittu yhteistyössä asiakkaan ja omaisen kanssa kaikille ympärivuorokautisen hoivan asiakkaille ja päivitetty ½-1 vuoden välein tai hoidon muuttuessa.</p> <p>Jatkuvan palautteen ohella sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminta-alueella Jämsä-Kuhmoinen toteutettiin vanhuspalvelujen asiakastytyväisyyskysely palvelujen laadun kehittämiseksi toukokuussa 2018. Ympäri vuorokautisen hoivan osalta asiakastytyväisyys kouluarvosanalla mitattuna oli Jämsässä 8,5 ja Kuhmoisten tehostetussa asumispalvelussa 8,6 sekä vuodeosastolla 10 8,4.</p>		

YHTEISET VANHUSPALVELUT tuloyksikkö		
Vahvistaa omaishoidon asemaa hoitomuotona	Kuhmoisissa vuoden 2018 omaishoidon tukea saavien määrä pysyy ennallaan.	Omaishoidon tukea saavien määrä v. 2018
Edistää hoidettavien hyvinvointia, toimintakykyä ja kotona asumista mahdollisimman pitkään ja vähentää hoidettavien kodin ulkopuolisen pitkäaikaishoidon tarvetta	Turvataan riittävä määrä hoidettavan toimintakykyä vastaavia hoitopaikkoja omaishoidon vapaiden pitämiseksi (mahdollisuuksien mukaan sijaishoitoa kotiin).	Omaishoidon tukea saavien %-osuus kunnan yli 75-vuotiaista v. 2018
Edistää omaishoitajien terveyttä ja hyvinvointia, tukea jaksamista ja parantaa kotona tapahtuvan hoidon edellytyksiä		Omaishoidon tuen hakemusten määrä v. 2018
Tavoitteen toteutuminen: Omaishoidon tukea saavien määrä vuonna 2018 oli Jämsässä 208 ja Kuhmoisissa 17. Yli 75-vuotiaita omaishoitettavia oli Jämsässä 151 ja Kuhmoisissa 14. Omaishoidon tukea saavien %-osuus kunnan yli 75-vuotiaista vuonna 2018 oli Jämsässä 7,6 % ja Kuhmoisissa 3,6 %. Omaishoidon tuen 75-vuotta täyttäneet asiakkaat vuoden aikana vastaavan ikäisestä väestöstä oli Jämsässä 5,6 % ja Kuhmoisissa 3 %. Omaishoidon tuen hakemusten määrä vuonna 2018 oli Jämsässä 78 ja Kuhmoisissa 3.		
Kuhmoisten omaishoidon tukeen tehdystä määräraharavauksesta (-90 000) jäi käyttämättä noin 21 % (toteuma-% 79,2) johtuen omaishoidon tuen saajien ja hakijoiden vähäisestä määrästä.		

Palvelukuvaus:

Vanhusten palveluiden avohoito

Kotihoidolla tarkoitetaan kotipalveluja, kotisairaanhoidoa ja erilaisia tukipalveluja (ateria-, turva-, kylvytys-, vaatehuolto- ja asiointipalvelu). Kotipalvelun tarkoituksena on auttaa yksilöitä ja perheitä silloin, kun he tarvitsevat sairauden, vamman tai alentuneen toimintakyvyn vuoksi apua kotiin suoriutuakseen arkipäivän tehtävissä. Koti- ja tukipalveluista säädetään sosiaalihuoltolaissa. Kotisairaanhoidon antaminen perustuu kansanterveyslakiin. Huomattava osa säännöllisen palvelun piirissä olevista asiakkaista käyttää sekä kotipalvelua että kotisairaanhoidoa. Kotihoidon tarve arvioidaan yksilöllisesti yhdessä asiakkaan kanssa. Säännöllisen kotihoidon asiakkaille laaditaan yksilöllinen hoito- ja palvelusuunnitelma, jota tarkistetaan säännöllisesti. Jämsän kotihoidon palvelut tuottaa Jämsän Terveys Oy.

Päiväkeskustoiminnalla ja palvelupäivillä pyritään ylläpitämään ja edistämään vanhusasiakkaiden henkistä-, fyysistä- ja sosiaalista hyvinvointia. Palvelupäivätoimintaa ja muuta hyvinvointia edistävää toimintaa järjestetään seudun jokaisessa taajamassa yhteistyössä vapaaehtoisten, järjestöjen ja seurakuntien kanssa. Jämsässä palvelut tuottaa Jämsän Terveys Oy.

Vanhusten vuokra-asunnot kustannuspaikalta hoidetaan kaikkien Jämsän kaupungin omistuksessa olevien vanhustentalojen, tavallisten vanhusten palveluasuntojen ja tehostettujen asumispalveluyksiköiden vuokrien perintä kaupungin toimesta.

Ympäri vuorokautinen hoito

Tehostettu vanhusten asumispalvelu on ympärivuorokautista hoiva-asumista. Tehostettua asumispalvelua järjestetään niille vanhuksille, jotka tarvitsevat säännöllistä ympärivuorokautista hoivaa (RAI Maple 4-5). Tehostettua asumispalvelua tuotetaan sekä kaupungin omana toimintana että ostopalveluna. Palvelut tuottaa Jämsän alueella Jämsän Terveys Oy.

Terveyskeskuksen vuodeosastot

Ikäihmisten laitoshoidon on lyhyt- tai pitkäaikaishoitoa (yli 3 kuukautta). Lyhytaikaishoito käsittää säännöllisen jaksohoidon sekä epäsäännöllisen muun lyhytaikaishoidon. Pitkäaikaishoito käsittää asiakkaan ympärivuorokautisen hoivan, hoidon ja huolenpidon. Ikäihmisten laitoshoidon kuuluu hoidon sekä hoivan lisäksi myös kuntouttava toiminta. Lyhytaikaisella ja jaksottaisella laitoshoidolla tuetaan vanhuksen kotona selviytymistä ja hoitavan omaisen jaksamista. Pitkäaikaista laitoshoidon annetaan henkilölle, jolle ei voida enää järjestää hänen tarvitsemaansa ympärivuorokautista hoitoa kotona tai palveluasunnossa. Palvelut tuottaa Jämsän alueella Jokilaakson Terveys Oy ja Jämsän Terveys Oy.

Yhteiset vanhuspalvelut

Omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoitopalkkiosta, tarvittavista palveluista hoidettavalle sekä omaishoitajan tukemisesta.

Sosiaalityö ja palveluohjauksen tarkoituksena on asiakkaan kokonaistilanteen selvittäminen, ohjaus ja neuvonta tarvittaviin palveluihin ja tukitoimiin. Sosiaalityö ja palveluohjaus sisältävät myös sotainvalideille ja -veteraaneille myönnettäviä avustuksia ja muita tukitoimia sekä maksuttomat uimahallikäynnit veteraanitunnuksen omaaville rajoituksetta ja kaikille 75 vuotta täyttäneille kerran viikossa.

Kotiutusyksikkö osallistuu kotiutuksiin, jotka vaativat vähän enemmän järjestelyjä ja asiakkaan hoidon tukemista kuin tavallisesti. Yksikkö hoitaa kotiutukseen liittyvät järjestelyt ja ohjaa ja avustaa kotihoidosta vastaavaa henkilökuntaa.

Muistipoliklinikalla tutkitaan ja hoidetaan yli 65-vuotiaita muistioireisia ihmisiä. Poliklinikalle tullaan lääkärin läheteellä.

Tulosyksikön palvelut tuottaa Jämsän Terveys Oy.

Terveyspalvelut

Tulosalueen esimies: hallintoylilääkäri Matias Lahti

Toiminnan kuvaus

Tulosalue järjestää pääosin ostopalveluna perusterveydenhuollon lääkäreiden ja hoitajien avosairaanhoidon vastaanottopalvelut, työterveyshuollon palvelut, suun terveydenhuollon palvelut sekä kuntoutuspalvelut. Talousarviota laadittaessa päivystyksen rooli vuodelle 2018 on vielä epävarma, mutta todennäköistä on, että päivystyspiste jatkaa julkisen toiminnan osalta perusterveydenhuollon päivystyspisteenä. Ostopalvelut tuottaa Jämsän Terveys Oy. Jokilaakson Terveys Oy:n kanssa aiemmin voimassa olleen sopimuksen sisältö on siirtynyt osaksi JT:n kanssa tehtyä sopimusta 1.9.2017 alkaen, ja JLT toimii JT:n alihankkijana. Jämsän Terveys Oy:n kanssa tehty sopimus on aiempaa JLT-sopimusta merkittävästi laajempi sisältäen myös työterveydenhuoltopalvelut, suun terveydenhuollon, kuntoutuksen, tukipalvelut ja dialyysin. Jämsän kaupunki on palvelujen järjestäjä, mutta mukana myös mainituissa tuottajaosakeyhtiöissä.

Laboratoriopalvelut ostetaan Fimlab Oy:ltä, lääkehuolto sekä osa kuvantamispalveluista PSHP:n kuvantamis- ja apteekkiliikelaitokselta. Sote-yhteistyöalueen toisen kunnan, Kuhmoisten, palvelut tuotetaan osin omana toimintona, osin edellä mainittujen yritysten toimesta.

Tulosalueeseen sisältyvät myös ympäristöterveydenhuollon palvelut, jotka tuottaa Jämsän kaupungille Keuruun johtama yhteistoiminta-alue.

Tavoitteet vuodelle 2018

Tavoite	Mittari = millä mitataan	Tavoitteen toteutumisen arviointi
Onnistuminen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä palvelusopimusten valvonta- ja ohjaustehtävässä.	<ul style="list-style-type: none"> Säännölliset, sovitut ohjaus- ja valvontakäynnit /tarkastusohjelmat toteutuminen (kyllä/ei) Palvelusopimusten seurannan mittarien toteutuminen sovitusti (kyllä/ei, puutteet) Kuhmoisten palvelujen järjestämisen ja tuottamisen toteutuminen sovitusti (kyllä/ei) 	Valvontakäynnit toteutuneet asianmukaisesti. Seurannan mittareissa ei merkittäviä poikkeamia. Kuhmoisten palvelut toteutuneet suunnitellusti.
Kuhmoisten yksikköjen toiminnan johtaminen ja tukeminen tavoitteiden saavuttamisessa	<ul style="list-style-type: none"> Säännöllisten yksikkökokousten pitäminen ja tiedonkulun sujuminen (kyllä/ei, puutteet) Työhyvinvointisuunnitelmien ja perehdytysuunnitelmien sekä koulutuspäivien toteutuminen sovitusti (kyllä/ei, puutteet) 	Toteutuneet
Vahva osallistuminen maakunnalliseen kehitystyöhön ja palvelutason pitäminen ennallaan	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuminen maakunnan johtoryhmään (kyllä/ei) Palveluiden saatavuus säilyy nykyisellään (kyllä/ei) 	Toteutuneet

Talousarvion toteutuminen

Terveyspalvelut	TA 2018	TA+Lat 2018	TP 2018	Ero € tp-lta	Tot %
Toimintatulot	4 538 565	4 538 565	5 036 768,31	-498 203,65	111
Toimintakulut	-16 116 079	-15 907 328	-16 239 566,06	332 238,19	102,1
Toimintakate	-11 577 514	-11 368 763	-11 202 797,75	-165 965,46	98,5
Poistot ja arvonalentumiset	-60 400	-53 400	-15 517,95	-37 882,05	29,1
Tilikauden tulos	-11 637 914	-11 422 163	-11 218 315,70	-203 847,51	98,2

Selvitys määrärahojen ylityksistä/alituksista

Terveyspalvelut yhteensä	Alitus €	Ylitys €
Erilaiset asiakasmaksut	92 000	
Kuhmoisten osalta asiakaspalveluiden ostot		79 000

Tunnuslukuja

Jämsä	Tp 2016	Tp 2017	Ta 2018	Tp 2018	
Terveyspalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	405	537	540	545	euroa/asukas
Kuhmoinen					
Terveyspalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	498	516	444	524	euroa/asukas

Toiminnan tavoitteet, tavoitetaso ja tavoitteiden toteutuminen tulosyksiköittäin (lautakunnalle)

Oma tuotanto:

Toiminnallinen tavoite	Tavoitetaso	Seurantatapa
Avohoito Kuhmoinen		
Kiireettömän hoitoon päästytason ylläpitäminen	3-10 pv hoidon tarpeen arvioinnista	Poiminta tilastoista x 1/kk tai vähintään 4 x/vuosi
Tavoitteen toteutuminen: Kiireettömän hoidon jono on edelleen ollut muutamasta päivästä kolmeen viikkoon asti. Tavoite oli 3-10 pv. Tavoite toteutunut osittain. Väestövastuualueiden välillä on selkeä ero jonotusajoissa. Poiminta T3-ajoista tehty 1x/kk vuoden aikana.		
Palveluiden oikean kohdentamisen parantaminen	Käynnit	Poiminta tilastoista x 1/kk tai vähintään 4 x/vuosi
Tavoitteen toteutuminen: Vastaanotolla palveluiden oikea kohdentaminen on toteutunut, mikä on näkynyt hoitajien vastaanottojen lisääntymisessä. Käyntimäärien seuranta 1 x /kk.		
Asiakastytyväisyyden kehittäminen	Asiakaspalautteet	Asiakaspalautteiden analysointi joka toinen kk tai vähintään puolivuositain
Tavoitteen toteutuminen: Käytössä jatkuva asiakaspalauttejärjestelmä, johon on reagoitu säännöllisesti. Palautteiden vastausmäärät ovat kuitenkin vähäisiä kävijämäärään verrattuna. Palautteet pääosin positiivia. Kerran vuoden aikana ollut tehostettu kahden viikon kysely, jolloin palautelomakkeet jaettiin kaikille kävijöille. Palautteet käsitelty yhteisissä työpaikkakokouksissa.		
Yhteistyön ja työnjakomallin kehittäminen osana työhyvinvoinnin lisäämisessä	Säännölliset yhteistyöpalaverit viikoittain	Muistiot ja pöytäkirjat
Tavoitteen toteutuminen: Työpaikkakokoukset toteutuneet kerran viikossa säännöllisesti. Aiheina yhteistyön kehittäminen ja toimintatavat. Näistä kaikkien nähtävillä muistiot.		
SUUN TERVEYDENHUOLTO tuloksyksikkö / Kuhmoinen		
Suun terveydenhuollon palveluiden saatavuuden parantaminen.	Kiireellinen hoito 1-3 pv Kiireetön hoito 2-3 kk Jonossa hoitoa odottavien hoitoon pääsy alle 6 kk	Tilastot, mahdolliset AVI-palautteet
Tavoitteen toteutuminen: Tavoitteisiin pääsy on ollut haasteellista, eikä niissä ole kaikilta osin onnistuttu. Syynä ovat olleet vähäiset henkilöstöresurssit ja epäonnistuminen rekrytoinneissa. Ostopalvelun avulla tilanne on kuitenkin pysynyt siedettävänä.		
Yhteistyön jatkuva kehittäminen laitospalveluiden asiakkaille	Suuhygienistin säännölliset käynnit laitoksissa	Tilastot, palautteet
Tavoitteen toteutuminen: Henkilöstöpuhlasta johtuen tavoitteeseen ei ole päästy, vaan vähät resurssit on priorisoitu hammashoitolassa tapahtuvaan vastaanottotyöhön.		

KUNTOUTUSPALVELUT tuloksyksikkö/Kuhmoinen		
Lääkinnällinen kuntoutus		
Pyritään parantamaan ja ylläpitämään kuntalaisten fyysistä ja toiminnallista omatoimisuutta päivittäisissä toiminnoissa yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa	Seuranta ja säännölliset yhteistyöpalaverit	Tilastot, asiakaspalautteet
Tavoitteen toteutuminen: Ryhmätoiminta jatkuvaa. Asiakkaiden omatoimisuutta ja kotona selviytymistä on pyritty lisäämään kattavalla apuvälinevalikoimalla. Yhteistyöpalaverit säännöllisiä.		

Fysioterapia		
Palveluiden kehittäminen ja saatavuuden ylläpitäminen Ryhmätoimintojen jatkuminen osana kuntalaisten hyvinvoinnin tukemista.	Käynnit	Poiminta tilastoista, asiakaspalautteet
Tavoitteen toteutuminen: Palveluiden kehittämien onnistunut hyvin henkilökunnan koulutusten myötä. Pääosin jonoja ei ole syntynyt hoitoon pääsyssä. Ryhmätoiminnot ovat jatkuneet kerran viikossa.		

Palvelukuvaus:

Vastaanottopalvelut

Sisältävät lääkärin ja sairaanhoitajan ajanvarauksella tapahtuvat sekä kiireettömät että osin kiireelliset vastaanottopalvelut. Virka-aikainen kiireellinen vastaanottopalvelu sisältyy toimintaan silloin kun se voidaan hoidon tarpeet huomioiden yksikössä suorittaa.

Toimintatapana on pääsääntöisesti lääkäri-hoitaja -työparitoiminta. Myös lääkärin/hoitajan akuuttivastaanotto toiminta tukee päivystyksen lisäksi potilaan joustavaa, nopeaa ja tarpeenmukaista hoitoa.

Avohoito Jämsä

Perusterveydenhuollon avovastaanottopalvelut tuottaa Jämsän kaupungin alueella Jämsän Terveys Oy hankintasopimuksen mukaisesti / alihankkijana Jokilaakson Terveys Oy.

Avohoito Kuhmoinen

Jämsän sosiaali- ja terveystoimi tuottaa Kuhmoisten perusterveydenhuollon avovastaanottopalvelut.

Työterveyshuolto tuottaa laadukkaita moniammatillisia työterveyshuollon palveluja koko yhteistoiminta-alueella toimiville yrityksille. Työterveyshuollon tuottamisesta vastaa Jämsän Terveys Oy.

Suun terveydenhuolto tarjoaa yhteistoiminta-alueen asukkaille hammaslääkärin, suuhygienistin ja hammashoitajan palveluita. Hoidon tarve arvioidaan yksiköllisesti Sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien kiireettömän hoidon perusteiden. Pääosan Jämsän seudun suun terveydenhuollon palvelujen tuottamisesta vastaa Jämsän Terveys Oy.

Päivystys

Ympäri vuorokautisen ns. yhteispäivystyksen (erikoissairaanhoito + perusterveydenhuolto) yhteistoiminta-alueelle tuottaa Jämsän Terveys Oy / alihankkija Jokilaakson Terveys Oy Jämsässä, mikäli lainsäädäntö mahdollistaa yhteispäivystyksen jatkumisen. Muussa tapauksessa päivystystoiminnan järjestämisestä neuvotellaan erikseen Tuottajan kanssa.

Kuntoutuspalvelut

Lääkinnällinen kuntoutus ja apuvälineet

Pitkäaikaisesti tai pysyvästi vajaakuntoiset saavat lääkinällistä kuntoutusta yksilö- ja/tai ryhmämuotoisena. Yksiköstä lainataan apuvälineitä lyhyt- ja pitkäaikaiseen käyttöön sekä neuvotaan apuvälineiden käyttö ja puhdistus.

Fysioterapia

Fysioterapiapalveluiden tavoitteena on tukea kuntalaisten toimintakykyä ja vähentää toimintarajoitteita tuki- ja liikuntaelimestössä. Asiakkaita kannustetaan omatoimiseen harjoitteluun. Palvelua tarjotaan kaikille ikäryhmille. Palvelu sisältää fysioterapeutin ja kuntohoitajan vastaanotot, kotikäynnit, ryhmät sekä kuntoutuksen vuodeosastoilla.

Erikoissairaanhoito

Tulosalueen esimies: hallintoylilääkäri Matias Lahti

Toiminnan kuvaus

Tulosalue järjestää yhteistoiminta-alueen erikoissairaanhoito palvelut. Tuottajana on Jämsän Terveys Oy, joka tuottaa palvelut mm. yhteistyössä Jokilaakson Terveys Oy:n kanssa sekä hankkimalla niitä Pirkanmaan ja Keski-Suomen sairaanhoitopiireistä ja muilta palveluntuottajilta.

Tulosalueeseen sisältyy myös Jämsän kaupungin dialyysiyksikön toiminta, mikä jatkuu entisen käytännön mukaisesti Jämsän Terveys Oy:n tuottamana, mutta samalla PSHP:n ”satelliittiyksikkönä”.

Tavoitteet vuodelle 2018

Tavoite	Mittari = millä mitataan	Tavoitteen toteutumisen arviointi
Onnistuminen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä palvelusopimusten valvonta- ja ohjaustehtävässä.	<ul style="list-style-type: none"> Säännölliset, sovitut ohjaus- ja valvontakäynnit /tarkastusohjelmat toteutuminen (kyllä/ei) Palvelusopimusten seurannan mittarien toteutuminen sovitusti (kyllä/ei, puutteet) Kuhmoisten palvelujen järjestämisen ja tuottamisen toteutuminen sovitusti (kyllä/ei) 	Toteutunut suunnitellusti.
ESH-palvelujen turvaaminen nykyisessä laajuudessa	<ul style="list-style-type: none"> Leikkaustoiminta jatkuu (kyllä/ei) 	Toteutunut.
Erikoissairaanhoidon hoidonporrastuksen toteutuminen sovitusti	<ul style="list-style-type: none"> Läheteseuranta (oma tuotanto, shp:t, muut) 	Toteutunut.

Talousarvion toteutuminen

Erikoissairaanhoito	TA 2018	TA+Lat 2018	TP 2018	Ero € tp-lta	Tot %
Toimintatulot	5 132 920	5 167 470	6 670 443,89	-1 502 973,89	129,1
Toimintakulut	-30 299 939	-30 097 744	-31 567 986,72	1 470 242,90	104,9
Toimintakate	-25 167 019	-24 930 274	-24 897 542,83	-32 730,99	99,9
Poistot ja arvonalentumiset	-37 590	-28 590	-37 596,96	9 006,96	131,5
Tilikauden tulos	-25 204 609	-24 958 864	-24 935 139,79	-23 724,03	99,9

Selvitys määrärahojen ylityksistä/alituksista

Erikoissairaanhoito yhteensä	Alitus €	Ylitys €
Asiakaspalveluiden ostot		1 500 000
Kuhmoisten maksuosuus		44 000
Maksutuotot		164 000
Erilaisissa tuloissa	86 000	

Tunnuslukuja

Jämsä	Tp 2016	Tp 2017	Ta 2018	Tp 2018	
Erikoissairaanhoito, tulosalueen kustannukset yhteensä	1 239	1 234	1 179	1 210	euroa/asukas
Kuhmoinen					
Terveyspalvelut, tulosalueen kustannukset yhteensä	1 393	1 098	1 379	1 410	euroa/asukas

Palvelukuvaus:

Dialyysi

Yksikkö tuottaa turvallista Jämsän kaupungin järjestämistä vastaavalla olevaa dialyysipalvelua ensisijaisesti Jämsän ja Kuhmoisten alueella asuville ja dialyysihoidon tarvitseville asukkaille. Tuottajana on Jämsän Terveys Oy. Dialyysipalvelua voidaan myös tuottaa muualla asuville asiakkaille joko lomodialyysihoidoina tai jatkuvana dialyysihoidoina (palvelun myynti, valinnanvapaus, maksusitoumus).

LIITE 2**Kuhmoisten kunnan henkilöstö 31.12.2018**

Toimiala	Vakinaiset	Määrä- aikaiset	Työllistetyt ja oppisopimus	Yhteensä	Ilman työllistettyjä
Yleishallinto	6	2	3	11	8
Sivistystoimi	51	17	4	72	68
Tekninentoimi	15	3	2	20	18
Yhteensä	72	22	9	103	94

31.12.2018 Henkilömäärä 103 (palvelussuhteita 113)

Vakitusten rakenne: 72 henkilöä, palvelussuhteita 75, joista osa-aikaisia palvelussuhteita 6, osa-aikaeläkkeellä 2, sivuvirkoja 5

Työllistetyt/oppisopimus: Palkkatukilaisia 6 henkilöä ja 3 oppisopimuslainen

Määräaikaisten rakenne: 31 henkilöä (palvelussuhteita 38, joista osa-aikaisia 11, sivuvirkoja 3) 3 henkilöllä myös vakituinen palvelussuhde

Mahdollinen eläkelöityminen: Vuonna 2019 67-vuotta täyttäviä 1 henkilö (synt.vuosi 1952)
 Vuonna 2019 65-vuotta täyttäviä 1 henkilö (synt.vuosi 1954)
 Vuonna 2019 64-vuotta täyttäviä 1 henkilö (synt.vuosi 1955)
 Vuonna 2019 63-vuotta täyttäviä 6 henkilöä (synt.vuosi 1956) joista 2 määräaikaista

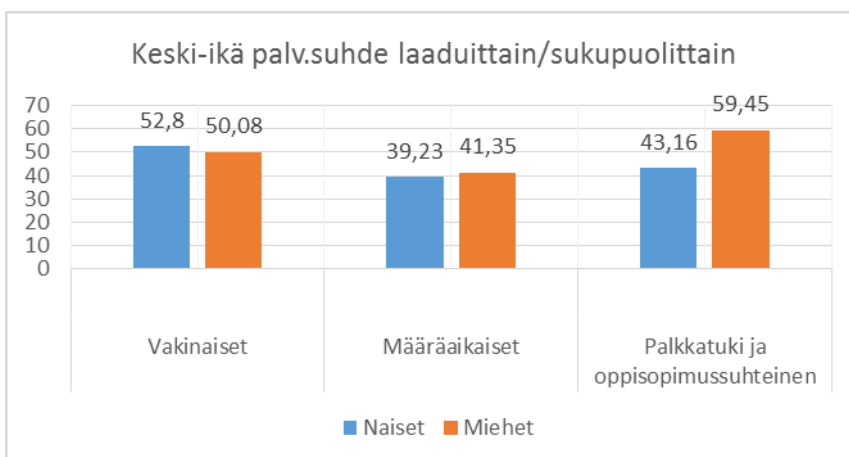
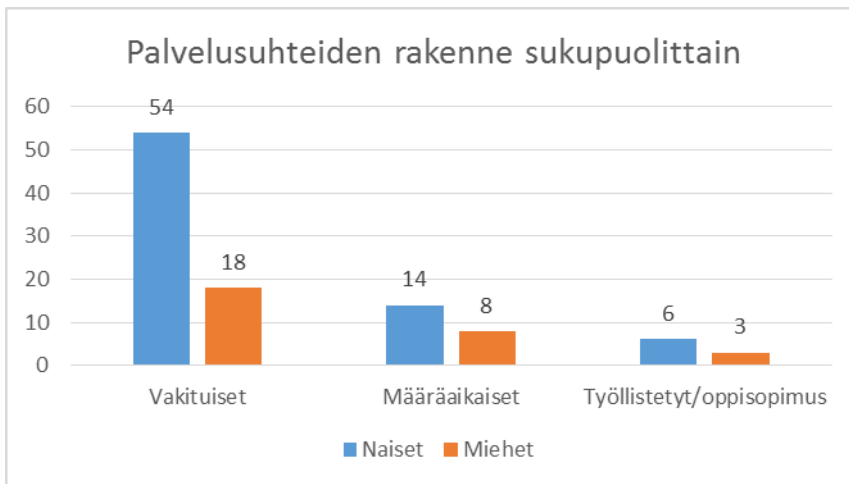
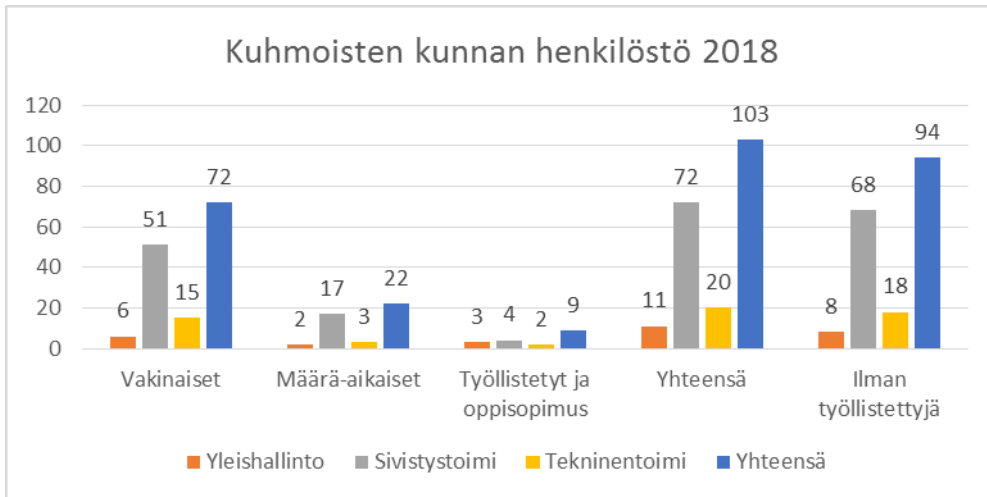
Palvelussuhteiden rakenne sukupuolittain

	Naiset	Miehet
Vakituiset	54	18
Määräaikaiset	14	8
Työllistetyt/oppisopimus	6	3

Keski-ikä palvelussuhdelajeittain/

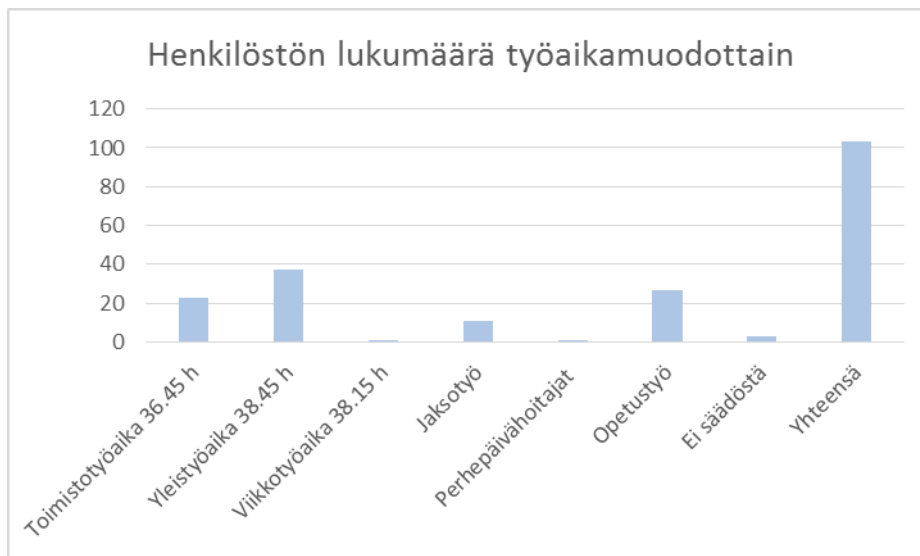
sukupuolittain 31.12.2018	Naiset	Miehet
Vakinaiset	52,8	50,08
Määräaikaiset	39,23	41,35
Palkkatuki ja oppisopimussuhteinen	43,16	59,45

Keski-ikä koko henkilöstö 48,91 (miehet 48,64, naiset 49,01)

Henkilöstön lukumäärä työaikamuodoittain 31.12.2018

Toimistotyöaika 36.45 h	23
Yleistyöaika 38.45 h	37
Viikkotyöaika 38.15 h	1
Jaksotyö	11
Perhepäivähoitajat	1 (omassa kotona)
Opetustyö	27
Ei säädöstä	3
Yhteensä	103

Palkakustannukset 2018

Maksetut palkat 3 319 088,11
 Henkilökustannukset
 Kuel:n alaisista palkoista 20,41%
 Vael:n alaisista palkoista 20,46%

Vuonna 2018 maksettiin palkkoja 155.806,65 euroa enemmän kuin vuonna 2017

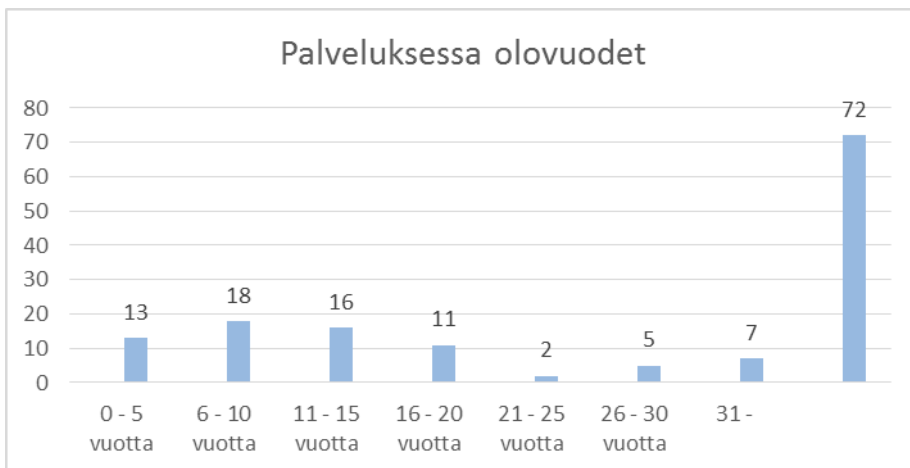
Palveluksessa olovuodet

Vakituinen henkilöstö

Palveluvuodet	0 - 5 vuotta	13
	6 - 10 vuotta	18
	11 - 15 vuotta	16
	16 - 20 vuotta	11
	21 - 25 vuotta	2
	26 - 30 vuotta	5
	31 -	7
		72

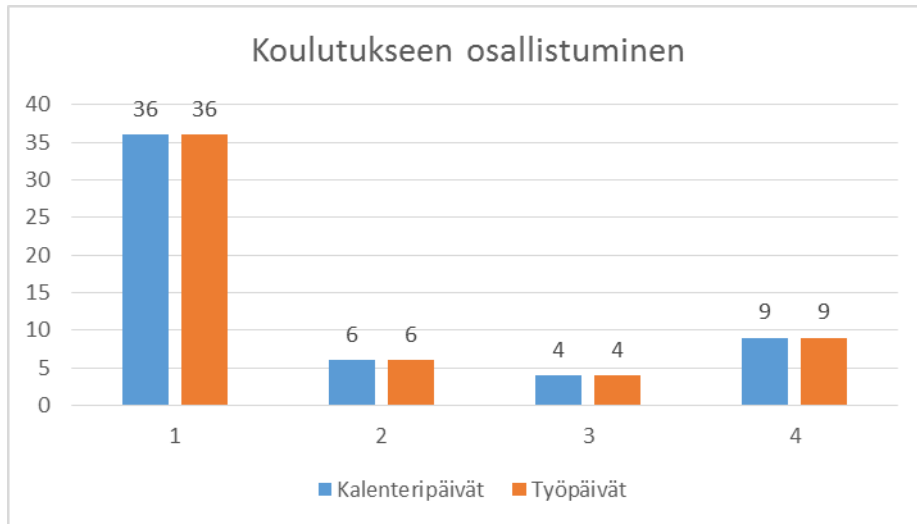
Vakituisista 28 henkilöä asuu muualla kuin Kuhmoisten kunnassa

Vuonna 2018 eläkkeelle jäi 1 henkilö

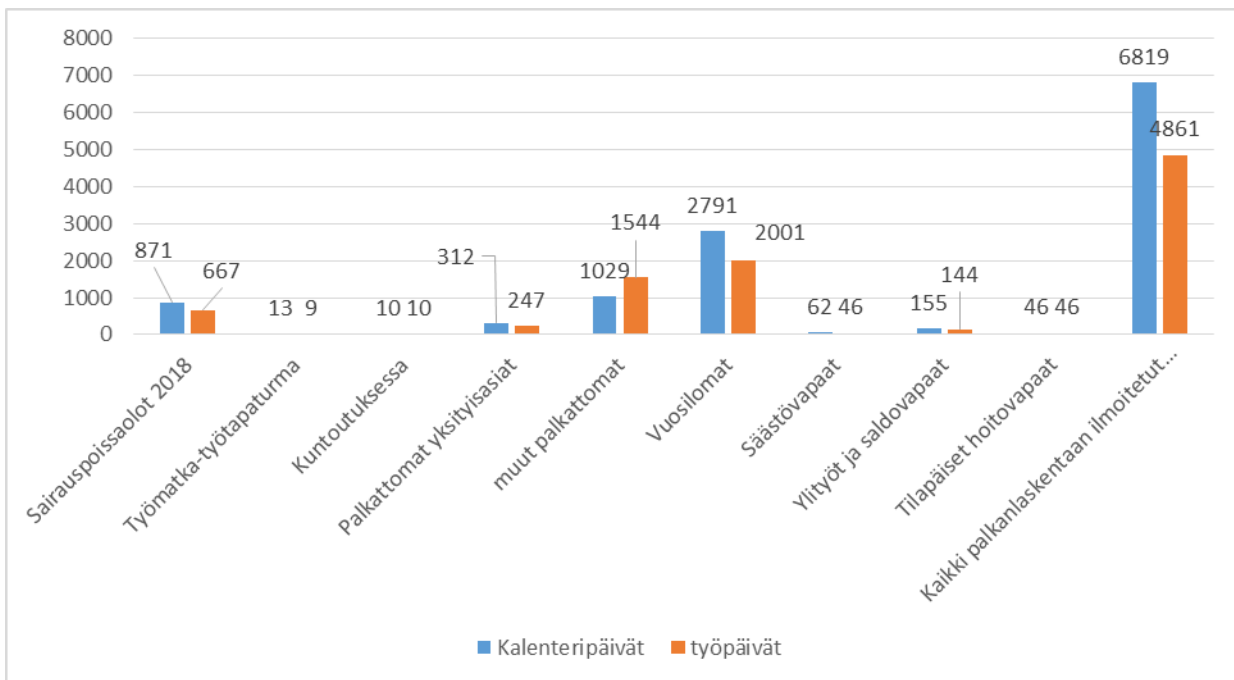

KESKEYTYKSET 1.1.-31.12.2018**Koulutukseen osallistuminen henkilöryhmittäin**

Työyksikkö		Kalenteri/työpäivät	
Sivistystoimi (hallinto+opetus+ruokapalvelut)		36	36
Perhepäivähoito		6	6
Tekninen toimisto		4	4
Hallintotoimisto		9	9
Yhteensä koulutukseen osallistumispäivät		55	55
Työtehtävä/virkamatkat		111	106
Opintovapaalla vuoden 2018 aikana 1 henkilö		219	132
Oppisopimuskoulutuksessa 2018 aikana 3 henkilöä		10	10
Sairauspoissaolot 2018		871	667
Työmatka-/työtapaturmat	2 kpl vuonna 2018	13	9
Kuntoutuksessa	1 henkilö	10	10
Palkattomat keskeytykset 2018			
-yksityisasiat		312	247
- muut palkattomat (sis. mm. vuorotteluvapaat, hoitovapaat, virkavapaudet)		1029	1544
Yhteensä		1341	1791
Vuosilomat		2791	2001
Säästöväpaat		62	46
Ylityöt ja saldovapaat		155	144
Tilapäiset hoitovapaat		46	46
(kaikkia yksittäisiä poissaolosyitä ei ole lueteltu yllä)			
Kaikki palkanlaskentaan ilmoitetut poissolot yhteensä:		6819	4861
	(sisältää yllämainitut keskeytykset)		
Vuorotteluvapaalla oli 1 henkilö vuonna 2018			

POISSAOLOT

LIITE 3

Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy Tilikausi 1.1.2018 - 31.12.2018

Toimintakertomus

Yhtiön perustiedot

Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy on 100 %:sti Kuhmoisten kunnan omistama kiinteistöyhtiö, joka muodostettiin fuusioimalla seitsemän kunnan kokonaan omistamaa aravavuokrataloyhtiötä uudeksi yhtiöksi.

Vuoden 2005 lopussa yhtiölle ostettiin Kuhmoisten kunnalta rivitalokiinteistöt osoitteessa Myllykuja 15 ja 16 sekä 2 tyhjää kiinteistöä osoitteessa Rekolantie 14.

Yhtiö on merkitty kaupparekisteriin 11.4.2005.

Kulunut tilikausi oli yhtiön neljästoista tilikausi.

Yhtiön toimiala

Yhtiön toimialana on omistaa ja hallita kiinteistöjä, niillä sijaitsevia rakennuksia sekä vuokrata niissä olevia asuntoja Kuhmoisten kunnassa. Yhtiö on aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annettujen lakien rajoitusten alaisia. Myllykuja 15 asuntojen osalta kyseiset rajoitukset ovat päättyneet.

Huoneistoja yhtiöllä on tilikaudesta 2016 lähtien ollut 109 kappaletta.

Tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen

Tilikausi kului tavanomaiseen tapaan kiinteistönhallinnan ja hoidon kannalta katsottuna.

Yhtiö toteutti toimialatehtäväänsä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yhtiön tarkoituksena on tarjota kunnan asukkaille kohtuuhintaisia ja hyväkuntoisia sekä terveellisyyden ja viihtyvyyden kriteerit omaavia kerrostalo- ja rivitalohuoneistoja sijaiten erilaisissa ympäristöissä sekä keskustassa että haja-asutusalueilla.

Yhtiön talous perustuu täysin asuntojen käyttöasteen mukaiseen taloudelliseen tuottoon, joten asuntokanta on sopeutettava mahdollisimman hyvän käyttöasteen toteutumiseksi.

Kiinteistöjen ja asuntojen ylläpitokulut ovat melko lailla samaa luokkaa olivatpa ne asuttuina tai ei, samoin sekä kiinteät että pääomakulut ovat aivan samalla tasolla.

Kuitenkin hyvin hoidetuilla, hyväkuntoisilla hyvällä sijaintipaikalla on parempi käyttöaste.

Vaihtuvuus tilikaudella oli suurta, joka aiheutti tyhjiä kuukausia.

Pitkästä aikaa Ruolahdella oli ajoittain täysi käyttöaste, kun Orivedentiellä aste oli 66 %.

Vuokrien tarkistamisessa 1.1.2018 korotettiin vuokratasoa keskimäärin n. 2 %.

Yhtiön taloudellista tilannetta paransi omistajan tekemä 100 000 euron pääomasijoitus.

Korkotason pysyminen alhaisena on pitänyt korkokustannukset yhä kohtuullisina.

Korkomenot tilikaudella olivat 34873,97 euroa ja pääomalyhennykset 219 826,45 euroa.

Kassavaje aiheutti viivästyskorkoja; pääasiassa omistajayhteisölle maksettavista laskuista.

Kuitenkin tilikauden tuloksen muodostumiseen vaikutti lainojen lyhennysten ja suunnitelman mukaisten poistojen epäedullinen suhde.

Tilikaudella 2018 aloitettiin kirjanoidossa kustannuspaikkaerittely, jonka avulla voidaan paremmin seurata yhtiön eri vuokratalojen tulojen- ja menojen muodostusta. Yhtiössä päätettiin myös tehostaa maksamattomien vuokrien perintää sekä tehostaa asukasneuvontaa.

Remonttikohteita tilikaudella olivat:

Jussilankuja 3: alakerran asuntojen terrassien kunnostus turvallisemmiksi.

Jussilankuja 4: Ulkoportaiden kunnostus, parvekkeiden kunnostusten aloitus, piha-alueen kunnostaminen turvallisemmaksi ja viihtyisämmäksi.

Rekolantie 12: Paloturvallisuuden kartoitus sekä ovien lukituksen uusiminen.

Kaskitie 7 ja Kaskitie 9: vesiputkistojen kunnostusta sekä talojen ulkoseinien puhdistus sekä Kaskitie 9:ssä luitusten uusiminen.

Myllykuja 15: Piha-alueen kunnostaminen.

Myllykuja 16: käyttövesiputkiremontin aloitus, ulkoterassien uudelleen rakennus, piha-alueiden kunnostus.

Orivedentie 1569 ja Ruolahdentie 908: ei merkittäviä korjauksia.

Vuoden aikana toimitusjohtaja on käynyt tutustumassa lähes jokaiseen

vuokra-asuntoon ja käyntien perusteella on tehty pieniä huoneistokohtaisia

korjauksia esim. vesikalusteisiin sekä sähkölaitekorjauksia. Lisäksi vuokralaisten

vaihtuessa on huoneistoja pintaremontoitu.

Varsinaiseen korjaustyöhön käytettiin 115 809,70 euroa, johon sisältyy

Myllykuja 16 käyttövesiputkiremontin aloitus 31 000 € sekä lukitusten uusimista

5 888,33 €, piha-alueiden kunnostusta 16 200,26 €.

Kodinkoneiden uusimisiin kului 8702,92 % ja on huomioitava,

että monissa asunnoissa on erittäin iäkkäät ja huonokuntoiset kodinkoneet, jotka on tulossa käyttökänsä päähän lyhyen ajan sisällä.

Lukituksia on myös uusittava jatkossa ainakin Jussilankuja 4:ssä.

Vuoden 2018 alusta yhtiön toimitusjohtajana on toiminut Mira Pitkäniemi ja Alli Peltonen on jatkanut teknisenä isännöitsijänä.

Tilikauden päättymisen jälkeen on Myllykuja 16 käyttövesiputkiremontti valmistunut.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tulevaisuuden näkymät ja toimintaympäristö

Toimialansa mukaan yhtiön on tarkoitus jatkaa kiinteistöjen hallintaa ja niissä sijaitsevien huoneistojen ylläpitämistä ja vuokraamista edellisten tilikausien tapaan.

Kuhmoisten kunta on sitoutunut Hiilineutraali kunta -ohjelmaan, joten

tytäryhtiön tavoite on myös toteuttaa samoja tavoitteita.

Energiansäästöä tuetaan pitämällä huoneistojen vesikalusteet ja lämmitysjärjestelmät kunnossa ja asukkaita veloitetaan ilmoittamaan esiintulleista vioista.

Tulevana tilikautenaakin kiinnitetään huomiota edelleen kiinteistöjen turvallisuuteen

ja viihtyvyyteen. Talojen piha-alueita kunnostetaan siten, että ovat paitsi

turvallisia niin myös viihtyisiä ja houkuttelevat yhteisölliseen yhdessäoloon.

Talojen turvallisuussuunnitelmat päivitetään ajanmukaisiksi.

On huomioitava, että monissa asunnoissa on erittäin iäkkäät kodinkoneet, jotka

on tulossa käyttökänsä päähän lyhyen ajan sisällä.

Lukituksia on myös uusittava jatkossa ainakin Jussilankuja 4:ssä.

Tulevaisuuteen tähdätään myös aloittamalla valokuituverkon asentaminen

yhtiön kiinteistöihin. Toimivat internet-yhteydet ovat sekä turvallisuus- että

vetovoimatekijä asuntovuokraustoiminnassa.

Asukasvalinnassa jatketaan edellisten tilikausien tapaan, että etusijalla ovat oman kunnan

asukkaat ja tänne töihin tulevat kuten myös paluumuuttajina entiset kuhmoislaiset.

Kyllä myös kesäaikaiseen tai muuten lyhytaikaiseen käyttöön osoitetaan asuntoa.

Tulevinakin vuosina on harkittava sitä, miten yhtiön pakolliset remontit saadaan rahoitetuksi.

Riskien hallinta

Yhtiö on keskittynyt kiinteistöjen hallintaan ja huoneistojen vuokralle tarjoamiseen. Vuokraustoiminta ei ole kovin riskialtista toimintaa, onhan asuminen jokaiselle perustarve. Taloudelliset riskit, joita ei voi vakuuttaa, ovat vajaakäyttö ja yleinen kustannuskehitys. Asuntoja on ollut tyhjillään hieman arvioitua enemmän, osin johtuen siitä, että kunnassa on ollut tarjolla parempikuntoisia vuokra-asuntoja. Tällä hetkellä pienet remontoituvat asunnot ovat kysytyjä.

Henkilöstö on lakisääteisesti vakuutettu ja työterveyshuollon piirissä. Henkilöstön osalta jonkinlaisena riskinä on pidettävä yksintyöskentelyä.

Hallinnon toiminnan osalta varmistuksena ovat vastuu- ja oikeusturvavakuutukset. Asuinympäristön huolellinen hoito ja yleinen turvallisuus on otettava vakavasti samoin kuin ulkopuolelta tulevalta mahdolliselta uhalta suojautuminen. Omaisuusvahinkoriskeihin on varauduttu asianmukaisin vakuutuksin. Rahoituksen vakuuksina olevat kiinteistökiinnitykset edellyttävät siten myös, että kiinnitettyä kiinteää omaisuutta hoidetaan riittävän hyvin niiden arvon säilyttämiseksi. Korkotaso on ollut vakaa, mutta vaikuttamista sen kehittymiseen ei yhtiöllä ole.

Ulkopuolelta tulevia riskejä ovat yleiset taloudelliset tilanteet, joihin vaikutukset tulevat nykyään maailman laajuisesti, samoin kuin suuret konfliktit tai katastrofit. Hyvin herkkiä ovat esimerkiksi energioiden hinnat ja jopa saatavuus, joten kulloinkin käytettävän energian valintaan yhtiön tulee tarvittaessa kiinnittää huomiota ja uusia vaihtoehtoja, jopa säästöä tuottavia, kannattaa aina kartoittaa.

Kuhmoisten Kunnan Vuokrakiinteistöt Oy

Sitovat tavoitteet:

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso	Toteutuminen
Kunnan tarpeisiin soveltuvan asuntokannan ylläpitäminen	Käyttöaste %	94 %	91 %
Asuntokannan suunnitelmallinen hoito	Vuosikorjaukset e/ m ²	17 €/m ²	
	Rakennuskohtainen hoito- ja käyttösuunnitelma PTS	PTS päivitys	ei tehty
Energiankulutuksen vähentäminen	vedenkulutus l/hlö/vrk vesikalusteiden tarkastus lämpötilamittaukset tiivisteiden kunnostukset	137 l vrk	141 tehty ei tehty tehty

Öljyn ostot 50 812 l/v. Lmmittettävä pinta-ala on 2138,5 m², kulutus 23,76 l/m² = 237,60 kWh/m².
Kaukolämpöostot 558 260 kWh, lämmitettävä asuinpinta-ala on 3663,5 m², kulutus 152,38 kh/m².

Kuhmoisten kunnan vuokrakiinteistöt Oy
Tilikausi 1.1.2018 - 31.12.2018

Tase	1.1.2018 - 31.12.2018	1.1.2017- 31.12.2017
Vastaavaa	neljästoista tilikausi	Kolmastoista tilikausi
Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Maa-alueet	241 472,93	253 748,93
Rakennukset ja rakennelmat	2 751 760,05	2 866 416,72
Koneet ja kalusto	12 351,31	16 468,41
Laajakaistaliittymät	12 276,00	
Kaukolämpöliittymät	24 446,30	24 446,30
Pysyvät vastaavat yhteensä	<u>3 042 306,59</u>	<u>0,00</u>
Vaihtuvat vastaavat		
Saamiset		
Myyntisaamiset	43 513,49	29 069,20
Kassatili	42,90	0,00
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	<u>43 556,39</u>	<u>29 069,20</u>
Vastaavaa yhteensä	<u><u>3 085 862,98</u></u>	<u><u>29 069,20</u></u>
Vastattavaa		
Oma pääoma		
Osakepääoma	118 000,00	118 000,00
Osakepääoma rahasto	82 408,21	82 408,21
	<u>200 408,21</u>	<u>200 408,21</u>
Vapaan oman pääoman rahastot		
Svop-rahastot	315 136,91	215 136,91
	<u>515 545,12</u>	<u>415 545,12</u>
Edellisten tilik. Voitto/tappio	-13 513,61	-50 313,46
Tilikauden voitto	-7 799,89	36 799,85
	<u>-21 313,50</u>	<u>-13 513,61</u>
Oma pääoma yhteensä	494 231,62	402 031,51
Tilinpäätössiirtojen kertymä		
Asuintalovaraus	45 000,00	45 000,00
Vieras pääoma		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	1 536 993,98	1 769 106,33
Lainat omistajayhteisöltä	478 747,71	526 747,71
	<u>2 015 741,69</u>	<u>2 295 854,04</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoituslaitoslaitoksilta	464 648,36	361 513,43
Saadut ennakkomaksut	3 852,08	2 627,91
Ostovelat muille	25 658,24	43 529,04
Ostovelat omistajayhteisölle	11 478,62	26 439,20
Muut lyhytaikaiset velat	537,45	0,00
Muut velat om.yhteisölle	12 285,98	0,00
Siirtovelat, jaksot.korot	12 397,55	11 216,17
Siirtovelat, enn.pid, sotu, tyel	637,30	
Oma veron saldo	-605,91	1 938,26
	<u>530 889,67</u>	<u>447 264,01</u>
Vieras pääoma yhteensä	2 546 631,36	2 743 118,05
Vastattavaa yhteensä	<u><u>3 085 862,98</u></u>	<u><u>3 190 149,56</u></u>

Tuloslaskelma	1.1.2018 - 31.12.2018	1.1.2017- 31.12.2017
	neljästoista tilikausi	Kolmastoista tilikausi
Liikevaihto		
Vuokrat	511 820,50	526 031,15
Käyttökorvaukset	41 170,33	37 587,70
Liikevaihto yhteensä	552 990,83	563 618,85
Muut kiinteistön tuotot	3 774,62	330,63
Henkilöstökulut		
Palkat	-59 420,89	-16 786,48
Eläkekulut	-8 363,64	-1 582,10
Muut henkilösivukulut	-4 303,21	-1 214,14
	-72 087,74	-19 582,72
Poistot	-118 773,77	-124 923,00
Muut kiinteistön hoitokulut		
Hallintokulut	-9 129,42	-27 157,81
Käyttö- ja huoltokulut	-5 529,88	-9 356,66
Ulkoalueiden hoito	-4 686,01	-7 123,79
Siivoustarvikkeet	-188,84	-169,35
Lämmitys	-105 390,83	-104 020,87
Vesi ja jätevesi	-41 895,61	-39 912,05
Kiinteistösähkö	-11 755,96	-12 379,48
Jätehuolto	-10 662,74	-11 067,22
Kiinteistövakuutukset	-11 778,15	-11 258,85
Kiinteistövero	-14 318,58	-14 513,28
Korjaukset	-115 809,70	-54 561,85
Muut hoitokulut	-5 418,77	-3 432,84
	-455 338,26	-294 954,05
Luottotappioihin	-4 278,80	0,00
Muut kiinteistön kulut	-219,47	-13 775,44
	-459 836,53	-308 729,49
Liikevoitto (tappio)	24 841,18	110 714,27
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	198,08	
Korkokulut ja muut rah.kulut	-34 896,35	-26 857,22
Voitto ennen tilinpäätössiirt	-9 857,09	83 857,05
Tilinpäätössiirrot		
Vapaaeht. varausten muutos	0,00	-45 000,00
Tukoverot		
Tilikauden ennakoverot	0,00	-2 057,20
Muiden kausien verot	2 057,20	
Tilikauden voitto (tappio)	-7 799,89	36 799,85

LIITE 4

KUHMOISTEN VERKKOPALVELUT OY:N JA KUHMOISTEN LAAJAKAISTA OY:N TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET

Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy
Kuhmoisten Laajakaista Oy

Sitovat tavoitteet: Tilikaudelle
1.1. - 31.12.2018

Tavoite	Mittari	Tavoitetaso	
Uusien aktiiviliittymien myynti	Myytyjen liittymien määrä	40 kpl	Ei toteutunut
Valmiusliittymien myynti aktiiviliittymäksi (taloyhtiöt +yksityiset)	myytyjen liittymien määrä	25 kpl	Ei toteutunut
Kieppiliittymät ja liittymävaraukset, myynti aktiiviliittymiksi	Myytyjen liittymien määrä	7 kpl	Ei toteutunut

Laajakaistaverkko on valmistunut suunnitelman mukaan vuoden 2018 loppupuoliskolla. Tilatut liittymät ovat pääosin toiminnassa ja näin Kuhmoisten Laajakaista Oy:lle tulee jatkuvaa tulovirtaa. Verkon päälinjojen valmistuminen mahdollistaa entistä tehokkaamman liittymien lisämyynnin jatkossa. Vuoden 2018 tavoitteena oli saada vähintään 72 uutta liittijää verkkoon. Tavoitetta ei saavutettu, koska markkinointiin ei ollut riittävästi mahdollisuutta. Tavoitteena on saavuttaa aktiivisten kuituasiakkaiden määrä sille tasolle, että Kuhmoisten Laajakaista Oy:n toiminta on taloudellisesti kannattavaa. Laajakaistaliittymien myynti ja markkinointi on kohdennettava jatkossa potentiaalisille asiakasryhmille, jotta liittymämyynnin tavoite saavutetaan

Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n ja Kuhmoisten Laajakaista Oy:n konserni

KONSERNITULOSLASKELMA	1.1. - 31.12.2018	1.1.-31.12.2017
Liikevaihto	112 030,23	326 795,11
Liiketoiminnan muut tuotot	14473,64	18 085,91
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-7 381,00	-52 062,24
Varaston muutos	-3 584,27	24 415,74
Ulkopuoliset palvelut	-25 680,72	-28 305,20
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-36 645,99	-55 951,70
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-36 195,09	-46 398,10
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-4 266,79	-5 120,16
Muut henkilösivukulut	-726,06	-940,90
Henkilöstökulut yhteensä	-41 187,94	-52 459,16
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-28 277,85	-31 662,57
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykk.	0,00	-23 521,94
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-28 277,85	-55 184,51
Liiketoiminnan muut kulut	-51 968,50	-40 177,40
LIIKEVOITTO (-TAPPIO)	-31576,41	141 108,25
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkokulut ja muut rahoituskulut, muut	-32 312,53	-27 749,56
Muut korko- ja rahoitustuotot muilta yhteensä	1,03	0
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-32 311,50	-27 749,56
VOITTO (TAPPIO) ENNEN TP. SIIRT. JA VEROJA	-63 887,91	113 358,69
Tuloverot		
Tilikauden verot	-1 007,77	-170,07
Tuloverot yhteensä	-1 007,77	-170,07
Vähemmistöosuudet	24 124,72	-35 172,84
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	-40 770,96	78 015,78

Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n ja Kuhmoisten Laajakaista Oy:n konserni

KONSERNITASE	31.12.2018	31.12.2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat		
Omistettut	20 190,93	21 323,13
Koneet ja kalusto	2 924,63	0,00
Muut aineelliset hyödykkeet	2 757 286,16	3 374 984,70
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	0,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	2 780 401,72	3 396 307,83
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	2 780 401,72	3 396 307,83
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	22 893,07	26 477,34
Vaihto-omaisuus yhteensä	22 893,07	26 477,34
Saamiset		
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	8 114,20	44 027,90
Muut saamiset	12 424,25	104 277,86
Siirtosaamiset	5 353,74	5 768,25
Saamiset, lyhytaikaiset yhteensä	25 892,19	154 074,01
Saamiset yhteensä	25 892,19	154 074,01
Rahat ja pankkisaamiset	927 414,85	874 517,26
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	976 200,11	1 055 068,61
VASTAAVAA YHTEENSÄ	3 756 601,83	4 451 376,44
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Osakepääoma		
Osakepääoma	20 000,00	20 000,00
Ed. tilikausien voitto (tappio)	-107 618,01	-185 633,78
Tilikauden voitto (tappio)	-40 770,96	78 015,78
Oma pääoma yhteensä	-128 388,97	-87 618,00
Vähemmistöosuus	22 560,84	46 685,55
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoituslaitoksilta	2 227 500,00	3 832 500,00
Pitkäaikainen yhteensä	2 227 500,00	3 832 500,00
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	1 605 000,00	67 500,00
Saadut ennakot	6 775,87	8 875,87
Ostovelat	3 342,87	537 811,31
Muut velat	2 908,90	2 181,88
Siirtovelat	16 902,32	43 439,83
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	1 634 929,96	659 808,89
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	3 862 429,96	4 492 308,89
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	3 756 601,83	4 451 376,44

Kuhmoisten Verkkopalvelut Oy:n ja Kuhmoisten Laajakaista Oy:n konserni

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA	2018	2017
Liiketoiminnan rahavirta		
Liikevoitto ennen tp-siirtoja ja veroja	-31 576,41	141 108,25
Oikaisut liikevoittoon	0,00	0,00
Suunnitelman muk.poistot	28 277,85	31 662,57
Rahoitustuotot ja kulut	-377,92	-62,90
Muut oikaisut	0,00	23 521,94
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	-3 676,48	196 229,86
Käyttöpääoman muutos	0,00	0,00
Saamisten muutos	128 182,85	-86 418,78
Vaihto-omaisuuden muutos	3 584,27	-24 415,74
Korottomien velkojen muutos	-562 378,93	66 252,27
	-430 611,81	-44 582,25
Liiketoiminnan rahavirta	-434 288,29	151 647,61
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykk.	587 628,26	-1 665 876,47
Myönnetyt lainat	0,00	0,00
Lainasaamisten takaisinmaksut	0,00	0,00
Saadut korot ja provisiot investoinneista	0,00	0,00
saadut osingot	0,00	0,00
Myydyt osakkeet	0,00	0,00
Investointien rahavirta	587 628,26	-1 665 876,47
Rahoituksen rahavirta		
Osakepääoma	0,00	0,00
Sijoitetun pääoman rahasto	0,00	0,00
Lyhytaikaisten lainojen nostot	0,00	0,00
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	0,00	0,00
Lainojen lisäys (pitkäaikaiset)	0,00	0,00
Lainojen vähennys (pitkäaikaiset)	-67 500,00	0,00
Saadut korot ja provisiot	0,00	0,00
Maksetut korot ja maksut rahoituskuluista	-31 934,61	-27 686,66
Maksetut osingot ja muu voitonjako	0,00	0,00
Maksetut välittömät verot	-1 007,77	-170,07
Rahoituksen rahavirta	-100 442,38	-27 856,73
Rahavarojen muutos	52 897,59	-1 542 085,59
Rahavarat 1.1.	874 517,26	2 416 602,85
Rahavarat 31.12.	927 414,85	874 517,26
	52 897,59	-1 542 085,59